Prea Fericite Părinte Patriarh, Mărit Colegiu electoral bisericesc

Biserica Ortodoxă Română își desăvârșește de la un an la altul, acum când în sfârșit o poate face, structura misionară prin care să răspundă cât mai eficient cerințelor spirituale ale credincioșilor ei. Au fost organizate episcopii noi, pe lângă refacerea unor episcopii tradiționale pe care vitregia vremurilor le-a făcut să dispară, pentru o vreme, din istoria creștinismului românesc. Ar fi deajuns să pomenim de Arhiepiscopia Sucevei, de Arhiepiscopia Târgoviștei, de Arhiepiscopia Tomisului, de Episcopia Maramureșului și Sătmarului, de Episcopia Argeșului, dintre cele vechi, istorice, iar dintre cele mai noi, nou înființate, să ne amintim de Episcopia Sloboziei și Călărașului, ultima pe care a ctitorit-o Sfântul nostru Sinod și Adunarea Națională Bisericească.

Ei bine, acest privilegiu cronologic de tinerețe se va pierde astăzi de către Episcopia de pe meleagurile Bărăganului, și va trece asupra unei noi Episcopii care a luat ființă, de data aceasta în inima Țării, dincolo de munți, în Transilvania, unde se află leagănul de formare a poporului Românesc.

Exigențele pastorației ortodoxe moderne obligă Biserica să-și modeleze din mers misiunea și s-o facă în așa fel încât, în condiții noi, într-o societate pe cale de o diversificare permanentă, într-o competiție grăbită de sistemele de gândire și de activități care antrenează modificări permanente în viața de toate zilele, într-o societate care solicită mai ales și mai cu înverșunare preocupările de dezvoltare materială, Biserica, ținând pasul cu ele, să înainteze odată cu acestea, și să mențină permanent viu și lucrător *criteriul spiritual* ca factor absolut necesar, ba chiar esențial unei bune și adevărate dezvoltări a vieții oamenilor.

După o lungă epocă de stagnare, în fapt de dare înapoi în viața societății românești, în numele unor false principii, după o epocă în care s-a încercat eliminarea absurdă a lui Dumnezeu din lume și din sufletul românilor, prin eforturi sterile de instalare în loc a unui umanism sec de orice consistență filosofică, și golit de orice conținut religios, iată că adevărul a învins. Se dovedește acum că zisa „epocă de aur" n-a fost altceva și mai mult, decât un spațiu gol de sens, o încercare luciferică de substituire a valorilor prin pseudovalori, așa cum a fost și fapta luciferică originară care a dus, și ea, la o mare cădere din Paradis în infern.

În lumea noastră, după eșecul răsunător al unei filosofii destructive, prefăcută în instrument social-politic gata să perverteaască tot ceea ce era pur și constructiv în gândirea și în modul de viață al oamenilor, iată că Dumnezeu ne-a dat șansa unei reașezări a valorilor în drepturile lor firești, și a refacerii comunicării cu El.

Odată cu alegerea de ierarh care vi se propune astăzi, în structura sinodală a Bisericii Ortodoxe Române va apare în mod concret noua *Episcopie a Covasnei și Harghitei* din cuprinsul Mitropoliei Ardealului, Crișanei și Maramureșului. Este și motivul pentru care, potrivit Statutului Bisericii Ortodoxe Române, îmi revine mie ca Mitropolit al numitei Mitropolii, dreptul și datoria de a prezida alegerea primului episcop al noii înființatei Eparhii transilvănene a Covasnei și Harghitei.

MĂRIT COLEGIU ELECTORAL

Formele și formalitățile statutare și cele practice care trebuiau să premeargă alegerea la care sunteți chemați astăzi, au fost din vreme îndeplinite și, aș vrea să mulțumesc pentru aceasta Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist care a trecut prin procedurile necesare propunerile noastre, ale mele și ale P. S. Andrei de Alba-Iulia, ambii cedând câte un județ pentru alcătuirea noii Eparhii. Atât Sfântul Sinod, cât și Adunarea Națională Bisericească au aprobat constituirea legală a noii Eparhii, din parohiile județelor Covasna și Harghita, cu sediul în orașul Miercurea Ciuc. Mulțumim, celor care ne-au asigurat Reședința episcopului și spațiul necesar administrației, precum și salarizarea întregii administrații și a clerului eparhiei, la nivelul cuvenit în această zonă, zonă care are absolută nevoie de o astfel de asistență.

În Transilvania există o instituție tradițională, dintre acelea generate de înțelepciunea și spiritul de prevedere și de stare sub lege, deci sub veșnicie și adevăr a țăranului român, instituție care nu e prevăzută în nici o lege civilă, ca atare, dar e mai presus și mai puternică decât orice lege, fiind din acea categorie a dreptului care consfințește cutuma, obiceiul tradițional popular, sfânt și fără drept de schimbare și alterare. Este vorba de așa-numitul *Protocol al bunei învoiri*, un contract nescris, cum sunt toate obiceiurile populare, dar cu atât mai puternic, pentru că are la temelie *cuvântul dat*. Sfântul cuvânt. Acesta se încheie între familiile care se încucresc prin căsătoria copiilor lor, și care hotărăsc ce anume pun la dispoziția noii familii care se întemeiază.

Printr-un asemănător *Protocol al bunei învoiri*, Eparhia Sibiului și Episcopia Albei-Iulia, prin organele lor statutare competente au înzestrat noua familie, Eparhia Covasnei și Harghitei, cu câte un județ, prin consultarea și a reprezentanților clerici și mireni locali, și iată că astăzi suntem convocați în această istorică Sală sinodală pentru a alege, prin vot secret, pe Întâi Stătătorul noii familii, a noii Eparhii.

MĂRIT COLEGIU ELECTORAL

Votul Dv. secret, — jumătate plus unul — va decide cui vom încredința organizarea și păstorirea noii Eparhii. Am obișnuit și cu alte prilejuri să fac celui care urmează a fi ales, un portret-robot. Va depinde de conștiința și de cunoștințele Dvs. pe cine veți recunoaște în acest portret. Numele aceluia îl veți scrie pe buletinul de vot și este de la sine înțeles, și nici n-ar mai trebui să spunem că, deși veți scrie pe buletinul de vot un nume, de fapt veți da o mărturie de conștiință personală, despre interesul pe care îl simțiți pentru o zonă de pe teritoriul Patriarhiei Române care are nevoie de un om destoinic, de un om menit să fie ctitor și păstor de conștiințe ortodoxe și românești, într-o Eparhie nou înființată. E nevoie acolo de o prezență vie, activă, aș îndrăzni să spun de un om plin de vigoare, înzestrat cu experiență în lucrarea cu oamenii și în întemeierea și consolidarea unei instituții căreia îi revin sarcini uriașe. Acestea reclamă inteligență, bună pregătire teologică și nu numai teologică. Lumea de azi cere cultură largă, îndemânare, spirit de sacrificiu și dăruire, știința navigării printre stânci, printre probleme de multe feluri, știința de a-ți face prieteni, cu răbdare și îndemânare, știința de a-ți converti neprietenii în prieteni, convingându-i că e mai bună pacea și respectul reciproc, decât dușmănia și pânda.

Omul pe care votul Dv. îl va trimite astăzi acolo ca ierarh, conducător spiritual al românilor ortodocși din zonă, va trebui să fie tare în convingerile sale ortodoxe, iubitor de neam și de glie românească și, în același timp, să fie deschis semenilor de alte naționalități și cu alte convingeri, religioase pe care să-i respecte în măsura în care și ei ne respectă neamul și convingerile noastre. Duhul comuniunii locale să prevaleze *în toată vremea și în tot ceasul*", împiedicând vrajba și dușmănia care sunt și nefirești și necreștine.

Se întemeiază acolo o structură administrativă bisericească, menită să răspundă *de aproape* nevoilor spirituale locale ale românilor ortodocși. Faptul că zona a fost îndepărtată de centrele eparhiale, până acum, a dus adesea la situații nefirești. Se știe că la situațiile nefirești au contribuit și **măsurile silnice de convertire** a românilor la alte confesiuni, distrugerea bisericilor lor, și acestea au avut ca rezultat stricarea limbii românești și pierderea conștiinței de neam a unora dintre românii violentați în trecut, înainte de Unirea din 1918, dar și sub Dictatul de la Viena. Poate că un centru Eparhial românesc, ortodox, s-ar fi impus mai de mult acolo. Faptul că el se înfăptuiește acum, trebuie să fie corect înțeles, ca o dorință a noastră de a ne păstra, pe pământ românesc, identitatea românească și credința moșilor și strămoșilor noștri. Ar fi o eroare care ne-ar îndurera, dacă anumite pasiuni necontrolate ale unora, ar interpreta întemeierea acestei Episcopii altfel decât așa.

Episcopia ortodoxă a Covasnei și Harghitei va fi un factor de pace și bună înțelegere între creștinii și locuitorii din zonă. Omul care va promova acolo valorile credinței ortodoxe, ca instrumente de mântuire și de bună conviețuire locală; omul care va reînvia și va reintroduce tradițiile ortodoxe și românești în viața românilor pe care îi va păstori, omul acesta, viitorul păstor duhovnicesc, există. El se află acum în conștiințele Dv., în iubirea Dv. de țară, în iubirea față de Biserica noastră străbună, ortodoxă, și se va întrupa prin vârful peniței Dv. care îi va scrie numele pe buletinul de vot.

Să fie sub binecuvântarea și sub inspirația și ajutorul lui Dumnezeu.

După obișnuitele consultări între electori, care se vor petrece într-o pauză de o jumătate de oră, ne vom revedea în această sală unde vom proceda la depunerea voturilor statutare, secrete, în urna pregătită anume pentru aceasta.

Aș dori, și vă fac chemarea ca în această jumătate de oră de consultări, conștiințele Dv. să se fixeze la cea mai înaltă tensiune a răspunderii, asupra omului potrivit pentru misiunea de *cel dintâi episcop al Episcopiei ortodoxe a Covasnei și Harghitei* din Mitropolia Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului.

Dr. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului

COMUNICAT

Între 12—14 iulie a.c., în Sala sinodală a Reședinței Patriarhale din București s-au desfășurat lucrările Adunării Naționale Bisericești, Colegiului Electoral Bisericesc și ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

În ziua de 12 iulie a.c., a avut loc ședința de constituire a Adunării Naționale Bisericești — forul central deliberativ al Bisericii Ortodoxe Române în probleme administrative și patrimoniale —, pe o nouă perioadă de patru ani.

În continuare, Colegiul Electoral Bisericesc a ales ca episcop al nou-înființatei Eparhii a Covasnei și Harghitei pe Arhimandritul IOAN SELEJAN, Superiorul Așezămintelor românești de la Ierusalim și Iordan, ca titular al Episcopiei Dunării de Jos pe Prea Sfințitul Arhiereu-Vicar CASIAN GĂLĂȚEANUL, iar ca episcop al reînființatei Episcopii a Caransebeșului, pe Prea Sfințitul EMILIAN BIRDAȘ.

În zilele de 13—14 iulie, s-au desfășurat lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române care a abordat și analizat diferite probleme actuale ale vieții bisericești, interne și externe. Tot în cadrul acestor lucrări au fost validate alegerile de episcopi din zilele anterioare. O atenție deosebită a fost acordată vieții mănăstirești, activității filantropice, învățământului teologic universitar și liceal, învățământului religios în școlile de stat, relațiilor Bisericii Ortodoxe Române cu alte Biserici din țară și străinătate, precum și sprijinirii fraților ortodocși români dimprejurul actualelor frontiere ale României.

Întrucât Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe nu a fost de acord niciodată cu desființarea abuzivă a Mitropoliei Bucovinei cu sediul la Cernăuți, Sfântul Sinod consideră inoportună reactivarea Mitropoliei Bucovinei cu sediul în altă parte decât în Cernăuți și sprijină refacerea unității românilor din întreaga Bucovină.

Sfântul Sinod își exprimă îngrijorarea cu privire la situația deosebit de grea în care se află Ierarhul, preoții și credincioșii Mitropoliei Basarabiei, care sunt încă prigoniți pentru că mențin legătura spirituală firească cu Biserica Mamă a României.

De asemenea, Sfântul Sinod cere ca să se înalțe necontenit rugăciuni pentru fratele nostru ILIE ILAȘCU și cei întemnițați împreună cu el la Tiraspol.

PATRIARHIA ROMÂNĂ
Biroul de Presă și Comunicații

Răspuns la scrisoarea unor cititori tineri:

Doctrina despre Reîncarnare și Poziția Bisericii Ortodoxe față de ea (IV)

Cu toate că doctrinele clasice despre reîncarnare nu vorbesc despre o „primă" încarnare ci despre reîncarnare eternă din veșnicie în veșnicie, unii adepți ai doctrinei despre reîncarnare, vorbesc despre prima (re)încarne în care toți oamenii — care sunt la prima astfel de experiență existențială — ar fi totalmente egali, fapt care se declară evident împotriva ideii de comuniune. Căci dacă toți sunt perfect egali din punct de vedere al darurilor spirituale, de pildă, dar și din alte puncte de vedere, atunci ei nu mai au nevoie unul de altul.

Ori potrivit credinței creștine, sufletul e creat de Dumnezeu cu diverse daruri. Darurile sunt împărțite, zice Sf. Apostol Pavel (1 Cor. 12, 11), și nimeni nu este fără de dar. Iar distribuția diferită a darurilor este baza și structura fundamentală a comuniunii între oameni, după modelul suprem al Sf. Treimi.

Așadar în timp ce teoria reîncarnării de fapt promovează un individualism depersonalizant care nu poate avea decât cele mai negative implicații pentru o viață socială ce poate duce la mântuirea sufletului, învățătura creștină despre Dumnezeu și legătura sufletului omenesc cu El, precum și despre unicitatea persoanei umane în integritatea ei fizico-psihică acum și în veșnicie, și a darurilor distribuite diferit, promovează și fundamentează o comuniune socială, umană care nu poate fi decât în avantajul oamenilor atât pentru viața de aici cât și pentru cealaltă.

Concluzii

Dacă cineva propovăduiește un Dumnezeu personal, iubitor, așa cum este prezentat în religia creștină, și o antropologie înnobilatoare cum este cea creștină, cum poate acesta ca în același timp să creadă în reîncarnare ca doctrină ce implică atât lipsa unui Dumnezeu personal, deci lipsa unui Dumnezeu de fapt, și care este și depersonalizantă pentru om, căci nu oferă omului practic nici o mântuire posibilă (ci doar o teorie care se contrazice pe ea însăși)? Dar să zicem că Dumnezeu ar fi dat fiecăruia un mod de mântuire diferit de al celuilalt, și dacă am accepta ideea că budiștii au religia lor, atunci cel puțin se impune ca fiecare să-și mențină curată religia lui în care i s-a dat să-și capete mântuirea.

Nouă ni s-a dat o religie, ni s-a dat un Iisus Hristos, ni s-a dat un Dumnezeu. A-L schimba pe Hristos este cu neputință odată ce crezi în El. El este permanent, nu există timp în care învățătura Sa nu mai e valabilă și deci putem alerga după alte învățături. „Hristos ieri astăzi și în veci același este" zice Sf. Pavel (Evrei 13, 8). Și darul Său suprem dat nouă, Învierea, este temeiul permanent valabil al credinței noastre în viața veșnică. Căci, zice Apostolul iarăși, „dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința voastră" (1 Cor. 15, 17).

Așa cum fiecare se naște cu părinții săi, așa fiecare se naște și cu religia sa. Dacă a schimba părinții este împotriva firii, a naturii, a celor mai fundamentale legi ale existenței, atunci a te numi credincios și a schimba pe Dumnezeu cu alți zei sau teorii religioase sau filozofice este încă și mai nenatural, este împotriva oricărei logici, a oricărei legi morale sau spirituale, este o dovadă de pervertire a conștiinței până la blasfemie.

De asemenea, a schimba valorile tradiționale ale familiei tale, ale părinților tăi pentru cele ale altor părinți care nu sunt ai tăi este nefiresc, atunci când familia, părinții tăi îți oferă totul pentru o existență plenară, desăvârșită; fiecare tradiție trebuie să-și mențină valorile sale și în acest context milita V. Frankl pentru „deguruficarea" societății noastre (Viktor E. Frankl, *Man's Search for Meaning*, Simon and Schuster, New York 1984, p. 153) întrucât fiecăruia îi stă bine cu darurile primite de la Dumnezeu. Așa cum oamenii au daruri diferite și nu-și impun unul altuia specificitățile lor, așa și societățile umane, națiunile, au darurile, valorile lor și fiecare dar este dat de Dumnezeu într-un anumit loc și nu în altul nu întâmplător, ci cu un anumit scop în cadrul providenței Sale.

Dumnezeu a dat fiecăruia, popor sau persoană ce are nevoie fiecare și Dumnezeu știe mai bine decât noi ce avem noi nevoie.

El ne știe caracteristicile și structurile interioare ale ființei noastre și ce ne dă, ne dă în baza a ceea ce știe El că ni se potrivește și ne este de folos pentru mântuire.

Ni s-a dat o măsură, n-o putem schimba. Cine poate adăuga staturii sale măcar un cot, oricât s-ar strădui? (Matei 6, 27). Cine poate adăuga sau înmulți perii capului său? Cât ni s-a dat ni s-a dat cu scop bine definit.

Ni s-a dat o viață, ni s-a dat un destin, un drum, nu le putem schimba așa cum nu putem schimba pantofii noștri cu ai altuia căci ori ne rod și ne fac răni, ori ne sunt largi și ne ies din picioare și ne împiedică la drum.

Fiecăruia i s-a dat un instrument, să lucreze cu el; să nu tânjească după cel al vecinului său. Fiecăruia i s-a dat un ogor, să și-l lucreze fără a-l amesteca cu al altuia. Fiecăruia i s-a dat un drum, să meargă pe drumul său, nu pe al altuia, că fiecare drum duce în altă parte după cum fiecare are o destinație aparte, ceva aparte de împlinit în viață. A merge pe un drum care nu este al tău poate însemna eșec existențial pe toate planurile.

Cunoștința e bună. Nu e rău ca omul să fie informat, să știe de toate. Dar prin tot ce descoperă, ce află și ce știe, omul e dator să-și întărească nu să-și slăbească credința sa, valorile sale proprii. Aceasta este rânduiala firească.

A ignora valorile tale și a alerga după ale vecinului e ca și cazul proverbului cu nevasta vecinului care e mai frumoasă, mâncarea vecinului care e mai bună și așa mai departe, fapt care este în fond o înșelare. Adevărul este că tot ceea ce are cineva este frumos și bun. Totul e să înveți să privești ceea ce ai, să le descoperi frumusețea și valoarea. Așa e deci și cu credința și valorile tradiționale și religioase naționale ale poporelor.

Așadar toate ni s-au dat. Nimic din ce avem nu avem fără să fi primit (1 Cor. 4, 7). Și dacă ni s-au dat, Dăruitorul care ne-a făcut, ne cunoaște și ne iubește, ne-a dat ceea ce ne trebuie, ni se potrivește și ne e de folos. A protesta împotriva Creatorului că ne-a dat să ne naștem în Europa și nu în India sau invers, ar fi o absurditate, dovada unei maladii spirituale.

Dacă Dumnezeu a rânduit fiecărui popor o religie, să zicem, creștinismul pentru noi, de pildă, asta înseamnă că aceasta ni se potrivește, este conformă cu caracteristicile noastre, de aceea trebuie să o menținem, nu să o schimbăm.

De aceea tot ce acumulăm ca știință trebuie gândit critic, cu discernământ, raportat la credința noastră și pus în folosul creșterii credinței.

Toți savanții pe care i-am menționat mai sus și mulți alții, nu fac în fond prin descoperirile și concluziile lor științifice decât să confirme una sau alta din învățăturile lui Hristos. Dar fiecare lucru nou care confirmă o învățătură a lui Hristos este deja un semn că și celelalte învățături ale Sale sunt valabile. Și azi se confirmă un lucru, de către unul sau într-un fel anume, mâine se confirmă altceva de către altcineva, și în felul acesta, cine știe să vadă, cine are ochi de văzut, cum spune Scriptura, acela realizează valoarea globală, totală a ceea ce este confirmat și prin ceea ce se confirmă și a ceea ce încă nu s-a confirmat dar care aparține aceleiași surse.

Pe de altă parte, pe toți cei care ni-L descoperă într-un fel sau altul pe Dumnezeu, pe Hristos și ne validează cu înțelepciunea și darurile lor credința, trebuie să-i vedem ca pe niște călăuze spre Hristos, ca pe niște ucenici, nu ca pe Hristos. Ar fi o anomalie ca din cauza ucenicului să nu mai vedem maestrul; însuși Mântuitorul spune că „nu este sluga mai mare ca stăpânul ei" (Ioan 13, 16).

Entuziasm pentru ucenici este bine și frumos de avut dar nu fără spirit de discernământ și fără selecție căci altfel, tocmai în dorința de a ne mântui sufletul, îl putem pierde prin confuzie și rătăcire.

De aceea, în final la această întreagă situație se potrivește cel mai bine sfaturile Sf. Apostol Pavel care zice cu privire la păstrarea dreptei credințe și a tradiției învățăturii lui Hristos: „Ține dreptarul cuvintelor sănătoase pe care le-ai auzit de la mine, cu credința și cu iubirea ce este în Hristos Iisus. Comoara cea bună ce ți s-a încredințat păzește-o cu ajutorul Sf. Duh care sălășluiește în noi" (II Timotei 1, 13—14). Și iarăși: „Așadar fraților, stați neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat fie prin cuvânt fie prin epistola noastră" (II Tesaloniceni 2, 15).

Pr. dr. Theodor Damian
New-York

(urmare din pag. 1)

Cu acordul lui Vasile Goldiș, șeful Resortului Culte și Instrucție, s-a propus o comisie pentru numirea profesorilor din țară și din străinătate pentru a constitui catedrele proiectatei universități. Din comisie au făcut parte: Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Dimitrie Gusti, Gheorghe Țițeica, Ludovic Mrazec, Petru Poni, Toma Stelian, Gheorghe Longinescu, Gheorghe Marinescu, Victor Babeș, Ernest Juvara, Mihail Manicatide, Ioan Lupaș, Onisifor Ghibu, Iuliu Moldovan, Iuliu Hațieganu, Emil Hațieganu ș. a. Președinte a fost ales Sextil Pușcariu, Decan la Facultatea de Litere și Filosofie din Cernăuți.

Înființarea Universității românești din Cluj a constituit un act de dreptate istorică, o compensare a încercărilor istorice anterioare, o replică la ostilitatea autorităților ungare și austro-ungare față de învățământul în limba maternă a populațiilor nemaghiare, un legământ pentru îndeplinirea celor mai nobile idealuri naționale, culturale, împlinirea năzuinței nobile de a învăța.

Prin Ordinul nr. 4336/1919, Consiliul Dirigent l-a desemnat pe Onisifor Ghibu să conducă comisia de preluare și organizare a Universității din Cluj, act derulat din 12 mai 1919. În atmosfera generală de ostilitate, s-a pus problema recuperării unor membri ai corpului profesoral cu condiția să depună jurământ de credință față de statul român. Refuzul unor profesori de a presta jurământul de credință a avut drept consecință destituirea lor. Universitatea maghiară din Cluj s-a mutat la Budapesta și apoi la Seghedin, membrii acesteia trăind falsa decepție și resentimentul de a fi fost persecutați de „românii — cuceritori ai Transilvaniei și Banatului".

Înființarea Universității Dacia Superioară a fost, după aprecierea lui O. Ghibu, „o operă originală și revoluționară". Universitatea din Cluj trebuia să devină un templu al științei și culturii în care se vor modela conștiințe naționale. De aceea sarcina cea mai grea a fost constituirea catedrelor și completarea lor cu personalități de mare autoritate științifică, culturală. Mereu tele politice nu intrau în calculul aprecierii valorii științifice și pedagogice a profesorilor.

Au fost invitați să pună temelia învățământului superior românesc clujean cei mai de seamă intelectuali aflați în țară și în străinătate: Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, Victor Babeș, Gheorghe Marinescu, Emil Racoviță, Dimitrie Gusti, Ioan Ursu, Sextil Pușcariu, Gheorghe Țițeica, Petru Poni, Toma Stelian, Gheorghe Longinescu

75 de ani de la ctitorirea...

ș a. Au fost de asemenea numiți: Iuliu Moldovan, Iuliu Hațieganu, Florian Ștefănescu Goangă, Onisifor Ghibu, Vladimir Ghidionescu, G. Bogdan Duică, Ștefan Bezdechi, Ioan Lupaș, Dimitrie Pompeiu, Gheorghe Vâlsan ș.a. O exemplară solidaritate a spiritualității românești din toate provinciile României întregite!

Organizatoric funcționau trei facultăți. Facultatea de medicină cu Institutul Pasteur ce cuprindea institutele de: Histologie, Patologie generală și experimentală, Biochimie, Bacteriologie, Igienă și Igienă socială, Antirabic, Radiologie, Istoria medicinii. Facultatea de Litere cuprindea institutele de Psihologie experimentală, aplicată și comparată, Pedologie și Pedagogie experimentală, Secția pedagogică, Institutul de Educație fizică. Facultatea de științe cuprindea secțiile: Matematică, Chimie, Institutul de fizică, Institutul de Zoologie ce cuprindea: Institutul de speologie, înființat și condus de Emil Racoviță și Institutul de Fiziologie Animală.

La inaugurarea cursurilor, ce a avut loc la 3 octombrie 1919, în Aula Universității s-a rostit prima lecție românească „Datoria vieții noastre" de istoricul Vasile Pârvan care enunța drept scop suprem al Universității — „spiritualizarea Națiunii". Rolul Universității era, după marele istoric, „nu de a da lucruri mai mult sau mai puțin știute, ci de a căli personalitatea morală și intelectuală a indivizilor și a maselor.... de a dezvolta în tinerime ceea ce este general omenesc".

S-a susținut primul curs de pedagogie în limba română — „Prolegomena la o educație românească" de către Onisifor Ghibu, primul titular al Catedrei de pedagogie al primei universități românești din Ardeal. Ferm în convingerile sale ca pedagog militant, de educator al Națiunii, Onisifor Ghibu și-a exprimat profesiunea de credință, căreia i-a fost fidel prin tot ceea ce a făptuit: „Am năzuit în permanență să fiu un educator, un educator al vremii mele și al poporului meu, îmbrățișându-i cu ardoare toate acele probleme care îmi păreau că sunt hotărâtoare pentru a face din el o națiune sănătoasă, harnică, luminată, vrednică și fericită". Convingerea lui de o viață a fost că „pedagogia este trăire și acțiune... este o chestiune de credință și de voință, operă de eroism" („Puncte cardinale pentru o concepție românească a educației"). S-a autodefinit „pedagog de baricade, de tribune, pedagog revoluționar, combatant neodihnit al solidarității sociale, naționale și internaționale, al păcii și umanității".

Deschiderea solemnă a Universității a avut loc la 1—2 februarie 1920 în prezența Familiei Regale, a Guvernului și a Delegației străine. Profesorii au depus jurământ în fața Regelui Ferdinand I, a Mitropolitului ortodox Miron Cristea, a Mitropolitului unit V. Suciu de la Blaj. Menirea Universității va fi, sublinia Regele Ferdinand I în Cuvântarea sa, aceea „de a forma generații de oameni de caracter pătrunși de iubire de Patrie, de dragoste de învățătură și muncă, dornici de a-și pune energia în slujba țării". Pentru înființarea unui institut de istorie a României Regele a dăruit 400 000 lei.

Festivitatea solemnă de deschidere a Universității Dacia Superioară a fost onorată de o impresionantă delegație străină. Au participat miniștri și însărcinați cu afaceri externe din S.U.A., Marea Britanie, Franța, Italia, Spania, Polonia, Cehoslovacia, reprezentanți ai universităților din Sorbona, Lyon, Strassbourg. S-au trimis scrisori de felicitare din partea universităților din New York, Chicago, Washington, Michigan, Cambridge, Glasgow, Manchester, Leeds, Lyon, Lausanne, Geneva, Berna, Cracovia, Varșovia, Atena, Stockholm etc. Astfel intra Clujul universitar în contextul vieții universitare mondiale!

La un deceniu de la întemeierea Universității românești din Cluj, care din 1927 se numea Universitatea „Ferdinand I", bilanțul realizărilor este deosebit. Universitatea avea 83 profesori, 74 dintre ei erau titulari, 17 erau membri ai Academiei Române, Emil Racoviță era Președintele Academiei Române. Eminentul corp profesoral, elita universitară clujeană, s-a distins prin activități științifice de prestigiu în țară și în străinătate, prin activități didactice și de perfecționare remarcabile, prin activități de popularizare a culturii în rândul poporului, în special în cadrul ASTREI.

Activitatea științifică s-a concretizat în publicarea unor lucrări de specialitate de referință, recunoscute în țară și în străinătate, studii publicate în reviste și culegeri cum ar fi: „Clujul medical", „Biblioteca medico-istorică", „Buletin eugenic și biopolitic", „Biblioteca eugenică și biopolitică a ASTREI", „Biblioteca medicală și igienică a ASTREI", „Studii și cercetări psihologice", „Biblioteca Seminarului pedagogic universitar", „Dacoromania", „Biblioteca de istorie națională", „Biblioteca de istorie universală", „Buletinul Societății de științe din Cluj", „Matematica", „Biospeologica" ș. a. Dovadă că, legământul formulat la întemeierea Universității nu a fost doar o promisiune,, a fost un angajament onorat.

ŞTIRI - INFORMAŢII

— Joi, 16 iunie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu, cu prilejul încheierii cursurilor anului IV, a studenţilor teologi, prilej cu care s-a adresat tinerilor absolvenţi. Î. P. S. Sa a luat parte şi la banchetul festiv al absolvenţilor.

În aceeaşi zi a vizitat şi Schitul Păltiniş.

— Vineri, 17 iunie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Duminică, 19 iunie (Rusaliile), Î. P. S. Sa a luat parte la slujba de resfinţire a Catedralei Episcopale din Alba Iulia.

În aceeaşi zi însoţindu-l pe P. F. Teoctist şi pe ceilalţi ierarhi participanţi la slujba de resfinţire Î. P. S. Sa a făcut o vizită la mânăstirea Râmeţ.

— Luni, 20 iunie Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în biserica mânăstirii Râmeţ.

— Marţi, 21 iunie, a treia zi de Rusalii, Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească la Schitul „Chilii" din Sibiel cu prilejul zilei hramului. După otpustul Sf. Liturghii a fost oficiată apoi Taina Sf. Maslu de obşte la care au luat parte toţi credincioşii prezenţi la sărbătoarea hramului. Î.P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învăţătură.

În aceeaşi zi Î. P. S. Sa a vizitat şi schitul Orlat, prot. Sălişte.

— Joi, 23 iunie a.c., Î. P. S. Sa a primit pe venerabilul Sobano, călugăr vieţuitor la Mânăstirea Sudistă Aamaravati — India, aflat într-un pelerinaj în ţara noastră.

În aceeaşi zi Î. P. S. Sa a făcut o vizită la biserica monument istoric „Sf. Ioan Botezătorul" din Grui Sălişte, în legătură cu lucrările de restaurare ce se întreprind aici.

— Duminică, 26 iunie a.c., Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Sf. Gheorghe" din Micăsasa, prot. Mediaş.

În cadrul Sf. Liturghii, la momentul potrivit tânărul diacon Eugen Comşulea a fost hirotonit întru preot pe seama Spitalelor din municipiul Braşov.

La recomandarea P. C. prot. Ioan Găban, Î. P. S. Sa a hirotesit întru iconom pe P. C. pr. paroh Ioan Chidu. Î. P. S. Sa a rostit un ales cuvânt de învăţătură legat de pericopa Evanghelică a Duminicii I-a după Rusalii (a Tuturor Sfinţilor).

S-a pornit apoi în procesiune spre centrul comunei, unde pe un podium special amenajat a fost săvârşită Taina Sf. Maslu de obşte.

Consiliul Parohial a oferit apoi o agapă creştinească.

În aceeaşi zi Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la mânăstirea de maici din Predeal, prot. Braşov.

— Luni, 27 iunie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din Prot. Braşov, conferinţă ce a avut ca temă „Familia creştină şi rolul ei în societatea de azi".

— Miercuri, 29 iunie, zi în care Biserica Creştină prăznuieşte pe cei doi corifei ai Apostolilor: Sf. Ap. Petru şi Pavel, Î. P. S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu rostind cuvânt de învăţătură.

— Vineri, 1 iulie a.c., Î. P. S. Sa a primit pe dl. Johannes Coreth, vicepreşedintele Landului Niederösterreich din Austria, care a fost însoţit de d-nii Ernest Pröll şi Ernest Schreiber din partea Asociaţiei „Club Niederösterreich" din Austria.

Au fost discutate probleme în legătură cu realităţile confesionale din Transilvania precum şi cele referitoare la viitorul satului tradiţional românesc.

— Sâmbătă, 2 iulie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la Aniversarea revistei sibiene „Transilvania" ce a împlinit 125 de ani de existenţă.

În cadrul lucrărilor Simpozionului organizat de Inspectoratul pentru Cultură al Jud. Sibiu şi de Revista Transilvania şi găzduit de Biblioteca „Astra", Î.P. S. Sa a prezentat referatul „Transilvania" — 125 de ani — Darul Asociaţiunii către poporul român".

Au fost de faţă dl. Mircea Tomuş, ministru secretar de Stat la Ministerul Culturii, fost, ani îndelungaţi redactor şef al revistei, oficialităţi, invitaţi, o numeroasă asistenţă.

În aceeaşi zi după masa, Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică în prot. Sălişte.

— Luni, 4 iulie a.c., Î. P. S. Sa a participat, în Aula Facultăţii de Teologie din Sibiu la deschiderea Cursurilor de îndrumare a preoţilor. După ce a asistat la o oră de seminar Î. P. S. Sa a făcut o amplă prezentare a vieţii bisericeşti de azi din ţara noastră în general, şi din Transilvania în special, cu referire la principalele probleme ale acesteia în contextul actual. Î. P. S. Sa a purtat un viu dialog cu preoţii cursanţi pe diverse teme ale pastoraţiei.

— Sâmbătă, 9 iulie a.c., Î. P. S. a făcut o vizită frăţească P. S. Justinian Chira, episcopul Maramureşului şi Sătmarului.

— Duminică, 10 iulie, la invitaţia P. S. Episcop Justinian şi a credincioşilor din parohia Giurtelec Hodod, prot. Carei, Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", recent restaurată.

După slujba de resfinţire, a fost săvârşită Sf. Liturghie arhierească în aer liber, în faţa unui mare număr de credincioşi. Au celebrat Î. P. S. Mitropolit Antonie, şi P. S. Justinian, înconjuraţi de un ales sobor de preoţi şi diaconi.

Î. P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învăţătură legat de biserică, locaş de închinare şi loc al întâlnirii omului cu Dumnezeu, după care a hirotonit întru iconom-stavrofor pe P. C. pr. Leontin Sălăjan, parohul bisericii. A rostit cuvânt de învăţătură şi P. S. Episcop Justinian.

Consiliul Parohial a oferit apoi o agapă creştinească. În aceeaşi zi seara pe calea aerului Î. P. S. Sa s-a îndreptat spre Bucureşti.

— Între 12 şi 14 iulie Î. P. S. Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.

— Marţi, 12 iulie, Î. P. S. Sa a prezidat, în calitate de preşedinte, Colegiul Electoral Bisericesc în legătură cu alegerea noului episcop al nou-înfiinţatei eparhii a Covasnei şi Harghitei.

— Vineri, 15 iulie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Mânăstirea Predeal, prot. Braşov.

— Duminică, 17 iulie Î. P. S. Sa a cercetat canonic mânăstirea Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

— Luni, 18 iulie a.c., Î. P. S. Sa a primit pe pastorul Alain Blancy, director adjunct al Institutului Ecumenic de la Bossey, însoţit de o delegaţie a Centrului Ecumenic „Sainté Irenée" din Lyon condusă de pastorul René Beaupére.

— Marţi, 19 iulie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică în protopopiatul Mediaş.

— Miercuri, 20 iulie a.c., Î. P. S. Sa a săvârşit, înconjurat de un impresionant sobor de arhierei, preoţi şi diaconi, slujba de sfinţire a noii biserici cu hramul „Izvorul Tămăduirii" de la Mânăstirea Topliţa.

În cadrul Sfintei Liturghii arhiereşti, după ce în prealabil seara a avut loc chemarea la treapta ipopsifierii, P. Cuv. Arhim. Ioan Selejan, noul ales episcop al Eparhiei Covasnei şi Harghitei, a fost hirotonit întru episcop. Au luat parte reprezentanţi ai Preşedinţiei României, miniştri, oficialităţi civile şi militare ale judeţelor Harghita şi Covasna.

Î. P. S. Sa a rostit un cuvânt de învăţătură şi a adresat sfaturi şi urări noului arhipăstor sufletesc al credincioşilor de pe aceste meleaguri. (Un reportaj pe larg despre acest eveniment în numărul viitor).

Arhid. Visarion Bălţat

IN MEMORIAM

IOAN CIOLAN
- deputat eparhial, ministru...

Au trecut zece ani de când ne-a părăsit pentru totdeauna, omul de mare prestigiu, bunul român devotat credincios al Bisericii strămbune: Ioan Ciolan. Evenimentul se cade să fie cinstit, pentru că vrednic a fost. L-am cunoscut prin 1926 şi de atunci drag mi-a rămas, pentru că era un om deschis din fire şi simpatic pentru neasemuita-i omenie. Cap limpede şi ordonat, grăirea îi era răspicată şi sonoră, însoţită totdeauna de un zâmbet discret şi de-o privire cuceritoare şi mai era blând şi bun, ca miezul alb de pâine. Răpit de-o moarte fulgerătoare, a plecat când nimeni nu se aştepta, dar opera sa mult grăitoare a rămas şi va vesti numele său peste ani şi ani. Ctitor al primelor Cooperative silvice, agricole şi sanitare, sător la necaz, după principiul evanghelic: „Să nu ştie stânga ce face dreapta", preşedinte al Asociaţiei învăţătorilor, activist în cadrul venerabilei societăţi „Astra", autor de lucrări, studii şi articole, profesor cu calităţi de-o înaltă erudiţie, om distins, soţ ideal, tată iubitor de copii, vecin bun, prieten sincer şi devotat, iubitor de progres, după indicaţiile Sfintei Cărţi: „Fiţi desăvârşiţi", încât la simpozionul cântăririi faptelor bune şi rele, ar putea răspunde împreună cu pactul inspirat din Cartea vieţii: „O, Doamne! In lume cât am stat pe tine te-am reprezentat".

Am şi acum în amintire volumul său Transilvania ... Tipărit la Roma, în 1980, o carte zguduitoare. Cine o citeşte va trăi câteva clipe de înaltă elevare spirituală, pentru adevărul exprimat loial şi îndrăzneţ, deşi va încerca şi-o adâncă mâhnire că în veacul progresului luminos se pot săvârşi atâtea şi atâtea nedreptăţi. Cartea este o imagine fidelă şi emoţionantă a unor realităţi documentate împletşugat prin norul de mărturii! Nobila iniţiativă de-a vesti lumii dreptatea noastră istorică este impresionantă. Avem aici o caldă apologie a principiilor de înalt umanism, popularizate de înţeleapta prevedere românească a lui Ioan Ciolan.

N-aş putea să închei memorialul meu fără să fac referire la câteva exemple de solicitudine. In calitatea de rector al Institutului Teologic plănuisem tipărirea unui volum de conferinţe publice ale profesorilor, cu titlul: „Biserica şi problemele vremii". Volumul a apărut. Aveam însă nevoie de un avans. L-am obţinut de la I. Ciolan, care într-o zi mi-a zis: „Vino cu mine la Bucureşti, la Banca corpului didactic, şi vei primi avansul de bani necesari ...". Tot dânsul mi-a acordat, în calitatea de ministru al Cooperaţiei, milioanele necesare pentru tipărirea anuarului pe 1947, al Institutului Teologic.

Aparte trebuie să spun că a fost ctitorul atâtor clădiri particulare, unuia mijlocindu-i banii necesari pentru finisarea casei, altuia pentru introducerea gazului metan. Episcopiei de Alba Iulia i-a dăruit câteva icoane de o vechime considerabilă. Prin Cooperativa „Andrei Bârseanu", ctitoria sa, a facilitat procurarea mai favorabilă a unor unelte şi bunuri necesare gospodăriilor ţărăneşti.

Azi, Ioan Ciolan îşi doarme somnul de veci în Cimitirul Central al municipiului Sibiu. Cine intră pe poarta a II-a a acestui spaţiu sacru va zări în latura aleii principale o cruce modestă pe care scrie doar atât: „Aici odihneşte Ioan Ciolan ..."

Ioan Ciolan însă n-a murit. El trăieşte şi azi în inimile noastre ca o icoană curată şi înseninătoare. Pentru vrednicia şi omenia sa n-avem dreptul să-l uităm.

Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga

Semnalăm... Semnalăm...

Am citit recent un articol în ziarul „Riforma" din Torino, Italia (nr. 11, 18 martie 1994, p. 2) cu titlul *„Transilvania, bastion protestant"*.

E semnat de co-latinul nostru Pasquale Castellucio.

Spicuim câteva mostre de „bună" informaţie:

„Transilvania e acel bastion care desparte Europa de Balcani; dens populată, cu o puternică prezenţă de reformaţi, baptişti, luterani ... de limbă maghiară".

Numai că nu e chiar aşa: baptiştii sunt în general de limbă română, iar luteranii, în marea lor majoritate, sunt de limbă germană. Există şi un număr mic de luterani de limbă maghiară.

Ortodocşii ca şi cum n-ar exista în Transilvania!

Mai jos, totuşi, autorul a putut observa, în timpul unei săptămâni cât a stat în România, că există un *„imperialism al Bisericii Ortodoxe"* şi că în Transilvania, vai! se mai foloseşte sloganul *„România Mare"*! Oare ce slogan ar fi vrut domnul Castellucio să fi auzit?

Mai apoi vorbeşte de *„transferuri forţate de populaţie românească"*.

Unde? În propria lor ţară! Şi că aceste transferuri s-ar face *„cu binecuvântarea Bisericii Ortodoxe"*, care determină politica guvernului. Acesta *„nu decide nimic fără a asculta părerea patriarhului de la Bucureşti"*.

Ce bine a fost informat domnul Castellucio! Măcar de-ar avea patriarhul de la Bucureşti atâta putere, ca să apere interesele românilor din România!

Autorul ne mai informează că în ultimii 40 de ani Sinodul Bisericii reformate s-a întrunit numai de cinci ori (poate mai numără odată, n. n.) şi, atunci *„exclusiv pentru a trimite telegrame de admiraţie şi mulţumire dictatorului"*.

De ce le vor fi trimis? Aşadar şi ei! De obicei acuză numai pe alţii că au făcut asemenea acte!

În încheiere autorul ne înştiinţează că se pregăteşte *„un pact de uniune între reformaţi, baptişti, luterani şi greco-catolici"*, ca să înfrunte tentativele de românizare a celor care nu sunt români. Iată textul în italiană: *„L'atmosfera è edificante e un patto d'uniune tra riformati, battisti, luterani e greco-catolici è stato sottoscritto per fronteggiare l'indiscriminato tentativo di rendere forzantamente romeno ciò che non lo è"*.

Nu-mi vine să cred că autorul i-a consultat pe baptişti, pe luterani şi pe *greco-catolici*. Ar fi prea de tot un asemenea pact!

Şi oare ce va fi ştiind acest frate latin despre maghiarizarea românilor până în 1918 şi în timpul ocupării unei părţi din Transilvania ca urmare a Diktatului de la Viena?

Ce ştie dumnealui despre rănile încă deschise? Şi-i mai amestecă şi pe greco-catolici!

E şi aceasta o formă de *divide et impera*, împarte ca să stăpâneşti, în context contemporan, încercând să profite de situaţii conflictuale locale, ca să ne ridice pe români unii împotriva altora!

*

Elemente pentru o bună biografie a P. F. Patriarh Teoctist, în şirul patriarhilor României, Miron, Nicodim, Justinian şi Justin, încadraţi în vremea lor, cu tot ce a cerut epoca de la dânşii, şi cu răspunsurile pe care le-au dat, găsim într-o pagină din „Literatura şi Arta" (nr. 18, 1994, p. 3) din Chişinău, semnată de bucovineanul George Muntean, sub titlul: *„Patriarhul Teoctist — slujitor contemporan al credinţei străbune"*.

*

Am mereu sentimentul că nu reuşim să intrăm într-un ritm nou şi normal în cultură. Poate că stăm mai bine în artele plastice şi monumentale în care, încercările vor putea duce la un moment dat spre măcar un nou nume mare. În muzică, în general, dezastrul modernist a transformat totul în ţipăt strident şi răguşit, şi în acompaniament pentru lăbărţări care insultă baletul clasic, şi fac din corpul omenesc instrumentul unei demonologii pe faţă. Nici nu mai ştii dacă e vorba de muzică sau de spectacol deşănţat.

În literatură lipsesc multe. Romane serioase, nu. Poezie adevărată, nu. De nuvelă să nu mai vorbim. Eseul alunecă vertiginos şi sinucigaş în reportaj politic. Mulţi oameni de cultură fac havelism (Vaclav Havel, dramaturg devenit preşedinte de stat) iar dintre dânşii, poeţi mari au căzut şi ei în ispita luptelor politice. Aceasta le mutilează imaginea de puritate sacră cu care ar trebui să bucure lumea, să entuziasmeze şi să formeze tânăra generaţie. Au devenit modele de magazin de jucării cu bau-bau.

Răsfoind revistele de cultură, chiar şi de teologie, care e tot cultură, rămâi uimit că unele sunt totuşi bune. Dar din ce sunt alcătuite? Din texte vechi, republicate. Câteva mai publică texte rămase nepublicate din autori dispăruţi. Acestea mai dau calitate. Într-un fel se justifică şi republicările unor texte necunoscute generaţiei prezente. Dar unde sunt numele noi? Ne plafonăm cu Mircea Eliade, Nae Ionescu, Noica, Cioran? Rămânem la ei? Nici un pas mai departe? Am în faţă o revistă care se profilează frumos. Dar ce văd? Şase texte de Nichifor Crainic, altele de Radu Gyr, Paul Sterian, Octavian Goga, Victor Papilian, D. Ciurezu, George Coşbuc şi tot aşa mai departe. Sunt convins că sunt necesare. Dar să nu facem doar antologii. Evident, nu editorii sunt de vină. Nu-i înghesuie scriitorii. Şi în unele reviste teologice, textele cele mai bune sunt cele reproduse din marii teologi de odinioară.

Sunt doar nişte constatări. Pot fi recepţionate şi ca un apel către generaţia prezentă ca să-şi găsească propria identitate şi să facă un pas înainte, absolut necesar. O cultură, dacă repetă şi stă pe loc, de fapt merge înapoi.

ANTONIE P.

Răspundem cititorilor

MIŞCAREA GRAAL

Întemeietorul mişcării Graal este comerciantul şi scriitorul Oskar Ernst Bernhardt (1875—1941), originar din Bischofswerda (RFG). Primul război mondial îl surprinde în Anglia şi ulterior în Isle of Man unde, internat fiind într-un spital, se preocupă mai ales de probleme religioase. Aici concepe propriul lui sistem religios-filozofic privitor la divinitate, om şi lume. Ca şi contemporanul său ceva mai bătrân Rudolf Steiner, O. E. Bernhardt a încercat să facă o legătură între concepţiile gnostico-esoterice şi gândirea modernă, la care şi-a folosit talentul său artistico-intuitiv şi conştiinţa sa teatrală. Astfel, el s-a supranumit Abd-ru-shin (mai curând un pseudonim arabo-persan, decât un titlu religios) şi s-a considerat pe sine ca „Fiul omului" (Imanuel), cel vestit de Hristos — Fiul lui Dumnezeu. În timp ce învăţătura lui Hristos ca întrupare a iubirii lui Dumnezeu a eşuat, „fiul omului" ca întrupare a voinţei lui Dumnezeu a descoperit adevărul deplin astfel încât „nici o întrebare nu mai rămâne în picioare", afirma Bernhardt.

Învăţătura

O. E. Bernhardt şi-a conceput „ştiinţa despre structura creaţiei" ca un sistem multilateral format din „sfere-fiinţiale", „iluminări" şi „legi de viaţă fundamentale". În cel mai înalt punct stă „nefiinţa-divină", o concentraţie de lumină şi putere. Ceva mai jos se află „fiinţa-divină"; în această sferă îşi află locul arhanghelii, „stră-regina fecioară Elisabeta" şi alte „străfiinţe". În „strălucirea-divină" se află „punctul de plecare al puterii-divine", adică începutul „creaţiei". Pentru acest punct nodal Bernhardt a ales simbolul „sfântului Graal", respectiv al „cetăţii Graal". Întrucât adevărul „revelat" de el îşi găseşte originea aici, el şi-a numit învăţătura ca „mesajul Graal".

Treptat, creaţia este ordonată coborând de la „fiinţa-spirituală", de la „materialitatea fină" la „materialitatea grosolană", şi acolo unde sferele se întrepătrund ia naştere o nouă „cetate Graal". Anual la „sărbătoarea sfântului porumbel" (30 mai) peste Graal se revarsă puterea divină, aceasta este „clipa alimentării cu putere a întregii creaţii". Viaţa omenească se desăvârşeşte într-o ţesătură de „iluminaţii" sau „fire", care purced din toate fiinţele, şi este determinată de trei mari „legi ale creaţiei": 1. „legea greului" (cei lipsiţi de lumină coboară în jos; voinţa rea apasă asupra duhului); 2. „legea atracţiei celor asemănătoare" (firele înrudite se atrag şi se resping) şi 3. „legea acţiunii schimbătoare" (omul trebuie să culeagă, ceea ce el a semănat).

Acestei gândiri îi sunt mai aproape conceptele de „karma" şi de reîncarnare, ca cele de har, iertare, înviere sau judecătorul dumnezeiesc. Omul trebuie să meargă pe drumul purificării lui, un drum care include şi reîncarnarea.

Viaţa practică

Adepţii lui O. E. Bernhardt şi ai învăţăturii lui (sunt vreo 8 000—9 000 în toată lumea, din care jumătate sunt în Europa; 2 300 trăiesc în RFG — anul 1990) nu formează o comunitate religioasă propriu-zisă. Principiul de credinţă este foarte individualist. El se desemnează totuşi ca „Mişcarea Internaţională Graal" în fruntea căreia se află o „administraţie Graal" condusă încă de familia Bernhardt (din 1928 îşi are sediul la Vomperberg bei Schwarz/Tirol în Austria). Răspândirea învăţăturii Graal se face, în diferite ţări, prin numeroase instituţii, edituri şi mai nou prin conferinţe. Nu se practică nici un fel de misiune.

Pe de altă parte această mişcare are totuşi elementele unei comunităţi religioase, adică au meditaţii duminicale în „cercuri Graal" în diferite „locuri sfinte". Au şi „altare" pe care se află o cană (simbol al Graalului) înconjurată de şapte lumânări, iar deasupra se află „crucea Graal" care nu are nimic de-a face cu crucea lui Hristos. La aceste meditaţii se citesc pasaje din scrierile lui Abd-ru-shin şi se rostesc rugăciuni scrise tot de el. Nu se ţin cuvântări. Diferiţi „însărcinaţi" îmbrăcaţi cu reverendă verde prezidează meditaţiile. Localitatea Vomperberg unde se află „centrul administrativ Graal" şi sediul familiei Bernhardt este şi centru spiritual-cultic. Aici se ţin trei sărbători anuale: „sărbătoarea sf. porumbel" (sărbătoarea principală, 30 mai), „sărbătoarea sf. crin" (7 sept.) şi „sărbătoarea stelei strălucitoare" (29 dec.). De asemenea se practică binecuvântarea copiilor, căsătoriilor, respectiv binecuvântarea căsătoriei pentru cei deja căsătoriţi şi „pecetluirea cu înmânarea crucii Graal", precum şi o „cină" după model creştin.

Concluzii

Mişcarea Graal nu este, aşadar, nici o uniune filozofică, nici o comunitate religioasă. Ea nu aparţine nici tradiţiei creştine, ci este mai curând o concepţie „post-creştină" cu puternice accente gnostico-esoterice. Ea este un sistem filozofic original care vrea să se impună pe căi religioase, deşi are un caracter vădit ateist. Orice creştin care intră în contact cu această concepţie rămâne perplex de terminologia inedită şi de „mesajul" inaccesibil şi aiurit pe care vrea să-l „transmită" un sistem filozofic născut în capul unui om bolnav. Acesta este şi motivul pentru care n-a reuşit să cucerească decât puţini adepţi.

Asist. Drd. Irimie MARGA

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 august şi 1 septembrie
Nr. 31—34
1994

„ÎNTRU ADORMIRE LUMEA NU AI PĂRĂSIT..."

An de an, urmând firul unei tradiţii creştine aproape bimilenare, Biserica Ortodoxă ca şi cea Romano-Catolică prăznuieşte Sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului sau Sfânta Marie Mare.

Această zi deosebită, închinată Sfintei Fecioare Maria, Maica Domnului şi Maica Bisericii adună pe toţi fiii ei duhovniceşti în jurul sfintelor altare ca să o însoţim cu cântări şi rugăciuni de aleasă frumuseţe, în drumul ei spre slava cerească a Fiului Său pe aceea ce s-a învrednicit a fi Maica lui Hristos Dumnezeu.

Creştinii se pregătesc aşa cum se cuvine pentru acest măreţ praznic, prin nevoinţa unui post de două săptămâni şi prin sârguinţa unei spovedanii credincioase şi prin împărtăşirea cu vrednicie cu Trupul şi Sângele Mântuitorului, simţind astfel mai intens în viaţa lor ocrotirea şi binecuvântarea Maicii Domnului.

Imnele bisericeşti se întrec în această zi să preamărească pe „Împărăteasa cerului" şi „nădejdea creştinilor", pe „Stâlpul Bisericii cel neclătit", pe „cămara cea împodobită a sufletelor sfinţilor" care a născut pe Acela care a ridicat păcatul lumii, pe „Sfântul Sfinţilor", pe Hristos, Mântuitorul omului căzut în păcat şi al întregii lumi.

Troparul Adormirii pune în evidenţă faptul că Fecioara Maria, cea care „întru naştere fecioria a păzit", prin adormirea ei „cea fără de moarte", „lumea nu a părăsit", ci a rămas pe mai departe rugătoare pentru noi şi pentru lume, întărindu-ne şi mai mult în dragostea către Dumnezeu şi către semeni şi înlesnindu-ne şi nouă să trecem „de pe pământ la cer". Prin trecerea ei dincolo, Sfânta Fecioară se mută la viaţă, ca una ce a fost prin excelenţă „Maica Vieţii", şi care născându-l pe Hristos a deschis tuturor „uşa Împărăţiei lui Dumnezeu"; de aceea pe drept cuvânt imnul acatist îi acordă epitetul de „Cheia Împărăţiei lui Hristos".

Dacă prin neascultarea de Dumnezeu a strămoaşei noastre Eva a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea, prin ascultarea Sf. Fecioare Maria la Buna-vestire, când a consimţit să devină Maica Izbăvitorului (Luca 1, 38), a venit în lume iertarea, Viaţa cea nouă şi adevărată, fericită şi veşnică. De aceea Sf. Părinţi o numesc pe Maria „A doua Evă", mama celor vii renăscuţi prin „apă şi prin Duh" în Împărăţia lui Dumnezeu.

De la peştera umilă a Betleemului şi până la Crucea de pe Dealul Căpăţânii, Sf. Fecioară Maria l-a însoţit pe Fiul ei pe toate drumurile Ţării Sfinte, luând parte la

toate durerile şi bunurile oamenilor începând cu prima minune a Fiului ei, făcută de altfel la rugămintea ei, la nunta din Cana Galileii, când apa a fost prefăcută în vin.

Cu acest prilej Sf. Fecioară Maria a rostit cuvintele simbol adresate celor ce slujeau atunci şi peste veacuri, şi tuturor creştinilor: „Faceţi tot ce vă va spune EL". Aceasta este Testamentul Maicii Domnului pe care ni l-a lăsat nouă: să ascultăm de Fiul Său şi să împlinim Voia Lui ca să dobândim mântuirea, scopul vieţii noastre pe pământ.

În timpul răstignirii Mântuitorului, prin inima Maicii Domnului a trecut sabia durerii, după cum prorocise bătrânul Simeon cu prilejul prezentării la Templu (Luca 2, 35). Văzând-o lângă Cruce, Mântuitorul a încredinţat-o purtării de grijă a Sf. Ioan Evanghelistul (Ioan 19, 26—27), deoarece dânsa nu avea pe nimeni mai apropiat să o sprijine şi să o ajute în viaţă.

Cuvintele prin care Iisus o încredinţează ucenicului său iubit „Fiule, iată mama ta" şi „iată Fiul tău", se pot înţelege şi în chip duhovnicesc că toţi creştinii, fii ai Bisericii suntem fiii duhovniceşti ai Maicii Domnului, iar Maica Domnului este aceea care ne ocroteşte şi ne iubeşte — ca o mamă cu rugăciunile Sale.

Plină de bucurie a fost inima Sf. Fecioare în ziua Învierii Fiului lui Dumnezeu prin care aceasta a biruit moartea, apoi la Înălţarea lui la cer şi la Pogorârea Sf. Duh în ziua Cincizecimii.

De atunci Maica Domnului a rămas în mijlocul credincioşilor şi a apostolilor „petrecând în post şi rugăciune" în mijlocul lor (Fapte 1, 14), fiind preacinstită de toţi căci vedem în chipul ei chipul Mântuitorului Hristos.

Sf. Fecioară Maria s-a mutat la cele veşnice în satul Ghetsimani, lângă Ierusalim.

Tradiţia Bisericii spune că Apostolii au fost aduşi în jurul sicriului ei în chip minunat, iar Fiul Său

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhidiacon Dumitru Bălţat

NU SUNTEM SINGURI
„TATĂL NOSTRU" * (II)

Şi acum voi mai face o afirmaţie simplă, dar exactă. Ca să nu crezi, îţi trebuie mai multă ştiinţă decât ca să crezi. Cei care nu ştiu formula apei (asta o spun eu mereu când am ocazia), dar ştiu că nu există Dumnezeu, sunt ori nişte glumeţi de geniu, ori nişte maeştri ai sărăciei cu duhul, în sensul în care aceasta descrie simplitatea, dar nu aceea datorată curăţeniei sufleteşti, ci o anumită subdezvoltare la nivelul capului! Dv. vă amintiţi toţi de **„marii oameni de ştiinţă"** ai regimului trecut, care veneau prin întreprinderi, pe la şcoli, să facă demonstraţii că nu există Dumnezeu, aşa-zişii propagandişti ateişti. Ce mari oameni de ştiinţă erau! Dar ştiau că nu există Dumnezeu. Erau dintre aceia care nu ştiau nici formula apei. Nimic nu le dădea dreptul să facă afirmaţiile pe care le făceau. Psalmistul are expresii chiar mai tari decât ale mele în privinţa aceasta, şi psalmistul David, proorocul, a fost un om de geniu, dincolo de harul pe care i l-a dat Dumnezeu. El spune direct: **„Zis-a cel nebun în inima sa, nu este Dumnezeu"!** Citiţi **Psaltirea** şi vă veţi da seama ce fel de om, ce fel de gândire, ce fel de simţire a putut avea psalmistul. Câtă înălţime de gând! Câtă sensibilitate! Ce mare gânditor! Ce mare poet, eseist, profet şi vizionar! Ei bine, el îndrăzneşte această afirmaţie tare: **„numai cel nebun poate zice că nu este Dumnezeu!"** Noi să fim mai blânzi. Dar să observăm totuşi că nici nebunul psalmistului nu îndrăznea s-o spună cu voce tare. O spunea **„în inimă"**. Zis-a cel nebun **„în inima sa"**. N-o spunea cu voce tare. Era un nebun prevăzător. Era mai decent decât ateii vremurilor noastre, sau decât foştii propagandişti ateişti de care am pomenit.

Dar să nu credem că doar cei care nu ştiu formula apei sunt lipsiţi de orice temei, când spun că nu există Dumnezeu. Chiar şi cei care au ajuns să determine acel Big-Bang, deci acea explozie originară, şi să determine că la sfârşit va fi un Big Crash, adică o **mare explozie distrugătoare** care, va face ca marele univers care s-a născut din părticica originară, la sfârşit să suporte un proces invers. Universul tot se va aduna din nou într-o particulă infinitesimală, şi totul va dispare din nou, în neantul din care, tot incognito, a şi apărut. Dar vă spun eu: e pură imaginaţie. Nimeni n-a putut demonstra aceste lucruri. Nu sunt demonstrabile, nu sunt observabile, aşa încât sunt doar formule teoretice de încercare de ieşire din încurcătură. Sunt şi aceşti oameni cu imaginaţie, deşi sunt oameni mari de ştiinţă, pe aceeaşi treaptă, finalmente, cu cel care nu ştie formula apei, dacă ajung la formula: **nu este Dumnezeu!** Ba chiar mai jos decât el, pentru că ei, savanţii, ştiu că nu se poate şti până la măsura de a nu crede. Savanţii ştiu acest lucru. Ei au mai degrabă temeiuri să facă salturi în credinţă şi, cei mai mari şi cei mai oneşti dintre ei, fac acest salt în credinţă. Altfel, dacă nu îndrăznesc acest salt în credinţă, totul e dezolare şi singurătate eternă, într-un univers rece şi absurd, într-un univers fără sens, în care ne mulţumim să fim ca nişte mărgele care, printr-un hocus-pocus apar şi dispar, şi nu ştim ce mâini le joacă şi din ce buzunare le fac să apară, şi în ce buzunare dispar. Dezolarea aceasta e cea mai adâncă şi cea din urmă, pentru

(Continuare în pag. a 2-a)

† **ANTONIE**
Mitropolitul Ardealului

* **Conferinţă ţinută în Casa Sindicatelor din Alba Iulia în faţa tineretului ortodox, în seara de 31 martie 1994.**

„Doamne, ajută!" - în perspectiva începutului de nou an şcolar

Oamenii, în general, acordă mare importanţă începutului oricărei activităţi. Nu în zadar s-a încetăţenit proverbul care spune că „un lucru bine început este pe jumătate făcut". Într-adevăr, când „ai păşit cu dreptul" în demararea unei acţiuni, adică ţi-ai luat toate măsurile de prevedere pentru ca aceasta să ajungă la bun sfârşit, şansele atingerii ţelului propus sunt foarte mari.

În conştiinţa noastră, stăruie însă convingerea că, pe lângă măsurile noastre de prevedere, pe lângă decizia noastră fermă de a realiza un gând, pe care îl avem, mai este absolut necesar ajutorul care ne vine de sus, de la Dumnezeu, desăvârşitorul tuturor năzuinţelor omeneşti.

Cât de frumos sesizează lucrul acesta psalmistul, care spune: „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc şi de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cei ce o păzesc".

Convinşi de nevoia de ajutor dumnezeiesc în tot ceea ce facem bine (singur răul îl facem fără ajutorul lui Dumnezeu), pornim spre înfăptuirea planului propus cu succinta dar deosebit de expresiva rugăciune: „Doamne ajută!"

Cu această implorare a ajutorului ceresc am înfruntat şi vicisitudinile istoriei.

Când spunem „Doamne ajută!" nu vrem să ne degrevăm de îndatoririle care ne stau în faţă şi nici măcar a unei părţi dintre ele. Suntem convinşi că aceste îndatoriri ne revin în întregime şi că trebuie să le împlinim, dar simţim nevoia de ocrotirea şi ajutorul lui Dumnezeu, pentru că, pe drumul, de obicei foarte lung, pe care îl avem de parcurs, mai pot apare şi obstacole, dificultăţi de multe feluri şi chiar poticniri.

Rugăciunea: „Doamne ajută!" este bine şi imperios necesar să fie rostită mai ales la început de nou an şcolar.

Atât dascălii, cât şi şcolarii au nevoie de ajutorul lui Dumnezeu.

În ce-i priveşte pe dascăli, ei îndeplinesc una dintre cele mai grele şi mai pline de răspundere îndatoriri. Spre a se putea achita onorabil de obligaţiile lor au nevoie de sănătate, de putere, de înţelepciune, de multă răbdare şi mai presus de toate de dragoste de copii şi de nobila lor misiune. Toate acestea vin de la Dumnezeu.

Şcolarii, la rândul lor, au şi ei nevoie de acest ajutor ceresc. Munca de iniţiere în tainele cărţii, de dobândire a cunoştinţelor folositoare este anevoioasă şi presupune stăruinţă, curiozitate, hărnicie. Pe lângă zestrea lor nativă, concretizată în inteligenţă şi perspicacitate este nevoie de lumina harului lui Dumnezeu.

Foarte interesant că în septembrie avem nu numai începutul anului şcolar, dar şi începutul anului bisericesc. Să fie oare o legătură între aceste două începuturi?

Tradiţia de începere a anului liturgic în septembrie au moştenit-o creştinii de la vechii evrei. Aceştia credeau că Dumnezeu a pus început operei de creare a lumii în septembrie. Desigur că au fost influenţaţi în credinţa lor de realităţile şi fenomenele care se petrec în natură. În septembrie seminţele de grâne se aşază în brazdă spre germinare şi o nouă rodire.

Şcoala este un ogor care se lucrează, se ară, se seamănă, se plivеşte şi se seceră necontenit. Ea reprezintă o lume al cărui început se porneşte iară şi iară, în fiecare septembrie. Este lumea mică, microcosmosul, care stă la temelia lumii mari, a macrocosmosului, a societăţii umane, în general. Din şcoală, societatea se alimentează mereu cu noi forţe şi noi slujitori.

Să facă bunul Dumnezeu ca şi acest început de an şcolar să fie spre zidire şi dreaptă plămădire a caracterelor, spre cultivarea şi luminarea minţilor, spre întărirea şi oţelirea voinţelor.

Pentru aceasta, să spunem şi să strigăm din adâncul sufletului: „Doamne, ajută! Doamne, luminează! Doamne, binecuvântează!"

Pr. prof. Dumitru Abrudan

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU ŞI MĂNĂSTIREA COZIA

Motto: „... osândit să nu facă politica armelor, el a făcut marea politică a culturii, cea mai mare." N. Iorga (7)

Pe plan european confluenţa secolelor al XVII-lea şi al XVIII-lea reprezintă o perioadă de intense frământări politice, militare şi diplomatice, generate de multiplele interese ale marilor puteri — Imperiul Habsburgic, Imperiul Ţarist, Imperiul Otoman, Franţa, Polonia şi, nu rareori, de orgoliile iluştrilor lor conducători: Leopold I, Petru cel Mare, Ludovic al XIV-lea, Jan Sobieski.

Aflate în zona de interferenţă a acestor interese, ţărilor române li s-a acordat o deosebită atenţie de către cei trei mari vecini, şi nu numai, bucurându-se totodată de prezenţa, în fruntea lor, a unor domnitori luminaţi, pricepuţi în a mânui atât spada, cât şi cuvântul.

Astfel, la tronul Ţării Româneşti, după cei zece ani de domnie ai lui Şerban Cantacuzino, a urmat nepotul său (de soră) Constantin Brâncoveanu, spirit cultivat, boier vechi cu rădăcini adânc înfipte în neamurile Basarabilor şi Cantacuzinilor.

Cei 26 de ani de domnie ai lui Constantin Brâncoveanu au reprezentat o perioadă de puternică afirmare a culturii româneşti, perioadă în care se individualizează un veritabil stil de cultură — binecunoscutul stil brâncovenesc (6), născut „din împletirea formelor tradiţionale cu elemente de provenienţă occidentală şi renascentiste" (Teodora Voinescu — 8).

Dintre caracteristicile stilului brâncovenesc se remarcă, înainte de toate, în arhitectură, pridvorul deschis (la biserici), cerdacul (la conacul boieresc), ori loggia şi foişorul (în cazul palatului) — element structural autohton îmbogăţit cu coloane de piatră în torsadă (6 până la 10 la număr), sinteză între arhitectura locală (prispa casei ţărăneşti) şi motivele barocului italian (2, 6, 8).

În sculptură pătrund motive persane şi turceşti dominate de elemente florale (trandafiri, garoafe, flori de acant, viţă-de-vie cu struguri) şi zoomorfe (dragoni păsări, şerpi) integrate într-un adevărat tezaur sculptural, întregit de elemente antropomorfe (sfinţi, îngeri, heruvimi, serafimi) şi de nelipsitul vultur cu crucea în cioc (stema brâncovenească) sau vultur bicefal (stema cantacuzină).

Reprezentată de numeroase ansambluri murale şi de icoane, pictura brâncovenească se caracterizează printr-o marcată tendinţă de laicizare, tendinţă exemplificată prin nenumăratele galerii de portrete (ale domnitorului şi familiei sale, ale ispravnicilor şi chiar ale sfinţilor). În portretistică remarcăm diminuarea hieratismului şi abandonarea portretului-efigie, inexpresiv, caracteristic picturii bizantine, şi înlocuirea lui cu figuri pline de viaţă, deosebit de expresive, care redau cu fidelitate individualitatea şi personalitatea modelului, fiind realizat astfel portretul psihologic (2, 4, 6). Viziunea realistă care se face simţită în pictura brâncovenească este întregită, alături de prezenţa portretului psihologic, prin introducerea peisajului ca temă principală (6).

Rezultat al şcolilor de pictură de la Bucureşti şi Hurez, dominate de personalităţile renumiţilor Pârvu Mutu şi respectiv, Constantinos, pictura brâncovenească este caldă şi luminoasă, dominată de un co orit în care se remarcă aurul, roşul, albastrul şi verdele, culori reunite într-o expresivă armonie de tonuri şi nuanţe (2, 6).

Această scurtă prezentare a culturii brâncoveneşti nu poate fi încheiată fără a aminti, fie şi numai în treacăt, bijuteriile ieşite din mâinile meşterilor argintari şi aurari, ori de sub pana inspirată a lui Constantin Cantacuzino-Stolnicul, Radu Popescu, a Mitropolitului Antim Ivireanul, sau de sub teascurile tiparniţelor de la Bucureşti, Râmnic, Govora, Târgovişte.

Ctitorie voievodală şi necropolă domnească, purtând amprenta artei medievale din veacul al XIV-lea, Mânăstirea Cozia a fost supusă, de-a lungul vremii, mai multor restaurări. Dar acţiunea de restaurare care a marcat cel mai mult complexul monastic este cea dintre anii 1704—1711 când domnitorul Constantin Brâncoveanu, Jupân Şerban Cantacuzino „bif vel paharnic", Drăghici Cantacuzino-spătarul, dimpreună cu familiile şi cu alţi apropiaţi au refăcut întregul ansamblu (3, 9).

Biserica a suferit modificări atât ale elementelor de arhitectură cât şi ale picturii. S-au adus modificări importante ferestrelor care au fost alungite în jos, menţinându-li-se forma originală doar în partea superioară. Ancadramentele ferestrelor şi cel al uşii sunt un adevărat tezaur sculptural îngemănând variate elemente,

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. George Mămularu

*Glasul Crucii care L-a purtat pe Mântuitorul spre Dumnezeu**

Cu toţii aţi fost răi, cu toţii L-aţi împuns
Pe Împăratul cel din Ceruri uns.
Numai saducheii L-au pârât?
Numai fariseii L-au ocărât?
Numai călăii cuie-n trup i-au vârât?
Şi prietenii L-au urât,
Petru însuşi s-a lepădat,
Toţi ucenicii bir cu fugiţii au dat.

Rămas-am eu singură cu El sub al cerului cort
Pe braţele mele ca o maică să-L port,
Pe lemnul meu de chiparos
Întins în cele patru puncte cardinale
Eu singură să-I fiu tovarăşă în clipele de jale.

Ah, cât m-a durut destinul meu de lemn,
Cât aş fi vrut să nu fiu mută, să-I arăt prin vreun semn
Că nu e părăsit, să pot să-mi frâng
braţele de lemn la piept să-L strâng,
să-I arăt că nu e singur, că prietenă şi maică-I sunt
Îndureratul Sfânt
Eu crucea, eu canonul,
Eu lemnul mai mult ca omul.

Paul Sterian

* Din volumul: „Gândirea — Antologie literară", Editura Dacia, Cluj Napoca, 1992, p. 141, coordonator: Emil Pintea.

Nu suntem singuri

(Urmare din pag. 1)

că, dacă cineva rămâne în această dezolare, ea consfinţeşte un non-sens etern.

Ei bine, din acest non-sens etern cu care omul, adevăratul om nu poate trăi, nu ne scoate decât **Tatăl nostru.**

Iisus n-a făcut demonstraţii, nici deducţii logice cum am încercat noi acum. Alta e lumea cu care dialogăm noi, decât lumea lui Iisus care era o lume credincioasă, în care nu existau îndoieli. De aceea noi trebuie, pentru epoca noastră, să facem şi ceva mai mult, să facem şi demonstraţii la nevoie. Lumea vremii lui Iisus nu avea nevoie de demonstraţii pentru că nu avea îndoieli că **Tatăl nostru** există. Avea mici îndoieli despre alte lucruri uneori chiar importante, de pildă despre puterea lui Dumnezeu, despre providenţa Lui în toată ziua şi în tot ceasul, da, existau astfel de îndoieli, dar că există **Tatăl nostru,** ştia toată lumea. Afară de nebuni, cum spunea Psalmistul. Şi nu numai lumea ebraică ştia, ştia şi lumea orientală, şi cea grecească cu zeii ei, şi cea romană cu aceiaşi sau alţi zei.

Noi, de obicei, când zicem păgâni credem că aceia erau necredincioşi. Nu. Aveau alte religii. Dar aveau religii, aveau zei care erau tot fiinţe spirituale. Aveau legi morale şi răspundeau pentru fapte. Păgân înseamnă om de la ţară. Pagus înseamnă sat. Paganus era omul care era la ţară, dar era credincios. În întreaga lume deci, şi orientală şi cea grecească, şi egipteană şi romană, peste tot şi întotdeauna ideea de Dumnezeu a fost prezentă, până şi la cele mai înapoiate triburi rămase în urmă în Africa. Eu am fost acolo, am fost la astfel de triburi unde, dacă nu există credinţa curată, fermă, deschisă, luminată asupra lui **Tatăl nostru,** există credinţa în puterea de dincolo şi în spirite. Au un cult al strămoşilor pe care-i cred nemuritori, vii, şi-i îngroapă lângă casă, şi le fac tot felul de pomeni.

Peste tot şi întotdeauna ideea de **Tatăl nostru** a existat. Nu erau drept credincioşi, în sensul în care vorbim noi astăzi despre Dumnezeu, dar credincioşi erau. Mântuitorul a venit tocmai pentru ca să înveţe lumea dreapta credinţă şi sensurile ei cele mai curate, cele mai adevărate. Şi, când a fost întrebat de ucenicii lui, după ce au înţeles cine e **Tatăl nostru,** au înţeles şi că erau îndrumaţi să fie în legătură cu El. L-au întrebat ce să-i spună, cum să se roage? Şi atunci Mântuitorul le-a spus rugăciunea **Tatăl nostru.**

Opreşte Mântuitorul de la cercetare? Există în învăţătura Sa acel pretins **crede şi nu cerceta?** Nu. Şi nu mai insist asupra acestui lucru. Ar fi multe de spus. El a spus dimpotrivă: **Cercetaţi.** Iar lui Toma i-a prezentat mâinile cu semnele cuielor şi coasta cu urma suliţei, zicându-i: **vino şi vezi.** N-a oprit cercetarea. A vedea e a cerceta, aţi pune în mişcare observaţia, experienţa, deducţia şi inducţia, adică a face primul demers în cunoaştere, în ştiinţă. Dar până cercetezi nu rămâne între drumuri. Rişti să rămâi acolo. Cercetarea e fără sfârşit. Până azi, de când e lumea n-a sfârşit-o nimeni! Dacă ar fi sfârşit-o, n-ar mai exista cercetare ştiinţifică astăzi.

Dar cercetarea presupune şi cercetarea Sfintei Scripturi. Nu vei afla nimic despre înăuntru, stând afară. Lumea nu poate fi cunoscută pe dinafară, studiind-o pe bucăţele. Aşa vei ajunge să nu vezi pădurea din cauza copacilor. Vrei să înţelegi ceva din Biserică, intră în Biserică, intră înăuntru. Dacă nu vei înţelege, poţi ieşi când vrei, dar intră. Poate că ţi se va părea că nu afli totul şi vei fi dezamăgit, dar dacă vei afla un singur lucru va fi de ajuns. Dacă vei afla că există **Tatăl nostru,** şi că e singura şansă, va fi destul.

Că mai rămân taine? Rămân. Şi ce dacă rămân? Peştele cel mare, spune proverbul, înghite pe cel mic. Taina cea mare, înţeleasă, explică sau micşorează sau chiar anulează toate tainele mici. Şi chiar dacă acestea rămân, cu acestea putem trăi. Dacă am înţeles taina cea mare că există **Tatăl nostru,** totul are sens şi totul se explică, chiar dacă nu înţelegem totul. Ştim că totul are explicaţie. Şi acest lucru ne este de ajuns. Ba chiar e foarte bine ca unele taine să rămână. Ele dau măreţie tainelor celor mari, lui **Tatăl nostru.** Fără aceasta, însă, nu se poate trăi. Sau şi mai rău. Fără aceasta se trăieşte mizerabil. Când l-ai descoperit pe **Tatăl nostru,** totul capătă sens. Şi-atunci adresarea către **Tatăl nostru** devine invocare, devine ca un fel de scară. Dumnezeu coboară şi noi urcăm. Distanţele dispar. Dumnezeu nu mai este, cum credea un teolog protestant, Karl Barth, **Das Ganz Andere, Cu totul altceva.** Ceea ce noi nu putem înţelege, nu mai este un străin, la distanţe infinite de noi. Dumnezeu e **Tatăl nostru** şi nu e nici plecat în călătorie, nici mort cum credeau unii teologi şi filosofi apuseni, aşa-zişii **teologi ai morţii lui Dumnezeu,** de peste ocean, de prin anii '60, teologi a căror teologie a murit înainte de a muri ei, iar Dumnezeu e mai viu decât oricând. **Tatăl nostru** nu este vreo abstracţie oarecare, cum îl vor unii filosofi, nu e „ceva", „o forţă", ci este, cum zicea un mare filosof şi matematician, Pascal, Dumnezeul lui Avraam, al lui Iacob şi al lui Isaac, cu care se stătea de vorbă, care era şi este persoană. Acest lucru este foarte important.

Părintele Profesor Stăniloae, cel mai mare teolog al vremurilor noastre, nu numai din România ci din întreaga Ortodoxie, accentua mereu pe ideea de Dumnezeu-Persoană. De aceea Mântuitorul ne-a învăţat cum să vorbim cu Dumnezeu. Dacă n-ar fi persoană, dacă ar fi o abstracţie, o „idee", cum am mai vorbi cu El? Cum ne-am mai ruga unei abstracţii? Dumnezeu este persoană. De aceea putem vorbi cu El cu cuvintele noastre, ca de la persoană la persoană. Mântuitorul ne-a dat cuvintele pe care le putem folosi în rugăciunea **Tatăl nostru.** Putem spune şi alte cuvinte. Numai atunci când ucenicii au cerut să le dea un model de rugăciune, atunci Mântuitorul i-a învăţat **Tatăl nostru.**

Spunem că această rugăciune e o scară, precum scara lui Iacov din Vechiul Testament, pe care urcau şi coborau îngerii. Începând să urcăm noi pe scară, intrăm într-o stare cu totul deosebită. Un filosof german, Rudolf Otto, a numit starea aceasta **„intrarea în numinos",** adică intrare în lumea de dincolo. **Fenomen** este lumea de aici, **numen** este lumea de dincolo. Odată cu intrarea aceasta trăim un sentiment cu totul deosebit, zicea el, de **mysterium tremendum,** ca o cutremurare tainică. Ne întâlnim cu Dumnezeu, după ce l-am recunoscut ca Tată. Ne întâlnim cu El într-o cutremurare tainică. Invocarea tainică trebuie neapărat făcută în această atmosferă de percepere şi de asumare a tainei. De aceea spuneam mai înainte că taine trebuie să mai rămână.

În mod simbolic au rămas în Biserică cele **Şapte Taine** care sunt chintesenţa, reducerea la şapte a Tainei celei mari, că avem un Tată. Taina, dacă intri în ea, se asumă uşor. Dacă nu intri, sau o refuzi, sau vrei s-o desfaci, te dizolvă, rămâi în afara ei şi nu mai ştii nimic, şi nu mai eşti bun de nimic. Taina te ignoră dacă n-o recunoşti. Te lasă, cum spune Sf. Pavel, la voia minţii tale. Aceasta e cea mai mare pedeapsă a lui Dumnezeu, să te lase Dumnezeu la voia minţii tale, să nu coopereze cu tine. Căci suntem şi trebuie să fim, spune Sf. Pavel, **împreună lucrători, cooperatori cu Dumnezeu** (I Cor. cap. 3, vers. 9). Ei bine, cel mai mare dezastru e să nu mai coopereze Dumnezeu cu tine, să te lase la voia minţii tale.

Învăţându-ne rugăciunea **Tatăl nostru,** Iisus ne-a învăţat că Tatăl ne asumă ca fii, ne asumă şi pe noi precum îl are pe El ca Fiu. Adresându-ne Tatălui, ni-L asumăm şi noi ca **Tatăl nostru.** Şi nu zicem niciodată Tatăl meu. Cine s-a rugat vreodată zicând Tatăl meu? Totdeauna zicem **Tatăl nostru,** la plural — ne asumăm şi noi oamenii, unii pe alţii, reciproc ca fraţi. O spunem, iată, fără să ştim, în momentul în care spunem **Tatăl nostru** al tuturor.

Vedeţi câte înţelesuri putem scoate din două cuvinte? Acestea şi mai mult decât acestea am putea spune despre **Tatăl nostru** în rugăciune, în invocare, în doxologie dar, mai presus de toate, **Tatăl nostru** este o mărturisire de credinţă. În clipa în care începem **Tatăl nostru,** începem o mărturisire de credinţă, facem o declaraţie de credinţă. Acest lucru, măcar acest lucru aş vrea să-l reţinem, în legătură cu aceste două cuvinte, **Tatăl nostru,** anume că **nu suntem singuri.**

Iată concluzia cea mai evidentă care ni se impune, în momentul în care zicem **Tatăl nostru.** Nu mai suntem singuri. Avem un Tată. Dezolarea singurătăţii dispare. Avem un sprijin. O nădejde. În termenii noştri lumeşti, în momentele când suntem sub judecată, sub ameninţarea singurătăţii, când totul pare pierdut, avem o **Curte de apel.** Când se rostesc asupra noastră pe pământ sentinţe nedrepte, de pildă, atunci zicem: nu se poate să nu existe o dreptate. Până şi necredincioşii, în momentul când li se face o nedreptate ireparabilă, zic şi ei: nu se poate să nu existe o dreptate. Sau zicem că **există un Dumnezeu!** Adică o dreptate finală, negreşelnică.

Un singur lucru aş mai adăuga din cele multe care s-ar mai putea adăuga. Dacă îl mărturisim pe Dumnezeu şi ştim că vom merge în faţa lui la Judecată, nu se poate să ne neglijăm viaţa veşnică, şi să nu tragem nici o consecinţă din mărturisirea noastră, pentru a ne modela viaţa pe măsura mărturisirii.

Când ne rugăm pentru îndreptarea faptei întru împlinirea credinţei, şi **Tatăl nostru** cel din ceruri ne ajută.

Rugăciunea **Tatăl nostru** e rugăciunea tuturor creştinilor, de orice confesiune ar fi ei. E legătura care leagă confesiunile între ele. Când se rosteşte **Tatăl nostru,** toţi se ridică în picioare. Sfântul Ciprian o numeşte „rugăciune prietenească". Evident că e prietenească. E ca în familie. E intrarea în familia lui Dumnezeu. Într-o anumită intimitate. Şi acest lucru ne dă curaj. Suntem sub ocrotirea mai marelui familiei, Dumnezeul familiei cosmice. Şi noi şi cosmosul întreg încetăm de a mai fi fiinţe şi realităţi răzleţite, singure, sălbatice, ca nişte stihii în dezordine care, în cel mai fericit caz, s-ar putea manifesta doar într-un protest neputincios, stihinic, arbitrar, dacă nu s-ar descoperi sub protecţia Tatălui.

Nu suntem singuri!

„Întru Adormire lumea nu ai părăsit"

(Urmare din pag. 1)

i-a primit sfântul său suflet în lăcaşurile pline de lumină ale sfinţilor, ca una care a fost Împărătească a Cerurilor şi Maică a Bisericii. Cu mare cinste i-a fost îngropat trupul său în mormânt dinnainte pregătit, înconjurat de apostoli şi de credincioşi, plânsă de toţi şi învăluită în lumină cerească.

„Apostoli, de la margini adunându-vă în satul Ghetsimani, îngropaţi trupul meu, iar Tu, Fiul Meu, primeşte Duhul meu", rosteşte Fecioara prin glasul imnografului creştin.

Mari şi minunate sunt binefacerile şi darurile Sf. Fecioare Maria, pentru toţi aceia care, aşa cum e tradiţia milenară a Bisericii, „o cinstesc, se închină ei şi o cheamă într-ajutor prin sfinte rugăciuni".

Dacă pe pământ ea a fost Maica Domnului în cer este Maica noastră „grabnic ajutătoare", iar din Maica Durerilor pe pământ a devenit Maica Mângâierilor în veci pentru „tot sufletul cel necăjit şi întristat".

Biserica creştină i-a acordat un cult de supravenerare, concretizat în ridicarea de biserici în numele ei, în rugăciuni de o frumuseţe negrăită şi de Sărbători închinate ei în cursul anului bisericesc.

Icoana ei cu pruncul Iisus în braţe împodobeşte pretutindeni Sfintele Biserici şi Altare şi fiecare casă de creştini.

Nu există slujbă bisericească în care să nu fie chemată în ajutor Maica Domnului, şi aceasta pentru că ea se găseşte în cea mai intimă apropiere cu Fiul Său, Mântuitorul lumii căruia îi aduce toate gândurile bune şi toate rugăciunile credincioşilor şi ea însăşi se roagă pentru noi şi pentru lume.

Rugăciunile către Sf. Fecioară sunt aducătoare de mult ajutor, folos şi mângâiere. Câte mame au îngenunchiat cu credinţă şi cu nădejde în faţa icoanei Preacuratei rugându-se pentru copiii lor şi au aflat milă şi ajutor.

Câte soţii au găsit liniştea căminului lor prin rugăciune fierbinte către Maica Domnului.

Câte fecioare şi câte văduve au primit în necazurile lor mângâiere din partea Maicii Domnului.

Câte boli au fost vindecate, câte necazuri s-au stins, câte bucurii s-au născut, câte suflete s-au îndreptat datorită rugăciunilor către Maica Domnului cuprinse în Acatistele şi Paraclisele închinate de Biserică ei.

La Praznicul Adormirii Maicii Domnului cea care s-a mutat din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer să ne plecăm genunchii înaintea Sfintei ei icoane şi să o rugăm pe cea care este „mai cinstită decât heruvimii şi mai preamărită fără de asemănare decât serafimii" să ne apere de uneltirile oamenilor răi dăruindu-ne nouă celor ce o cinstim viaţă paşnică, mântuire şi toate darurile cereşti ale Fiului Său.

Sfântă Fecioară Marie, Maica lui Dumnezeu roagă-te în veci pentru noi şi pentru poporul nostru românesc.

Sf. Liturghie — Marea Iubire (V)

După această incursiune la porţile Împărăţiei, se închid uşile împărăteşti şi preotul slujitor antrenează credincioşii la rugăciunea începutului liturgic: *„Cu pace Domnului să ne rugăm"*, amintind, prin aceasta, de la început, că fără pacea sufletului, fără pacea lăuntrică, nu se poate cere nimic de la Dumnezeu. Fără pacea sufletului care generează relaţia de iubire între toţi; fără ierarhizare, participarea la Sfânta Liturghie e doar un fariseism. Numai „trăind în bună pace cu toţi oamenii" (Ro. XII, 18) se poate dobândi liniştea sufletească, pentru că „Dumnezeu ne-a chemat spre pace" (I. Cor. VII, 15). Cât de frumos accentuează Sfântul Apostol Pavel valoarea şi măreţia Bisericii, ca trup al lui Hristos în unitatea păcii: „Umblaţi cu vrednicie, după chemarea cu care aţi fost chemaţi. Cu toată smerenia şi blândeţea, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unii pe alţii *în iubire.* Silindu-vă să păstraţi unitatea Duhului, întru legătura păcii" (Ef. IV, 1—3). Iar Sfântul Apostol Petru îndeamnă pe toţi: „să caute pacea şi s-o urmeze" (I. Petru, III, 11).

Încă de la începutul activităţii Sale, Mântuitorul a condiţionat prezenţa omului în locaşul iubirii, de iubirea omului faţă de semenul său. „Dacă îţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, şi mergi întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi, venind, adu darul tău" (Mt. V, 23). Nu este suficient să se motiveze că nu ai nimic cu N, dar ceva tot este la mijloc, dacă are el ceva împotrivă! Fă efort! Aj tă-l să intre şi el în atmosfera de pace, deschizându-te sufleteşte, cu toată îngăduinţa şi căldura inimii. Cum se procedează? Iată, ne spune chiar Mântuitorul Iisus Hristos: „De-ţi va greşi ţie fratele tău, mergi, mustră-l pe el între tine şi el singur. Şi de te va asculta, ai câştigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul. Şi de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş" (Mt. XVIII, 15—17).

Numai într-o atmosferă de pace şi linişte, credincioşii, ca răspuns la îndemnul preotului: „Cu pace Domnului să ne rugăm", pot răspunde şi ei, cerând cu încredere, mila lui Dumnezeu, „Doamne miluieşte-ne". Şi „a cere de la Dumnezeu *milă,* înseamnă a cere Împărăţia Lui; iar dacă o cerem pe aceasta, Hristos a făgăduit că toate celelalte de care avem trebuinţă ni se vor adăuga" (Mt. VI, 33; Nicolae Cabasila: Tâlcuirea dumnezeeştilor Liturghii, Trad. de Diacon Ene Braniştе, Bucureşti 1946, pg. 46).

Dacă fiecare participant la Sfânta Liturghie e pătruns de aceasă pace lăuntrică şi linişte sufletească şi „dacă inima noastră nu ne osândeşte, avem îndrăzneală către Dumnezeu" (I In. 3, 21) şi putem nădăjdui în miluirea sufletelor noastre, cerând şi mai mult. Astfel, preotul îndeamnă în continuare: *„Pentru pacea de sus şi pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm".* Având o asemenea încredinţare că mânia lui Dumnezeu, cea cu dreptate pornită asupră-ne, se va transforma în milă, şi „pacea de sus", pacea Domnului, va pătrunde în suflete, ca un dar ceresc: „Pacea Mea vă las vo ă, pacea Mea o dau vouă; nu precum dă lumea vă dau Eu..." (In. 14, 27). O! „Şi pacea lui Dumnezeu... covârşeşte orice minte..." (Fil. IV, 7). *„Pacea de sus* este tocmai Împărăţia lui Dumnezeu". (Al. Schmemann: Euharistia — Taina Împărăţiei pg. 60).

Această Ectenie mare, sau cerere stăruitoare, cuprinde toate aspectele conjuncturale ale vieţii noastre. Cu toate avem tangenţă într-un fel sau altul şi nu este situaţie în care să nu aşteptăm mila lui Dumnezeu. De aceea, îndemnul preotului ne cheamă la rugăciune continuă: *„Pentru pacea a toată lumea şi pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici şi pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm..."*

Lumea întreagă este creaţia lui Dumnezeu şi credincioşii, făcând parte din această creaţie, o doresc să fie lipsită de tulburări şi de convulsiuni sociale. Doresc să fie „precum în cer aşa şi pe pământ" (Mt. VI, 10), adică o armonie universală. Doresc şi cer lui Dumnezeu ca toate popoarele să trăiască în „bună pace", ca fii ai lui Dumnezeu şi „ca toţi să fie una" (In. XVII, 21).

Numai într-o asemenea atmosferă de unitate, lipsită de tensiuni şi încleştări sângeroase, de violenţe şi abuzuri, se poate asigura şi bunăstarea sfintelor Biserici şi revenirea tuturor la unitatea credinţei şi preamărirea Ziditorului a toate, când va fi „o turmă şi un păstor" (In. X, 16). Până atunci, „rugăciunea pentru *bună stare* este rugăciunea pentru credincioşia şi tăria creştinilor pentru ca Biserica, împrăştiată în toată lumea, să fie credincioasă sieşi în orice loc, esenţei sale, destinaţiei sale, ca să fie „sarea pământului şi lumina lumii" (Alexandre Schmemann: *op. cit.,* pg. 61).

În continuare, preotul cheamă credincioşii la rugăciune: *„Pentru Sfântă Biserica aceasta şi pentru cei ce cu credinţă şi cu frică de Dumnezeu, intră într-ânsa".* E prezenţa omului în „locaşul sfânt", care nu trebuie să fie la întâmplare şi fără responsabilitate. E casa „Ospăţului", în care nu se poate intra oricum şi fără „haină de nuntă" (Mat. XX, 11), fără îmbrăcămintea sufletească a credinţei, a păcii, a evlaviei, a iubirii. Marii imnografi, temători de Dumnezeu, au lăsat în ajutorul credincioşilor, creaţia lor de suflet, mai ales, pentru timpul liturgic de la Duminica Vameşului şi Fariseului, şi până la Duminica Floriilor: „Uşile pocăinţei deschide-mi dătătorule de viaţă, că mânecă duhul meu la Biserica Ta, cea sfântă, purtând locaş trupul cel cu totul întinat; ci ca un Îndurat, curăţeşte-l, cu mila milostivirii Tale" (Octoihul Mic, Sibiu, Tip. Eparhială, 1970, pg. 39).

După acest traseu duhovnicesc, preotul, potrivit rânduielii, îndeamnă la rugăciuni pentru *ierarhul* locului, *preoţi, diaconi, popor; şi conducere; pentru ostaşii ţării, pentru ţara noastră, pentru toate oraşele şi satele şi pentru cei ce cu credinţă şi cu frică de Dumnezeu locuiesc într-ânsele.* Ierarhul este urmaşul direct, care a primit darul preoţiei de la Sfinţii Apostoli, prin succesiune neîntreruptă şi care, deleagă pe preotul slujitor, avându-l în ascultarea dragostei întru Hristos, pentru păstrarea unităţii Bisericii, iar clerul şi poporul, formând, împreună cu ierarhia superioară, integritatea Bisericii. Şi, ea se păstrează prin rugăciune, iubire şi ascultare. Ostaşii ţării sunt veghetorii vremelnicelor hotare pământeşti şi ţara e patria care ne ocroteşte, asigurându-ne certitudinea comunităţii. Cu toţii dorim prosperitatea oraşelor şi a satelor, ca o diademă a întregului popor şi în primul rând, atenţia ni se îndreaptă spre locuitorii credincioşi şi cu frică de Dumnezeu, garanţia moralităţii şi a echilibrului social al poporului.

Rugăciunea liturgică mai cuprinde, dincolo de grija pentru suflarea omenească, şi cea pentru întreaga creaţie pe care, Dumnezeu, a lăsat-o pentru binele omului. Aşa cerem: *pentru buna întocmire a văzduhului, pentru îm-*

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Nichifor Todor

Constantin Brâncoveanu şi Mănăstirea Cozia

(Urmare din pag. 1)

de la rozete până la flori de acant, viţă-de-vie cu struguri, şerpi, trandafiri (3, 8).

Între 1704—1705 Preda zugravul împreună cu fiii săi Ianache, Sima şi Mihai refac pictura din naos şi altar. Figurile pline de viaţă ale sfinţilor, cu ochi care privesc blajin şi melancolic, siluetele prelungi bogat înveşmântate, echilibrul compoziţional şi coloritul sobru „concură la închegarea unui ansamblu mural de solemnă maiestate" (5, 8, 9).

În naos, pe peretele vestic, apar portretele ctitorilor şi restauratorilor. În dreapta uşii care permite accesul din pronaos în naos este tabloul votiv care înfăţişează pe Mircea cel Bătrân şi pe fiul său Mihail purtând pe braţe biserica pe care o oferă Sfintei Fecioare. Cei doi, având pe cap coroană aurită bogat împodobită cu pietre preţioase, sunt îmbrăcaţi în costume de epocă ce poartă amprenta modei occidentale, remarcăm prezenţa, pe genunchiul drept al domnitorului, a vulturului bicefal (12). Biserica este prezentată aşa cum arăta pe vremea lui Mircea: fără pridvor.

Pe peretele din stânga uşii ce face trecerea spre naos este zugrăvită familia Cantacuzinilor: Drăghici, Păuna, Şerban, Adriana, Maria şi un copil. Bărbaţii, solemni, apar luxos îmbrăcaţi în mantii de canavăţ şi camocat roşii şi albastre, cu dulame viu colorate, având în ţesătura lor desene de aur şi argint, cu brâuri de mătase înflorate cu fir; bordura caftanului, tivită cu blană de cacom, este strânsă în jurul gâtului formând ea însăşi un guler. Femeile sunt înfăţişate în sucne scumpe de taftă, în feregele şi caftane de canavăţ; pe cap şi pe umeri sunt înfăşurate cu velitoare străvezii de cel mai fin sovon, prinse cu ace, împodobind capul călugăreşte, pe sub bărbie şi formând un col elegant; în jurul gâtului, răsucite în multe şiruri, au bogate salbe de perle, iar în picioare poartă ciubote galbene (1).

Tot în biserică remarcăm cele două candelabre de care atârnă două de struţ, pe crucea celui din naos fiind săpată inscripţia: „Martin Marggra in Niren-Berg, anno 1691", precum şi pisania zugrăvită în naos, care menţionează numele pictorilor (9).

Bisericii i-a fost adăugat, de către paharnicul Şerban Cantacuzino, pridvorul deschis, cu arcade simple, largi, sprijinite pe coloane de piatră în torsadă, cu capiteluri în frunză de acant, acoperit de o calotă sferică şi două semicupole mai joase (3, 8). Pridvorul este pictat între anii 1707—1708 de către zugravii Andrei, Constantin şi Gheorghe (9). Pe peretele bisericii este zugrăvită „Judecata de Apoi". De tradiţie athonită, această temă „dobândeşte prin simplitatea ordonării şi prin localizarea conţinutului său moralizator, caracterul unui prototip care va dăinui până la sfârşitul veacului al XVIII-lea". (Virgil Vătăşianu — 11). Pictura cupolei, prin extraordinara putere de expresie a figurilor, prin introducerea lăutarilor, a instrumentelor populare locale şi a horei demonstrează cu prisosinţă maniera realistă şi tendinţa de laicizare a scenelor biblice care caracterizează pictura religioasă din epoca brâncovenească (6).

Tot din timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu datează vechile chilii, cele cinci camere domneşti boltite situate pe laturile de nord şi sud ale incintei, cele patru cerdacuri (două la nord şi două la sud) şi bucătăria „veche", cu boltă conică, coş cilindric şi vatră întinsă (3, 9).

De la 1710 datează paraclisul de NE cu hramul „Duminica tuturor sfinţilor", ctitorie a Arhimandritului Ioan de Hurezi, omul de încredere şi duhovnicul lui Constantin Brâncoveanu. La 10 iunie 1710 ctitorul scria că a făcut „paraclisul cu zugrăveaă, tâmplă, poleială, jeţuri, pardoseală, policandru", cele două camere boltite şi foişorul şi a donat bisericii paraclisului cărţi, odăjdii, „o cruce de argint poleită cu aur şi cu smalţ", potir, dveră, lingură de argint, masă de prestol ş.a. (9, 10). Interiorul mai păstrează o parte din pictura brâncovenească şi portretele ctitoriceşti pictate pe peretele vestic: portretul lui Mircea cel Bătrân, al lui „Constantin B. Basarab Voievod", al Mitropolit lui Antim Ivireanul, al lui Damaschin, Episcopul Râmnicului şi portretul lui Ioan Egumenul Cozianul (9).

Sub un foişor, în corpul camerelor dinspre nord, se află Fântâna lui Neagoe Basarab (1517), acoperită de o boltă ce se sprijină, la sud, pe doi stâlpi de piatră cu capiteluri, fiecare având sculpturi diferite, iar înspre nord pe două console dintre care una reprezintă un leu încovoiat (din cauza greutăţii balconului pe care îl ţine în spate) — ansamblu sculptural realizat în stil brâncovenesc cu influenţe florentine (3).

Iată, aşadar, o altă faţă a Coziei — aceea de tezaur de artă brâncovenească. Un tezaur a cărui bogăţie confirmă spusele lui Henry Facillon, potrivit cărora „mai ales sub Constantin Brâncoveanu (...) arta (...) reflectă un fast imperial" (8). Fastul de la curtea unui principe a cărui gândire şi putere de înţelegere i-au permis să se ridice la înălţimea rangului ilustrilor săi contemporani, convins fiind că „în lipsa acţiunilor strălucite ale războiului nimic nu marchează mai mult grandoarea şi spiritul principilor decât construcţiile, căci ele vorbesc posterităţii şi opresc cu respect ochii popoarelor" (Ludovic al XIV-lea, Corespondenţă — 6).

BIBLIOGRAFIE

1. Alexianu Alexandru-Mode şi veşminte din trecut, vol. 1, Editura Meridiane, Bucureşti, pag. 422—424.
2. Columbeanu S., Valentin Radu-Constantin Brâncoveanu şi epoca sa, Editura Ştiinţifică, Bucureşti 1967, pag. 60, 64, 65.
3. Davidesco M. — Le Monastère de Cozia, 2e édition, Editura Meridiane, Bucureşti 1968.
4. Drăguţ Vasile — Dicţionar enciclopedic de artă medievală românească, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti 1976.
5. Drăguţ Vasile — Arta românească, vol. 1, Editura Meridiane, Bucureşti 1982, pag. 457—458.
6. Ionescu Ştefan — Epoca Brâncovenească, Editura Dacia Cluj-Napoca, 1981, pag. 195, 197, 198, 199, 210, 211, 216, 219, 232, 235, 236.
7. Iorga Nicolae — Pentru comemorarea unui mucenic al naţiei, în „Viaţa şi faptele domnului Ţării Româneşti Costandin Vodă Brâncoveanu" scrisă de Diaconul Nicuae M. Popescu de la Biserica Cotroceni, Bucureşti, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, 1914, pag. 35.
8. Popescu Florentin — Ctitorii brâncoveneşti, Editura Sport-Turism, Bucureşti 1976, pag. 39, 43, 45, 46.
9. Arhimandrit Gamaliil Vaida — Mânăstirea Cozia, editată de Sf. Mânăstire Cozia, 1977, pag. 34—36 şi urm.
10. Arhimandrit Gamaliil Vaida — Mânăstirea Cozia, vestita ctitorie a lui Mircea Voievod cel Mare — 600 ani de existenţă, Editura Episcopiei Râmnicului şi Argeşului, Rm. Vâlcea, 1976, pag. 46.
11. Vătăşianu şi colab. — Istoria Artelor Plastice în România, vol. 11, Editura Meridiane, Bucureşti 1970, pag. 69—70.
12. Theodorescu Răzvan — Itinerarii medievale, Ed. Meridiane, Buc. 1979.

Sinteză demonologică*

Învăţătura despre demoni (demonologia) se întemeiază pe activitatea taumaturgică a Domnului Iisus Hristos. Denumirea îngerilor răi, căzuţi, după revolta lor, sub conducerea lui Lucifer, este variată: demion (daimon), satana şi Belzebut (în sf. Scriptură), Sarsail (bogomilic), Scaraoschi (Iscariot, referindu-se la trădătorul Iuda), Avizuha, Michiduţă, Cornilă (folcloric) şi dracul (de la dracon-dragon etc.), localizaţi în Iad, Hades, infern, tartar, şeol, gheena etc. Domnul Iisus a fost ispitit de demon; El a scos demonii din cei care erau stăpâniţi de demoni şi tot El ne-a arătat calea de demonizare şi de înrăutăţire a oamenilor şi complexitatea psiho-somatică a acestei stări (Matei IX, 23; XII, 27).

Contactul Domnului cu demonul arată şi ademenirile demonice: foamea şi nestăpânirea mâncării şi a băuturii, din care purced lăcomia, beţia şi pofta de avuţie; slava de a stăpâni pe alţii, deci puterea de toate felurile, mărirea cu toate cele legate de ele (Matei IV, 1—9). Domnul Iisus Hristos dezvăluie înrăutăţirea prin demonizare a omului (Matei XII, 41—45): „Când duhul necurat a ieşit din om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă şi nu găseşte. Atunci, zice: Mă voi întoarce la casa mea de unde am ieşit, şi, venind, o află goală, măturată şi împodobită. Atunci, se duce şi ia cu sine alte şapte duhuri mai rele decât el şi intrând sălăşluieşte aici şi se fac cele din urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi". Înrăutăţirea acelui om devine, astfel, de opt ori mai mare, adunând toate răutăţile celor opt duhuri rele, care sălăşluiesc în el".

Cele ce sunt preferate de demoni poartă chipurile lor, antiumane şi subumane, căci Scripturile se referă în repetate rânduri la: ucidere, desfrânare, furt şi tâlhărie, jaf la drumul mare, asuprirea aproapelui prin cuvinte şi fapte. Vorbind cu demonii din ţinutul Gadarenilor, ei sunt exorcizaţi şi trimişi, după voia lor, într-o turmă de porci (Matei V, 8—9), căci numele lor era „legiune, fiind mulţi". Pe aceste temeiuri s-au formulat şi exorcismele sfântului Vasile cel Mare, care a precizat condiţiile activităţii de exorcizare, care sunt extrem de aspre pentru exorcizatori. Aceştia trebuie să se pregătească pentru lupta duhovnicească. Demonii sunt mărginiţi, deşi sunt spirite (duhuri); ei nu pot fi principializaţi, cum se mai întâmplă. N-au puteri absolute în răutatea lor, ei nu cunosc gândurile omului şi pot fi înfrânţi prin post şi rugăciune, împreună cu acţiunea paracletică a Duhului Sfânt.

Pregătirea luptei cu demonii trebuie făcută cu mare atenţie de oamenii îmbunătăţiţi, care trebuie să înfrângă puterile întunericului, fără a se lăsa învinşi şi robiţi, ceea ce s-ar putea întâmpla într-un caz de încleştare cu răul, fără o experienţă duhovnicească şi o ignorare a primejdiei. Precizăm aceste aspecte demonologice (satanice), fiindcă se manifestă cu uşurinţă tot felul de exorcizatori şi prooroci mincinoşi, de care Domnul Iisus a spus să ne ferim (Matei XXIV, 5—11). Adevăraţii exorcizatori nu folosesc tobe şi trâmbiţe, nici nu se manifestă în adunări publice, ca pretinşi „bioenergeticieni", răstălmăcind învăţătura Domnului, care cerea discreţie totală. Credincioşii adevăraţi nu umblă după minuni, ci-şi văd cu dăruire şi abnegaţie de lucrarea mântuirii lor subiective, punând accentul pe îmbunătăţirea omului, care nu poate niciodată fi sfârşită, nici mărginită, calitativ şi cantitativ, existenţial, până la biruinţa asupra morţii (Matei XXIV, 11; I Cor., XV, 55).

Exorcizatorii mincinoşi nu fac deosebire între demonizaţi şi bolnavi: schizofrenici, isterici, epileptici, somnambuli, demenţi etc. Cei bolnavi trebuie ajutaţi şi îngrijiţi, după posibilităţi, ca să se vindece, exact aşa cum acţiona şi Domnul Iisus Hristos. El a făcut o distincţie riguroasă între cei stăpâniţi de duhuri necurate, pe care-i exorciza şi cei bolnavi: paralitici, orbi, canceroşi, epileptici etc., pe care-i vindeca, atât şi ucenicii trimişi în misiune. Despre bolnavi, Domnul spunea că au nevoie de doctor, iar nu de exorcisme sau influenţe bioenergetice. Întemeindu-ne, astfel pe învăţătura Domnului nostru Iisus Hristos şi experimentând-o în practica noastră duhovnicească, nu vom face greşeli, nici nu ne vom da în spectacol, aşa cum se întâmplă în ultima vreme cu unii „Hristoşi mincinoşi".

Prot. Prof. univ. Dr. Petru Rezuş

* Fragment din: *Petru Rezuş, Dogmatica specială. Vol. IV* (în manuscris).

Relaţii ale preoţilor ortodocşi români cu ŢARA în deceniu VI al secolului al XIX-lea

— Din Arhiva Mitropoliei Ardealului —

Incontestabile şi neîntrerupte de-a lungul secolelor, relaţiile dintre românii ce au trăit pe ambii versanţi ai Carpaţilor impresionează şi prin aceea că au cunoscut formele cele mai variate de manifestare. De fapt ele se regăsesc în *toate* momentele esenţiale ale existenţei (naştere, botez, căsătorie, moarte), în fenomene ce ţin de spiritualitate (credinţă, instrucţie, artă) şi, firesc, în unele specifice vieţii cotidiene, materiale.

Nu este deci de mirare că, în cea mai importantă arhivă a comunităţii româneşti transilvane din epoca la care ne referim (deşi mutilată prin genocidul cultural din martie 1849, când *toate* documentele şi cărţile conzistoriului sibian şi ale lui Andrei Şaguna au fost arse de către generalul Bem)[1] numeroase documente se referă — implicit sau explicit — la aceste relaţii.

Noi am reţinut aici, din multitudinea lor, pe cele ce privesc legăturile bisericilor, ale preoţilor şi ale familiilor lor cu „ŢARA", prilejuite de cununii, ori de oierit, de şcoală, ori de cătănie, chiar şi de o originală... „diplomaţie" românească neoficială. Cele mai mult sunt cereri ale preoţilor pentru a primi „dezlegare" de trecere a Carpaţilor, în care se expune şi motivaţia acestui gest, şi provin din localităţi „de graniţă", din sudul Transilvaniei şi curbura intracarpatică. Frecvenţa şi tonul lor dezvăluie o impresionantă notă de firesc, ce provine dintr-o continuitate ce depăşeşte, în ambele sensuri, limitele de timp impuse în titlu: ele sunt o secvenţă într-un film căruia nu-i cunoaştem începutul, iar „finalul" n-a existat, el prelungindu-se, contopindu-se în alt „început", care a fost Marea Adunare de la Alba Iulia. Dacă cele relevate de noi mai jos nu se pot substitui statisticilor şi datelor cumulate, cunoscute sau necunoscute încă, au neândoios calitatea de a le completa, de a le „umaniza", de a le investi cu o mai mare încărcătură de autenticitate, atunci când nu furnizează informaţii cu totul noi. Şi, e tot mai evident, atât în istoriografia universală („Şcoala Analelor" dar şi Loyd de Mause), cât şi în cea românească (David Prodan), că e preferabilă modalitatea de a scrie istoria oamenilor creatori de istorie, scoşi din anonimatul cifrelor şi chemaţi să depună înşişi mărturie pentru viaţa lor. Să mai adăugăm că un caz particular nu e, aproape niciodată, atât de... particular, ci, în general, este reprezentativ pentru grupuri mari, uneori pentru colectivităţi întregi. *Suprafeţele au şi adâncimi (de sensuri), iar clipele închid în ele veacuri!*

Primul document se referă la tânărul Gh. Popovici din Râpa de Sus[2] care, numai cu un an înainte de Unirea Principatelor, dar într-o vreme în care se consumau evenimente deosebit de „fierbinţi", anterioare istoricului act din 1859, doreşte „a putea călători în Moldova şi Ţara Românească pentru *ca să-şi câştige o iscusinţă mai mare despre acelea ţări române* (s. n.)" Andrei Şaguna îi dă aprobare de călătorie, îl susţine în acest „voiaş", considerând a fi un „studiu nou în a câştiga experienţă". Dar, îl avertizează episcopul, vădit interesat de destinul acestui tânăr şi de aspiraţiile sale, pentru a nu avea neplăceri din cauza „oastei", să-şi caute un loc de dascăl undeva, ca să nu fie considerat „fără ocupaţie" şi astfel să nu poată pleca, sau să nu poată rămâne mai multă vreme acolo.

Precizarea lui Andrei Şaguna nu e întâmplătoare. Importanţa acestei chestiuni este evidenţiată de o scrisoare ce vine de la preotul Ioan Micu din Poiana Mărului.[3] Fiul acestuia era în România de cinci ani şi totuşi la casa preotului aşteptau, de 15 zile, militari pentru arestarea tânărului.

Preotul Zaharia Gheorghe din Ludişor[4] e nevoit să meargă în România căci şi fiul său era căutat pentru asentare „cu amara execuţie". Iar fiul rătăcitor peste munţi nu se va întoarce în sat „până nu voi merge însuşi (sic!) după el, că într-altu chipu am mai cercetat şi n-am putut să-l aflu" precizează părintele îndurerat, cerând voie să plece „în ŢARĂ".

Tineri fii de preoţi erau, firesc, foarte mulţi în ţările de peste munţi; noi vom semnala pe câţiva dintre ei: Gheorghe Mija din Toderiţa[5] are un frate „în Ţara românească la Teliajen", Spiridon Damian din Breţcu[6] are un fiu negustor în târgul Tecuciului, Petru Vlad din Codlea[7], are un fiu la Ploieşti „de mai mulţi ani în ţară" la stăpân, iar Gheorghe Dogaru din Teliu[8] are un nepot în târgul Buzăului, calfă la o boltă. Iordache Ştefan din Feldioara[9] (Braşov), pentru a-şi căsători fiul aflat la Târgovişte, cere o învoire de 15 zile ca să plece „în ŢARĂ", spune el. Cererea nu i se aprobă, aparent pentru că era vremea Postului cel Mare, dar cum plecarea îi era refuzată şi după trecerea sărbătorii Paştelui, sigur, motivul real al refuzului este că, la numai câteva luni de la realizarea actului unirii din 1859, orice deplasare în acel sens era cel puţin suspicioasă, dacă nu periculoasă. Oricum ea e interzisă. După trei ani, când fiul său era deja „văduvit" în Târgovişte, tatălui i se permitea deplasarea, dar acum suntem în anul 1862[10].

Şi Ioan Petric, protopop la Braşov[11], are un fiu în Pricipate, lucrător în prăvălia rudei sale Ieremia Petric. Părintele este chemat la Galaţi de acesta „ca să-ţi poţi căpăta puţinele parale ce ai la mine şi ca să aşezi pe Hariton la altă prăvălie, sau să-l duci acasă la Braşov", i se scrie.

Cea mai interesantă ni s-a părut situaţia fraţilor Ioan şi George Maniu, de 17 şi respectiv de 15 ani, fiii preotului din Fântâna[12]. Elevi la gimnaziul românesc din Braşov, au trecut în sudul Carpaţilor „fără pasuri (...) şi acolo s-au băgat ucenici la prăvălii în Bucureşti". De acolo, printr-o scrisoare dramatică adresată tatălui lor, îşi dezvăluie situaţia de umiliţi, exploataţi, şantajaţi, dar şi de revoltaţi, care mai au tăria de a-şi face planuri de viitor şi iarăşi gândul ne duce la un peregrin transilvan, Ion Codru Drăguşanu. Tatăl lor, deşi neîndestulat în gospodăria sa, fiind unul din marii jefuiţi de la 1848, vrea să-i readucă la şcoală. Dar copiii aceştia erau atraşi de alte activităţi, în nici un caz de gândul de a se reîntoarce pe meleagurile natale unde variantele ce li se ofereau erau şi puţine şi neatractive. În primul rând, cer de acasă paşapoarte ca să nu fie duşi „mâi poimâi la miliţie". În plus, Ioan cere o „carte de botez că eu deaca nu, voiu să mă bag la şcoală militară la Ministerului de Resbelu şi să a-mi faci — scrie el tatălui său — şi o scrisoare că mă lăşi cu voia dumitale, fără nici o împedecare, alu treile una cu vro câţiva oameni că nu am fost cu niminea în nice o judecată". Curajoşi, dar şi bine orientaţi (de viaţă), plecaţi pentru modeste activităţi pe care le ofereau Principatele înainte de unire, trăind din plin evenimentele din Principatele Unite, ei se reorientează spre un sector deosebit de promiţător pentru un tânăr şi de succes în statul, şi el tânăr, care se pregătea să-şi cucerească independenţa. Tinerii Maniu, ca şi cei de mai sus, ca şi mulţi alţii, vor rămâne în „ŢARĂ", prilejuind, printre altele, şi numeroase vizite ale rudelor, constituindu-se astfel într-un element de legătură viu, şi cu atât mai puternic, între cele trei ţări române.

(Continuare în pag. a 4-a)

Ana Grama

1. Arhiva Mitropoliei Sibiu. Toate documentele citate provin din acest fond. Cf. Revista Arhivelor, nr. 4, 1992.
2. 773, 1858.
3. 644, 1864.
4. 657, 1864.
5. 55, 1858.
6. 147, 1857.
7. 688, 1858.
8. 1003, 1865
9. 312, 1859.
10. 856, 1862.
11. 697, 1863.
12. 487, 1862.

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. a 2-a)

belşugarea roadelor pământului şi pentru vremuri cu pace. Noi ştim că „De la El şi prin El şi întru El sunt toate" (Ro. XI, 36). Şi cum existenţa noastră, „pâinea noastră cea spre o fiinţă" (Mt. VI, 11) e condiţionată de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, e bine ca în aceste momente de rugăciune, să nu se uite că „toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor..." (Iac. I, 17). Şi nu numai pentru noi oamenii, ci grija Bisericii cuprinde toată făptura şi podoaba creaţiei, ştiind Doamne, că „toate către Tine aşteaptă să le dai lor hrană la bună vreme..." (Ps. 103, 28). Cu alte cuvinte, nu se uită că „universul întreg este chemat să intre în Biserică, să devină Biserică a lui Hristos, pentru a fi prefăcut, după sfârşitul veacurilor, în veşnică Împărăţie a lui Dumnezeu", (Vladimir Lossky: Teologia Mistică a Bisericii de Răsărit. Trad. de Pr. Vasile Răducă. Edit. Anastasia, pg. 140), şi când totul va fi „cer nou şi pământ nou" (Apc. XXI, 1), spre slava lui Dumnezeu.

Nu se uită a cere milă şi *pentru cei ce călătoresc pe uscat, pe ape şi prin aer, pentru cei bolnavi, pentru cei ce se ostenesc, pentru cei robiţi (întemniţaţi) şi pentru mântuirea lor,* totul ca un suspin al unei mame grijulii pentru toţi fiii săi. Ori, Biserica este expresia concentrată a marelui cosmos, în care ordinea creaturală se odihneşte sub braţele deschise şi ocrotitoare ale Ziditorului Dumnezeu. Credinciosul trebuie să fie mereu conştient de această pronie divină!

Întorcându-se spre cei de faţă, preotul îndeamnă: *pentru ca să fim izbăviţi noi de tot necazul, mânia, primejdia şi nevoia, apără, mântuieşte, miluieşte şi ne păzeşte pe noi, Dumnezeule, cu darul Tău.* Mântuitorul a avertizat pe ucenicii Săi, zicând: „În lume necazuri veţi avea; dar îndrăzniţi. Eu am biruit lumea" (In. XVI, 33). Cu ajutorul lui Dumnezeu, cerut cu stăruinţă, în Sfânta Liturghie, credincioşii se întăresc în convingerea că mila dumnezeească îi va întări şi apăra, pentru că „prin ceea ce a pătimit, fiind El însuşi ispitit, poate şi celor ce se ispitesc să le ajute" (Evr. II, 18). Iisus, Fiul lui Dumnezeu, ne cunoaşte şi ne ştie neputinţele!

Şirul acestor rugăciuni începătoare se încheie cu nelipsita atenţie pentru pomenirea Maicii Domnului, zicând: *Pe prea Sfânta, preacurata, preabinecuvântata de Dumnezeu Născătoare şi pururea Fecioară Maria, cu toţi sfinţii pomenind-o, pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu, să o dăm.*

Şi, într-adevăr, nu există slujbă bisericească, în care să nu fie pomenită, de nenumărate ori, aceea care pentru neamul omenesc este mijlocitoarea mântuirii, Maica Domnului, Fecioara Maria! „Sfântul Grigorie Palama, în omiliile sale mariale, vrea să vadă în Maica lui Dumnezeu, o persoană creată care întruneşte într-ânsa toate desăvârşirile create şi necreate, realizarea absolută a frumuseţilor creaţiei... Ea mijloceşte bucuriile veşnice. Prin ea primesc harul oamenii şi îngerii. Nici un dar nu este primit în Biserică fără asistenţa Maicii lui Dumnezeu, începătoarea Bisericii slăvite" (Vladimir Lossky: Op. cit. pg. 223—224). De aceea, mereu, Biserica i se adresează şi în imnografia sacramentală, asociind la mila lui Dumnezeu, şi milostivirea Maicii Domnului: „Uşa milostivirii deschide-o nouă binecuvântată Născătoare de Dumnezeu Fecioară, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu eşti mântuirea neamului creştinesc" (Aghiazmatar, Bucureşti 1950, pg. 6).

După aceste încredinţări pe care ni le facem, rămâne hotărârea nezdruncinată ca „noi şi unii pe alţii", într-o unitate de suflet, de iertare şi de iubire, să ne predăm toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu. Ce făgăduinţă sublimă! Ce renunţare la noi înşine, din dragoste pentru Hristos! Să nu o uităm! Cât de pătrunzător declara Sfântul Apostol Pavel într-o scrisoare a sa: „nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine" (Gal. II, 20). E suprema recunoştinţă, de-a răspunde la Iubire, cu iubirea noastră şi la Jertfa supremă, cu propriul şi modestul nostru sacrificiu. Aceasta se cere să fie vocaţia de primă şi ultimă oră a fiecărui credincios şi atunci, corul inimilor predate Luminii şi Iubirii celei sfinte, pot confirma, ataşându-se cu încredere: *„Ţie, Doamne!"* Ţie, încredinţăm rostul vieţii noastre şi pentru toate acestea, *Ţie, se cuvine toată mărirea, cinstea şi închinăciunea Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.* Ţie, Dumnezeul Treimii, Dumnezeul Iubirii şi al Marii milostiviri.

Acest prinos de recunoştinţă îşi primeşte nimbul de frumuseţe şi sărbătoare, în taina liturgică, această jertfă euharistică, pentru care ne pregătim, ne predăm ieşind dintru ale noastre şi venind în sfântul locaş al Iubirii — Biserica, pentru *a mulţumi* Domnului, pentru toate câte ne-a dat nouă.

Cererile adresate lui Dumnezeu nu sunt „zaruri aruncate", ci sunt certitudini, sunt încredinţări care se rânduiesc în Iubirea nesfârşită a lui Dumnezeu, Cel ce ne-a asigurat că: „Pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară" (In. I, 37).

SFÂNTUL POLICARP

Este unul dintre importanţii Părinţi Apostolici, deci dintre cei care au cunoscut pe Sfinţii Apostoli sau pe urmaşii lor. Despre Sf. Policarp avem ştiri în primul rând din epistola Sfântului Ignatie al Antiohiei, care trimiţându-i o scrisoare i se adresează: „... lui Policarp, episcopul Bisericii smirnenilor, dar, mai bine spus, celui care îl are episcop pe Dumnezeu Tatăl şi pe Domnul nostru Iisus Hristos, multă bucurie". O altă informaţie o avem chiar din epistola Sf. Policarp către Filipeni, de asemeni din martiriul Sf. Policarp, de la Sf. Irineu al Lugdunului, Tertulian, Eusebiu şi Ieronim.

Data naşterii Sf. Policarp o aflăm după propria sa mărturisire, din anul muceniciei, care s-a petrecut la anul 156. Atunci Sf. Policarp mărturiseşte în faţa proconsulului Asiei, Statius Quadratus, că îi slujeşte lui Iisus Hristos de 86 de ani şi astfel aflăm că el s-a născut la anul 70. Părinţii lui **erau creştini şi a fost botezat de mic,** explicându-se astfel slujirea lui de 86 de ani. Sf. Irineu l-a cunoscut personal pe Sf. Policarp şi el ne spune că însuşi vorbea de legăturile pe care le-a avut cu Sfântul Evanghelist Ioan şi cu ceilalţi ucenici, care au văzut pe Domnul. Tot Sf. Irineu ne spune că a fost aşezat episcop al Smirnei de către Apostoli, iar după o tradiţie a Bisericii din Smirna şi după mărturia lui Tertulian, reiese faptul că el a fost hirotonit episcop de către Sfântul Evanghelist Ioan.

În timpul episcopatului a avut de luptat cu diferite erezii apărute în Biserică, printre care marcioniţii şi ebioniţii.

Sf. Irineu scrie unui eretic, Florin, că îşi aduce aminte de toate amănuntele petrecerii sale în societatea Sfântului Policarp şi că Sf. Policarp avea o mare oroare de erezii: „Căci îmi amintesc mai bine de cele ce am învăţat în acel timp, decât de cele ce am învăţat în curând, pentru că ceea ce am învăţat în tinereţe se lipeşte mai tare de spirit şi nu se uită niciodată. Păstrez amintirea locului unde obişnuia prea fericitul Policarp să ţină discursuri, a modului cum intra acolo şi ieşea, a prezenţei sale, a felului său de viaţă şi a înfăţişării trupului său. Pot reproduce discursurile ce le rostea poporului, istorisirea convorbirilor ce le avusese cu Ioan şi cu ceilalţi ce văzuseră pe Domnul şi cele ce i le spuseseră ei despre învăţătura şi minunile lui Iisus Hristos. Spusele acestea concordau întru toate cu ceea ce citim în Sfânta Scriptură, el fiind instruit de martorii oculari ai vieţii Cuvântului. Dumnezeu mi-a acordat harul de a putea asculta aceste lucruri cu atenţie extraordinară, de a nu le scrie pe hârtie, ci în inima mea şi de a le repeta necontenit. Pot să vă asigur în faţa lui Dumnezeu, că dacă acest prea fericit bătrân succesor al Apostolilor ar fi auzit doctrina ce o propovăduiţi, şi-ar fi astupat urechile şi ar fi strigat după obiceiul său: „Doamne, la ce vremi m-ai rezervat, ca să le sufăr acestea?" şi ori de era în picioare, ori şezând, ar fi fugit îndată. Ceea ce spun pot confirma prin scrisorile pe care le-a scris Policarp fie bisericilor din vecinătatea sa, pentru a le întări credinţa, fie unor credincioşi în particular pentru a-i mustra sau îndemna" (Eusebiu, Istoria Bisericească, V, 20).

În anul călătoriei Sfântului Ignatie spre Roma, Policarp era episcop al Smirnei. Din epistolele Sf. Ignatie către Biserica din Smirna şi către Policarp vedem, că Sf. Ignatie îl iubea pe Sf. Policarp şi-l considera vrednic păstor sufletesc. Sfaturile pe care i le dă le însoţeşte de observaţia „precum şi faci".

Spre sfârşitul vieţii sale, la 155, Policarp va călători la Roma unde va combate pe ereticii care se adunau acolo din toate părţile. Episcopul Romei, Anicet (154—166) îl primi cu mare cinste, îl invită să slujească împreună Sf. Liturghie şi îi dă întâietate la Potir (adică s-a împărtăşit înaintea papei Anicet). Cei doi au discutat despre mai multe probleme care interesau şi bisericile cele din apus şi cele din răsărit. Printre problemele discutate a fost şi aceea a datei serbării Paştilor. În răsărit Paştile crucii se serba la 14 Nisan, odată cu paştile iudeilor, iar în ziua de 16 Nisan, se serba Paştile învierii, în orice zi din săptămână ar fi căzut, iar Biserica din Roma îl serba totdeauna duminica. Discuţia lui Policarp cu Anicet pentru fixarea unei zile în care să se serbeze Paştile atât în Răsărit cât şi în Apus, nu a ajuns la nici un rezultat. Policarp susţinea că el a moştenit acest fel de a serba Paştile de la Sf. Evanghelist Ioan (tradiţia ioaneică), iar Anicet de la Sf. Apostol Petru. Vor ajunge la concluzia ca fiecare să le serbeze după tradiţia lui, despărţindu-se ca doi buni prieteni.

Fericitul Ieronim povesteşte că, în timpul şederii la Roma, Sf. Policarp a convertit o mulţime de gnostici, marcioniţi şi valentinieni şi reproduce ştirea despre întâlnirea lui Policarp cu Marcion însuşi, ştire pe care o avea de la Sf. Irineu, care scrie: „Policarp, care nu numai că a fost instruit de către Apostoli şi convorbise familiar cu mai mulţi din cei ce văzuseră pe Domnul, dar care fusese şi aşezat episcop de Smirna de către Apostoli, căci el a trăit foarte mult timp şi a suferit ilustru martiriu în extremă bătrâneţe, a profesat totdeauna doctrina pe care o învăţase de la Apostoli, pe care Biserica o păstrează până astăzi şi care este singura doctrină adevărată"... „El merse la Roma pe timpul lui Anicet şi acolo converti un mare număr de eretici predicând, că doctrina ce o propovăduia Biserica, era identică cu cea pe care o învăţase de la Apostoli"... „Se zice, că Marcion apropiindu-se într-o zi de Policarp şi întrebându-l: Mă cunoşti?, el îi răspunse: te cunosc ca cel dintâi născut al lui Satan". Aşa se exprimă Policarp şi despre ereticii docheţi în epistola sa către Filipeni, c. 7, 1: „Căci oricine nu mărturiseşte că Iisus Hristos a venit în trup, este antihrist; cel ce nu mărturiseşte mărturia crucii, este de la diavol, iar cel care întoarce cuvintele Domnului spre poftele sale şi spune că nu-i nici înviere, nici judecată, acela este primul născut al lui Satan".

După întoarcerea sa din Roma, în Asia Mică va izbucni o persecuţie iar Policarp, împreună cu 11 credincioşi, cade victimă acesteia, la data de 23 februarie 156. Din actele martirice ale lui Policarp reiese faptul că chiar şi păgânii îl respectau numindu-l „dascălul Asiei, părintele creştinilor, surpătorul zeilor noştri".

În ceea ce priveşte opera lui Policarp, Sf. Irineu spune că a scris mai multe epistole; Eusebiu nu cunoaşte decât pe cea către Filipeni. Pionius, autorul „Vieţii lui Policarp", spune că a avut mai multe scrieri, dar care s-au risipit în timpul răscoalei domiciliului de către cei care căutau pe episcop să-l aresteze. Noi nu păstrăm decât epistola către Filipeni.

Care a fost motivul întocmirii acestei epistole?

Filipenii cer lui Policarp să le trimită copie după scrisorile pe care le are de la Sf. Ignatie şi îl roagă de asemenea să trimită epistola lor către Biserica din Antiohia. Policarp, trimiţându-le epistolele Sf. Ignatie se simte dator să le scrie şi el, dându-le unele sfaturi, după cum Filipenii au cerut, asigurându-i că epistola lor va fi trimisă prin cineva sau se va duce chiar el. Acel răspuns este epistola către Filipeni. Trebuie să fie scrisă la puţin timp după moartea lui Ignatie. Se vedea aceasta din cap. X, unde autorul îndeamnă pe Filipeni să asculte de cuvântul dreptăţii ce l-au auzit şi ceilalţi: „căci acum sunt la locul lor cuvenit, lângă Domnul" şi în fine roagă pe filipeni să-l înştiinţeze despre soarta lui Ignatie, îndată ce vor sosi ştiri sigure despre el.

Epistola conţine 14 capitole, în care Sf. Policarp dă sfaturi şi îndemnuri, pe un ton moderat şi grav. Policarp zice chiar, că nu dă aceste sfaturi din îndemn propriu, ci după dorinţa filipenilor. Sunt sfaturi morale şi pastorale ce le dă din experienţa sa proprie, cât şi din predica de pe munte, din epistolele Sf. Apostol Pavel (Romani, Corinteni, Galateni, Efeseni, Tesaloniceni, Timotei şi Filipeni) şi epistola I-a a Sf. Apostol Petru. Din Vechiul Testament nu are decât câteva citate.

Sf. Policarp îndeamnă pe filipeni la supunere faţă de Hristos. Îndeamnă la dreptate, în general, citând mult predica de pe munte şi rezumând apoi poruncile dreptăţii în cele trei virtuţi teologice: credinţa, nădejdea şi dragostea. Înşiră apoi datoriile diferitelor categorii sociale din punct de vedere al dreptăţii, arătând cum trebuie să se poarte bărbaţii cu soţiile, spunând în mod deosebit că femeile trebuie să umble în credinţa ce li s-a dat, să-şi iubească bărbaţii şi să-şi crească copiii în frica lui Dumnezeu. Dă în sfârşit sfaturi diaconilor şi preoţilor. Îşi exprimă regretul pentru Valens, care a fost preot în Filipi dar s-a arătat nevrednic de această demnitate, căzând în păcatul lăcomiei. Tuturor categoriilor sociale, le porunceşte să se supună preoţilor şi diaconilor, ca lui Dumnezeu şi lui Iisus Hristos, iar de eretici să se ferească ca de antihrişti şi întâi născuţi ai lui Satan. Toate aceste sfaturi sunt întărite cu citate din Sfânta Scriptură.

Valoarea epistolei ca mărturie a tradiţiei vechi bisericeşti rezultă din cuprinsul ei, anume în primul rând cu privire la adevărurile de credinţă atacate de gnostici pe care îi combate. El arată clar că Iisus Hristos este Domnul şi Mântuitorul lumii. El s-a întrupat pentru păcatele noastre, că această întrupare este reală: „Oricine nu mărturiseşte că Iisus Hristos a venit în trup, este antihrist; cine nu recunoaşte mărturia crucii este de la diavolul". Este atestată judecata şi învierea viitoare. „Cine zice că nu este înviere şi judecată viitoare, acela este întâiul născut al lui Satan". Vorbind despre ierarhia bisericească, Policarp aminteşte de treapta diaconului şi a preotului. Nu vorbeşte despre episcop, deoarece în Filipi la acea dată nu era episcop. Importanţa acestei epistole stă mai ales în mărturia pe care o dă despre epistolele Sfântului Ignatie.

Sfântul Policarp al Smirnei rămâne una din cele mai mari personalităţi ale creştinismului secolului al II-lea.

Arhid. Prof. Constantin Voicu

ZECE PORUNCI PENTRU O VIAŢĂ DREAPTĂ (II)

(Lecţie de religie)

1. Organizarea clasei pentru lecţie. (Rugăciunea de intrare în clasă. Pregătirea materialului didactic: Sfânta Scriptură din care se va citi).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.

În lecţia trecută am vorbit despre primele patru porunci, şi anume acelea din care învăţăm care este datoria către Dumnezeu.

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite* (se va scrie pe tablă).

Astăzi vom vedea care sunt celelalte şase din cele „zece" porunci pentru o viaţă dreaptă".

5. Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe.

Dacă primele patru porunci se referă la legăt ra şi atitudinea noastră faţă de Dumnezeu, cele şase porunci se referă la atitudinea noastră faţă de semenii noştri. Odată ce l-am cunoscut pe Dumnezeu şi am văzut relaţia faţă de El (din primele patru porunci), trebuie să ştim şi cum vrea Domnul să ne purtăm faţă de semenii noştri, societate. Numai cunoscând toate aceste aspecte şi respectându-le, putem pretinde că ducem o viaţă dreaptă şi bineplăcută lui Dumnezeu şi oamenilor.

Pentru fiecare dintre noi, Dumnezeu trebuie să ocupe primul loc. Dar după El pe cine oare iubiţi voi cel mai mult? Care sunt acei oameni pe care i-aţi simţit că vă iubesc şi vă îngrijesc chiar de când v-aţi născut? Desigur, că sunt părinţii voştri: tata şi mama. Să vedem cum doreşte Domnul să ne purtăm faţă de ei? Deschizând Sfânta Scriptură putem citi conţinutul celei de a V-a porunci (versetul 12, capitolul 20 de la Ieşire): „Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta, pentru ca să ţi se lungească zilele în ţara pe care ţi-o dă Domnul, Dumnezeul tău".

Ce ni se spune în porunca aceasta? Că trebuie să ne cinstim părinţii. Să-i cinstim pentru că Domnul ne-a dat viaţa prin ei, să-i cinstim pentru că au grijă de noi, pentru că în afară de Domnul, nu este nimeni care să ştie şi să ne poată iubi aşa cum o fac ei.

Ce aşteaptă părinţii voştri de la voi? Să-i ascultaţi, să fiţi respectuoşi, cuminţi, să vă daţi silinţa să învăţaţi, pentru a primi note bune, să nu le vorbiţi urât, să-i ajutaţi când au nevoie.

Porunca a VI-a (o citim la Ieşire 20, 13) ne spune: „Să nu ucizi".

Dacă în porunca a V-a ni s-a indicat datoria cinstirii părinţilor prin care avem viaţă, porunca a VI-a ne interzice a lua cuiva viaţa, adică a ucide. Viaţa este darul nostru cel mai de preţ pe care ni l-a dat Dumnezeu. De aceea, uciderea este considerată o gravă încălcare a voii lui Dumnezeu şi se pedepseşte în consecinţă. Vă mai amintiţi de Cain care l-a omorât pe fratele său Abel, şi de pedeapsa grea ce a primit-o? Deosebim însă uciderea intenţionată, mai gravă decât cea neintenţionată adică fără voie. Astfel, în perioada Vechiului Testament, cel ce ucidea fără voie sau din greşeală, avea posibilitatea să se retragă într-un anumit loc numit „cetatea de azil sau de scăpare". Dacă ar fi fost ajuns din urmă înainte de a intra în cetate, ar fi fost ucis, drept pedeapsă pentru fapta sa.

Totodată mai remarcăm şi uciderea indirectă. De exemplu, atrăgând pe cineva în păcat, îi distrugem sufletul sau chiar îl omorâm moral.

În Noul Testament Domnul Iisus Hristos ne arată că izvorul uciderii constă în mânie.

Porunca a VII-a este: „Să nu fii desfrânat" (Ieşire 20, 14). Pentru a înţelege mai bine această poruncă, să vedem ce înseamnă a fi desfrânat. După cum arată şi numele, înseamnă pierderea frâului, a frânii, adică nu mai poţi şi nu mai ştii când şi unde să te opreşti. Altfel spus, nu cunoşti limitele. Un exemplu în acest sens este lăcomia. Te lupţi din răsputeri să ai ceva, şi obţii. Dar nu-ţi ajunge! Doreşti tot mai mult şi cu cât ai mai mult cu atât ai mai vrea... Eşti nesăţios. Pierzi cumpătul sau măsura în viaţă. Ţi se dereglează ordinea şi armonia vieţii.

Pe de altă parte, sensul restrâns, direct al cuvântului „desfrânat" discutat este acela referitor la păcatul adulterului. Ne explicăm uşor de ce Dumnezeu ne opreşte de la săvârşirea acestui păcat. Fiindcă el atrage după sine atâtea cămine dezbinate, copii părăsiţi, divorţuri şi chiar uciderі. Încă de când a creat prima pereche de oameni, (Adam şi Eva) Dumnezeu a întemeiat căsătoria. El a binecuvântat familia ca singura formă de menţinere a ordinii, în scopul înmulţirii neamului omenesc. În Vechiul Testament, desfrâul este pedepsit cu moartea, iar în Noul Testament, Domnul Iis s dă un sens mai înalt, mai duhovnicesc, acestei porunci. Astfel, El combate rădăcinile acestui păcat, care se formează mai întâi în inimă, arătând că „oricine se uită la femeie şi o poftеşte, a şi săvârşit păcatul cu ea în inima sa".

Porunca a VIII-a ne spune „Să nu furi" (şi o citim la Ieşire 20, 15).

Aşa cum ştiţi furtul înseamnă însuşirea, luarea, acapararea bunurilor care aparţin celor din jurul nostru. Mai mult de ât atât, chiar îmbogăţirea pe seama altora este furt. După o altă poruncă a Domnului, omul trebuie să muncească pentru a-şi câştiga hrana. De aceea lenea, trândăvia, lâncezeala sau parazitismul sunt condamnate nu numai de Dumnezeu, ci şi de oameni.

Porunca a IX-a: „Să nu mărturiseşti strâmb împotriva aproapelui tău" (Ieşirea 20, 16).

Cum să putem avea încredere în oamenii din jurul nostru, dacă toţi ar minţi sau ar fi vicleni şi nesinceri? Cum am putea şi noi să fim plăcuţi lui Dumnezeu, dacă spunem doar neadevăruri la adresa semenilor noştri? Domnul vrea ca între oameni să fie bună înţelegere, prietenie şi iubire. Astfel, interzice a mărturisi strâmb. Cei ce nu ascultă această poruncă sunt fiii întunericului, deoarece vorbele lor neadevărate vor fi scoase la iveală de lumină, iar adevărul care iasă la iveală îi va ruşina în faţă semenilor lor.

Porunca a X-a (poate fi găsită la Ieşire 20, 17). Sună în felul următor: „Să nu poftеşti casa aproapelui tău; să nu poftеşti nevasta aproapelui tău, nici asinul lui, nici vreun alt lucru, care este al aproapelui tău".

Oprind orice fel de dorinţă din acapararea lucrurilor aparţinătoare aproapelui nostru, această poruncă porneşte din adâncul inimii omului şi deci are un caracter interior. Ea are ca scop stârpirea răului de la rădăcină. Ea vizează dorinţa, pofta, fiindcă de aici se formează fapta. Dacă astăzi îţi doreşti penarul, sau ghiozdanul colegului de bancă, mâine s-ar putea să vrei să-l furi, să fie al tău. Se poate întâmpla chiar şi mai rău: se poate ajunge chiar la ucidere, pentru a avea ceea ce are aproapele nostru. Câte astfel de cazuri nu găsim scrise în ziare sau le putem vedea în filme, sau citi, în cărţi.

Aşadar acestea sunt cele zece porunci pe care Dumnezeu le-a dat lui Moise pe Muntele Sinai. Aceasta este Legea Dumnezeiască în toată sfinţenia, măreţia şi asprimea ei. Şi acum urmează să ne punem cu toţii întrebarea aspră, dar dreaptă: „Eşti tu ce ar trebui să fii?" Pentru a fi aşa cum trebuie, sunt o mulţime de condiţii de îndeplinit; şi mai amintim că cine nu respectă legea este pedepsit. Cine poate respecta în întregime această lege ar fi perfect, desăvârşit în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. Deci, legea ne arată doar neorânduială, dezordine, dar nu o îndreaptă. Dacă, de pildă mă uit în oglindă şi văd hainele mele în dezordine, nu înseamnă că oglinda ar aranja hainele aflate în neorânduială pe mine.

Dar atunci cum reuşim noi să ne îndreptăm, oare? Prin puterea harului divin, adică prin bunătatea şi îndurarea lui Dumnezeu. Legea ne arată ce trebuie să facă omul, iar harul ne stă în ajutor să împlinim poruncile lui Dumnezeu. Şi harul îl primim în Iisus Hristos, după cum ne spune Sfânta Scriptură că: „legea a venit prin Moise, iar harul şi adevărul prin Iisus Hristos" (Ioan 1, 18).

6. Fixarea cunoştinţelor

La ce legătură se referă aceste şase porunci, învăţate astăzi? (La relaţia omului cu aproapele său). Care sunt aceste porunci? („Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta"; „Să nu ucizi"; „Să nu desfrânezi"; „Să nu furi"; „Să nu mărturiseşti strâmb"; „Să nu poftеşti din ceea ce este al aproapelui tău").

7. Aplicarea

Cunoscând, acum poruncile date de Dumnezeu pentru o viaţă dreaptă, se cuvine să le însuşiţi şi cunoscându-le să le îndepliniţi în viaţă.

8. Temă pentru acasă

Se vor reţine cele zece porunci.

9. Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

ŞTIINŢA SAU CREDINŢA?

Secolul XX este prin excelenţă secolul ştiinţei, al celor mai uimitoare descoperiri, care nu cu multe zeci de ani înainte ar fi apărut ca ţinând de domeniul imaginarului şi al imposibilului. Perfecţionarea şi supertehnicizarea continuă a mijloacelor de cercetare şi investigare au permis omului să ajungă la constatarea unor fapte şi realităţi care îl îndreptăţesc să spere încă şi la mai mult. Genetica şi fizica cuantică, astronomia şi chimia organică n-au făcut decât să faciliteze pătrunderea în infrastructura materiei, dar şi plonjarea în infinitul oceanului cosmic, şi nu putem să nu recunoaştem că unele dintre aceste fapte sunt de-a dreptul surprinzătoare: codul genetic, descinderea pe lună, prospectarea sistemului so ar şi chiar a celui galactic, etc.

Într-un atare context, s-au ridicat tot mai multe voci care să pună întrebarea: în ce măsură îşi mai justifică religia raţiunea de a fi şi dacă mai este ea avenită într-o lume tot mai evident scientistă; nu cumva a devenit ea un lucru perimat, la care ar trebui renunţat definitiv? Un savant de la începutul secolului nostru a făcut chiar afirmaţia că adevărata religie a sec. XXI va fi ştiinţa, iar sacerdoţii ei — savanţii.

În pofida unor astfel de afirmaţii, care ascund în ele şi o mare doză de maliţiozitate la adresa religiei, se impune totuşi o apreciere obiectivă şi corectă a raportului în care se află, sau ar trebui să se afle, ştiinţa şi religia. Sunt ele cu adevărat incompatibile sau într-un divorţ pe care sec. XX n-a făcut decât să-l accentueze şi mai mult, sau dimpotrivă ele sunt cele două căi prin care omul poate accede la adevăr?

Să luăm, de pildă, atât de neliniştitoarea problemă a începutului, a modului în care a fost posibilă apariţia cosmosului şi a vieţii.

În general, toate religiile, dincolo de diferenţierile de ordin exterior care le separă, afirmă fără echivoc faptul că apariţia cosmosului, a materiei şi a vieţii sunt opera unei Fiinţe spirituale absolute care există prin sine însăşi, dincolo de timp şi spaţiu, şi care poate să intervină asupra acestora, creându-le şi modelându-le, precum şi faptul că misterul vieţii nu constă în sine însuşi, ci el se află undeva în afară de sine, obligându-te în consecinţă să recunoşti existenţa unei Surse primordiale, generatoare a vieţii.

În susţinerea celor de mai sus vom face referire doar la câteva dintre marile religii ale lumii, şi care, fiecare în felul său specific, afirmă în fond acelaşi lucru: adevărata cauză a apariţiei vieţii nu se află în sine, ci o Forţă străină şi exterioară lumii, este cea care a creat-o. Religia budistă aşează la originea cosmosului şi a vieţii „un principiu nemanifestat în sine, care ciclic îşi exprimă potenţele prin manifestarea realităţii şi a resorbţiei ei în principiu" (1); în religia Tao a chinezilor se afirmă că „primul motor, care mişcă totul dar el rămâne nemişcat, este cauza apariţiei cosmosului" (2), iar iudaismul spune în cartea sa de doctrină mistică, Kabbala: „Logosul este etern, dar el nu s-a manifestat pentru prima dată decât atunci când materia a fost creată. Mai întâi En-Soph îşi manifesta omnipotenţa sa prin gândire. Logosul manifestat la epoca creaţiei materiei, exista înainte sub forma Gândirii" (3). Cel mai limpede şi mai răspicat se pronunţă însă în această problemă creştinismul: „La început era Cuvântul" (Ioan 1, 1) aşezând la originea cosmosului şi a vieţii Cuvântul lui Dumnezeu (Spiritul).

Prin mijloace specifice, urmându-şi calea proprie, ştiinţa a ajuns şi ea în final la aceleaşi concluzii. Unul dintre cei mai mari gânditori ai Antichităţii şi ai lumii, Aristotel, postulează existenţa lui Dumnezeu, dar pe calea ştiinţei şi a deducţiei logice „dacă orice se mişcă este la rândul lui mişcat de ceva, primul termen al seriei trebuie să fie principiul mişcării — primul motor imobil, cel care mişcă totul, el fiind imobil. Pentru Aristotel *primul motor* este „gândirea" care gândeşte gândirea, în care există energii imense, care provoacă întreaga mişcare a universului" (4).

Un alt mare gânditor al lumii vechi, Anaximandru, aşeza la originea lumii *apeironul* (nelimitatul, nedefinitul) „nici un element fizic nu stă la baza lucrurilor, ci ceva diferit şi care e fără margini şi din care se nasc, spre a exista, şi cerurile şi toate lucrurile din ele" (5).

La aceleaşi concluzii au ajuns şi câţiva dintre exponenţii de frunte ai ştiinţei contemporane. Einstein aşeza la baza universului energia, iar concluzia unanimă a cercetătorilor dintr-un domeniu de ultimă actualitate al fizicii moderne (subcuantică) este mai mult decât surprinzătoare: *conştiinţa este esenţa universului, nu numai a fiinţei vii, ci şi a celei fizice.* (6) Rezultatele cele mai recente ale unuia dintre astronomii celebri ai deceniului opt, Steven Weinberg, cuprinse în cartea sa „Primele trei minute ale universului", Buc. 1984, vin să confirme ceea ce afirmă Biblia. Adept al teoriei „Big-bangului" (marea explozie iniţială), el afirmă textual: „La început a fost o explozie care a avut loc simultan peste tot, umplând de la început tot spaţiul... universul era alcătuit mai ales din lumină" (pag. 25). Asemănarea cu versetul biblic este mai mult decât izbitoare: „Şi a zis Dumnezeu: Să fie lumină! Şi a fost lumină" (Geneza 1, 3). Concluzia se impune de la sine.

Deci, la chestiunea ridicată mai sus, dacă ştiinţa va merge mai departe alături de religie, sau se va ridica împotriva ei, anihilând-o, credem că în fond atât ştiinţa cât şi teologia (credinţa) nu sunt decât două căi, e drept că fiecare avându-şi specificul său, prin care omul poate accede spre misterul ultim atât al universului cât şi al lui însuşi: Dumnezeu.

Pr. N. Stoia

BIBLIOGRAFIE:

1, 2, 3, 4. — A. Dumitriu, Homo universalis, pag. 75—78.
5. — D. Laertios, Despre viţiile şi doctrinele filosofilor.
6. — E. Schrödinger — Ce este viaţa? Spirit şi materie.

Relaţii ale preoţilor ortodocşi români cu ŢARA...

(Urmare din pag. a 3-a)

Interesele economice sunt şi ele deosebit e importante în consolidarea relaţiilor interromâneşti. Preotul Ioan Ianovici din Budila[13] cere concediu de 30 zile ca să meargă în sudul Carpaţilor să cumpere bucate mai ieftine, i se aprobă, nu 30, ci doar 15 zile. Ioan Micu paroh în Poiana Mărului, citat deja, având un fiu în „Ţară", iată că are şi un unchi în Iaomiţa şi un frate de la care vrea şi el să aducă bucate, fapt pentru care cere un concediu de 10 zile. De fapt el mai şi declară: „partea cea mai mare a sătenilor noştri tot din Ţara Românească îşi agonisesc bucatele trebuincioase"[14]. Preotul Ion Ţeposu din Şirna[15] a cumpărat chiar „o moşie de la preotul Ioan Nastasie din oraşul Rucărului ţinutul Romînii". Gheorghe Dogaru, citat şi el mai sus, îşi petrecuse 2 săptămâni în „Ţară" pentru „trebuinţi" în 1857, iar în 1858 din nou: „de mare lipsă am să mă duc în ţară, fiindcă avem un ginere la dobitoace în ţară".[17]

Să ne oprim în câteva rânduri asupra protopopului Alexie Verzea şi satului său cel lung, Săcele. Cine să facă „recrutaţie" şi zile de muncă la drumurile Sighişoarei şi Timişului când „din poporani, nu sunt pe acasă (decât) ca vro 15 gazde, toţi (ceilalţi muncesc, n.n.) în Ţara Românească", se lamentează eroul nostru, în 1853.[18] După doi ani, el depăşeşte lamentaţiile şi îl regăsim foarte activ, inventiv chiar, înfruntând o politică absol t stă celebră. În 15 decembrie 1855[19] „spre împlinirea scopului a întemeia o fundaţie pentru şcoala noastră din Satulung", „cu atâta deocamdată" îi cere lui Şaguna să-l ajute, şi anume cu o învoire să plece „în Ţara Românească pe un timp de 10 zile la un bun prieten dintre boieri şi la episcopul Buzăului", pe care nici nu-l cunoaşte, „totuşi voiu a-i face o zmeritâ vizită", precizează el. Şi, ca să nu călătorească singur pe vreme de iarnă, cere învoire şi pentru „bătrânul unchi" de la Cernat, Oprea Verzea „care ştie şi cunoaşte drumurile". Dar are trebuinţă şi de Ioan Moraru de la Feldioara „ca mai tânăr pe lângă mine, şi ca să-mi puie şi 2 cai pe lângă ai mei, a fi într-un drum îndepărtat cu 4". Dar nu cere numai învoire, ci şi o binecuvântare arhierească, şi încă în aşa fel făcută „să o pot cu mare onoare arăta", solicită el. Şi nu cere nici măcar numai binecuvântarea, ci îi înlică arhiereului şi „felul" în care trebuie motivată în faţa autorităţilor călătoria sa, deci în fond o călătorie aproape conspirativă: „Totuşi, călătoria noastră va fi a-mi căuta pe unii din familie, nepoţi la Bucureşti şi Episcopia Buzăului, iară nu de ceale mai în sus descoperite". Şaguna nu-i dă voie să plece şi, în consecinţă, nu-i ia în seamă nici una din doleanţe, care şi au mai mult aspectul unor... dispoziţii. În primul rând el socoteşte că secelenii n-au nevoie de fundaţie pentru şcoală cu bani străini, ceea ce îi era cunoscut, de bună seamă, şi lui Verzea şi era perfect verosimil când ştim că în acel sat erau cca 5 000 suflete şi 5 învăţători.[20] Deosebit de interesantă e şi completarea refuzului: „Şi din privinţa împrejurărilor politice nu i se poate da voie ca să meargă în Ţara Românească cu alţi doi preoţi", mai ales pentru că era evident (şi mărturisit) că nu era vorba de o banală călătorie de plăcere. Chiar şi acum, după aproape un secol şi jumătate, în ce-l priveşte pe Ioan Morar, „ca mai tânăr", avem impresia că prin această călătorie era destinat unui program de „iniţiere, de pregătire pentru a prelua ştafeta reprezentării şi diriguirii treburilor comunităţii româneşti transilvane în celelalte Principate. Şaguna nu se împotriveşte acestor practici, el e doar circumspect. Aceluiaşi Alexie Verzea, în frământatul an 1857, îi dă voie să meargă în Principate pentru două luni, cu preotul din Dădârlat nu numai pentru o „cură de struguri" (motivaţia pentru oficialităţi), ci „şi pentru alte lucruri folositoare pentru cler despre care am vorbit între noi."[21] „Noi", de data aceasta însemnând protopopul Verzea şi episcopul Şaguna; în doi ani, primul reuşise să-l „converteas ă" pe al doilea la nişte practici, dacă nu tocmai... ortodoxe, verificate însă de-a lungul secolelor ca pozitive.

Preotul Bucur Moşoiu din Fundata[22] face mari intervenţii în 1853 pentru a i se permite să meargă în Ţara Românească, adăugând cererii o scrisoare ce conţine câteva detalii demne de reţinut. Explicându-se în privinţa marilor sale datorii, subliniază că ele proveneau mai ales din „fatalulu timp trecutu din 1848—1849, care ne-au causatu o nespuse pagubă mai entâi la Vama Timişului (...) apoi alte pagube de mai multe mii fl. cu marfa ce am avut în satu (...) şi din alte parte en Ţara Românească en vite cornute o pagubă de 6 000 fl. care stau în procesu şi astezi la Divanul Ţerii Românesti. Pine cunoscut ca un proprietar cu dare de mână, în schimbul dezlegării pentru „pasus" i se cer 20 fl. în favoarea unei fundaţii, pentru ca în 1855, pentru acelaşi serviciu să i se pretindă 50 fl. Proprietar „păgubos [illegible] nedesc rajat, în 1853 cere o deplasare de o lună pentru că „dujmanii Turci, în 27 febr. a.c., fiind oile noastre în Balta pe pământul Ţării Româneşti, au venit mai mulţi lăcuitori turci den Bulgaria şi au luoat oile şi le-au trecut peste Dunăre"[23]. Când un an mai târziu face o nouă cerere în acelaşi sens, o motivează astfel: „că noi, partea cea mai mare a Branului dinsus, ne având pământuri aicea ca să ne hrănim, siliţi am fost, şi până astăzi suntem a ne întrebuinţa cu Ţara Rumânii, cu dobitoacele noastre ce le păşunim acolo"[24].

Tot în numele comunităţii, de data aceasta a Marcoşului, se face următoarea apreciere: „lecuitorii acestui sat, afară de plugărit alt meşteşug n-au şi mai toţi au remas fără vite de tras (...) fără cea mai mare parte se hrănesc numa cu lucrul palmieloru pre la alţi(i), atet pre aici, cât mai mult prin Ţara Românească"[25].

O situaţie aparte se înregistrează în ţinutul Trei Scaune. La un moment dat se spune că cei din Haromsek, ţăranii în frunte cu preoţii, „pleacă de capul lor în Moldova".[26]

Ba, cei din urmă, slujesc la „masle" cu preoţi din acelaşi ţinut românesc sau trimit tineri să se cunune la Hârja. Se duc chiar pentru câte 15 zile la culesul viilor acolo.[27] Din Breţcu, pentru (alt) Alexie Verzea se cere învoire „să meargă în postul viitoriu pe malul Marei Negre ca să se mărturisească păstorilor", şi pentru a fi mai convingător, arată că acei păstori „ar ajuta ceva la zidirea bisericii catedrale" din Sibiu.[28]

La Chinchiş se semnalează o situaţie fără ieşire, sau cu o singură ieşire. În 1858, aici, chiar preotul, nici „sare pentru hrana vieţii nu poate agonisi" şi supravieţuia doar pentru că „într-un an trecea mai de multe ori în Eparhia Moldavă şi a Valahiei de făcea speculaţiuni şi năgutătorea".[29] Cum situaţia se înrăutăţea din an în an, Ilie Murzea din acel sat cere, în decenіul următor, aprobare „ca să-mi câştig concedie din partea jurisdicţiei politice spre a putea trece în Principate, să pociu căpăta alta staţie de paroh şi mai bună decât a Chinchişului unde nu-mi pot ţinea familia, nici a-mi creste copiласii în limba noastră cea dolce românească".[30]

După o susţinută campanie de maghiarizare, constrânşi în diverse chipuri, continuând să se declare români şi aparţinători de biserică ortodoxă, majoritatea localnicilor au pierdut deprinderea de a vorbi „limba maicei lor", vorbeau şi scriau în limba maghiară chiar şi la Conzistoriul românesc. Şaguna, bun cunoscător al realităţilor din acel spaţiu, nu le face din aceasta o mare vină, intensifică doar propaganda românească şi lupta pentru *dreptul* acestora de a-şi învăţa şi cultiva limba, nu mai puţin pentru crearea posibilităţilor materiale favorizante acestor activităţi. Autoritatea maghiară conta însă, în continuare, pe o deznaţionalizare completă, măcar aici. În aceste împrejurări a apărut şi SINGURUL (în afara celor ce privesc pe călugări) document (din cele peste 20 000 cercetate din acest fond) care atestă intrarea românilor *din* Ţara Românească Moldova *în* Ţara Românească Transilvania. De altfel, fenomenul nici nu viza decât un număr de oameni neglijabil, pentru că el se referă la cei veniţi în tractul Trei Scaune prin căsătorii; dar şi aşa provoacă magistratura oraşului Breţcu la a da un ordin[31] de interzicere a căsătoriilor de acest fel, pentru ca nici un român, asupra căruia nu se exercitase politica de maghiarizare, să nu pătrundă în acest teritoriu.

13. 599, 1858.
14. 592, 1858.
15. 623, 1856.
16. 701, 1857.
17. 563, 1 58.
18 772, 1853.
19. 1184, 1855.
20. 1113, 1855.
21. 700, 1857.
22. 439, 1853.
23. 300, 1854.
24. 330, 1 55.
25. 259, 1862.
26. 1117, 1861.
27. 1167, 1855.
28. 156, 1 63.
29. 331, 1858.
30. 211, 1864.
31. 212, 1853.

O înmormântare la Aiud

Era prin anii 1960—61, în celularul din Aiud. Într-o zi se anunţă prin toate formele de mass-media, din puşcărie, morse la perete şi calorifer:

— A murit părintele Ilarion Felea!

Cine nu-l cunoştea pe părintele Felea în Aiud? Toţi ştiam, unul de la altul, că a fost profesor la Academia Teologică Ortodoxă din Arad şi mie mi-a fost profesor şi mai ales pedagog. Îl cunoşteam noi bihorenii şi arădenii, îl cunoşteau sibienii şi bucureştenii şi mai ales Academia Română care i-a premiat cărţile. A fost un predicator de performanţă la Catedrala din Arad şi oriunde îl chemau rosturile Bisericii. La Catedrală, credincioşii şi studenţii ar fi fost în stare să reproducă predica lui din ziua aceea.

La Academia teologică, catedra lui, se transforma în amvon; avea şi o voce baritonală care te cucerea. Douăzeci de stilouri aşterneau pe caiet, toată lecţia din ziua aceea. Fizic, era o figură impunătoare de bărbat, faţa încadrată de barbă, arăta ca un cap de efigie, era generos şi comunicativ, de aceea era simpatizat de toţi.

Era moţ, de la rădăcină, de pe valea Crişului Alb, poate că şi aceasta i-a dat destinul înalt pe care l-a avut. La manifestări şi diferite ocazii, îl invitau unii şi alţii:

— Părinte cântă-ne ceva din ale Ianculuі!

Şi cânta tărăgănat şi duios şi te ducea pe meleagurile Ianculuі şi ale lui Horea, în vremile de vrednicie ale moţilor.

Scria cu duh deosebit despre cele sfinte a lui Dumnezeu şi despre cele vrednice de istorie a le neamului nostru. Eu l-am luat ca mentor duhovnicesc în viaţa mea de preot şi păstor de suflete, pe unde am trecut. De aceea era aşa de cunoscut de mulţi şi în lumea ortodoxă şi la celelalte confesiuni. În Aiud şi în celelalte închisori era cunoscut pentru expunerile şi textele biblice pe care le transmitea pe banda minţii mai ales de cei tineri.

În Aiud erau feţe înalte din alte confesiuni dar nimeni nu avea popularitatea: părintelui Stăniloae, a ieromonahului Anania şi a părintelui Ilarion Felea, toţi fiind la Aiud la ora aceea.

Când moare cineva afară, vin toţi cei dragi şi-l petrec după toată rânduiala creştinească. Pe părintele Felea l-am petrecut, cu sufletele, noi „fraţii şi rudeniile lui" de idealuri şi suferinţă. N-a fost bătrân dar a murit pentru că nu i s-a dat asistenţă medicală, aşa „se planifica" în puşcăriile comuniste.

Oamenii, respectiv noi deţinuţii, am urmărit mersul bolnavului până a închis ochii.

Aflând vestea mutării sale la Domnul, am stat de veghe două seri, până l-au dus la groapă la „Trei plopi", cimitirul deţinuţilor politici. A 2-a seară, au şi dat alarma cei de jos de lângă morgă, unde era mortul:

— Acuma, îl duce la groapă pe părintele Felea!

Într-adevăr, se auzea o căruţă, o droşcă braşoveană, trasă de un

(Continuare în pag. a 5-a)

Preot Ioan Bărdaş
— pensionar —

VOTUL MONAHAL

Desăvârşirea creştină constă în unirea cu Dumnezeu, prin dragoste, „care este legătura desăvârşirii“ (Coloseni III, 14), fiindcă dragostea, acest foc dumnezeiesc aruncat de Iisus Hristos pe pământ, uneşte toate virtuţile creştineşti între ele şi pe toţi credincioşii cu Dumnezeu, căci „cel ce rămâne în dragoste, rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămâne întru el“ (I. Ioan; IV, 16).

Orice creştin este dator să iubească pe Dumnezeu, acesta fiind „marea şi cea dintâi poruncă“, precum şi „pe aproapele tău ca însuţi pe tine“ (Matei XII, 38—40).

Aceasta este calea poruncilor. Există însă şi o altă cale, prin care Dumnezeu ne cheamă la mântuire, lăsată însă la posibilitatea fiecăruia dintre noi, numită calea „sfaturilor evanghelice“. Iisus Hristos spune tânărului bogat: „De vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile“, iar „Dacă voieşti să fii desăvârşit“ ... „Vino şi urmează-Mi“ (Matei XIX; 17, 21).

Hotărârea de a merge pe această cale, face pe creştin să se dedice pe sine integral lui Dumnezeu, să dea tot ce are, tot ce este: trup şi suflet. E o vocaţie lăuntrică, o chemare ce implică răspundere personală. La aceasta se hotărăsc puţini. Sfaturile evanghelice nu sunt impuse, ci sunt condiţionate de imperativul: „De vrei“, sau „de voieşti“. Prin aceasta nu înseamnă că dacă cineva nu poate face un lucru, alţii nu-l vor putea îndeplini, căci Iisus Hristos a spus: „Cine poate cuprinde, să cuprindă“ (Matei XIX, 12).

De aici viaţa monastică, de aici decurg voturile monahale, iar cel intrat în acest mediu de viaţă, îşi asumă de bună voie o sarcină, se angajează într-o continuă exercitare a virtuţilor creştine, pentru atingerea scopului înalt ce şi-a propus.

Voturile monahale sunt trei:
— sărăcie de bună voie,
— castitate,
— ascultare necondiţionată.

Respectarea acestora, este de un real folos, pentru că: „prin votul sărăciei, monahul desprinde şi îndepărtează inima sa de bunurile pământeşti; prin votul castităţii, o îndepărtează de plăcerile simţurilor; iar prin votul ascultării sau supunerii, el înfrânează tendinţele dezordonate ale voinţei“.[1]

Temeiul vieţii monastice este „stăpânirea de sine“, care constă într-o dreaptă cumpătare, în satisfacerea „raţională şi nevinovată a trebuinţelor vieţii“.[2]

Această viaţă numită asceză e o tendinţă continuă spre desăvârşire, care presupune o luptă cu tine însuţi, cu patimile în scopul de a depărta răul prin înfrânare, renunţare la avere, la lux, abţinere de la unele bucate, post şi alte practici destul de aspre.

O astfel de viaţă cere un mediu ferit de excese, locuri unde condiţiile să fie de aşa natură încât să nu pericliteze liniştea monahului.

Dacă în creştinism, această viaţă a luat o mare amploare, ajungând la o organizare complexă, vom vedea că şi în Vechiul Testament, existau totuşi practici, care conturau umbra voturilor monahale, o prevestire, „o asemănare pentru vremurile de acum“ (Evrei IX, 9).

Înfrânarea, stăpânirea de sine şi ascultarea au fost impuse şi protopărinţilor noştri, în Eden, să nu dorească când nu se cuvine şi să nu facă ce nu este îngăduit (Facerea II; 16—17).

Curăţia şi gingăşia cu care Abel aduce jertfă lui Dumnezeu, însăşi pârga curată a vieţii şi ostenelilor lui, odată cu „cele întâi născute ale oilor sale şi din grăsimea lor“ (Facerea IV, 4), constituie o prefigurare vechitestamentară a votului monahal.

Tăierea voii monahului este arătată la Noe, care devotat lui Dumnezeu, renunţă la tot ce era în jurul său şi lucrează la ce nu vrea, căci „a aflat Har înaintea lui Dumnezeu“, să construiască corabia salvării sale sufleteşti şi trupeşti, (Facerea VI, 8), făcându-se ascultător chemării de sus ca şi Avraam, care se smulge dintre ai săi şi umblă pe căi necunoscute, lucrând la realizarea „unor planuri pe care nici el nu le înţelegea“ [3]: „Ieşi din pământul tău şi din casa tatălui tău şi vino în pământul pe care ţi-l voi arăta Eu“ (Facerea XII, 1). Tot aşa şi monahul trebuie să iasă din casa părinţilor şi să se despartă de ai săi retrăgându-se la mânăstire. Au fost cazuri când unii au părăsit nu numai casa părintească, ci şi pământul (ţara) în care s-au născut, sălăşluindu-se în locuri pustii, trăind necunoscuţi şi străini ca Avraam şi ştiuţi numai de singur Dumnezeu.

Purtarea lui Iosif, fiul lui Iacov, în casa lui Putifar sfetnicul lui Faraon, când refuză categoric să se învoiască la păcat cu atâta hotărâre, înfruntând defăimarea şi închisoarea pe nedrept (Facerea, XXXIX; 9 şi 20), e un exemplu unic în istoria Vechiului Testament de castitate şi feciorie.

Moise cel mult încercat din scutecele copilăriei, până la adânci bătrâneţe, pe care „primejdiile lui Abel îl urmăresc, ispitele lui Noe îl pândesc, aşteptarea lui Avraam îl chinuieşte“,[4] prin răbdarea şi tăria caracterului său, s-a învrednicit să primească Legea pe muntele Sinai (Ieşirea XX, 1—17).

Ana, soţia lui Elcana, în rugăciunea ei către Domnul, în dorinţa sa de a avea un fiu, făgăduieşte: „... îl voi da Ţie şi nu va bea el nici vin, nici sicheră, nici brici nu se va atinge de capul lui“ (I Sam; I, 11). Când Samuel, rodul rugăciunii Anei, înfruntă pe regele Saul pentru neascultarea sa, îi spune: „Ascultarea e mai bună decât jertfa şi supunerea mai bună decât grăsimea berbecilor“ (I Regi, XV, 22), este tot o aluzie la voturile monahale.

Îndelunga răbdare a lui Iov, în suferinţe multe şi cumplite şi în sărăcie deplină, care nu s-a plâns şi nici n-a cârtit împotriva lui Dumnezeu, (Iov I, 21 şi II; 9—10), prefigurează răbdarea şi ascultarea călugărului.

Nazareii, a căror viaţă curată era prototipul monahului, se obligau solemn, prin vot, să se abţină de la unele bucate şi băuturi, nici să-şi tundă părul, (Numerii VI; 2—6) iar în cazul nerespectării votului atrăgea pedeapsa lui Dumnezeu, pentru că nazireul era închinat Domnului, rânduială aşezată de Dumnezeu, care trebuia respectată cu stricteţe (Amos II, 11).

Părinţii vechilor evrei închinau pe noii născuţi lui Iahve, cum e cazul lui Samson (Judecători XIII, 5), lui Samuel, închinat „pentru toate zilele vieţii lui“ (I. Regi, 28) ca şi al Sfântului Ioan Botezătorul, ce a vieţuit în pustie, hrănindu-se cu „acride şi cu miere sălbatecă“ (Matei III, 4; Marcu I, 6) iar vin şi derivatele lui, n-a gustat nicidecum. Acest act de închinare este cu siguranţă o prefigurare a votului monahal.

Ilie Tesviteanul care se rupe de lume, constituie prefigurarea clasică a monahului creştin.

Famenii care se dedicau slujirii lui Iahve, puteau să trăiască la templu şi între zidurile lui (Isaia LVI; 3—7), aşa cum şi monahii trăiesc, slujesc şi muncesc în jurul unei biserici.

Abţinerea de la unele bucate alese şi consistente din masa lui Nabuchodonosor II, regele Babilonului (598—587 î.e.n.), a lui Daniel şi a celor trei tineri numiţi: Anania, Misail şi Azarie, preferând bucate din zarzavaturi, a făcut ca ei să fie priviţi ca modele pentru viaţa de renunţare şi post a monahilor (Daniel I, 8 şi 15).

Dreptul Simeon şi proorociţa Ana (Luca II, 25 şi 36), care apar „neştiuţi şi dispar necunoscuţi“, şi câţi nu vor fi fost ca ei, despre care nu se ştie nimic, fiindcă au dispărut ca nişte dâre de lumină, apărute pe albastrul întunecat al istoriei, ca apoi să dispară fără de nume şi fără urme“.[5]

Sacrificiul atâtor drepţi ai Vechiului Testament, despre care Sfântul Apostol Pavel spune: „...de toate lipsiţi, prigoniţi şi chinuiţi ... au rătăcit prin pustiuri, prin munţi, prin peşteri şi prin crăpăturile pământului ...“ (Evrei XI, 34—40), este prefigurarea sacrificiului de sine al monahului. Ceea ce au trăit drepţii Vechiului Testament, „în chip instinctiv şi nelămurit, pentru drepţii Noului Testament a devenit înţeles, fiind ajutaţi de exemplul marilor înaintaşi şi de puterea înfierii harice“.[6]

Este bine cunoscută practica schimbării numelui celui care primeşte tunderea întru monah. La Isaia aflăm scris: „Iar celor ce slujesc Mie, li se va pune nume nou“ (LXV, 15) cum şi alte exemple practice din Vechiul Testament pot fi explicate în sensul, că cel tuns în monahism îşi schimbă felul de viaţă de până atunci, fapt ce se răsfrânge şi asupra numelui, ca exersând o viaţă nouă, să poarte şi un nume nou.

Astfel din porunca lui Dumnezeu, Avram „s-a numit Avraam“, iar soţia acestuia Sarai s-a numit „Sarra“ (Facerea XVII, 5 şi 15), iar Iacov fiul lui Isaac, când s-a luptat până în zori cu Cineva, Acela i-a spus că: „Israel te vei numi“ (Facerea XXXII, 24 şi 28).

Cele de mai sus îndreptăţesc întrucâtva practica schimbării numelui celor ce depun voturile monahale, luând în considerare că ceva extraordinar a intervenit şi în viaţa celor de mai sus amintiţi, care au dus la schimbarea numelui.

Din puţinele temeiuri menţionate până aici se poate susţine că rădăcinile voturilor monahale îşi trag seva şi din Vechiul Testament, deşi au fost umbre trecătoare. Aceste umbre s-au conturat pe deplin, odată cu venirea în lume a lui Iisus Hristos, cu trup luat din fecioarescul sânge al Pururea Fecioarei Maria (Isaia VII, 14 şi Luca I, 31).

Acum „umbra legii a trecut şi Harul a venit“,[7] iar „din plinătatea Lui noi toţi am luat Har peste Har“ (Ioan I, 16).

Numeroasele exemple din cursul istoriei Vechiului şi Noului Testament sunt jertfe curate, arse pe altarul dragostei pentru Dumnezeu, fără de care la nimic nu foloseşte această trudă (I. Corinteni XIII, 1—3).

Iisus Hristos a spus: „Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele“ (Ioan XV, 5), de unde rezultă că existenţa drepţilor este mărturia puterii de sfinţenie sau roadele sfinţeniei Lui. Că toţi drepţii din acest butuc al vieţii au înmugurit de-a lungul veacurilor şi din care butuc, va vlăstări noi mlădiţe de sfinţenie, care să rodească mii şi milioane de sfinţi, al căror capăt se pierde departe în negura ultimelor veacuri.

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact

1 Arhimandritul Efrem Enăchescu, „Privire generală asupra monahismului creştin“, partea I-a, Râmnicul Vâlcea, 1933, pag. 18.
2 Ierom. Nicodim Sachelarie, „Asceza creştină“, Craiova, 1942, p. 11.
3 Ieromonah Nicodim Sachelarie, op. cit., pag. 23.
4 Idem, pag. 24.
5 Ieromonah Nicodim Sachelarie, op. cit., pag. 29 şi 23.
6 Idem, pag. 30.
7 Dogmatica glasului II, din Octoih.

MIHAI EMINESCU ŞI CIPRIAN PORUMBESCU

Răsăriţi pe cerul literaturii şi muzicii româneşti la cumpăna veacului trecut, M. Eminescu şi C. Porumbescu ocupă locul primilor aştri în constelaţia artei româneşti. În vecinătatea lor strălucesc minunatele faţade de la Voroneţ, Moldoviţa şi Suceviţa, adevărate ecrane vii, şi răsună în preajmă cântecele rapsozilor populari, de unde şi-au luat zborul poeziile şi cântecele lor, ce se împletesc cu farmecul neistovit al graiului *Mioriţei* şi se armonizează cu splendoarea coloritului din pânzele lui N. Grigorescu, aşa încât, întregul cer românesc, cu toţi luceferii lui, se sprijină parcă pe *Coloana fără sfârşit* a lui C. Brâncuşi.

Şi M. Eminescu şi C. Porumbescu au trăit în acelaşi mediu din nordul Moldovei, unde şi-au petrecut copilăria şi unde li s-a sedimentat în suflet comoara nesecată a tezaurului popular. Amândoi s-au format ca artişti în climatul intelectual al Vienei şi s-au stins din viaţă în floarea vârstei, în plină putere creatoare.

Amândoi au pus la temelia creaţiei lor artistice patrimoniul popular, pe care l-au considerat materialul cel mai rezistent pentru opera de artă. Unul din cântecele populare, îndrăgite de C. Porumbescu era următorul:

Frunză verde de piper,
Câte stele sunt pe cer,
Toate până-n ziuă pier.
Numai luna şi o stea
Ştie de patima mea

Îl întâlnim într-o variantă în colecţia eminesciană de literatură populară, dovadă a circulaţiei motivului în Ţara de Sus a Moldovei:

Câte stele sunt pe ceri
Pân'la ziuă toate pier,
Numai luna şi o stea
Aşteaptă durerea mea.

Din operele amândurora respiră aceeaşi dragoste de patrie şi popor, izvor inepuizabil de inspiraţie.

Un moment impresionant al cunoştinţei lor l-a constituit *Serbarea de la Putna* (1871), unde M. Eminescu a avut partea leului, în pregătirea congresului studenţesc, iar C. Porumbescu a cântat finalul horei desfăşurată la Putna, după care s-a îndreptat către tatăl său şi, îmbrăţişându-l, i-a spus: *„Tată, am cântat Daciei întregi!“*

Din această atmosferă entuziastă a *Serbării de la Putna* s-a inspirat compozitorul în *Imnul lui Ştefan cel Mare* şi altele, pentru care va fi numit *„cântăreţ al neamului“*. *Imnul Unirii*, creat de el, imn al *Societăţii studenţeşti „România Jună“* din Viena, devenit mai apoi *Pe-al nostru steag*, a însufleţit pe intelectualii şi masele populare româneşti, aflate sub dominaţie şi împilare străină, mobilizându-i la lupta pentru libertate şi unitate naţională.

Şi M. Eminescu şi C. Porumbescu au surprins în poeziile şi cântecele lor scânteile social-politice ale momentului Putnei, pe care le-au trăit cu intensitate, căci în creaţiile lor trecutul răsună în ecouri, ca un îndemn pentru prezent şi viitor. Nu scrisese poetul: *„La trecutu-ţi mare, mare viitor!“*? Toate erau omagiul de recunoştinţă faţă de trecutul glorios şi îndemn pentru viitor. Arta era astfel una din căile spre victorie.

În timpul redactoratului de la *Curierul de Iaşi* (1877), M. Eminescu a publicat *Un apel către studenţii români*, semnat de C. Golembiovschi (= C. Porumbescu), preşedinte, Const. Morariu, secretariu — *Societatea „Arboroasa“*, dovadă că poetul urmărea cu interes activitatea acestei societăţi, precum şi două articole în *Timpul* (Bucureşti) despre procesul *„Arboroasei“*.

Printre manuscrisele rămase de la C. Porumbescu se găseşte ciorna de început a compoziţiei *Înger de pază* după poezia lui M. Eminescu al cărei autograf e localizat şi datat de compozitor: „Stupca, 1881“, cu indicaţia *„Convorbiri literare*, an. VI (1873)“, la care Iraclie Porumbescu — tatăl — era abonat. Se elucidează astfel raporturile spirituale dintre ei.

Operele amândurora, prin popularitatea lor, au pătruns adânc în inima poporului nostru, iar prin specificul lor naţional, îndeplinesc condiţiile universalităţii.

Graţian Jucan

Poetul Alecu Mateevici n-a fost omorât

Problema morţii poetului preot Alecu Mateevici este controversată. Unii susţin că a murit în spitalul central din Chişinău de tifos exantematic sau abdominal, iar alţii susţin că a fost împuşcat.

Telegraful Român de la Sibiu, publică în numărul **25—26 din 1** iulie 1994 următoarea:

— Ovidiu Vuia (din Giessen Germania) reia în Literatura şi Arta din Chişinău (nr. 17, 21 aprilie 1994, p. 3) o problemă încă neelucidată: „Cine l-a ucis pe poetul Alexei Mateevici?“ Iorga spune că a murit de tifos exantematic, contractat pe front. Vuia, pornind de la unele informaţii găsite la Pamfil Seicaru (La Roumanie dans a grande guerre, ed Mihard, p. 391), la Ion Nistor (Zece ani de la moartea lui Gheorghe Tofan, în „Junimea literară“, Cernăuţi XIX, 1930, nr. 5—9, pag. 261) ş.a. constată mai întâi că Mateevici a murit la Chişinău şi că, având tifos pe front, n-ar fi fost transportabil, iar apoi îl găseşte menţionat printre cei asasinaţi de bandele bolşevice în 1917, alături de Simion Murafa şi Andrei Hodorogea. Pamfil Seicaru spune în cartea citată: „au fost asasinaţi“. E drept că nu în acelaşi timp. Murafa şi Hodorogea au fost asasinaţi într-o vie, unde se ascunseseră împreună cu Mateevici, dar acesta a fost asasinat „plus tard“, mai târziu, cam peste o lună şi ceva, între 17 iunie 1917, când Mateevici a citit „Limba noastră“ la Chişinău, la o întâlnire a învăţătorilor, şi 13 august 1917, când a murit, tot la Chişinău.

Şi informaţiile lui Pamfil Seicaru, şi ale lui Ion Nistor, contemporani cu evenimentele, sunt preţioase. Nu este exclus să fie aşa cum spun ei. Totul s-a petrecut în vremuri tulburi. Iorga îşi va fi luat informaţia din ceea ce va fi auzit de la alţii, pe când se afla încă la Iaşi, în refugiu.

Ipoteza merită a fi reţinută, dar mai trebuie cercetată!

Care-i adevărul?

Această ipoteză a fost susţinută şi de Petre V. Haneş.

Eu am întocmit lucrarea de licenţă, cu titlul „Alexe Mateevici“ în 1933—1934. Am publicat-o în revista „Viaţa Basarabiei“, am făcut extrase, alcătuind volumul „Alexe Mateevici“ apărut în 1937.

Pentru întocmirea acestei lucrări am consultat familia Mateevici din Chişinău. De asemeni am consultat şi manuscrisele rămase de la poet. Principalul consultat a fost profesorul şi fostul inspector şcolar al învăţământului din Basarabia, Victor Mateevici. Locuiam în aceeaşi curte cu el. Mi-a pus la dispoziţie documentele necesare pentru alcătuirea tezei de licenţă. Am ţinut cu Victor Mateevici legături strânse toată viaţa. Întrucât apăruse lucrarea lui Petre V. Haneş, în care se arăta că Alexe Mateevici a murit de tifos exantematic, Victor Mateevici m-a chemat şi mi-a făcut următoarea declaraţie: „Fratele meu, Alexe Mateevici, n-a murit de tifos exantematic. Eu îi duceam zilnic mâncare la spitalul din Chişinău şi diagnosticul era categoric TIFOS ABDOMINAL. Erau mulţi bolnavi de tifos exantematic. Probabil că la registratura spitalului toţi morţii erau trecuţi ca decedaţi de tifos exantematic.

Eu am trecut acest diagnostic, în lucrarea mea din 1937 la pag. 16 r. 5 de sus.

În 1989 apare în Editura „Junimea“ din Iaşi lucrarea „Scrieri“ de Alexe Mateevici cu o introducere, note, variante şi bibliografie de Ion Nuţă. La pag. 12 r. 7 de sus scrie clar: „Ultima dată a venit la Chişinău bolnav de tifos abdominal şi nu exantematic“.

La 50 de ani de la moartea poetului s-a făcut la biserica Sf. Spiridon din Bucureşti un parastas de către familia Mateevici, la care au fost invitaţi toţi basarabenii de seamă, în frunte cu Pan Halipa. Parastasul a fost organizat de prof. Victor Mateevici. Masa de pomenire s-a făcut în casa soţiei poetului vis-a-vis de Opera Română. Cu această ocazie, prof. Victor Mateevici m-a rugat insistent să particip la înmormântarea lui, fiindcă el nu mai are mult de trăit. În ianuarie 1967 am participat la slujba de înmormântare a profesorului Victor Mateevici. A fost înmormântat în cimitirul din Câmpulung Muscel.

Cu ocazia parastasului fratelui său el a repetat regretul că Petre V. Haneş n-a făcut rectificarea respectivă referitor la moartea poetului.

Preot Vasile Ţepordei

Creatorul romanului românesc modern: LIVIU REBREANU (1885-1944)

— 50 DE ANI DE LA MOARTE —

La 1 septembrie anul acesta se împlineşte jumătate de veac de la trecerea în veşnicie a lui Liviu Rebreanu, cel dintâi dintre marii noştri prozatori din toate timpurile.

Până la Unirea din 1918, romanul românesc n-avea condiţii prielnice de dezvoltare. Boierimea din acea vreme ducea o viaţă încremenită în formele vechi şi închisă ermetic faţă de celelalte clase sociale. O burghezie românească, în adevăratul înţeles al cuvântului, aproape nu exista. Mai rămânea o clasă socială cu viaţă proprie: ţărănimea.

Lipsea, deci, pretutindeni complicaţia fenomenelor sociale, complexitatea problemelor de la ordinea zilei, concurenţa intereselor, întretăierea năzuinţelor de clase, cu un cuvânt lipseau marile frământări sociale, care sunt esenţialele şi indispensabilele condiţii pentru crearea romanului social. Mai lipsea şi numărul cititorilor care să poată răsplăti băneşte munca îndelungată a unui romancier.

După Unire, condiţiile pentru crearea unui roman social s-au schimbat. Ţărănimea românească, participantă la viaţa de Stat prin împroprietărire şi votul universal, intră zgomotos pe arena politică. Noua democraţie începe să pătrundă şi să se impună cu forţa în viaţa de Stat. Această primenire socială nu se putea produce decât cu sacrificarea privilegiilor vechilor elemente deţinătoare de putere, care au început să reacţioneze. Aşa s-a ajuns la o serie de momente sociale, generatoare de discuţii, conflicte, agitaţii. În felul acesta romancierul intră în elementul său.

Unirea aduce şi alte avantaje: un număr de noi probleme sociale în discuţie şi sporirea contingentului din care se pot recruta viitorii scriitori şi cititori. Cartea românească devine rentabilă prin ea însăşi. Plus de aceasta chiar războiul însuşi, cu gigantica lui zguduire de energii naţionale, poate deveni izvor de inspiraţie pentru roman.

Un reprezentant de seamă al românilor ardeleni de după Unire a fost Liviu Rebreanu. Solicitat de conflicte vitale ale existenţei, excelent creator de tipuri, stăpân pe arta compoziţiei, s-a remarcat însă ca romancier polivalent. Din documentar şi satirico-social cum era romanul lui N. Filimon, din psihologic şi subiectiv la Vlahuţă, din idilic la D. Zamfirescu, din eroic şi liric la M. Sadoveanu, romanul românesc de după Unire a început să

(Continuare în pag. a 8-a)

Prot. Ieremia B. Ghita

Scara - simbol al suirii spre Dumnezeu

Să evadeze, să se rupă din cadrul existenţei pământeşti, precară şi prea ades restrictivă, a fost visul dintotdeauna al omului, pe care l-a convertit şi l-a înveşmântat în diverse simboluri şi mituri, fiind întâlnit, într-o formă sau alta, în aproape toate religiile. Vom aminti în acest sens doar trei dintre cele mai cunoscute exemple, care vor ilustra pe deplin acest fapt: Ghilgameş, eroul semilegendar al străvechilor sumerieni, plecat să cucerească nemurirea, trece prin mai multe probe iniţiatice, între care şi ascensiunea unui munte sacru. Icar, eroul bătrânei Elade, nu este în fond altceva decât un simbol al eternei năzuinţe omeneşti după lumină şi perfecţiune. Patriarhul Iacob al evreilor are în vis o extraordinară revelaţie a unei scări, cu un capăt sprijinit în pământ, iar cu celălalt înfipt în bolta cerului, scară pe care suiau şi coborau îngeri (Fac. 28, 12—13).

Desigur că am putea continua şi cu multe alte exemple, dar chiar şi acestea puţine ne demonstrează cu prisosinţă o anumită persistenţă a acestei străvechi aspiraţii a sufletului omenesc după purificare şi ascensiune către perfecţiune, către Dumnezeu.

Cu acest din urmă sens o întâlnim şi în creştinism, care a şi consacrat-o de altfel definitiv în conştiinţa umanităţii, însă sporindu-i sensurile şi îmbogăţind-o. Cel care a făcut să se vorbească pentru prima dată de o adevărată teologie a scării este un călugăr care a trăit pe muntele Sinai, de unde şi numele de Sf. Ioan Sinaitul sau, mai ales, de Ioan Scărarul. El a prezentat cel dintâi, într-o formă sintetizată învăţătura creştină referitoare la efortul omului spre desăvârşire, înfăţişat sub forma unei scări, în care virtuţile creştine se succedau una alteia într-o suire progresivă, până la treapta supremă şi ultimă a desăvârşirii în lucrarea sa „Scara dumnezeieştilor daruri“. După el, suirea noastră spre piscul dumnezeirii este o suire pe scara virtuţilor, între care el enumera: rugăciunea curată, călăuzirea inimii, sfânta lucrare, lacrimile inimii, pacea gândului, contemplarea tainelor, străvederea străină, iluminarea lăuntrică, desăvârşirea (în vol. IX al Filocaliei, Buc. 1980).

Un alt mare teolog al Răsăritului ortodox care şi-a legat numele de simbolul scării este Sf. Simeon Noul Teolog care îndemna pe creştini să urce această scară respectând o anumită ordine ierarhică, pornind de la cele inferioare şi urcând treptat spre cele de sus, prin despătimire şi curăţire lăuntrică, în acest sens el enumeră: îmblânzirea patimilor, deschiderea inimii spre Dumnezeu, îndeletnicirea cu rugăciunea, ţinerea şi respectarea fără abatere a credinţei (în vol. VI al Filocaliei, Buc. 1977 — A cincea cuvântare morală, p. 183—197).

Scara ca simbol al suirii omului spre piscul desăvârşirii dumnezeieşti o întâlnim şi în opera lui Nicolae Cabasila — „Viaţa în Hristos“, văzând în „deşertarea de Sine“ (Filip. 2, 7) şi pogorârea Fiului lui Dumnezeu la noi, prilej ca şi noi să ne urcăm la Dumnezeu pe acelaşi drum, drum asemuit cu o scară a cărei ultimă treaptă pentru Hristos, este prima pentru noi.

Simbol al dorului după Dumnezeu, scara virtuţilor este întâlnită şi în scrierile multora dintre teologii apuseni. În acest sens vom a-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. N. Stoia

O înmormântare la Aiud

(Urmare din pag. a 4-a)

cal, cu doi gardieni pe capră ducând sicriul. Erau trei porţi până la poarta principală şi în liniştea nopţii se auzea mersul carului.

Noi stăteam sub pătură, era după ora 10, ora stingerii, nu ne mişcam. Acuma începea „prohodul“. Toţi cei 5 000 de prizonieri politici din Aiud, asistaţi de cei 400 de preoţi ortodocşi, se rugau după rânduială: „Cu sfinţii odihneşte Doamne, sufletul adormitului robului tău Ilarion preotul, unde nu este durere, nici întristare, nici suspinare, ci viaţă fără de sfârşit“. Acestea le rosteau toţi chiar dacă în ceilă nu era preot, dacă era şi preot se făcea o rânduială mai dezvoltată, tot sub pătură.

Cei de jos ne comunicau că s-a ajuns la poarta principală, unde se petrecea scena cea mai sinistră: venea ofiţerul de serviciu cu o bară ascuţită de fier şi o înfigea în inima mortului, să se convingă „stăpânirea“ de moartea omului. Ce scenă sinistră şi lugubră, demnă de evul mediu şi ea se petrecea în evul modern, în era comunistă.

Carul funebru se ducea la „Trei plopi“, la cap i se punea un stâlp de lemn, pe care se bătea o tinichea cu numărul matricol din dosarul deţinut lui. După codurile comuniste, atâta mai rămânea din viaţa omului.

Când se încheia prohodul cu cuvintele Amin! — se mai auzeau morsele la perete şi calorifer:

— Dumnezeu să-l ierte, în veci să, fie pomenirea lui!

A V-a Consultare Internaţională a Şcolilor de Teologie Ortodoxă

În perioada 14—20 august 1994 a avut loc la Mânăstirea „Sfânta Treime" din insula Halki (Turcia) a V-a Consultare Internaţională a Şcolilor de Teologie Ortodoxă.

Desfăşurată sub înaltul patronaj al Sanctităţii Sale, Bartholomeos I, Patriarhul Ecumenic, conferinţa a avut cadrul organizatoric asigurat de către „SYNDESMOS", Asociaţia Mondială a Tineretului Ortodox.

Cei aproximativ 70 de teologi ortodocşi, — ierarhi, preoţi, profesori şi studenţi — reprezentând peste 30 de şcoli, din 15 ţări, au luat în discuţie o serie de teme de maxim interes şi actualitate: Scopurile educaţiei teologice ortodoxe astăzi, Educaţia teologică ortodoxă şi viaţa parohială, Educaţie teologică şi modernitate, Educaţia teologică în Sfânta Scriptură şi în istorie.

Referatele prezentate de teologi cunoscuţi ca: Arhiep. Kallistos de Diokleia, Arhiep. Maximos de Pittsburg, Pr. Thomas Hopko, Pr. Vladimir Vorobiev, Pr. K. M. George, prof. Marios Begzos, prof. Dimitra Koukoura şi alţii, au fost urmate de discuţii în plen şi pe secţiuni, care s-au concentrat, între altele, asupra relaţiei dintre educaţia teologică şi viaţa duhovnicească, asupra selecţiei studenţilor şi a programelor de studii, asupra dimensiunii liturgice a educaţiei teologice. Un punct de deosebit interes l-au constituit discuţiile privind raportul dintre duhovnic şi ucenic — element de bază în formarea teologică, pus în contrast cu diversele „mode" spirituale actuale ale atâtor „guru" — şi — ...

Prezentarea tendinţelor în învăţământul teologic din ţările răsăritene, de curând ieşite de sub regimurile comuniste, ca şi a tendinţelor din Apus (diaspora ortodoxă), au ocupat de asemenea un loc important.

O expoziţie permanentă cu publicaţii, reviste, lucrări şi pliante, ilustrând activitatea şcolilor teologice, a funcţionat pe toată durata conferinţei.

Slujbele de dimineaţa şi de seara, săvârşite de reprezentanţii diferitelor Biserici Ortodoxe, pe rând, ca şi serbarea Praznicului „Adormirii Maicii Domnului" şi a „Schimbării la faţă" (după stil vechi) au plinit în mod fericit eforturile participanţilor din timpul şedinţelor, la fel ca şi vizitarea câtorva monumente importante din Constantinopol (Istanbul): Patriarhia Ecumenică, Sfânta Sofia, Bisericile Vlaherne, Chora şi altele.

Din partea Facultăţilor de teologie ale Bisericii Ortodoxe Române au fost prezenţi Pr. lect. Vasile Grăjdian (Sibiu), Asist. Florin Spanache (Iaşi) şi trei studenţi din A.S.C.O.R. (Bucureşti şi Iaşi), care au avut o participare activă la dezbaterile în plen şi pe grupe de discuţii; o şedinţă specială în plen a fost destinată prezentării situaţiei în Biserica Ortodoxă Română.

Bucurându-se de prezenţa celor mai importante Şcoli de teologie ortodoxă, din S.U.A., Rusia, Grecia, România, Liban, Bulgaria, Finlanda, Franţa etc., consultarea a putut elabora în final câteva concluzii şi recomandări referitoare la căutarea unor forme noi şi creatoare, care să răspundă provocării marilor schimbări ale lumii contemporane, a unor forme mai flexibile şi mai deschise tipurilor diferite de student — nu numai pentru cei pregătiţi pentru intrarea în cler... De asemenea, dialogul şi schimbul de idei cu psihologia, sociologia şi celelalte discipline ce pot interesa educaţia teologică s-a propus a fi amplificate, ca şi schimburile de experienţă între Bisericile Ortodoxe, în particular între Şcolile de teologie ortodoxă.

În ansamblu, a V-a Consultare a Şcolilor de Teologie Ortodoxă s-a constituit ca un cadru şi o destul de rară ocazie de afirmare a identităţii ortodoxe în contemporaneitate.

Pr. Vasile Grăjdian

Valoarea morală a relaţiilor interumane

Dumnezeu a creat pe om să trăiască în comuniune cu semenii săi şi să aibe nevoie unii de alţii. Viaţa de comuniune creează relaţii între oameni. Acestea, în general, se reduc la trei: de duşmănie (om contra om), de indiferenţă şi izolare (om pe lângă om) şi de ajutorare reciprocă (om pentru om). Prima şi a doua fiind determinate de egoism, au caracter negativ, urmări nocive pentru viaţa creştinilor şi sunt condamnate de legile moralei, iar a treia se practică din altruism total, are caracter pozitiv, cu urmări binefăcătoare şi apreciată de morală.

Prin *relaţia de duşmănie* se traduce toată gama păcatelor capitale şi strigătoare la cer. Ea reprezintă negarea calităţii de om, o ieşire din cadrul speciei umane şi coborâre în viaţa animalică. Nu degeaba s-a spus: „Ne mâncăm unii pe alţii ca reptilele şi fiarele" (Maxim Mărturisitorul). Cei ce practică această relaţie au plăcerea satanică de a face pe semenii lor nefericiţi, trec fără ruşine peste regulile umanitare ale vieţii, pe care o socotesc fără valoare. Aşa se explică hoţia, atentatele, agresiunea, omorul şi alte fapte abominabile.

Relaţia *de indiferenţă sau izolare* exclude orice ajutorare reciprocă. Sf. Ioan Gură de Aur zice: „Trebuinţele semenilor noştri le credem străine de noi". Indiferentul egoist se ocupă exclusiv de interesele sale şi faţă de semenii săi este lipsit de milă, compasiune şi iubire. Este relaţia care creează între oameni „ziduri de ghiaţă fără uşi, prăpăstii fără poduri".

Relaţia *de ajutorare*, cu bază umană şi creştină, este cea mai firească şi necesară. Ieşirea din sine şi deschiderea spre celălalt este proprie persoanei umane, omul definindu-se ca entitate numai prin raportarea la ceilalţi. Sf. Scriptură o recomandă: „Purtaţi grijă unii de alţii" (Filipeni 2, 4) şi „Toate să le faceţi spre zidirea tuturor" (I Corinteni 14, 26), iar un învăţat francez adaugă: „Iisus a măsurat puterea credinţei unui om după roadele faptelor de sacrificiu pe care le-a făcut" (L. Garriguet). Această relaţie are scop nobil şi caracter creator. Creează condiţii de apropiere, solidaritate şi înfrăţire universală; face din oameni vase comunicante unii pentru alţii, cu aceleaşi gânduri şi simţiri, formând o inimă şi un suflet în mai multe trupuri. Este dovada supremă a vieţii şi trăirii creştine, iar împlinirea ei un imperativ categoric al lumii contemporane.

Prot. Ieremia B. Ghiţa

Scara - simbol al suirii spre Dumnezeu

(Urmare din pag. a 5-a)

minti doar un singur exemplu, Guig de Chartres în lucrarea sa „Scara Paradisului" în care el recomanda celor ce se ostenesc cu cele ale spiritului o metodă cu ajutorul căreia să-şi îngrijească sufletul, sau după propria sa expresie — „exerciţii spirituale", prezentate sub forma unei scări, care are un capăt rezemat în pământ, iar celălalt atingând cerul, şi care avea patru trepte: citirea atentă a Sfintei Scripturi, străduinţa de a înţelege tainele dumnezeieşti, îndreptarea minţii spre Dumnezeu şi gustarea bucuriilor veşnice. Aceste patru trepte îşi au temeiul în însuşi cuvântul Mântuitorului „Cereţi şi veţi primi, bateţi şi se va deschide" (Matei 7, 7), în care cereţi se referă la ce trebuie citit; a primi — ceea ce trebuie meditat; bateţi — ceea ce trebuie cerut prin rugăciune, şi deschide — ceea ce trebuie contemplat. (în Studii teol. nr. 6/1952).

Scara cu simbolistica ei n-a fost doar un apanaj al teologilor, ci o întâlnim destul de des şi în operele multora dintre scriitorii timpului. Diego Murillo, pictorul oficial al curţii regale spaniole, cu serioase preocupări religioase, a scris o „Scară a vieţii spirituale", devenită mai apoi un adevărat manual de spiritualitate creştină. O întâlnim şi în opera scriitorului englez de sorginte creştină, John Milton care în a sa celebră lucrare „Paradisul pierdut" vorbeşte despre o scară aflată la intrarea cerului, în faţa căreia este oprit diavolul şi care încearcă, după căderea sa, să se înalţe iarăşi la Dumnezeu. O găsim şi în opera predicatorului scoţian John Bunyan „Cartea peregrinului rătăcitor" care spune textual „Drumul spre cer e aşa de purpuriu de parcă te-ai sui în sus pe o scară; drumul spre iad, însă, e aşa de parcă ai fugi de pe un munte la vale. Mie îmi place mai bine să mă sui pe scară la viaţă, decât să alunec de pe munte la moarte".

Dintre scriitorii români care s-au folosit de simbolul scării îl vom aminti aici doar pe Vasile Voiculescu, care în ale sale „Ultime sonete ale lui Shakespeare în traducere..." a recurs de mai multe ori la această simbolistică, în care el vedea „expresia transcendentului care coboară şi a ascensiunii umane spre desăvârşire" (în Vol. Toiagul minunilor, Buc., 1991, p. 7).

Nu putem încheia aceste puţine exemplificări fără să amintim că însuşi postul Sf. Paşti, perioada cea mai sobră din întreg cursul anului bisericesc, răstimp în care suntem chemaţi la o mai adâncă rugăciune, la prefacere interioară, la iertarea semenilor şi la săvârşirea faptelor caritabile, este conceput sub forma unei scări spirituale, pe care suntem îndemnaţi să o urcăm fiecare dintre noi, şi în care fiecare duminică se constituie ca o treaptă a ei, astfel: duminica întâia este duminica dreptei credinţe, a doua, a nădejdii nestrămutate în Dumnezeu, a treia, a lepădării de sine şi a urmării Domnului, a patra, a rugăciunii neîncetate, a cincea, a adevăratei pocăinţe, a şasea, a smereniei, totul culminând cu explozia de lumină spirituală şi renaşterea noastră prin împărtăşirea din Învierea Fiului lui Dumnezeu.

Luptele pentru eliberarea părţii de nord-vest a ţării de sub ocupaţia fascistă, în toamna anului 1944

După victoria din august 1944, obiectivul strategic imediat al poporului şi armatei române a fost eliberarea părţii de nord-vest a ţării de sub ocupaţia fascistă. Anularea urmărilor nefastului Dictat de la Viena din 30 august 1940, prin care pământul ţării fusese sfârtecat, datorită politicii de forţă a Germaniei hitleriste şi Italiei fasciste, şi refacerea integrităţii patriei reprezenta năzuinţa fierbinte, dezideratul major al tuturor românilor. Iar în momentul când s-au creat condiţiile necesare, armata, sprijinită plenar de populaţia românească, a angajat cu bărbăţie şi eroism lupta decisivă pentru alungarea ocupanţilor, pentru dezrobirea întregului teritoriu naţional.

Concomitent cu acţiunile desfăşurate de armata română pentru nimicirea forţelor hitleriste de pe teritoriul ţării, unităţile din Podişul Transilvaniei şi de pe graniţa de vest şi sud au luat măsuri de apărare pentru a interzice pătrunderea unor trupe fasciste din exterior şi a păstra la nord de Carpaţii Meridionali şi la vest de Carpaţii Occidentali un vast cap de pod strategic, cu scopul de a asigura afluirea unităţilor române în Transilvania şi Banat, în vederea trecerii la ofensivă.

Operaţia de acoperire din centrul Transilvaniei şi de la frontiera de vest a ţării a fost organizată începând din noaptea de 23/24 august 1944. Iniţial, apărarea graniţei vremelnice din Podişul Transilvaniei şi a celei din Banat a fost realizată de Armata 1. La începutul lunii septembrie, în dispozitivul de acoperire a fost introdusă şi Armata 4, căreia i s-a dat fâşia de apărare de la Întorsura Buzăului până la Gilău. Pe restul frontierei între Gilău şi Dunăre, a rămas Armata 1.

În faţa celor două armate române, duşmanul reuşise, până la 4 septembrie 1944 să concentreze 15 divizii, dintre care 9 ungare şi 6 germane, cărora li se mai adăugau numeroase unităţi şi formaţiuni. Comandamentul hitlerist intenţiona să treacă la ofensivă, cu scopul de a nimici trupele române din Podişul Transilvaniei şi de la vest de Munţii Apuseni şi a-şi muta apărarea pe Carpaţii Meridionali, pentru a închide căile de pătrundere prin trecătorile acestor munţi.

În asemenea împrejurări, la 5 septembrie, inamicul a declanşat o ofensivă puternică în centrul Transilvaniei şi la 11 şi 13 septembrie, în Banat şi Crişana. Prin lupte de o mare intensitate, adesea la grenadă şi baionetă, Armata 4, aflată în condiţii de organizare şi deplasare, a oprit ofensiva inamicului în seara de 8 septembrie, pe Târnava Mică. Iar în ziua următoare, unităţile române au preluat iniţiativa, aruncând adversarul la nord de Mureş şi peste graniţa vremelnică, stabilită prin Dictatul de la Viena. Prin acţiuni de mare vitejie şi eroism, marile unităţi ale Armatei 4 au cucerit mai multe capete de pod peste Mureş şi Arieş. În luptele pe viaţă şi pe moarte cu duşmanul, care se apăra pe Mureş în cazemate de beton armat şi în lucrări de fortificaţii de campanie, au căzut aproape 11 000 de militari români pe pantele de sud ale Dealului Sângeorgiu şi pe înălţimile de la Oarba de Mureş.

În Banat şi Crişana, diviziile Armatei 1, prin lupte deosebit de grele au oprit, în seara zilei de 18 septembrie, ofensiva trupelor germane la est de Orşova, în faţa Reşiţei şi Timişoarei, şi a trupelor maghiare la est de Arad şi pe văile superioare ale Crişurilor Alb şi Negru. Apoi, în zilele următoare, unităţile române au preluat iniţiativa şi pe acest front, trecând la ofensivă.

În zilele când în centrul Transilvaniei şi în Banat ostaşii români erau angajaţi în operaţia de acoperire, diviziile române — Corpul de munte şi Divizia 103 munte — au trecut la ofensivă, pentru eliberarea părţii de sud-est a Transilvaniei. În 7 şi 8 septembrie, Corpul de munte a dus lupte grele pentru eliberarea oraşului Sfântu Gheorghe.

După zdrobirea inamicului din zona Sfântu Gheorghe, unităţile

(Continuare în pag. a 7-a)

Prof. PAUL ABRUDAN

TEOLOGIA UNEI EXPRESII ROMÂNEŞTI

Să nu faci ce face popa, ci să faci ce zice popa!

O expresie des folosită în vorbirea curentă. În ultimele decenii, mai cu seamă, a fost promovată cu plăcere de atei şi de către denigratorii bisericii. Încercând să distingem sensurile acestei expresii, ne-am oprit la două dintre ele, care ni s-au părut mai semnificative:

1. Primul înţeles al expresiei, — şi credem că este cel originar —, este profund teologic. Preotul nu este un oarecare, un om de rând. El este purtătorul harului preoţiei transmis prin Sfinţii Apostoli ucenicilor, episcopilor şi, prin veacuri, preoţilor, de către însuşi Mântuitorul Iisus Hristos. Prin punerea mâinilor ierarhului asupra celui ce primeşte Sfânta Taină a Hirotoniei, acesta primeşte harul şi demnitatea preoţiei, devine ucenic şi propoveduitor al Evangheliei Mântuitorului. El primeşte misiunea încredinţată de Domnul: „Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă" (*Matei*, XXVIII, 19—21). El are dreptul şi datoria să exercite cele trei laturi ale demnităţii preoţeşti: *de învăţător, de sfinţitor* şi *de conducător* al comunităţii religioase ce i se încredinţează. Ca *învăţător*, în virtutea studiilor teologice pe care le are, este în măsură să explice pe înţelesul tuturor *Sfânta Scriptură* şi *Sfânta Tradiţie*. El este purtătorul de cuvânt al Bisericii; *ca sfinţitor*, el este singurul în măsură să oficieze Sfintele Taine ale Bisericii (Botezul, Mirungerea, Spovedania, Împărtăşania, Cununia şi Maslul), cu excepţia Tainei Hirotoniei, pe care nu o poate săvârşi decât arhiereul. Preotul are dreptul să oficieze serviciul liturgic divin, al cărui centru este Sfânta Liturghie, ierurgiile şi celelalte slujbe rânduite de Biserică şi solicitate de către credincioşi; în calitate de *conducător*, el este păstorul credincioşilor din parohia sau comunitatea religioasă ce i-a fost încredinţată de către organe ierarhice superioare, conducându-i la păşune duhovnicească, la mântuire. În virtutea acestor prerogative, expresia citată este pur teologică: „Să nu faci ce face popa, / Ci să faci ce zice popa!" Este un sfat înţelept dat credincioşilor, laicilor, de a-şi respecta condiţia lor şi pe a preotului în cadrul comunităţii creştine, în cadrul Bisericii. Preotul face parte din Biserica învăţătoare, sfinţitoare şi conducătoare, în timp ce mireanul, credinciosul de rând din Biserica ascultătoare. Credincioşii, care, din diferite motive, şi-au depăşit condiţia lor în cadrul Bisericii şi şi-au asumat prerogative ce nu li se cuveneau, neavând harul Preoţiei, au contribuit la înmulţirea sectelor. Ei nu sunt preoţi, aşa cum pretind, fiindcă nu au continuitate harică, nu sunt trimişii, nu sunt reprezentanţii Mântuitorului în lume.

2. Al doilea sens al expresiei este unul peiorativ, denaturat, ironic. El are la bază spiritul critic, dintotdeauna, al românului, care a ştiut să biciuiască moravurile negative din societate. Preotul, ca om, şi-a trădat uneori demnitatea sa. Ispitele sale sunt mult mai mari şi mai sofisticate decât pentru omul de rând. Cel ce reuşeşte să se ridice mai presus de ispite şi de patimi omeneşti se mântuieşte pe sine şi este un adevărat far călăuzitor pentru cei din jur, demn de respect pentru oameni, iubit de Dumnezeu. Cel ce cade victimă păcatului, trage după sine pe mulţi asemenea lui Lucifer, fiind, totodată, dispreţuit de oameni şi de Dumnezeu. Cu toate acestea, chiar preotul decăzut din punct de vedere moral este purtător al harului preoţiei, pe care nu i-l poate lua nimeni, până la moarte, chiar dacă el ar fi depus, administrativ, din demnitatea de preot. Responsabilitatea lui înaintea lui Dumnezeu este mult mai mare decât a omului de rând. Răspunde pentru faptele sale, dar răspunde şi pentru toţi cei ce, luându-l exemplu, l-au urmat în cele rele. Picturile din bisericile şi mânăstirile noastre, din icoane, în care este reprezentat iadul, ne arată că în acel loc sunt repartizaţi şi slujitori bisericeşti. Expresia citată, în acest caz, devine un avertisment înţelept dat de omul din popor semenilor săi. Să nu urmezi exemplul moral al preotului, fiindcă vei da cu oiştea-n gard, ci să iei aminte la cuvântul Evangheliei, al rugăciunilor şi cântărilor, pe care el, aşa păcătos cum este, le rosteşte în cadrul slujbelor, pe care le oficiază. Să încerci, pe cât ţi-e posibil, să te vezi pe tine însuţi, răul din tine, să te străduieşti, cu toate puterile tale să-ţi duci crucea ta pe Golgota mântuirii tale şi să laşi lui Dumnezeu dreptul de a pedepsi după dreptatea Sa pe cel ce şi-a trădat misiunea de preot.

Pr. Al. Stănciulescu-Bârda

Recomandăm ca model pentru preoţi şi învăţători monografia:

„GOLEŞTI, VATRA COPILĂRIEI"

Autorul Gheorghe Duşa şi colaboratorii săi Zoe Duşa, C. Udroiu, Dan Duşa (ilustratorul copertei), au realizat o carte atrăgătoare pe spaţiul tipografic de 58 pagini format A-4, apărută la editura Exas din Piteşti, lucrarea monografică GOLEŞTI, VATRA COPILĂRIEI.

Din dragoste pentru satul natal, Gh. Duşa, om cult şi ager la minte, spirit entuziast şi meditativ, a cercetat mulţi ani arhive şi biblioteci colbuite de vremuri, a investigat personal în sat concetăţenii. Dintre titluri amintim: Omul faţă în faţă cu istoria (prefaţă semnată de fiul satului Octav Enigărescu, artist emerit, laureat al Premiului de Stat), Farmecul locului natal, Vatra Goleştilor, Cu zâmbetul copilăriei de mână, Mă cheamă iubirea..., Din fereastra timpului, Eterna lumină, Ecouri (Clipe care răscolesc), O floare şi o lacrimă pentru mama, Cu glasul în prezent şi inima-n trecut..., Mesaj pentru urmaşi, Şi trenul opreşte din nou la Goleşti... cât şi ilustraţia fotografică sunt convingătoare fapte istorice, culturale, fidele adevărului, vii şi palpitante, mărturii ale bătrânilor, sufletului oamenilor, fac o excelentă monografie militând pentru propăşirea sătească şi naţională. Acestor valori li se mai adaugă poeziile intitulate Acasă, Satul meu Goleşti, Eternitate, semnate de Gh. Duşa, scoţând în evidenţă trecutul şi prezentul acestei vetre de permanenţă românească amintindu-ne de familia Goleştilor, care a stăpânit acest sat, că aici a fost înfiinţată de către marele cărturar şi patriot Dinicu Golescu prima şcoală cu predarea în limba română, că aici s-au întâlnit oamenii progresişti ai vremii — N. Bălescu, I. Heliade Rădulescu, cei patru fraţi Goleşti (Ştefan, Nicolae, Radu şi Alexandru), împreună cu vărul lor Alexandru Arăpilă, pregătind izbucnirea revoluţiei democratice de la 1848. Aici s-a retras Tudor Vladimirescu după intrarea trupelor turceşti în Bucureşti, şi tot aici a fost prins şi predat apoi lui Alexandru Ipsilanti care l-a condamnat la moarte. Aici s-a născut şi a învăţat primele slove (la şcoala înfiinţată de bunicul său Dinicu Golescu), Alexandru Davila, autorul dramei istorice Vlaicu Vodă, fiul reputatului Dr. Carol Davila, acela care a pus bazele învăţământului ştiinţific medical în România.

Biserica din Goleşti este un vechi monument istoric, lăcaş ce cinsteşte memoria înaintaşilor noştri.

Părintele Florin Dumitrescu, venerabilul paroh al acestei biserici, menţionează:

— Această biserică devenită muzeu naţional a fost construită în anul 1646 de către meşterul Stoica pe cheltuiala jupânului Stroe Leurdeanu, mare vistier şi a soţiei sale Visa, în vremea lui Matei Basarab.

Biserica este construită din zid de cărămidă, cu var hidraulic, având o grosime de 1,5 m.

Înălţimea ei este de 8,7 m şi are în exterior şi în faţă, contraforturi de rezistenţă pe toată înălţimea zidurilor sale.

Cu ferestre înguste ea se aseamănă cu bisericile din Moldova construite de Ştefan cel Mare. Edificiul are un aspect plăcut, care l-a determinat pe patriarhul Macarie al Antiohiei, care a vizitat biserica în anul 1658, cu ocazia unei călătorii spre Mânăstirea Curtea de Argeş, să declare:

„Palatul logofătului Golescu se află în faţa unei biserici măreţe..."

În pronaosul acestei biserici îşi dorm somnul de veci o mare parte dintre membrii familiei Golescu, familie iubitoare de ţară şi de neam. Cel mai vechi mormânt datează din anul 1676 şi este al Anei Matei Leurdeanu, soţia fiului lui Stroe Leurdeanu.

Al doilea mormânt este al lui Radu Golescu, tatăl lui Dinicu Golescu şi al soţiei sale Zoe, din neamul Floreştilor, foşti Bani ai Craiovei. Primul moare în 1818, iar soţia sa în 1806.

Lângă mormintele acestora se află acela al lui Dinicu Golescu decedat în anul 1879. Alături de el se găsesc mormintele celor trei fii ai lor: Nicolae Golescu, mort în anul 1877, Ştefan Golescu, mort în anul 1874 şi Radu Golescu, mort în anul 1884.

Cel de-al patrulea fiu al lui Dinicu Golescu, cel mai mic, Alexandru, este înmormântat în parcul conacului sub o movilă.

Tot aici se mai găsesc mormintele lui Iordache Golescu, fratele lui Dinicu Golescu, mort în anul 1847 în vârstă de 60 de ani şi al soţiei sale Maria Golescu, născută Bălăceanu ce i-a urmat în lumea umbrelor în vârstă de 90 de ani. De asemenea se mai află înmormântaţi în această biserică Alexandru Racoviţă, cumnatul lui Dinicu Golescu şi socrul lui Carol Davila, precum şi Dimitrie Racoviţă şi soţia sa Elena.

La mormintele lor se află un monument cu o flacără aprinsă veşnic, simbol al arzătoarei dăruiri pentru neam şi ţară al acestei nobile familii.

În această biserică a avut loc un important eveniment românesc de cultură, despre care ne informează I. Heliade Rădulescu în lucrarea sa „Lupta între antiteze", pagina 138, volumul II, în care arată că: „Acolo în altarul bisericii, Constantin Golescu, I. Heliade şi Căpăţâneanu semnară jurământul secret de a propaga şi împlini condiţiunile şi articolele de la pag. 136, 137 şi următoarele:

— Şcoala de la Sf. Sava să se împlinească şi să se înalţe la gradul de colegiu, iar după modelul său să se creeze alta în Craiova;

— Crearea de şcoli normale în capitala fiecărui judeţ;

— Fundarea de jurnale şi gazete în limba română;

— Abolirea monopolului tipografic. Încurajarea spre traducţiuni în limba română. Formarea unui teatru naţional;

— Stăruirea spre ieşirea din regimul fanariot, prin reforme înţelepte sau reînnoirea primelor instituţii ale ţării.

În naosul bisericii se găseşte o frumoasă lucrare de artă bisericească „Tâmpla sau Iconostasul Mare", sculptat cu măiestrie în lemn de tei, cu o bogată iconografie pictată cu foiţe de aur în stil bizantin. Această lucrare este opera meşterilor români mânuitori ai daltei şi ai penelului.

Pe zidurile interioare ale bisericii, astăzi sunt puţine picturi, întrucât în urma incendiului din 1821 provocat de eteriştii care l-au arestat pe Tudor Vladimirescu, acestea au fost în mare parte distruse. Se mai văd pe grinzile bisericii urmele de fum.

În ceea ce priveşte cărţile bisericeşti cele mai vechi sunt din 1742. Scrise cu slovă chirilică, aceste cărţi au diferite însemnări pe margine, care se referă la vremuri, la oameni şi faptele acestora de-a lungul timpului.

„Cuib al atâtor patrioţi" numea Nicolae Iorga satul Goleşti.

Între fotografiile fiilor de onoare ai satului Goleşti publicate pe coperta ce încheie cartea le vedem pe cele a lui Constantin Diaconu, preot în localitatea Ciolăneşti — Teleorman, Ştefan Popescu, profesor inspector în Ministerul Învăţământului, învăţătorilor Zoica Hanganu şi Vasile Gorgoi, al lui Octav Enigarescu, artist emerit, laureat al Premiului de Stat.

Pentru harul autorului Gh. Duşa, bun mânuitor al condeiului, armonia limbii literare, adeziunea fiilor satului faţă de pământul natal recomandăm lucrarea „Goleşti, vatra copilăriei" preoţilor care realizează monografii, fiindu-le un ghid practic, tuturor intelectualilor, fiind o carte atrăgătoare pentru toţi cititorii cu dragoste pentru satul natal.

Ion Coţoi

În perspectiva Episcopiei Militare

„Vom avea preoți în armată?" se întreba presa acum mai bine de doi ani. Poporul știe că depășirea dramaticelor tensiuni din istoria noastră a avut ca suport jertfa pentru țară, neam și Biserică. Slujitorii sfintelor altare au fost alături de oastea română când, cucerind Plevna, a definit soarta războiului prin care ne-am cucerit independența de stat. Preoți de frunte s-au aflat printre tranșeele ostașilor români care, prin victoriile de la Mărășești, Mărăști, Oituz din 1917, au schimbat soarta primului război mondial în favoarea noastră, deschizând calea spre întregirea României. A căpătat aureolă de legendă preotul Al. Mateevici care ne-a dăruit genialul imn dedicat limbii române, scriindu-și versurile prin tranșeele din Moldova, unde avea să-și afle sfârșitul vieții pământești. Aceste fapte au constituit temeiul în baza căruia, Sf. Sinod împreună cu Ministerul de Război al timpului au alcătuit un proiect de lege menit a integra definitiv preoții în armată, proiect votat de corpurile legiuitoare și sancționat, la 18 aprilie 1921 prin Decret Regal, emis de Regele Ferdinand, întregitorul de țară... Așa s-a înființat Episcopia Armatei cu sediul la Alba Iulia unde bătea inima României întregite. În preajma și în timpul celui de al doilea război mondial, Episcopia Armatei și, pe altarul ei, cultul eroilor căpătaseră o asemenea aureolă încât și copiii preșcolari ardeau de dorința devenirii lor ca ostași de nădejde ai țării. După război, tocmai acest entuziasm național și amploarea sa au fost motivele pentru care comunismul, abea înscăunat, a desființat clerul militar, transformând ostașul român în simpla carne de tun. Personal, am avut fericita împrejurare a fi hirotonit slujitor în cadrul clerului militar ca sfetnic și presupus urmaș al veneratului și mult regretatului episcop Dr. Partenie Ciopron. A fost o personalitate ce și-a păstrat verticalitatea chiar și atunci când umilirile, alternate cu ofertele tentante ale autorităților comuniste prosovietice îi dădeau de înțeles că ar putea fi lichidat dacă nu le face jocul. Și nu l-a făcut. Ca previzionar luminat, fostul episcop al armatei, Dr. Partenie Ciopron, a întrevăzut că Armata României va fi detronată de pe poziția ei de onoare în structura Statului și va deveni izvorul brațelor de muncă, cele mai ieftine, pentru strânsul recoltei, pentru săparea de canale și tunele, va deveni școala de spălare a creierului tineretului, odată cu umilirea și bolșevizarea acestuia. Abea după decembrie 1989, trezirea la realitatea epocii a generat și preocuparea „vom avea preoți în armată"?. Când? De ce atât de târziu? Căci educarea tineretului, în spiritul românității tradiționale nu mai poate fi amânată. Mă aflu în posesia unui document care confirmă, fără dubii, preocuparea majoră a vârfurilor armatei pentru reînființarea Episcopiei Armatei. Aceasta ar aduce un plus de culoare, de atractivitate și aspirație, o nouă infuzie aderentă la tradițiile glorioase și la perspectivele de viitor de care trebuie să ne învrednicim. Din păcate, aveam să asistăm, cu puțin timp în urmă, la o hidoasă campanie de desavuare a onoarei și demnității unor perspective legitime. O mineriadă, de data aceasta fără mineri căci bâtele, lanțurile, ghioagele erau acum „un val de abjecții deversat peste gradele generalului" care reprezenta, pe drept, o autoritate. O mineriadă aidoma, ca scop, celei din septembrie 1991, îndreptată împotriva unui om de prim rang pentru a-l disloca din fruntea armatei, mineriadă fără mineri, dar la fel de dezgustătoare și rușinoasă pentru obrazul țării. Nu m-aș fi referit la acest caz dacă el nu ar fi reașternut uitarea peste ceea ce a fost și ar trebui să fie Episcopia Armatei, cu clerul ei militar. Și astfel revine în prim plan aprecierea majoră a Laicatului Ortodox și anume, „Conferința (Laicatului, n.n.) ia act cu mare îngrijorare și profundă nemulțumire de temporizarea deliberată a introducerii educației religioase în armată". Iar presa a reluat tema „dificultăților serviciului divin în armata română". „Introducerea serviciului divin în armată — comenta presa — întâmpină greutăți nu din vina armatei ci, paradoxal, din vina Patriarhiei Române „căci" armata a început, încă din 1991, să pregătească documentele necesare, un proiect de lege regulamentară", însă „Patriarhia amână pentru că nu sunt preoți disponibili, iar armata caută să angajeze o parte din foștii preoți militari". Unde este adevărul, nu am calitatea să definesc eu. Firește, nu se poate concepe alcătuirea unui fond de cadre care să șomeze în așteptare până la împlinirea numărului total necesar să acopere toate nevoile armatei dintr-odată. Personal nutresc convingerea că motivul temporizării nu se află atât la Patriarhie pe cât la Serviciul Român de Întocmirea schemei, care va avea nevoie de avizul cuiva. Dacă problema Episcopiei Armatei s-ar fi aflat în mâna forurilor militare, aceasta era rezolvată de mult. Nici astăzi nu s-a reinstituit în plenul său sărbătoarea Zilei Eroilor. Se schițează doar momente festiviste, nu atât pentru cultul eroilor și educația noilor generații, ci pentru afișarea unor persoane care au nevoie de alegători încetoșați în cunoașterea istoriei, moralei și demnității naționale. În acelaș scop propagandistic este concepută sărbătoarea națională „1 Decembrie". Avem monumente și cimitire care străjuesc spre veșnicie osemintele celor jertfiți pentru patrie, neam și Biserică. Dar..

1. — La Flămânzi, Jud. Botoșani, localnicii au ridicat un monument în memoria eroilor din primul război mondial. Pe soclu se afla o pajură cu crucea în cioc, după legendele noastre străbune. Monumentul, așezat în fața școlii mari, insufla patosul jertfei triumfătoare tuturor copiilor școlii și tuturor trecătorilor care adesea ședeau la fântâna din preajmă pentru a se răcori. S-au găsit trădătorii ateismului bolșevic care au smuls cu brutalitate crucea rupând și o parte din capul legendarei pajure, desfigurând un simbol sfânt al istoriei noastre.

2. — „La Slobozia a dispărut Monumentul Eroilor din 1916", semnalează presa. Și nu e vorba de o neglijență. Este un act premeditat al agresiunii comuniste în intenția ei de a ne desrădăcina din istoria noastră milenară.

3. — La Scheia — Strunga din Jud. Iași se afla un cimitir cu osemintele eroilor din al doilea război mondial. Cimitirul a fost părăduit, profanat, copleșit de bălării, tot la indicațiile nomenclaturii comuniste.

4. — Cimitirul eroilor din primul război mondial, aflat la Bacău, a fost transformat în izlaz, să pască oile și vacile, spre satisfacția cântăreților care au făcut din țara aceasta „biroul de lucru al președintelui" RSR. Savantei analfabete i-au înălțat ode planetare, „planeta te cunoaște și vrea să îți arate recunoștința față de marele-ți aport; înalte instituții, academii străine, prestigioase foruri, te-aleg în rândul lor"." etc.

5. — La 9 iunie 1994, de Ziua Eroilor, a fost sfințit cimitirul Lețcani-Iași, din inițiativa Ligii Române a Veteranilor de Război și cu ajutorul Primăriei din Iași. Organizat inițial ca o bijuterie menită să exprime climatul feeric întru odihna veșnică a eroilor căzuți în luptele pentru readucerea Basarabiei și Bucovinei de Nord la corpul patriei, de unde fuseseră sfâșiate de monstrul roșu, cimitirul avea circa 2000 de cruci svelte, grăitoare despre numele celor pe care îi străjuiau spre eternitate, majoritatea din Regimentul 4 Argeș. Aceleași unelte oarbe ale bolșevismului româno-sovietic au profanat și distrus cimitirul; au sfărâmat crucile, au deshumat osemintele cu tractoare și buldozere împrăștiindu-le alandala, au lăsat bălăriile să înnece tot ce era sfânt, au adus oile și vacile c.a.p.-urilor să pască, masacrând o pagină eroică a istoriei naționale. Abea în vara aceasta, după un efort istovitor, prin care cimitirul a fost parțial renovat, a fost sfințit de un sobor de preoți, de față fiind prefectul de Iași, primarul Iașului, Comandantul Garnizoanei, locuitori cât cuprindeai cu privirea, veterani de război și, ceea ce este cel mai important, la toți li s-a oferit o masă de pomenire așa cum am văzut noi în copilăria noastră când se ofereau asemenea mese, de Ziua Eroilor, pe imașul satului strălucind de verdeață, când gospodinele se supărau dacă nu serveai câte ceva de la fiecare. Acest celebru cimitir de eroi, purtând de acum numele de „Mareșalul Ion Antonescu", mai necesită minimum 30 milioane de lei pentru a fi readus la forma pe care o merită. S-a instituit un concurs pentru ridicarea unui obelisc. Dacă se reinstituia la timp Episcopia Armatei, aceasta ar fi ridicat și o splendidă capelă spre pomenirea eroilor ce-și dorm aici în liniște somnul de veci. Oare cine și când va ridica un obelisc în memoria generalilor, ofițerilor, ostașilor, în memoria politicienilor de mare faimă în ochii lumii, în memoria tuturor celor răpuși de pistoalele comuniștilor, în memoria celor torturați și uciși în închisori și lagăre comuniste? Oare sublima conlucrare dintre Sf. Sinod și Ministerul de Război de acum trei sferturi de veac nu ar putea fi o sursă de inspirație, măcar de ochii lumii, pentru renunțarea la ceea ce a fost politica de cadre a R.S.R.? Mă simt obligat, mă simt îndreptățit să trag un semnal de alarmă asupra molimei „magia neagră", o altă „stafie ce bântuie prin Europa" întunecând mințile cele mai tinere, mai candide, mai predispuse tentațiilor teribiliste, capcane întinse de congregații sectante, „inocente" la prima vedere dar diabolic de insinuante, insolente, agresive contravenind intereselor naționale. Aceste secte, dezagregante național, statal și religios, îi droghiază pe tinerii mai modest înzestrați informațional pentru a-i ademeni spre sinucidere — vezi secta „copiii domnului" — spre numeroase alte monstruozități ascunse cu intenția mărturisită, cu cinism, a fi operă de „evanghelizare". În acest timp, poporul nostru este ținut cu premeditare într-o somnolență informațională dezintelectualizată instaurată încă de acum o jumătate de secol, păstrată și azi tocmai de cei care au instaurat-o. Să dau un exemplu care se află la îndemâna tuturor, dar care este treptat cu o dezolantă incapacitate de a-i descifra sensurile adânci, de mare reverberație. La încheierea campionatului mondial de fotbal din S.U.A. — 1994, celebrul jucător francez, Michel Platini, care în acest caz și-a desvăluit forța vizionară specifică omului de cultură occidentală vorbind despre meciul pierdut de români în fața suedezilor, „la ruletă" (11 m) a afirmat că tinerilor fotbaliști români „le lipsește puterea psihică de a fi cei mai buni din lume". O asemenea „observație de fișă medicală, rostită de o minte limpede și exemplar dotată, înglobează întregul nostru tineret în frunte cu cei ce doresc să-și părăsească țara tocmai pentru a-și regăsi „puterea psihică" specifică tineretului român de altădată. Iată o temă de studiu, de mare amploare, pentru specialiștii zonelor interdisciplinare. De un asemenea studiu duce lipsă tineretul nostru, nu de mișcările restauratoare cripto-comuniste ale cântăreților cultului analfabetei întronată de aceștia ca zeiță planetară.

Există urgențe istorice, eroico-morale, există monumente, capele, cimitire, ritualuri obiceiuri, datini care, sub umbrela Epscopiei Militare ar putea fi readuse în fața generațiilor spre fercirea acestui neam. Speranța noastră, ultima noastră speranță rămâne aceea că conducerea militară este creierul oștirii române iar Episcopia Armatei este sufletul acesteia. Așa că amintindu-vă toate acestea, „n-aș dori să ajung dușmanul vostru spunându-vă adevărul" (Gal. 4 16). Și totuși, îmi ușurez sufletul la gândul că „de n-aș fi venit și nu le-aș fi vorbit, păcat nu ar avea!" (Ioan 15, 12).

Preotul Pavel Zuzu

Amintiri despre episcopul Nicolae Popoviciu al Oradiei

Pe episcopul Nicolae Popoviciu al Oradiei (1936—1950) l-am cunoscut în primăvara anului 1936. Scaunul episcopesc de la Oradea devenise vacant prin trecerea la cele veșnice a episcopului ctitor al Episcopiei Oradiei Roman Ciorogariu. Într-o conferință ținută în sala mare a Primăriei, tânărul profesor de teologie de la Sibiu, Nicolae Popoviciu, a rostit conferința **Despre mila creștină.** O expunere riguros științifică, vădind un om de înaltă cultură generală și de specialitate. În sala plină până la refuz se șoptea: „Acest tânăr va fi viitorul episcop al Oradiei". Eram elev de liceu și pe atunci nu știam că însuși episcopul Ciorogariu îl ceruse mitropolitului Nicolae de la Sibiu ca urmaș în scaun, după ce pierduse pe ucenicul și fiul său duhovnicesc Andrei Magieru, ajuns episcop al Aradului.

Prin păienjenișul amintirilor revăd festivitățile înscăunării lui. Ele au fost mărețe. N-a fost suflet de român în Oradea care să nu se bucure și să lege mari speranțe de alegerea tânărului profesor de la Sibiu, prea tânăr — se spunea —; avea doar 33 de ani. Trecuse o teză de licență la Cernăuți și apoi un doctorat cu o temă despre **Epicleza euharistică**, lucrare unică în teologia creștină, neîntrecută și necombătută, după câte știm, până azi. Avea pasiunea științei teologice, dar nu-i lipsea nici preocuparea realizărilor gospodărești, la Oradea și la Beiuș. Era stăpânit de un puternic spirit misionar, care l-a făcut să-și cerceteze credincioșii sat de sat, în puținii ani cât a păstorit.

În toamna anului 1936, am avut prilejul de a-i cunoaște mai deaproape gândurile și planurile de viitor. La 6 decembrie, cu prilejul hramului internatului fundației Nicolae Jiga, marele mecenat al Bihorului, episcopul Nicolae a participat la obișnuita serbare a patronului internatului. Am fost rânduit atunci să susțin o conferință despre **Nicolae Jiga și rolul lui în viața poporului român din Bihor.** Se pare că i-a plăcut expunerea unui tânăr elev de liceu, căci, după serbare, m-a chemat la sine și, într-o lungă plimbare prin curtea reședinței, mi-a cerut să mă pregătesc pentru teologie, căci Biserica are nevoie de cadre bune. Grija pentru pregătirea de cadre o avea de la mitropolitul Nicolae Bălan.

L-am ascultat pe episcopul Nicolae Popoviciu în duminici și sărbători și l-am urmărit cu dragoste în tot ce făcea și plănuia. Marea lui dorință a fost aceea de a ridica o catedrală în centrul orașului. S-au adunat sume importante (devalorizate prin inflație) și, dacă evenimentele tragice care au urmat după 1940 nu l-ar fi împiedicat, am fi putut avea de atunci o catedrală măreață, așa cum se spunea pe atunci, „catedrala soarelui" — aluzie la vechea biserică catedrală „cu lună".

Ne-a despărțit refugiul din toamna anului 1940, dar nu ne-am uitat, chiar după îndepărtarea lui din scaun și surghiunul de la mânăstirea Cheia, am păstrat legătura cu dânsul prin scris, ceea ce am aflat că-i făcea mare bucurie. Din această corespondență, distrusă în anii smeririi mele (care a urmat, mai târziu), redau în întregime scrisoarea de felicitare cu care m-a cinstit de ziua onomastică:

„19 aprilie 1953. Iubite Părinte Lițiu. Ne mai despart doar câteva zile de prăznuirea Sfântului marelui mucenic Gheorghe purtătorul de biruință — patronul vieții Prea Cucerniciei Tale. Îmi fac o plăcută datorie de conștiință față de P.C. Ta — singurul dintr-o eparhie întreagă, care ți-ai adus aminte de mine, în zilele smeririi și însingurării mele, trimițându-mi la marile praznice și la Sf. Nicolae urările tradiționale — și îți trimit, din prilejul prăznuirii onomastice, cele mai cordiale doriri de sănătate, de bucurie, de mulțumire și de bună sporire în toate cele plăcute lui Dumnezeu și oamenilor care-i slujesc Lui.

Bunul Dumnezeu să-ți binecuvinteze gândurile și faptele vieții, spre a le putea închina pe toate, cu devotament neclintit, preamăririi Lui în lume și gloriei Bisericii străbune, care s-a făcut nouă mântuire din neam în neam.

Pe aici nimic deosebit. Am avut o iarnă teribilă, vreme de cinci luni încheiate. Cu sănătatea o duc cum pot. Mulțumesc lui Dumnezeu, care nu uită pe nimeni și poartă grija tuturor, că sunt în viață. Cu iubire și binecuvântare, Nicolae".

Stropesc cu lacrimi și acum, după peste patru decenii, aceste rânduri scăpate ca prin minune. Ele mă onorează și mă mângâie în necazurile mele.

Sfântul Sinod, rânduind pentru fiecare episcop pensionar o întregire a pensiei modeste, din fondurile eparhiilor, am cerut, cu binecuvântarea episcopului de vie memorie Andrei Magieru, părintele meu sufletesc, ca întregirea de pensie a episcopului Nicolae să fie plătită de Episcopia Aradului. Mă bucur și azi că, din poziția de vicar administrativ la Arad, m-am îngrijit cu dragoste și recunoștință să-i parvină întregirea de pensie la timp, împreună cu alte ajutoare. Am aflat că această atenție din partea Episcopiei Aradului i-a făcut mare bucurie.

Pe lângă scrisori și ajutoare, m-a preocupat gândul de a merge la mânăstirea Cheia, să-l mai văd o dată în viață, mai ales că știam cât de șubredă îi era sănătatea. În iulie 1953 (pe timpul cunoscutului Festival), mă aflam la Brașov, la niște preoți prieteni. Am făcut atunci, împreună cu aceștia, o excursie peste muntele Bratocea și, în faptul serii, am poposit la mânăstirea Cheia. I-am făcut semn să nu mă recunoască și m-a înțeles, dar m-au recunoscut cei ce-l supravegheau și urmările le-am cunoscut mai târziu, când am avut și eu parte de ani de smerenie. Am stat o noapte întreagă de vorbă în taină, în modesta chilie. Am admirat splendida vastă bibliotecă, cu cărțile legate frumos în piele, adăpostite într-o cameră. Mi-a arătat manuscrisul autograf al ultimei sale lucrări de teologie dogmatică, despre **dogma imaculatei concepții.** Nu știu nici azi unde se află acest manuscris; știu însă că această lucrare, ca și teza de doctorat, **Epicleza euharistică,** sunt perle de mare preț și unicate în teologia ortodoxă. M-a trimis să vizitez și mânăstirea de maici vecină, Suzana, călătorind incognito (mi se părea mie atunci), în civil, spre a justifica rostul unei călătorii turistice, pe la mânăstiri.

Nu voi uita niciodată clipele dureroase ale despărțirii. Plângeam amândoi, și ne-am îmbrățișat, având presimțire că nu ne vom mai vedea în această viață. Și așa a și fost. A mai supraviețuit, în condițiile grele de la Cheia, câțiva ani, până când, ros de boală și de umilințele la care a fost supus, și-a dat obștescul sfârșit. Și-a încheiat viața ca un adevărat martir și mărturisitor neînfricat al dreptei credințe.

Faptul că azi rămășițele lui pământești odihnesc în pământul Bihorului, în catedrala episcopală din Oradea, mă mângâie și mă face să-l simt aproape.

Un înțelept a spus odată că sunt oameni pe care viața, cu împrejurările ei, i-a săltat, nu întotdeauna pe merit, pe treptele ierarhiei sociale; precum sunt destui oameni de înaltă valoare intelectuală și morală capabili să aducă mari servicii omenirii, dar pe care împrejurări vitrege i-au apăsat și i-au împiedicat să-și aducă contribuția deplină la binele obștesc.

Episcopul pe pie memorie și martir al ortodoxiei bihorene Nicolae Popoviciu a fost unul dintre aceștia din urmă. Fie pomenirea lui cu laudă și sufletul lui odihnească-se cu drepții și cu sfinții.

Pr. prof. Dr. Gheorghe Lițiu

Luptele pentru eliberarea părții de nord-vest a țării...

(Urmare din pag. a 6-a)

Corpului de munte, comandat de generalul de divizie Ion Dumitrache, au continuat ofensiva, atingând Mureșul spre sfârșitul lunii septembrie și eliberând orașul Târgu Mureș.

În același timp, Armata 7 de gardă sovietică a debușat în Transilvania dinspre est. În cadrul ei au acționat și unitățile române din Divizia 103 munte, Detașamentul blindat și Regimentul 7 artilerie grea.

În timpul retragerii de pe teritoriul nostru, trupele germane și maghiare au comis nenumărate atrocități și fărădelegi. La Jimbolia, hitleriștii au arestat și împușcat mai mulți locuitori, în 15 comune din județul Timiș Torontal au fost asasinate prin spânzurare, împușcare sau ardere 80 de persoane. În comuna Pesac au fost incendiate 64 de gospodării țărănești În comuna Giroc, hitleriștii au împușcat în ceafă 13 soldați români căzuți în captivitate, în comuna Cornești, județul Târnava Mică, hortyștii au mutilat și ucis în mod înfiorător mai mulți prizonieri, tăindu-le nasul, urechile și scoțându-le ochii, iar în Moisei — Maramureș au fost împușcați mortal 29 de patrioți.

La 6 octombrie 1944, armatele sovietice și române din compunerea Frontului 2 ucrainean au început **Operația Debrețin,** menită să ducă la lichidarea forțelor inamice din partea de nord-vest a României, nordul Iugoslaviei și estul Ungariei.

În cadrul acestei operații, acționând la vest de Munții Apuseni, alături de trupele sovietice, divizia română: 3 munte, comandată de generalul Leonard Mociulschi și-a adus contribuția la eliberarea orașului Oradea, în ziua de 12 octombrie 1944, iar Corpul de cavalerie român, la acea a orașului Salonta.

În Podișul Transilvaniei, Armata 4 română, comandată de generalul de corp de armată Gheorghe Avramescu, încadrată în gruparea de la dreapta Frontului 2 ucrainean, în ziua de 9 octombrie a pornit ofensiva, care este cunoscută în istorie sub denumirea de **Bătălia Clujului.** Noua ofensivă cuprinde luptele desfășurate de trupele Armatei 4 și cele sovietice între Mureș — Arieș și frontiera de vest a țării.

După ce au rupt apărarea inamică la nord de Mureș și Arieș în zona lor de acțiune, marile unități ale Armatei 4 continuă ofensiva spre nord-vest. Unități din diviziile 9 și 21 infanterie pătrund în Cojocna. „La intrarea noastră în Cojocna — consemna comandantul Diviziei 9 infanterie — populația satului a ieșit într-un număr impresionant în întâmpinarea trupelor române eliberatoare. Cu flori, pâine și cu sare, după datina străbună, ne-au întâmpinat. Uralele de bun venit nu mai conteneau".

Continuând ofensiva, unitățile române au înfrânt rezistențele vrăjmașe și, în seara zilei de 10 octombrie, au ajuns, cu stânga, pe malul de sud-est al Someșului Mic, iar cu centrul și dreapta la comunicația de rocadă Reghin — Cluj.

La 11 octombrie a fost eliberat Clujul, principalul centru economic, politic și administrativ al Transilvaniei.

În același timp s-au dat lupte deosebit de grele și în valea Someșului Mic. După mari eforturi și sacrificii, ostașii noștri izbutesc să forțeze râul la Apahida, Jucu și Bonțida, determinând trupele dușmane să înceapă retragerea de pe întregul front din Transilvania. De îndată, unitățile noastre au trecut la o urmărire viguroasă, care a zădărnicit încercările disperate ale adversarului de a se opri pe Munții Meseș și Făget, și le-a dat posibilitatea să iasă, până la 20 octombrie, în zona de câmpie de la vest de Munții Apuseni.

Deși lovit din toate părțile, inamicul face o ultimă încercare de a se menține pe teritoriul nostru, organizând rezistența pe aliniamentul căii ferate paralele cu frontiera de vest, care se sprijinea pe orașele Carei și Satu Mare, unde amenajase puternice centre de rezistență. Dar diviziile Armatei 4, desfășurate pe fronturi largi, au înaintat fără odihnă, nimicind din calea lor puternicele ariergărzi dușmane. Nici focul inamicului, nici greutățile create de condițiile atmosferice n-au putut frâna elanul ostașilor noștri, care se apropiau pas cu pas de cele două orașe de la frontiera de vest a țării. Lovită frontal și învăluită pe la ambele flancuri, gruparea dușmană din zona Carei a fost înfrântă de trupele Corpului 6 armată român și, în noaptea de 24/25 octombrie, au pătruns în oraș unități din Divizia 9, care au fost primite cu lacrimi de bucurie în ochi de către populația românească eliberată. „Și astăzi mi-amintesc cu deosebită plăcere — nota comandantului regimentului 34 infanterie — de atmosfera sărbătorească ce cuprinsese așezarea după alungarea fasciștilor din interiorul ei. Casele erau împodobite cu steaguri românești și cu covoare. Oamenii din balcoane și de la feretre fremătau de bucurie. Peste tot auzeam strigăte: Bine ați venit, fraților!"

Concomitent cu luptele de la Carei, trupele de la dreapta Corpului 2 armată român au intrat în Satu Mare. Printr-o manevră eficace au obligat unitățile dușmane să părăsească localitatea.

În dimineața de 25 octombrie 1944, la orele 9,30, unitățile române care urmăreau inamicul înfrânt depășesc frontiera româno-ungară, încheind în mod strălucit Bătălia Clujului și anulând definitiv efectele nefaste ale Dictatului de la Viena.

Această zi a însemnat încheierea victorioasă a acțiunilor duse de armata noastră, pentru eliberarea părții de nord-vest a țării și, prin aceasta, pentru eliberarea întregului teritoriu al României de sub jugul fascist. La aceste importante acțiuni de luptă, armata română a participat cu 274 919 militari, care au eliberat 872 localități; ea a dus lupte grele pentru eliberarea orașelor Cluj, Oradea, Satu Mare; a străbătut mai multe masive muntoase și a forțat numeroase cursuri de apă, printre care Mureș, Arieș, Someș. În perioada cuprinsă între 1 septembrie și 25 octombrie, armata noastră a provocat inamicului numeroase pierderi umane și materiale; peste 11 000 militari dușmani au fost uciși sau făcuți prizonieri; s-au capturat mari cantități de armament, muniții și tehnică de luptă. Pe timpul acestor lupte, armata română a pierdut 49 744 oameni morți, răniți și dispăruți.

Hirotonirea întru arhiereu a Prea Cuviosului Ioan Selejan, nou ales episcop de Covasna şi Harghita

Încă din anul 1993 având în vedere situaţia religioasă, culturală şi socială a românilor din zona secuimii s-a propus înfiinţarea unei Episcopii pentru zona Covasna — Harghita.

În şedinţa Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului, din 9 ianuarie, 1994, luându-se în discuţie problema înfiinţării unei Episcopii pentru zona Covasnei — Harghita, aceasta, Adunarea Eparhială, s-a declarat întru totul de acord cu iniţiativa înfiinţării unei Episcopii în această zonă a ţării şi a aprobat ca Jud. Covasna să fie cedat noii Eparhii.

Având în vedere acest lucru, ca şi aprobarea Adunării Eparhiale a Episcopiei de Alba Iulia de înfiinţare a acestei noi unităţi bisericeşti şi acordul privind ce.larea judeţului Harghita ce va intra împreună cu judeţul Covasna în componenţa noii eparhii, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în şedinţa sa plenară din 22 şi 23 martie a.c., a aprobat înfiinţarea Episcopiei de Covasna şi Harghita cu sediul în oraşul Miercurea Ciuc.

În ziua de 12 iulie a.c., Colegiul Electoral Bisericesc, reunit la Palatul Patriarhal din Bucureşti, a ales în scaunul noii eparhii de Covasna şi Harghita pe P. C. Arhim. Ioan Selejan, superior al Aşezămintelor Româneşti din Ţara Sfântă.

Hirotonia întru arhiereu a noului ales a fost săvârşită la 20 iulie a.c. la Mânăstirea „Sf. Prooroc Ilie" din Topliţa, ctitoria primului patriarh al României dr. Miron Cristea.

În ajun, a fost oficiată slujba Vecerniei cu litie, după care a avut loc slujba ipops fierii noului ales. Au slujit P. S. Ioan, episcopul Oradiei, P. S. Andrei, episcopul Alba Iuliei şi P. S. Vincenţiu Ploieşteanul, episcop vicar patriarhal. Au fost de faţă Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei şi P.S. Emilian al Caransebeşului.

Slujba a continuat apoi cu Utrenia, după care au fost tunşi în monahism doi tineri vieţuitori ai mânăstirii. A rostit cuvânt de învăţătură P. S. Andrei al Alba Iuliei.

A doua zi dimineaţa a fost oficiată slujba acatistului Sf. Prooroc Ilie, după care soborul ierarhilor având în frunte pe Î..P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului s-a îndreptat spre noua biserică cu hramul „Izvorul Tămăduirii" construită în incinta mânăstirii în ultimii ani. A fost oficiată slujba de sfinţire a acestei noi biserici, după care a urmat Sf. Liturghie arhierească. Din sobor au făcut parte: Î. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, Î. P. S. Nestor, Mitropolitul Olteniei, P. S. Ioan, Episcopul Oradiei, P. S. Calinic, Episcopul Argeşului, P. S. Emilian, episcopul Caransebeşului, P. S. Andrei, episcopul Alba Iuliei, P. S. Vincenţiu Ploieşteanul, vicar-patriarhal.

După imnul „Sfinte Dumnezeule", a avut loc hirotonia întru episcop a P. S. Ioan Selejan, după care Î. P. S. Mitropolit Antonie i-a înmânat veşmintele şi insignele arhiereşti. Sf. Liturghie arhierească a continuat sub protia noului arhiereu; la momentele potrivite, P. S. Sa săvârşind două hirotonii: monahul Ilie întru ierodiacon, iar diaconul Filip Alexandru întru preot.

După otpustul Sf. Liturghii Î. P. S. Mitropolit Antonie a rostit un bogat cuvânt de învăţătură legat de viaţa şi activitatea Sf. Ilie Tesviteanul, prăznuit de Biserică în această zi, dând apoi sfaturi duhovniceşti noului arhiereu.

P.S. Vincenţiu Ploieşteanul, vicar patriarhal, a dat citire mesajului trimis cu acest prilej de P. F. Patriarh Teoctist al României.

A luat cuvântul apoi P. S. Ioan Selejan, care într-o emoţionantă cuvântare a arătat menirea unui arhiereu ortodox român în această parte de ţară şi a asigurat pe toţi de strădania sa de a apăra ortodoxia românească de pe aceste meleaguri, de a avea bune relaţii cu toţi credincioşii din zonă, indiferent de confesiunea şi naţionalitatea lor.

A mulţumit înalţilor ierarhi care au luat parte la sfinţirea sa întru arhiereu precum şi bunilor credincioşi români prezenţi în număr atât de mare în curtea mânăstirii din Topliţa.

La sfârşit Î. P. S. Antonie, la recomandarea P. S. Andrei, a hirotesit întru arhimandrit pe P. C. protos. Emilian vieţuitor al mânăstirii.

La Sf. Liturghie au luat parte dl. Victor Opaski, consilier prezidenţial, dl. Valer Dorneanu, ministru secretar de stat, dl. Gheorghe Vlăduţescu, ministru secretar de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte, prefecţii jud. Covasna şi Harghita, reprezentanţi ai celorlalte culte, alte persoane oficiale.

A fost oficiată apoi o slujbă de pomenire la mormântul părinţilor patriarhului Miron Cristea, după care Consiliul Eparhial al noii Eparhii a oferit o agapă frăţească, în cursul căreia au toastat: P. Arhim. Mihail Goia, starețul Mânăstirii Sf. Ilie — Topliţa, Dl. Valer Dorneanu, dl. Adrian Căşuneanu, prefectul judeţului Covasna, dl. Dan Voşloban, prefectul jud. Harghita, P. S. Episcop Andrei, P. C. Prot. C-tin. Gane, Miercurea Ciuc, P. C. Prot. Gh. Răţulea — Sf. Gheorghe. Î. P. S. Mitropolit Antonie a făcut apoi o trecere în revistă a principalelor etape care au premers evenimentul de astăzi, concretizat în hirotonia noului întâistătător al acestei Eparhii, precum şi situaţia actuală confesională din Transilvania.

A răspuns tuturor P. S. Ioan Selejan care a mulţumit încă o dată bunului Dumnezeu pentru ajutorul dat precum şi tuturor celor ce s-au ostenit ca ziua aceasta să fie cu adevărat o zi de bucurie şi speranţă pentru poporul românesc din aceste ţinuturi încărcate de istorie, şi de suferinţe.

Dumnezeu să dăruiască P. S. Ioan al Covasnei şi Harghitei păstorire rodnică, plină de împliniri spre slava Sfintei noastre Biserici strămoşeşti şi a Ţării.

Întru mulţi şi fericiţi ani P. S. Părinte Ioan!

Arhid. Dumitru Bălţat

Instalarea P. S. Casian Crăciun, ca episcop al Dunării de Jos

În şedinţa sa de lucru din 12 iulie a.c., Colegiul Electoral Bisericesc, întrunit la Palatul Patriarhal din Bucureşti, a ales în scaunul episcopal al Dunării de Jos, rămas vacant prin trecerea la cele veşnice a arhiep scopului, de pioasă amintire, dr. Antim Nica, pe P. S. Casian Gălăţeanul, arhiereu vicar al Episcopiei Dunării de Jos.

Instalarea noului arhipăstor a avut loc duminică, 24 iulie 1994, în Catedrala Episcopală „Sf. Nicolae" din Galaţi împodobită sărbătoreşte. Sf. Liturghie arhierească a fost oficiată de către Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, P. F. Părinte patriarh Teoctist al României, înconjurat de un impresionant sobor de arhierei, preoţi şi diaconi. Au făcut parte din sobor: Î. P. S. Daniel, mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, Î. P. S. Antonie, mitropolitul Ardealului, I.P.S. Lucian, arhiepiscopul Tomisului, I.P.S. Vasile, arhiepiscopul Târgoviştei, P. S. Petru, locţiitor al Mitropoliei Basarabiei, P. S. Gherasim episcopul Râmnicului, P. S. Calinic al Argeşului, P. S. Nifon episcopul Sloboziei şi Călăraşilor, P. S. Ioachim Vasluianul, arhiereu vicar al Eparhiei Romanului şi Huşilor.

La Sf. Liturghie şi la festivitatea instalării au luat parte dl. Teodor Meleşcanu, ministru de externe al României, dl. Mişu Negriţoiu, consilier prezidenţial, dl. Gavriil Iosif Chiuzbaian, ministrul Justiţiei; oficialităţi civile şi militare ale Judeţelor Galaţi şi Brăila, alte persoane oficiale; După otpustul Sf. Liturghii, P.C. pr. Constantin Pârvu, vicar administrativ patriarhal, a dat citire gramatei patriarhale de numire a noului episcop în persoana P. S. Casian Crăciun. Cu ceremonialul îndătinat, P. F. Părinte patriarh Teoctist a înmânat cârja episcopală noului episcop, precum şi însemnele arhiereşti: engolpionul şi crucea, după care a fost aşezat în scaunul arhieresc. Luând cuvântul P. F. părinte Patriarh Teoctist a exprimat bucuria de a fi prezent împreună cu alţi membri ai Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la această festivitate şi în mijlocul credincioşilor din această parte a ţării încărcată de istorie. P. F. Sa a făcut apoi un scurt istoric al celor aproape două mii de ani de creştinism aici la gurile Dunării, unde dreapta credinţă s-a împletit armonios cu felul de a fi al neanului românesc, trecut prin atâtea şi atâtea încercări. P. F. Sa a adus în amintire numele episcopilor care au păstorit în scaunul istoric al acestei Eparhii, începând cu episcopul Melchisedec Ştefănescu şi până la arhiepiscopul Antim Nica. P. F. Sa a făcut cele mai bune urări noului episcop, îndrumându-l spre o colaborare fructuoasă şi benefică cu preoţii şi credincioşii din această Eparhie. Dl. Mişu Negriţoiu, consilier prezidenţial a dat citire decretului prezidenţial de recunoaştere a noului episcop al Dunării de Jos, după care dl. Teodor Meleşcanu, ministru de externe a dat citire mesajului trimis cu acest prilej de dl. Nicolae Văcăroiu, prim-ministru al Guvernului României.

P. S. Casian Crăciun, vădit mişcat de solemnitatea momentului, a mulţumit bunului Dumnezeu că l-a chemat astăzi la o slujire atât de înaltă în Biserica lui Hristos.

A enunţat apoi un adevărat program de viitor privind activitatea bisericească, culturală şi filantropică din Eparhie asigurând pe toţi, clerici şi mireni, de străduinţa P. S. Sale de a întruchipa chipul adevăratului păstor de suflete, aşa cum îl prezintă Sf. Evanghelii şi epistolele Sf. Pavel.

A încheiat P. F. Teoctist, mulţumind celorlalţi membri ai Sf. Sinod care au luat parte la această festivitate precum şi reprezentanţilor autorităţilor civile şi militare prezente.

În acordurile imnului patriarhal înalţii ierarhi, împreună cu persoanele oficiale au ieşit apoi din Catedrală îndreptându-se spre reşedinţa episcopală.

Pe esplanada Catedralei, P. F. Părinte Patriarh Teoctist şi P. S. Casian s-au adresat unei imense mulţimi de credincioşi prezentă la Sf. Liturghie. Consiliul Eparhial a oferit apoi o agapă în saloanele complexului „Cazino" din Galaţi. La agapă au toastat P. F. Părinte Patriarh Teoctist, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Î. P. S. Mitropolit Daniel al Bucovinei, P. S. Nifon al Sloboziei, dl. Teodor Meleşcanu, ministru de externe, dl. consilier prezidenţial Mişu Negriţoiu, dl. Iosif Chiuzbaian, ministru de Justiţie, dl. Nicolae Bouran, prefectul judeţului Galaţi, alte persoane oficiale. Tuturor le-a răspuns P. S. Casian. După masă a fost organizată o croazieră pe Dunăre cu un vapor special, până în dreptul oraşului Reni din Republica Ucraina, oraş care aparţinea în trecut de episcopia de Ismail al cărui prim ierarh a fost învăţatul episcop Melchisedec Ştefănescu. Astfel a fost înscrisă o nouă pagină în cartea de aur a Episcopiei Dunării de Jos prin instalarea celui de al 10-lea episcop al ei.

Rugăm pe bunul Dumnezeu să dăruiască noului episcop al Dunării de Jos înţelepciune, zile bune, cu pace şi sănătate cu binecuvântate împliniri spre a conduce Biserica lui Hristos de pe aceste meleaguri ale Dunării de Jos şi, pe credincioşii ei, „printre necazurile lumii şi mângâierile lui Dumnezeu" cum spunea fer. Augustin (De civitate Dei 18, 51—2) spre limanurile fericirii din veacul de acum şi cel ce va să vină.

Întru mulţi şi fericiţi ani Prea Sfinţite Părinte Casian!

Arhid. Visarion Bălţat

ŞTIRI - INFORMAŢII

— Sâmbătă, 31 iulie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită la mânăstirea de maici din Predeal.

— Duminică, 24 iulie a.c., Î. P. S. Sa împreună cu P. F. Patriarh Teoctist şi cu alţi ierarhi, a săvârşit Sf. Liturghie în Catedrala episcopală „Sf. Nicolae" din Galaţi cu ocazia instalării P. S. Casian Gălăţeanul ca episcop al Episcopiei Dunării de Jos.

La agapa frăţească oferită de Consiliul Eparhial Galaţi, Î. P. S. Sa a rostit un cuvânt ocazional.

— Luni, 25 iulie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită la centrul eparhial Buzău.

— Joi, 28 iulie a.c., a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sâmbătă, 30 iulie Î. P. S. Sa a cercetat canonic mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus şi mânăstirea Predeal jud. Braşov.

— Duminică, 31 iulie, Î. P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica-monument istoric „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului.

La timpul potrivit tânărul teolog Radu Ursu a fost hirotonit întru diacon.

Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învăţătură creştinească pe marginea pericopei evanghelice a zilei, după care a instalat ca paroh II al acestei parohii pe P. C. pr. Ioan Herda, fost paroh în Predeal, pe care Î. P. S. Sa l-a şi hirotesit întru iconom.

În aceeaşi zi Î. P. S. Sa a inaugurat „Muzeul Junilor" deschis în clădirile Bisericii „Sf. Nicolae" — Şchei.

— Marţi, 2 august, Î. P. S. Sa s-a întâlnit la Bucureşti cu dl. Florin Georgescu, ministrul finanţelor şi cu dl. Gheorghe Vlăduţescu, ministru secretar de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte, în legătură cu probleme privind nou-înfiinţata Episcopie — Covasna-Harghita.

— Marţi, 2 august 1994, conform dorinţei testamentare a mitropolitului de pioasă amintire Nicolae Colan, cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, rămăşiţele pământeşti ale acestuia au fost dezhumate din cimitirul mare din Râşinari şi reînhumate cu toată cinstea în Cripta pregătită special în necropola mitropolitană de la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

— Sâmbătă, 6 august, Î. P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a noii biserici cu hramul „Sf. Gheorghe", nou-construită în municipiul Făgăraş şi Sf. Liturghie arhierească.

În cadrul acesteia C. diacon Radu Ursu a fost hirotonit întru preot pe seama Parohiei Vlădeni, prot. Braşov, iar seminaristul Nicolae Cişmaş întru diacon.

Î. P. S. Sa a rostit un cuvânt de învăţătură legat de praznicul Schimbării la Faţă a Domnului după care a hirotesit întru iconom pe P. C. Pr. Ioan Ciocan, sub îndrumarea căruia într-un record de numai două luni a fost înălţată această biserică de lemn, adevărată bijuterie arhitectonică.

— Marţi, 9 august, Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Păltiniş.

Tot în aceeaşi zi, Î. P. S. Sa s-a întâlnit cu d-nii Andrei Pleşu şi Gabriel Liiceanu.

— Miercuri, 10 august, Î. P. S. Sa a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe Dl. Gheorghe Gheorghiu, ambasadorul României la Vatican. Domnia sa a fost însoţit de dl. Octavian Ghibu.

— Joi, 11 august 1994, Î. P. S. Sa a primit pe prof. univ. dr. Victor Grecu din Sibiu.

— Sâmbătă, 13 august, Î. P. S. Sa a cercetat canonic mânăstirea Sâmbăta de Sus şi Mânăstirea Predeal.

— Duminică, 14 august, Î. P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a monumentalei biserici cu hramul „Sf. Nicolae" din Braşov, a cărui pictură executată de Mişu Popp a fost recent restaurată. A fost oficiată apoi Sf.Liturghie arhierească în cadrul căreia Î. P. S. Sa a rostit un cuvânt de învăţătură.

P. C. preoţi parohi Nicolae Puchianu şi Nicolae Băşa au fost hirotesiţi întru iconomi-stavrofori, fiind acordate acte de apreciere şi Consiliilor şi Comitetelor Parohiale.

În aceeaşi zi, la orele amiezii, în localitatea Bran, Î. P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a bustului generalului Traian Moşoiu, rostind un cuvânt ocazional.

A urmat apoi un program artistic susţinut de corul veteranilor „Tiberiu Brediceanu", din cadrul Cercului Militar Braşov. Au participat autorităţi civile şi militare ale Jud. Braşov, o numeroasă asistenţă.

— Luni, 15 august, de praznicul „Adormirii Maicii Domnului", I.P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească la Mânăstirea Sâmbăta de Sus, cu prilejul zilei hramului.

În cadrul Sf. Liturghii, la timpul potrivit, Cucernicul diacon Nicolae Cişmaş a fost hrotonit întru preot pe seama parohiei Geacăş, prot. Mediaş.

După cuvântul de învăţătură rostit cu acest prilej, Î. P. S. Sa a hirotesit întru duhovnic pe P. C. Pr. Radu Ursu şi Nicolae Cişmaş, iar întru protosinghel pe P. C. Ierom. Lucian Coroi, secretar al Mânăstirii.

A fost oficiată apoi o panihidă la mormintele mitropoliţilor Nicolae Bălan, Nicolae Colan şi Nicolae Mladin din necropola mânăstirii, apoi la fântâna din curte slujba de sfinţire a apei.

Marţi, 16 august a.c., Î. P. S. Sa a avut o întâlnire cu un grup de arhitecţi în legătură cu noua construcţie a viitoarei Academii de la Mânăstirea Sâmbăta.

— Miercuri, 17 august a.c., Î. P. S. Sa a primit pe P. S. Andrei.

— Joi, 18 august, Î. P. S. Sa a primit pe d-nii Iurie Roşca şi Vlad Cubreacov, parlamentari din Republica Moldova.

— Vineri, 19 august, Î. P. S. Sa a primit pe d-nul Leon Butnaru, scriitor din Republica Moldova.

— În aceeaşi zi Î. P. S. Sa a primit pe Excelenţa Sa dl. Jeftic Desimir, ambasadorul Iugoslaviei la Bucureşti.

— Duminică, 21 august, Î. P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii mânăstirii nou înfiinţată de la Turnu Roşu, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului".

Sf. Liturghie arhierească a fost oficiată pe un podium special, la ea participând credincioşi în număr foarte mare, din zonele învecinate.

Pentru munca depusă la restaurarea acestui aşezământ monahal, P. C. Pr. Paroh Mihai Vrânceanu a fost hirotesit întru iconom.

A fost instalat şi noul stareţ al mânăstirii în persoana P. C. ierom. Petroniu Tănase.

Au fost acordate acte de apreciere Consiliului şi Comitetului parohial, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învăţătură.

— Joi, 25 august a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, unde s-a întâlnit cu un grup de oameni de cultură şi artă din Republica Moldova aflaţi în vizită în ţara noastră.

În aceeaşi zi Î. P. S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe preoţii catolici Pr. Giuseppe Como, profesor la Seminarul Teologic din Milano şi pe Pr. Sandro Della Fratte, profesor la Seminarul Teologic din Treviso-Italia, aflaţi în vizită la Sbiu.

Însoţiţi de P. C. Arhid. Visarion Bălţat, secretar eparhial, cei doi preoţi romano-catolci au făcut o vizită la Mânăstirea Sâmbăta de Sus, iar vineri 26 august au vizitat obiective culturale, istorice şi religioase din oraşul Sibiu.

— Vineri, 26 august Î. P. S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu un grup de profesori şi studenţi de la Colegiul Universitar „Don Nicola Mazza" din Padova, condusă de Pr. Giovanni Brusegan, profesor de ecumenism la Facultatea de Teologie din Padova.

— Sâmbătă, 27 august a avut loc la Blaj, instalarea P. S. Lucian Mureşan în scaunul de Arhiepiscop şi Mitropolit al Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolică) din România.

Mitropolia Ardealului a fost reprezentată de P. C. Arhid. Ezechil Oancea şi P. C. Arhid. Visarion Bălţat, secretar eparhial, care a transmis noului întronizat mesajul Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa, însoţit de secretarul eparhial Arhid. Visarion Bălţat, a făcut o vizită la Mânăstirea Recea, jud. Mureş unde Î. P. S. Sa s-a întâlnit cu P. S. Episcop Andrei al Alba Iuliei. Î. P. S. Sa s-a întâlnit apoi în biserica mânăstirii cu vieţuitoarele acesteia în frunte cu maica stareţă Cristina şi P. C. Ierom. Iovan, duhovnicul mânăstirii adresându-se apoi cu un ales cuvânt de învăţătură duhovnicească, tuturor celor prezenţi în biserică la slujba privegherii.

— Duminică, 28 august, Î. P. S. Antonie, la iniţiativa Consiliului parohial, a Pr. paroh Ionel Şerban şi a P. S. Episcop Andrei a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil" din Parohia Sărmaş, prot. Luduş, jud. Mureş.

A fost oficiată apoi Sf. Liturghie arhierească de către Î. P. S. Mitropolit Antonie împreună cu P. S. Episcop Andrei în cadrul căreia a fost hirotonit un preot. Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învăţătură în legătură cu biserica-locaş de închinare, după care la propunerea P. S. Andrei, a hirotesit întru iconom stavrofor pe P. C. Pr. Ionel Şerban parohul localităţii.

În aceeaşi zi, după agapa frăţească, oferită de Consiliul Parohial Sărmaş, Î. P. S. Sa a făcut o vizită scriitorului şi eseistului Ioan Mircea, redactor şef al revistei „Transilvania" din Sibiu, originar din Sărmaş.

Arhid. Visarion Bălţat

LIVIU REBREANU...

(Urmare din pag. a 5-a)

devină obiectiv şi realist, năzuind spre culmea maturităţii. El a devenit preocuparea principală a literaturii din vremea aceea şi din cea următoare.

Cu primul său roman ION (1920), capodoperă a prozei româneşti, realizează un moment de răscruce în evoluţia romanului românesc, prin capacitatea de obiectivare artistică. ION a însemnat o dată în istoria literaturii noastre. În el se descrie viaţa românului din Ardeal cu toate luminile şi umbrele lui. Rebreanu cuprinde în această operă tipuri şi aspecte din întreaga societate a Ardealului, ţărani, orăşeni, români şi maghiari, dându-ne o gigantică frescă a acestei regiuni. Nu lipsesc nici preoţii. Preotul Belciug este prezentat ca un naţionalist intransigent şi un zelos creştin. Prin biserică el păstrează conştiinţa românească. În zugrăvirea caracterelor, a grupurilor de oameni şi a aspectelor sociale, Rebreanu apare ca un profund evocator de viaţă. ION poate fi considerat „epopeea neamului românesc din Transilvania".

Al doilea roman, PĂDUREA SPÂNZURAŢILOR, poate cea mai bună operă a lui, creează romanul crizei morale declanşate de absurditatea războiului. Este o emoţionantă prezentare epică şi cu disecări psihologice ale unor eroi de puternică individualitate. Apostol Bologa şi Ilonca sunt figuri reprezentative.

Al treilea roman de mari proporţii este RĂSCOALA (2 vol.), care configurează romanul maselor răzvrătite; descrie fresca frământărilor sociale din 1907 în România veche. Autorul reuşeşte să ne evoce atmosfera acelor vremuri tulburi şi să ne zugrăvească mediul cu toate tipurile caracteristice. RĂSCOALA este corespondentul pentru România veche al romanului ION din Ardeal.

În aceste trei romane s-a afirmat marele talent de romancier a lui Rebreanu. În ele autorul se arată un admirabil evocator al gloatelor şi al exponenţilor ei, cu adevărat romancier al vieţii ţărăneşti. Aceste romane fac din opera lui Rebreanu un mare moment al romanului românesc ajuns la maturitate.

Alte romane sunt: ADAM ŞI EVA, cu care experimentează romanul metafizic (teoria metempsihozei); CIULEANDRA, în care demonstrează un interesant caz patologic; JAR, romanul dragostei din toate timpurile; CRAIŞORUL (Horia), roman istoric; GORILA, nereuşit, social politic şi ultimul AMÂNDOI, narăţiune poliţistă.

Rebreanu însuşi vorbeşte de „misterul eternităţii". „Creând oameni vii scriitorul se apropie de acest mister. Când ai reuşit să închizi în cuvinte câteva clipe de viaţă adevărată, ai realizat o operă mai preţioasă decât toate frazele frumoase din lume". Iar Rebreanu a surprins în asprele sale rostiri nu doar câteva clipe, ci viaţa însăşi, în torenţiala şi nesfârşita ei curgere.

Indiferent de numele lor, fiecare din romanele lui Rebreanu oferă o altă formulă narativă, conturând imaginea unitară a omului în împrejurări şi incidenţe felurite.

Rebreanu este un scriitor naţional. Prin el grăieşte parcă, masiv, sobru, impresionând Ardealul întreg, adresându-se sufletului românesc dintotdeauna. Să primim cu pietate acest mesaj şi să-l cinstim cu vrednicie pe demiurgul care i-a dat glas. Prilejul este nimerit cu ocazia acestui semicentenar al morţii sale.

Capodoperele sale literare, care stau la temeliile literaturii române, îl consacră — cu adevărat — creatorul romanului românesc modern. Inepuizabilă forţă epică, strălucind vaste spaţii, capacitatea de înnoire a structurilor narative de la o carte la alta îi asigură un loc privelegiat, doar al său, în panteonul literaturii româneşti.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

15 septembrie

Nr. 35—36

1994

JERTFA MÂNTUITORULUI PE LEMNUL CRUCII

Centrul slujirii lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, pe pământ, îl constituie slujirea sa arhierească, prin care a adus mântuirea lumii şi împăcarea omului cu Dumnezeu. El, cel prezis de psalmistul David, cu cuvintele: „Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec!" (Psalm 110, 4) avea să instaureze o jertfă nouă. În persoana lui Hristos-Dumnezeu, sf. ap. Pavel recunoaşte pe Cel prezis de psalmist, ca „fiind făcut, după rânduiala lui Melchisedec, arhiereu în veac (Evrei 6, 20), pe care îl caracterizează ca „neavând nici început al zilelor, nici sfârşit al vieţii, şi făcut fiind asemenea Fiului lui Dumnezeu, el rămâne preot pururea" (Evrei 7, 3).

Pentru păcatele neamului omenesc, pentru viaţa şi mântuirea lumii, Hristos s-a adus pe sine jertfă prin suferinţele suportate şi, prin excelenţă, prin moartea sa pe lemnul crucii. Potrivit Scripturilor: „ca o oaie spre junghiere s-a dus şi ca un miel fără de glas, înaintea celui ce-l tunde, aşa nu şi-a deschis gura sa" (Isaia 53, 10). „Fiind în chipul lui Dumnezeu, n-a ţinut ca la o pradă la egalitatea sa cu Dumnezeu, ci s-a golit pe sine, chip de rob luând, asemenea oamenilor făcându-se ... s-a smerit pe sine, ascultător făcându-se până la moarte, şi încă moarte de cruce" (Filipeni 2, 6—8). Biserica aduce imn de slavă lui Hristos care pe cruce a jertfit trupul său, viaţa sa, grăind: „Răscumpăratu-ne-ai din blestemul legii cu scump sângele tău, pe cruce pironit fiind şi cu suliţa împungându-te, nemurire ai izvorât oamenilor". „Hristos a murit pentru păcatele noastre". (I Cor. 15, 3) „făcându-se pentru noi blestem, pentru că... blestemat este oricine care este spânzurat pe lemn" (Gal. 3, 13).

Cine putea să elibereze lumea din robia păcatelor, căci cel ce moare, de abia se eliberează de vina sa, dar să mai poată elibera cu sine încă vreunul?[1] Între oameni nu se găsea nici unul care să nu aibă nici o vină şi să sufere pentru greşalele altora. Nici omul singur şi nici omenirea întreagă, chiar dacă ar fi suferit de o mie de ori moartea, n-ar fi fost în stare să împace pe om cu Dumnezeu.[2] Eliberarea o putea realiza numai o fiinţă fără păcat — numai Dumnezeu. Dar Dumnezeu fiind inaccesibil suferinţelor şi morţii, a luat asupra sa fire capabilă de suferinţă şi moarte; s-a făcut de o fiinţă cu noi în toate şi identică cu noi, însă fără de păcat. Prin trup a dat lovitura morţii potrivnice şi prin însăşi firea supusă ei a răzbit-o, spre a nu se putea spune, că moartea ar fi fost învinsă de Dumnezeu şi nu de om.[3] Hristos a slobozit la libertate pe cei legaţi, ca unul care nu avea lipsă să o cucerească pentru sine, fiind Stăpân şi Dumnezeu.[4]

El ce, îndeobşte, a răscumpărat cu bani, pe un rob, nu a făcut-o din compasiune şi dragoste pentru robul său, ci spre a-şi aduce luişi folos, cu preţul muncii acestuia, care va mai avea astfel de suferit pentru trebuinţele celui ce l-a răscumpărat.

Dimpotrivă, prin chinurile şi moartea Sa, Mântuitorul s-a dat pe sine preţ de răscumpărare pentru fericirea robilor săi, nu spre a urmări vreun folos de pe spinarea celor pe care i-a răscumpărat, ci spre a veni în sprijinul robilor săi, ca aceştia să se bucure de ambianţa de desrobire şi libertate la care au fost aduşi, precum şi de intrarea în bucuria Domnului lor.[5]

Pe cruce, Mântuitorul Hristos a pătimit ca nimeni altul dintre oameni. Suferinţele lui au fost cele mai mari pe care vreo fiinţă omenească le-a îndurat vreodată. Zbuciumul şi suferinţele lui Hristos pe cruce au fost pe măsura celor exprimate de profetul Ieremia prin cuvintele: „voi, care treceţi pe cale..., uitaţi-vă şi vedeţi dacă este vreo durere ca durerea mea!" (Plângeri 1, 12).[6] Deşi a pătimit natura omenească a Domnului Hristos, potrivit

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Dumitru Dumitreasă

1 Andrutsos H., Dogmatica Bisericii ort. răsăritene, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 215.

2 Cabasila N., Despre viaţa în Hristos, trad. de T. Bodogae, Sibiu, 1946, p. 20—21.

3. Andrutsos, op. cit., p. 215—216.

4 Cabasila, op. cit., p. 21.

5 Ibidem, p. 204—205.

6 Huonder A., La picioarele Mântuitorului, vol. II, prelucrare de I. Moşoiu, Sibiu, 1937, p. 222—223.

Biserica şi problemele lumii în care trăim

Între 5—13 septembrie a.c., s-au desfăşurat la Cairo, sub patronajul O.N.U., lucrările celei de a treia Conferinţe internaţionale dedicate „Populaţiei şi Dezvoltării".

Prima Conferinţă asupra aceleiaşi teme a avut loc la Bucureşti, în 1974, iar a doua la Mexico City, în 1984. Prin urmare, tot la un deceniu se convoacă o astfel de întrunire, în cadrul căreia Organizaţia Naţiunilor Unite dezbate problemele stringente, care stau în faţa omenirii şi în special cele legate de creşterea demografică şi dezvoltarea economică.

La recenta Conferinţă au luat parte peste 15 000 de participanţi: şefi de stat şi guvern, politicieni, oameni de ştiinţă, reprezentanţi ai unor organizaţii neguvernamentale din 185 de state, alţi invitaţi.

Vaticanul a purtat o susţinută campanie de presă, nu atât împotriva Conferinţei ca atare, cât pentru împiedicarea adoptării unor hotărâri care să contravină principiilor moralei creştine şi să prejudicieze demnitatea fiinţei umane. De asemenea, au refuzat să participe la Conferinţă, ţări precum Arabia Saudită, Sudanul, Libanul şi Irakul, unde conservatorismul islamic este preponderent. Premierii Turciei şi Bangladeshului au refuzat să conducă delegaţiile ţărilor lor la Cairo. Iranul a trasat sarcină membrilor delegaţiei sale de a cere respectarea întru totul a prevederilor Coranului cu privire la natalitate, avort, relaţiile dintre sexe.

Date fiind aceste temeri şi proteste exprimate făţiş, secretarul general al Conferinţei a ţinut să sublinieze încă de la început că reuniunea de la Cairo **„nu preconizează şi nu încurajează avorturile"**.

Ea îşi propune a fi **„un moment de conştiinţă"**, de dezbatere raţională şi responsabilă a problemei demografice, în aşteptarea secolului XXI, cu atât mai mult cu cât constatările care s-au făcut, în privinţa creşterii demografice, nu sunt de fel liniştitoare. Astfel, din 1950 şi până azi, populaţia globului s-a dublat, ajungându-se la 5, 6 miliarde. Până în 2050 se prognozează că vom fi 10 miliarde de locuitori ai Terrei. Dintre aceştia, 95% vor fi în ţări din lumea a treia. Din păcate, nu în acelaşi ritm s-a desfăşurat procesul de dezvoltare economică. Sărăcia şi subdezvoltarea s-au accentuat din ce în ce mai mult.

Concluziile care s-au impus au vizat evident diminuarea ritmului naşterilor, printr-un control eficient, respectiv prin planingul familial. Între metodele de diminuare a natalităţii se numără şi avortul. În foarte multe ţări acesta a fost legalizat. După Revoluţia din decembrie 1989 avortul constituie o practică legală şi în România. Ce s-a întâmplat la noi, după adoptarea unei astfel de măsuri, este prea binecunoscut. Numărul avorturilor a depăşit cu mult numărul naşterilor. Deci a fost suprimată viaţa a zeci şi sute de mii de fiinţe umane fără apărare, căci oricâtă legitimitate i s-ar acorda, avortul rămâne în chip indubitabil omucidere. Fie că se face clandestin, fie sub ocrotirea legii nu poate fi taxat decât ca păcat de moarte, care afectează grav relaţia dintre Dumnezeu şi om.

În faţa unor atari stări de lucruri, găsim pe deplin justificată îngrijorarea manifestată de unele cercuri ale opiniei publice mondiale vis-à-vis de deciziile adoptate în întruniri internaţionale cum a fost şi Conferinţa de la Cairo.

Pe bună dreptate s-a reproşat că se caută a se disocia problema creşterii natalităţii de problema unei echitabile repartiţii a resurselor materiale. Deşi în 1989 comunismul a dispărut de pe arena istoriei şi, odată cu el şi opoziţia ideologică dintre Est şi Vest, totuşi nu s-a făcut până în prezent dovada unui efort internaţional serios pentru reducerea contrastului scandalos ce există pe plan economic între ţările din cele două foste blocuri.

Prioritară ar fi prin urmare nu atât adoptarea unor măsuri periculoase, precum avortul, de reducere drastică a natalităţii, cât mai ales reorientarea politicii economice mondiale, care să favorizeze dezvoltarea economică şi socială şi a popoarelor din zonele geografice bântuite de foamete şi sărăcie.

Individualismul şi egoismul, care caracterizează în prezent gândirea occidentală, trebuie corectate printr-o atitudine mai altruistă şi printr-o abordare mai responsabilă a drepturilor umane, între care se înscrie şi dreptul de a te naşte şi dreptul la o existenţă umană demnă.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Mitropolia Ortodoxă Română pentru Germania şi Europa Centrală

Prea Cucernici Părinţi*

După cum ştiţi, în ziua de 5 iunie 1994 a avut loc la München instalarea noastră ca Mitropolit pentru Germania şi Europa Centrală. Multă lume — şi în primul rând Biserica Mamă, căreia îi aparţinem prin fiinţa noastră duhovnicească, prin grai şi tradiţiile ei sfinte, prin care suntem în comuniune cu cei de acasă — a văzut în acest eveniment o lucrare providenţială, un răspuns al lui Dumnezeu la frământările şi aşteptările diasporei româneşti, care-şi caută identitatea şi unitatea de zeci de ani de zile.

Dacă până acum diaspora românească s-a zbătut neputincioasă în găsirea identităţii şi unităţii ei, pentru că le-a căutat adeseori în afara Bisericii sau servindu-se de Biserică în scopuri partinice, prin evenimentul din 5 iunie 1994, Dumnezeu îşi întinde mâna Sa providenţială şi o cheamă la singura unitate posibilă, aceea în Hristos, care se face una cu Biserica Sa din fiecare neam.

Aşa precum toţi ceilalţi ortodocşi din Occident îşi au ierarhi din neamul lor, care promovează pe lângă interesele generale ale Ortodoxiei şi pe cele specifice neamului lor, a binevoit Dumnezeu ca şi românii să aibă, în sfârşit, un ierarh al lor, care să se identifice cu ei, să-i ajute să se organizeze şi să se unească, ridicându-se astfel din lâncezeala în care se găsesc pentru a da mărturie bună în faţa celorlalţi şi a veni în sprijinul celor de acasă.

Desigur, suntem doar la începutul unui drum care poate fi lung şi anevoios. Patimi învechite, ambiţii politice şi interese egoiste împiedică încă pe mulţi să se smerească şi să vadă astfel mâna lui Dumnezeu întinsă asupra diasporei româneşti. Mulţi nu înţeleg că misiunea Bisericii este spiritual-profetică, de înnoire a omului prin har şi credinţă şi nu social-politică; aceasta din urmă nefiind decât consecinţa firească a celei dintâi. Mântuitorul şi Sf. Apostoli nu s-au angajat politic, cum voiau evreii, nici contra Cezarului care stăpânea Ţara Sfântă, nici împotriva instituţiilor nedrepte ale societăţii din vremea lor (sclavie...), ci au propovăduit pocăinţa şi întoarcerea la Dumnezeu, pentru înnoirea omului. Căci dacă omul se înnoieşte, se înnoiesc şi instituţiile şi tot ce ţine de viaţa sa.

Mulţi, de asemenea, au judecat şi continuă să judece Biserica după oamenii care stau în fruntea ei: ierarhi şi preoţi, uitând poporul lui Dumnezeu care s-a sfinţit şi continuă să se sfinţească prin aceşti ierarhi şi preoţi, mulţi, din păcate, nevrednici. Dar aceasta este o judecată nu numai nedreaptă, ci şi sectară, care nu duce decât la slăbirea şi dezbinarea Bisericii. Aşa au apărut în istoria Bisericii toate sectele. Să ne întrebăm: Oare ne putem schimba după ambiţiile sau după bunul nostru plac părinţii care ne-au născut? Cine poate spune: „pentru că tatăl meu este beţiv, eu nu mai sunt copilul său?" Nu trebuie oare mai degrabă să-i acoperim goliciunea ca Sim şi Jafet pe a tatălui lor, Noe şi să primim astfel binecuvântarea şi nu blestemul căzut asupra lui Ham? (Cf. Fac. 5, 20—27). Şi apoi, crede cineva că va găsi aiurea părinţi mai buni ca cei care i-au dat viaţă? Să nu ne amăgim crezând că, refuzându-ne părinţii duhovni-

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolit SERAFIM JOANTĂ
Ostengasse 31
D-93047 Regensburg

15 august 1944
Adormirea Maicii Domnului

* Redacţia „Telegrafului Român" găzduieşte cu plăcere acest ales cuvânt părintesc adresat preoţilor şi credincioşilor ortodocşi români din diaspora, mai ales celor din Germania şi Europa Centrală.

Suntem convinşi că nu numai ei, dar oricine va citi aceste rânduri se va hrăni duhovniceşte şi se va însufleţi de dorinţa de a pune mai presus de disensiuni şi interese meschine, dragostea de Dumnezeu şi de semeni, şi în primul rând dragostea faţă de cei de o seminţie cu noi, indiferent unde ar trăi aceştia.

Refacerea relaţiilor interumane

În prezent societatea românească are multe goluri de umplut şi stări deficitare de îndreptat, mai ales de ordin moral, între care se numără şi relaţiile dintre oameni, în refacerea cărora un rol eficient îl are Biserica. Rolul ei pleacă de la constatarea cum se aplică azi aceste relaţii, ca şi de la faptul cum ar trebui să fie.

Am arătat într-un articol precedent că relaţiile dintre oameni se reduc la trei: omul împotriva omului, omul pe lângă om şi omul în slujba omului. După valoarea lor morală, ele sunt apreciate sau condamnate. Prima şi a doua, dominante în viaţa socială, sunt condamnate de Biserică, cea de a treia — alterată sau chiar desfiinţată — recomandată.

Refacerea morală a relaţiilor umane se impune cu stringenţă. Aproape jumătate de veac ateismul a încercat scoaterea lui Dumnezeu din viaţa şi sufletul românilor. În prezent, pentru redresarea vieţii sociale şi a relaţiilor dintre oameni, Biserica caută să justifice prezenţa lui Dumnezeu în creaţie, în istorie, în realitatea vieţii, pe care caută s-o transfigureze în Hristos. Prezenţa lui Dumnezeu în lume rezolvă cu bine toate problemele vieţii, în timp ce absenţa Lui face ca omul să fie cuprins în interior de forţe iraţionale şi iresponsabile, care-i anulează calitatea de fiinţă socială.

Prezenţa divină în lume trebuie să atragă după sine mai întâi apropierea omului de Dumnezeu. Şi de ce? Pentru că oamenii care se depărtează de Dumnezeu, se depărtează şi unii de alţii, nu se văd ca prieteni, ci ca străini şi duşmani. Pentru a evita această stare trebuie făcut drumul invers: să-i apropii de Dumnezeu, calea cea mai simplă şi singura adevărată.

Biserica promovează viaţa socială şi prin practicarea iubirii — forţa înfrăţirii universale, singura în stare să schimbe natura şi conţinutul relaţiilor umane. „Iubirea nu suferă ură (şi indiferenţă n. n.) faţă de om" (Maxim Mărturisitorul). Prin iubire omul primeşte pe celălalt în sanctuarul său sufletesc. Sunt doi într-o unitate. Iubirea este forţa care străbate în două suflete pe care le uneşte şi le contopeşte total. Este dăruire şi primire în acelaşi timp. Dragostea reciprocă este datoria fiecărui om. Omul iubirii transformă relaţiile negative în pozitive, pe care apoi le practică cu maximum de eficienţă.

Această lucrare de desăvârşire morală se impune fiecăruia din noi. Să ascultăm glasul Bisericii, singura care ne oferă mijloace spirituale edificatoare pentru desfăşurarea normală a vieţii sociale în toate manifestările ei.

Prot. Ieremia B. Ghita

Sf. Liturghie — Marea Iubire (VI)

— TAINĂ ŞI CUNOAŞTERE —

Poporul lui Dumnezeu, aflându-se în sfântul locaş, şi-a unit cugetul şi glasul inimii, împreună cu preotul slujitor, cerând mila lui Dumnezeu, în acea **Ectenie mare**, pe care am prezentat-o, cu şirul ei de rugăciuni care se aştern ca un baldachin de taină, peste întreaga lume şi creaţie.

Venirea la sfânta biserică şi participarea liturgică, dincolo de interesul personal, prezintă pe fiecare credincios într-un rol profetic, de acută misiune, de implicare nu numai întru ale sale, ci în rosturile lumii întregi, trezindu-l a fi „împreună lucrător cu Dumnezeu", cu convingerea nezdruncinată că „puţin aluat dospeşte toată frământătura" (Gal. 5, 9).

Şi, într-adevăr, noi credincioşii, venind la Sfânta Liturghie, nu ne rupem şi nici nu ne izolăm de lume, pentru că „suntem trup din trupul lumii acesteia şi sânge din sângele ei, care suntem parte a ei; numai cu noi şi prin noi lumea se poate înălţa către Creatorul, ... o facem părtaşă Împărăţiei veşnice a lui Dumnezeu. În aceasta şi constă valoarea Bisericii, pentru aceasta este lăsată în lume, ca parte a ei, ca simbol al mântuirii ei" (Al. Schmemann: Euharistia..., op. cit., p. 58).

De aceea, avansându-se în taina liturgică, cu această conştiinţă a unităţii, mintea şi graiul credincioşilor aduc laudă şi preamărire lui Dumnezeu, şi se transpun în Vechiul Testament, întru întâmpinarea Dumnezeului Treimic, prin cele trei cântări scurte numite antifoane.

Primul antifon sună astfel: **„Binecuvintează suflete al meu pe Domnul** şi toate cele din lăuntrul meu, numele cel sfânt al Lui", ca o recunoştinţă totală, pentru marea Sa Iubire.

În timpul acestei cântări, preotul slujitor se roagă în taină, zicând: „Doamne, Dumnezeul nostru, a cărei stăpânire este neasemănată şi mărire neajunsă, a cărui milă este nemăsurată şi iubirea de oameni negrăită, Însuţi Stăpâne, după bună milostivirea Ta, caută spre noi şi spre sfântă biserica aceasta, şi revarsă peste noi şi peste cei ce împreună cu noi se roagă, milele Tale cele bogate şi îndurările Tale". Între cele trei antifoane se intercalează ectenii mici: („Iară şi iară cu pace Domnului să ne rugăm"), ele constituindu-se ca o antrenare perpetuă la rugăciune şi predare lui Dumnezeu.

În faţa atotputerniciei şi măreţiei divine, întreaga comunitate liturgică face apel la marea Sa milostivire, simţind apropierea divină ca un har încălzitor al sufletelor, pentru sudura lor întru unitatea iubirii, a milei şi a iertării.

Antifonul al doilea: **„Unule născut** Fiule şi Cuvântul lui Dumnezeu, Cela ce eşti fără de moarte şi ai primit pentru mântuirea noastră, a Te întrupa din Sfânta Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioara Maria, Carele neschimbat Te-ai întrupat şi răstignindu-Te, Hristoase Dumnezeule, cu moartea pe moarte ai călcat, unul fiind din Sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, mântuieşte-ne pe noi".

Dumnezeul Cel veşnic este o singură fiinţă, în trei persoane: Tatăl nenăscut, Fiul „unul născut, care din Tatăl S-a născut, mai înainte de toţi vecii, lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut, Cel ce este de o fiinţă cu Tatăl prin care toate s-au făcut. Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire s-a coborât din cer şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria şi S-a făcut Om" (Credeul). În această întrupare n-au apărut „două persoane deosebite, ci **una şi aceeaşi:** Dumnezeu şi Om desăvârşit" (Sf. Ioan Damaschin: Dogmatica ed. II. Trad. de Pr. D. Fecioru. Bucureşti, 1943, p. 198), pe care îl cântăm liturgic ca pe Cel ce are „stăpânirea şi Împărăţia şi Puterea, în vecii vecilor".

În timpul acestei cântări, preotul liturghisitor se roagă în taină: „Doamne, Dumnezeul nostru, mântuieşte poporul Tău şi binecuvintează moştenirea Ta, plinirea Bisericii Tale păzeşte-o, sfinţeşte pe cei ce iubesc podoaba Casei Tale, Tu pe aceştia preamăreşte-i, cu dumnezeiască puterea Ta şi nu ne lăsa pe noi cei ce nădăjduim în Tine". Şi care este cea mai aleasă **podoabă** a bisericii, dacă nu sufletele credincioşilor prezenţi cu evlavie, la Sfânta Liturghie? cum spunea Sfântul Ioan Gură de Aur, că: „mulţimea celor care vin la biserică este haina Bisericii", parafrazând pe proorocul Isaia care zicea: „Cu toţi se adună, toţi vin la Tine... Tu te vei îmbrăca întru ei, ca într-un veşmânt de podoabă..." (Is. 49, 18): Sf. Ioan Hrisostom: Cuvântări la Praznice Împărăteşti, Bucureşti, 1942, trad. Pr. Dr. Dumitru Fecioru, (Cuvântul I la Rusalii, p. 245).

Se roşteşte apoi, iar ectenia mică, arătându-se nemărginita bunătate şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Cel slăvit în Sfânta Treime.

Urmează antifonul al treilea cu cele **nouă fericiri:** în timpul cântării lor, preotul se roagă în Sfântul Altar, în taină, ca unul ce simte şi mai puternic dorul mântuirii pentru sine şi pentru toţi credincioşii:

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Nichifor Todor

MIHAI EMINESCU ŞI GEORGE ENESCU

Personalităţi artistice desăvârşite, M. Eminescu şi G. Enescu prezintă sub acest raport mai multe afinităţi, încât o paralelă între ei şi opera lor pare posibilă.

Amândoi s-au născut în nordul Moldovei şi şi-au petrecut copilăria în mijlocul unei naturi încântătoare, care li s-a sedimentat în suflet, având apoi ecou în creaţiile lor.

Născut la Botoşani (1850), cu copilăria-i petrecută la Ipoteşti, M. Eminescu devine prizonierul ei:

Fiind băiet păduri cutreieram
Şi mă culcam ades lângă izvor, ...
Răsare luna, -mi bate drept în faţă:
Un rai din basme văd printre
pleoape, ...
Un bucium cântă tainic cu dulceaţă,
Sunând din ce în ce tot mai
aproape ...

Evocarea satului copilăriei o întâlnim în poezia: *Din străinătate:* valea Drăzleucăi şi pârâul cu acelaşi nume, codrul de la Baisa şi cele 17 căsuţe acoperite cu paie ale cătunului Ipoteşti:

Aş vrea să văd acuma natala mea
vâlcioară,
Scăldată în cristalul pârăului
de-argint,
Să văd ce eu atâtea iubeam
odinioară:
A codrului tenebră, poetic labirint;

Să mai salut o dată colibele din
vale,
Dorminde cu un aer de pace,
liniştiri,
Ce respirau în taină plăceri mai
naturale,
Visări misterioase, poetice şoptiri.

Născut la Liveni-Vârnav (1881), sat mărunt, într-o casă cu cerdac vopsit, o alee străjuită de salcâmi te duce până la poarta de intrare în grădină şi casă: *„Am fost* — spunea G. Enescu — *dacă îmi amintesc bine, un copil bine înzestrat şi cuminte".*

Cântecul şi natura cu întreaga lor putere de fascinaţie s-au întipărit adânc în sufletul copilului. Locurile natale, ale copilăriei, l-au vrăjit şi pe compozitor. Viaţa de la ţară, peisajele naturii, locurile întinse, poienile de pădure, pomii roditori din grădină, florile şi păsările vor avea ecou în opera sa:

„... Pârâiaşul din fundul grădinii: îl văd şi acum! Un fir subţire de apă care susura încetişor în fundul grădinii noastre..."

Pe toate le-a tâlcuit artistic în *Poema Română* (1896) — *„poem pe care l-am scris* — mărturisea el — *cu nespusă dragoste şi am încercat să reînviu scene familiare din ţara mea. Seară de vară în ajunul unei sărbători ... Se lasă noaptea ... apare luna ... fluierul unui păstor umple tăcerea cu suspinele unei doine pline de dor, furtuna care vuieşte şi apoi zorile ce aparin liniştite vestite de cântecul cocoşului, clopotele dângănesc a sărbătoare şi poporul se adună pentru joc"* — sunt imagini aievea, văzute şi trăite în lumea satelor din Ţara de Sus a Moldovei.

Pribegiile prin ţară, de foarte tânăr, îl pun pe M. Eminescu în contact cu poporul şi ţara, în inimă cu idealuri mari:

(Continuare în pag. a 2-a)

Graţian Jucan

Prea Cucernici Părinţi

(Urmare din pag. 1)

ceşti, servim astfel Biserica lui Hristos şi neamul căruia îi aparţinem!

Dar aceasta nu înseamnă că propovăduim supunerea oarbă faţă de părinţii noştri duhovniceşti, sau indiferenţa faţă de ceea ce se întâmplă în Biserică. Să nu fie! Căci ar însemna ca Biserica să-şi piardă vitalitatea şi să ajungă la periferia societăţii. Dimpotrivă, în virtutea calităţii de persoană liberă şi unică, dar în comuniunea organismului viu care este Biserica, fiecare este responsabil de tot ceea ce se întâmplă în ea. După cum sănătatea trupului depinde de fiecare mădular al lui.

Responsabilitatea în Biserică este deci comună, deşi ea este mai mare pentru episcopi şi pentru preoţi, potrivit cu slujirea lor specifică (Cor. 12, 27—30). Dar ea nu se poate exprima decât în măsura în care fiecare face parte efectiv din Biserică, fiind angajat cu toată fiinţa sa în viaţa liturgică şi în lupta pentru despătimire, împlinindu-şi astfel chemarea la sfinţenie (I Tes. 4, 3). Căci cum ar putea cineva care aparţine Bisericii doar cu numele să se simtă responsabil de soarta ei şi să se facă judecătorul celor din Biserică? Ştim cu toţii cât de mult firea noastră omenească, marcată de păcat, este înclinată să judece pe alţii şi să treacă cu vederea peste propriile lipsuri.

Responsabilitatea în Biserică este deci o problemă de sfinţenie personală. Numai în măsura în care eu mă sfinţesc pe mine însumi pot să-i ajut şi pe ceilalţi fraţi ai mei, pot să-i „judec" pentru îndreptarea lor, cu autoritatea Duhului care sălăşluieşte întru mine. Altfel, judecata mea va fi o critică sterilă care mă sărăceşte şi pe mine şi va îndârji şi pe semenul meu în răutatea lui. Desigur, toţi avem datoria de a ne îndrepta unii pe alţii, de a ne „judeca" unii pe alţii, dar câţi facem aceasta în Duhul lui Hristos, cu folos şi pentru noi şi pentru semenii noştri?

Dar această situaţie tristă a diasporei noastre nu trebuie să ne descurajeze, ci, mai degrabă, să ne determine la o şi mai mare angajare în căutarea unităţii ei. Pentru aceasta, se cuvine ca să ne liberăm noi, mai întâi, de prejudecăţile pe care le avem, pentru a ne putea iubi cu adevărat unul pe altul. Căci, ce suntem fără iubire? Nimic! Şi ce putem face fără iubire? Nimic. Mai grav: Ce devine, fără iubire, Dumnezeu pe care-L propovăduim şi slujirea noastră la Sf. Altar? Nu, oare, idol şi meserie de pe urma căreia aşteptăm o soldă? Cum să înţelegem, fără iubire, taina lui Dumnezeu, care este iubire şi taina fratelui nostru, care este viaţa noastră însăşi? Zis-a marele Antonie: „De la aproapele este viaţa şi moartea. Că de vom dobândi pe fratele, pe Dumnezeu dobândim, iar de vom sminti pe fratele, de Hristos ne despărţim" (Pateric).

Desigur, focul iubirii de Dumnezeu şi de aproapele se aprinde în noi şi creşte pe măsura credinţei şi angajării noastre sincere în slujirea la care am fost chemaţi, aceea de a propovădui prin cuvânt şi prin exemplu personal iubirea lui Dumnezeu pentru oameni, întruparea şi moartea Sa pentru împăcarea noastră.

De aceea, vă chem pe toţi cu chemare sfântă ca să vă îndepliniţi datoria de păstori duhovniceşti, „cu frică şi cutremur" (Fil. 2, 12), ştiind ce răspundere apasă asupra noastră înaintea lui Dumnezeu. Nu vă lăsaţi prinşi de duhul veacului acestuia care duce la pierzare, ci ridicaţi-vă deasupra lui, căci numai aşa vă veţi mântui şi pe voi şi veţi putea mântui şi pe alţii. Puneţi interesele lui Dumnezeu şi ale Bisericii mai presus de interesele personale care se vor împlini cu adevărat numai prin cele dintâi (Mt. 6, 33). Străduiţi-vă să aveţi în toate o purtare şi o judecată duhovnicească, fiind blânzi, îndelung-răbdători şi buni cu toţi oamenii, cum se cuvine unui slujitor al lui Dumnezeu, căci numai aşa cuvântul nostru va fi crezut şi ascultat. Feriţi-vă de a nu fi pricină de sminteală prin cuvântul sau fapta voastră. Căci „vai de cel prin care vine sminteala" (Mt. 18, 6—7)! Lumea de astăzi, deşi slabă în credinţă, este deosebit de exigentă faţă de noi, slujitorii lui Dumnezeu. Ea ne vrea cu adevărat modele de urmat, chiar dacă nu este dispusă să ne urmeze totdeauna. Iar dacă nu suntem astfel se sminteşte şi se îndepărtează de comuniunea liturgică a Bisericii.

Dar nu vom corespunde niciodată misiunii noastre, dacă nu ne străduim să devenim oameni ai rugăciunii. Trebuie să fim convinşi că nimic nu este mai important în lumea aceasta ca rugăciunea. Pentru că de la rugăciune vine şi înţelepciunea (cea de la Dumnezeu şi nu cea a lumii acesteia) şi iubirea şi puterea de a împlini totul spre slava lui Dumnezeu şi spre folosul semenilor. Or, oamenii de astăzi neglijează mai mult ca orice tocmai rugăciunea. Găsim timp pentru toate, numai pentru rugăciune nu. Iar aceasta este cea mai subtilă cursă a diavolului. Căci îndepărtându-ne de rugăciune ne câştigă pentru toate celelalte ispite ale sale.

De aceea, vă pun tuturor la inimă datoria de a nu neglija rugăciunea. Faceţi-vă un program zilnic de rugăciune, pe care să-l respectaţi cu stricteţe, până când veţi câştiga **dragostea de rugăciune** şi vă veţi ruga cu timp şi fără timp, făcând din tot lucrul vostru o mare şi neîncetată rugăciune.

Să aveţi, mai cu seamă, dragoste de Sf. Slujbe ale Bisericii, şi îndeosebi de Sf. Liturghie, pe care să le săvârşiţi cu credinţă înmulţită şi cu mare evlavie. Cuvintele proorocului Ieremia: „Blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă", trebuie să fie pentru noi un memento permanent, mai ales când ne aflăm în faţa Sf. Altar.

Să fiţi convinşi că lumea desacralizată de astăzi are cu atât mai multă nevoie de rugăciunea noastră cu cât înstrăinarea ei de Dumnezeu este mai mare. De aceea, nu scurtaţi slujbele, crezând că veţi avea mai mulţi credincioşi la Biserică sau de frica de a nu-i plictisi, ci mai degrabă săvârşiţi-le frumos, în duh de rugăciune adevărată care să-i angajeze şi pe ei ca împreună liturghisitori, prin cântarea comună şi prin împărtăşirea cu Sfintele Taine.

Credincioşii trebuie conştientizaţi prin predica noastră, că ei nu sunt doar simpli ascultători ai slujbelor, ci, cu adevărat, **coliturghisitori.** Îndemnaţi-i deci la mărturisirea deasă a păcatelor şi învăţaţi-i să se pregătească pentru primirea Sf. Împărtăşanii, cu rugăciunea şi înfrânarea cuvenită. Să nu fie Liturghie fără împărtăşirea credincioşilor, şi în primul rând, a copiilor şi a celor mai în vârstă. Numai atunci o comunitate este vie, când se uneşte mereu cu Hristos euharistic, de fiecare dată, cu „frică şi cu cutremur" şi cu pregătirea necesară. Acesta este sinergismul creştin adevărat: unirea Harului Sf. Taine cu efortul nostru de despătimire prin rugăciune şi asceză. Neglijarea uneia din aceste două aspecte fundamentale ale vieţii creştine, înseamnă deformarea şi sărăcirea ei.

În ce priveşte datoria de a vesti Cuvântul lui Dumnezeu în orice împrejurare prielnică, dar mai cu seamă la Sf. Liturghie, nu trebuie să vă mai scriu. Frăţiile voastre ştiţi prea bine că ea constituie esenţa misiunii creştine. Catehizarea se impune cu atât mai mult astăzi, când lumea creştină a devenit, practic, necreştină, iar sectele câştigă tot mai mulţi aderenţi, tocmai datorită lipsei de formare religioasă a credincioşilor noştri. O grijă deosebită trebuie să aveţi faţă de copii şi tineri, pe care să-i îndrumaţi pe calea adevărului lui Hristos pentru a-i feri astfel de rătăcirile lumii de astăzi. Misiunea noastră este cu atât mai dificilă aici în Occident cu cât credincioşii noştri fiind răspândiţi pretutindeni, ajung adeseori cu greu la biserică, datorită distanţelor. Şi totuşi trebuie să ne gândim şi la aceştia ţinând legătura cu ei prin toate mijloacele posibile.

Şi câte alte datorii nu apasă asupra noastră! Dar revin: dacă vom fi oameni ai rugăciunii, rugăciunea însăşi ne va inspira şi ne va ajuta să ne împlinim cum se cuvine misiunea noastră sfântă de slujitori ai lui Dumnezeu şi ai oamenilor.

Iubiţii mei fraţi şi fii duhovniceşti,

Vă scriu aceste rânduri printre lacrimi de durere pentru starea atât de jalnică a lumii creştine de azi şi în primul rând a diasporei noastre. Vi le scriu cu nădejdea că ele vă vor mişca inimile şi vă vor determina să vă angajaţi cu tot sufletul în îndeplinirea misiunii voastre de păstori duhovniceşti, care înseamnă jertfă şi renunţarea la multe, până şi la propriile convingeri şi păreri, pentru a-L urma pe Hristos, liberi de orice legături pământeşti. Dar ce se poate face în lumea aceasta fără jertfă? Şi cum să ajungem la înviere fără să trecem mai întâi prin cruce?

Ştiu că cei mai mulţi vă câştigaţi pâinea de toate zilele pentru familiile voastre, prin trudă, angajaţi în diferite slujbe şi că aveţi mai puţin timp pentru pastoraţie. Tocmai de aceea trebuie să răscumpăraţi vremea şi să folosiţi orice moment pentru a da mărturie despre adevărul şi dragostea lui Hristos pentru lume.

Încredinţându-Vă rugăciunilor şi ocrotirii Maicii Domnului, Vă îmbrăţişez cu toată dragostea în Hristos Iisus Domnul şi Vă binecuvintez împreună cu familiile voastre şi cu toţi credincioşii.

Hristos în mijlocul nostru!

Sf. Ierarh IOSIF de la Partoş (15 septembrie)

Şaptezeci de ani este viaţa omului, iar pentru cei tari optzeci de ani... (Ps. 90, 10).

Spusa Psalmistului se adevereşte oricând, fiindcă nu-i nimic nou sub soare (Ecl. I, 9). În îndeletnicirile obişnuite, la o asemenea vârstă ceasul biologic încetează, dar când este vorba de slujire şi de chemarea lui Dumnezeu nu există limită. Patriarhii Vechiului Testament la adânci bătrâneţe au primit făgăduinţe şi cu ei Dumnezeu a încheiat legăminte: Noe, Avraam, Iacov, Iosif, David, Solomon... şi chiar Bătrânul şi Dreptul Iosif (Matei I, 20) care la şaptezeci de ani primeşte misiunea de a ocroti pe Iisus şi pe mama Lui, în vederea mântuirii neamului omenesc. Însuşi Apostolul iubirii, Sfântul Ioan, scrie Sfânta Evanghelie şi Epistolele sale la adânci bătrâneţe, iar Apocalipsa o alcătuieşte la vârsta de o sută de ani. Sfinţii, martirii, mărturisitorii şi mai ales trăitorii pustiei, monahii cu viaţă aleasă şi-au făcut ucenici şi au lăsat opere nemuritoare după şaptezeci de ani. De fapt înţelepciunea nu are vârstă, cu toate că sufletul este zelos, dar trupul neputincios (Matei XXVI, 41). Şi în nevoinţa Sfinţilor români găsim nenumărate exemple fie luate dintre slujitorii de mir, dar mai ales dintre ierarhii, clericii şi trăitorii monahi.

Unul dintre aceşti harnici vieţuitori ai monahismului şi cinstitor al ierarhiei superioare este **Sfântul Iosif de la Partoş,** a cărui pomenire o facem în **15 septembrie.**

Se naşte în sudul Dunării, din părinţi români macedoneni, în anul 1568, în vremuri tulburi de ameninţări şi apăsări otomane şi i s-a pus numele Iacov. Crescut în frică de Dumnezeu de către părinţii săi, luând exemplu de evlavie şi slujire de la preotul satului, învăţând carte şi cunoscând limbile macedoneana, sârba, slava bisericească, greaca şi chiar înţelegea turceşte, Iacov simte altă chemare, spre linişte, spre mânăstire. Şi după ce vizitează atâtea vetre monahale ortodoxe cu monahi români, greci, bulgari, sârbi, se hotărăşte să meargă pentru răspuns chemării sale, la Sfântul Munte Athos. Aici, dând dovadă de ascultare, făcându-se cunoscut pentru statornicia sa în credinţă şi perseverarea în slujbe, se stabileşte la Mânăstirea Pantocrator, lavră cunoscută pentru asprimea vieţii, dar şi pentru

(Continuare în pag. a 4-a)

Diac. P. I. David

Mihai Eminescu şi George Enescu

(Urmare din pag. 1)

„Eram un copilandru. D'n codri vechi de brad
Flămânzii ochi rotindu-i, eu mistuiam pământul,
. . . . . .
Să se-mplinească visu-mi din codrii cei de brad!"

Sara pe deal buciumul sună cu jale,
Turmele-l urc, stele le scapără-n cale, ...

Scârţâie-n vânt cumpăna de la fântână,
Valea-i în fum, fluiere murmură-n stână.

Şi osteniţi oameni cu coasa-n spinare
Vin de la câmp; toaca răsună mai tare.
Clopotul vechi împle cu glasul lui sara, ...

*

Astăzi chiar de m-aş întoarce
A-nţelege n-o mai pot...
Unde eşti copilărie,
Cu pădurea ta cu tot?

„Întâmplarea m-a făcut ca, — mărturisea poetul în 1882 — din copilărie încă, să cunosc poporul românesc din apele Nistrului începând, în cruciş şi-n curmeziş până în Tisa şi-n Dunăre."

Patrimoniul popular transmis din depozitul secular al satelor de baştină nu numai că i-au încântat, dar a dus la alcătuirea fibrelor de rezistenţă a unor opere reprezentative, prin sensibilitate şi măiestrie artistică.

Copilăria şi tinereţea, petrecută la Ipoteşti, Botoşani şi Cernăuţi l-au pus pe poet în contact direct cu patrimoniul popular:

Mama-i ştia atâtea poveşti, pe câte ţuse
Torsese în viaţă ... deci ea l-a învăţat
Să tâlcuiască semne şi-a păsărilor spuse
Şi murmura cuminte a râului curat.

*

Dar toate acele basme în somnu-mi mă urmează,
Se-mbină, se-nfăşoară, se luptă, se desfac,
Copilele din basme cu ochii lor de raze,
Cu părul negru coade, cu chipul dulce drag
Şi Feţi-Frumoşi cu plete, cu haine luminoase,
În visele din somnu-mi s-adun şi se îmbină,
Fac nunţi de patru zile ...

*

Căci nu mă-ncântă azi cum mă mişcară
Poveşti şi doine, ghicitori, eresuri,
Ce fruntea-mi de copil o-nseninară,
Abia-nţelese, pline de-nţelesuri — ...

Cântecele lăutarilor încerca copilul-minune, G. Enescu, să le execute la vioară, a căror muzică *„extrem de rafinată şi de o neînchipuită bogăţie ... o muzică de vis"* le-a păstrat proaspete în amintirile sale, imortalizându-le în *Impresii din copilărie.*

Într-o fotografie veche se vede hora de la Cracalia, unde a cântat taraful de lăutari de la Bălţăteşti, poate chiar Nicolae Chioru, ce l-a învăţat meşteşugul viorii, reţinându-l mai apoi în *Chipul lăutarului.*

Numele compozitorului se leagă de localităţile: Liveni, Zvoriştea, Cracalia, Mihăileni, Sinăuţi, Dorohoi etc.

Cu prilejul reveniri lor în ţară, de la Viena ori Paris, în timpul vacanţelor, mai ales, asculta cântecele populare, în special pe lăutarii din părţile Dorohoiului, cum e de pildă, Costache Ciolac. *„Îmi amintesc* — scria el — *ţăranii în albe ilice cu găitane albastre cântând în asfinţit ... Păstrez cele mai frumoase amintiri din viaţa-mi de la ţară."*

Cântăreaţa populară Maria Hriboţica îl impresiona adesea, ca şi Domnica Ferbei de la care a învăţat melodii populare şi care evoca: *„... bucuria ce o simţea maestrul, când seara târziu, din pridvorul casei de la Cracalia, asculta cu sfinţenie sunetele buciumului de la stâna tatălui său, departe cam de vreo 3—400 m de curte."*

În epoca studiilor de la Viena şi Berlin (1869/74), ca şi mai târziu, la Iaşi ori Bucureşti, prietenii poetului menţionau:

„Cântecele populare îl încântau şi pe aceste le cânta el cu mare plăcere". Sau: „Eminescu după oarecare timp, punea capul între mâini şi începea să cânte doine din Ardeal, aşa cum le cântă moţanii, şi cânta câte o oră întreagă. Ardelenii aţi la masă plângeau cu lacrimi".

Din inspiraţia şi prelucrarea patrimoniului popular s-au născut *Călin* (File din poveste), poeziile în stil folcloric ori *Luceafărul,* iar C. Enescu l-a înserat în *Rapsodia I-a.*

Amândoi artiştii au manifestat o adâncă dragoste pentru popor şi patrimoniul lui popular, exprimându-şi concepţiile despre cântecele noastre:

„Cântecul natural cel mai simplu şi cel mai fără artă e-n stare de a exprima viaţa cea mai intimă a sufletului" (M. Eminescu).

„Cu cât o melodie populară e prezentată mai simplu, cu atât mai viu străluceşte în toată frumuseţea ei" (G. Enescu).

Amândoi au găsit în patrimoniul popular izvorul miraculos al originalităţii lor creatoare, fiindcă menirea autenticei arte este de a da expresie specifică unor sentimente cu conţinut general omenesc. Pentru amândoi arta nu era o stare, ci o acţiune.

Dragostea, sentimentul naturii, folclorul, cântecul, (poezia şi basmul) au fost nu numai mijloace de inspiraţie pentru ei, ci elemente constitutive şi definitorii pentru personalitatea lor artistică.

În anii de dinaintea primului război mondial, G. Enescu a creat, aici, pe plaiurile Ţării de Sus, câteva compoziţii reprezentative, printre care *Simfonia a II-a în la major,* concertând în acelaşi timp. În 1918, terminâ la Dorohoi orchestrarea *Simfoniei a III-a,* pentru ca să concerteze în anii următori şi în oraşele din nordul Moldovei: Dorohoi, Botoşani, Suceava şi Fălticeni.

La Suceava a vizitat câteva monumente istorice: Cetatea de Scaun şi Zamca. În 1932 a concertat din nou la Fălticeni, Rădăuţi şi Suceava, la Cernăuţi şi în alte locuri. Amândoi, şi poetul şi compozitorul, au cântat trecutul naţional: M. Eminescu în *Scrisoarea a III-a,* G. Enescu în *Rapsodia a II-a.* Lirismul lor e de esenţă vulcanică, reuşind să înfăţişeze în cele două capodopere ale lor: *Luceafărul* (1883) şi *Oedip* (1936) cu forţă de simbol o latură a personalităţii lor: M. Eminescu — imaginea geniului, G. Enescu — omul mai puternic decât destinul, aşa încât simbolul luminează întregul edificiu arhitectonic al simţirii şi gândirii lor filozofice. De aceea creaţiile lor au o limpezime de cristal: prin logică şi organicitate, simetrie şi armonie — caracteristici ale marii gândiri clasice.

În perioada interbelică, G. Enescu a concertat în multe oraşe mari din ţară şi de pe meridianele globului, executând şi piese din repertoriul propriu, ducând astfel muzica românească în toate cele patru puncte cardinale, făcând-o cunoscută şi străinilor.

Poezia lui M. Eminescu este tradusă în peste 50 de limbi străine.

După al doilea război mondial, în 1946, G. Enescu a revăzut locurile copilăriei: Liveni şi Dorohoi. Pictorul dorohoian I. Murariu a pictat momentul: *Enescu în mijlocul ţăranilor din Liveni în 1946.*

G. Enescu a rămas profund îndrăgostit de poezia eminesciană. În 1915 a interpretat la pian cu Maria Bârsan la vioară, în primă audiţie în ţară, *Sonata II în fa minor,* în cadrul unei seri dedicate lui M. Eminescu la *„Ateneul român"* din Bucureşti, cu participarea Mărioarei Ventura, a lui Barbu Delavrancea şi a lui Victor Eftimiu. În 1928 subscrie 5 000 lei pentru ridicarea unei statui poetului. În 1941 începe să compună o *Simfonie în re major,* cu tenor şi cor de femei, pe versuri de M. Eminescu (*Mai am un singur dor*). Proiectase, de altfel, şi compunerea muzicii pentru poemul eminescian: *Strigoii.*

Fixaţi pentru eternitate în lumea artei, prin ceea ce au mai original şi specific naţional, M. Eminescu şi G. Enescu sunt astăzi proiectaţi în sfera universalităţii, ca mărturie de necontestat a puterii de creaţie a poporului român.

JERTFA MÂNTUITORULUI...

(Urmare din pag. 1)

uniunii ipostatice a celor două firi, Cel ce sacrifica şi se sacrifica pe cruce, era însuşi Dumnezeu. Aceasta îi conferă jertfei de pe cruce o imensă valoare.

Măreţia jertfei Dumnezeu-Omului ne-o arată abnegaţia cu care Domnul Hristos s-a predat pe Sine patimilor şi a suferit chinurile morţii pe cruce, după cum reiese din rugăciunea sa din Ghetsimani: „Părintele meu, de este cu putinţă, treacă de la mine paharul acesta, însă nu precum voiesc Eu, ci precum voieşti Tu" (Matei 26, 39).

Dacă orice faptă şi orice minune a lui Hristos este foarte mare — a zis sf. Ioan Damaschin — cea mai minunată decât toate este cinstita lui cruce. Multe şi bogate roade au rezultat din jertfa de pe cruce a Mântuitorului. Prin crucea Domnului s-a distrus moartea, s-a deslegat păcatul strămoşesc, s-a prădat iadul, s-a dăruit învierea, s-au deschis uşile raiului, am devenit fii şi moştenitori ai lui Dumnezeu, prin credinţa în Iisus Hristos (Galateni 3, 26); toate acestea prin cruce s-au îndeplinit.[7] Prin jertfa sa, Domnul Hristos a împăcat lumea de sus cu cea de jos, a unit-o, iar peretele cel din mijloc al vrajbei l-a surpat. Prin multa sa iubire a deschis uşile împărăţiei cerurilor ca oamenii să intre prin ele la viaţa cea adevărată, căci pentru aceasta am venit în lume — a zis Iisus — ca oamenii viaţă să aibă şi mai multă să aibă (ca înainte) (Ioan 10, 10).[8] Puterea şi roadele jertfei de pe cruce se întind asupra firii omeneşti a Domnului Hristos şi peste oamenii tuturor timpurilor. Se întind şi peste natura care aşteaptă eliberarea din robia stricăciunii, „căci toată făptura suspină laolaltă şi este până acum ca în dureri de naştere" (Romani 8, 21—22). „Precum Moise a înălţat şarpele, în pustie, aşa trebuie să se înalţe Fiul omului, ca oricine care crede într-însul să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică ... că a trimis Dumnezeu pe Fiul său în lume, ca să se mântuiască prin el lumea (Ioan 3, 14—17).

Pentru patima şi moartea sa pe lemnul crucii, „Dumnezeu l-a prea înălţat şi i-a dăruit lui numele care este mai presus de orice nume, ca întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece... şi toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl" (Filipeni 2, 9—11).

Pe Golgota, arhiereul cel veşnic a săvârşit prima liturghie a Noului Testament. Jertfa lui Hristos de pe lemnul crucii se continuă aici pe pământ în serviciul euharistic, în care Domnul Hristos, în mod real, se sacrifică pe Sine prin preot, pentru însuşirea personală a jertfei de pe Golgota, iar în ceruri, prin rugăciunea ce se aduce se fac accesibile oamenilor bunurile crucii (Evrei 7, 25).

Nu poate fi despărţită servirea arhierească a lui Hristos de serviriile sale, profetică şi împărătească. Pe cruce, Hristos, proorocul prin excelenţă, a dat suprema dovadă de iubire, rugându-se pentru cei ce-L supuneau chinurilor morţii, zicând: „Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac" (Luca 23, 34). Prin cele şapte cuvinte rostite la finele calvarului: „Părinte, în mâinile tale încredinţez duhul meu" (Luca 23, 46), Domnul Hristos a făcut dovada de neţărmurită supunere filială faţă de Părintele ceresc, atotţiitorul.

Felul în care Hristos, regele regilor a îndurat patimile şi moartea sa pe cruce, a prilejuit afirmaţia, că moartea sa este demnă de Dumnezeu. „Sutaşul şi cei ce împreună cu el păzeau pe Iisus, ... au zis: Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu era acest!" (Matei 27, 54).

Inscripţia de pe cruce, I.N.R.I., în trei limbi de circulaţie pe acea vreme, era accesibilă tuturor pelerinilor care cu pioşenie au păşit pe drumul calvarului. Pe acest drum au fost marcate în piatră locurile unde, sub povara crucii, Hristos a căzut întâia oară, a doua oară, a treia oară, pentru toţi cei osteniţi şi împovăraţi, precum şi locul unde i-a ieşit în întâmpinare mama sa, Sf. Fecioară Maria. Poporul nostru drept credincios a cultivat tradiţia pelerinajului la locurile sfinte şi de aici numirea de hagiu a celui ce a reuşit să se ducă măcar odată în viaţă să se închine la locurile sfinte şi mai ales la Ierusalim. După primul război mondial, în anul 1925, s-a făcut primul mare pelerinaj de acest fel, din iniţiativa Sibiului.[9]

Prin cruce s-a arătat şi se arată puterea lui Dumnezeu, de care nu se îndoiesc cei ce cu credinţă i se închină Lui şi recunosc mila şi ajutorul lui Dumnezeu oferit în grelele încercări. Prin cruce se disting cei credincioşi de cei necredincioşi şi de eretici. Cuvântul crucii pentru cei ce pier — e nebunie; pentru noi, însă, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu (I Cor. 1, 18). Crucea este scularea celor căzuţi, sprijinul celor ce stau, reazimul celor slabi, toiagul celor păstoriţi, călăuza celor convertiţi, desăvârşirea celor înaintaţi, mântuirea trup lui şi a sufletului, izgonitorul tuturor răutăţilor, izvorul tuturor bunătăţilor, distrugerea păcatului, răsadul învierii, pomul vieţii veşnice. Crucea este pecetea ca să nu ne atingă nimicitorul; crucea este pavăza şi arma contra diavolului.[10]

Din următorul fapt remarcabil, reiese, că nici necredincioşilor nu le este indiferentă puterea crucii lui Hristos.

Dintr-un manuscris al lui Goethe, marele liric şi prozator, H. Heine, redă locul din Faust, în care acesta, împreună cu Mefisto (= diavolul) trec pe lângă o cruce. Faust îl întreabă pe diavol: Mefisto, te grăbeşti? / De ce-ţi apleci ochii în faţa crucii? / La care Mefisto îi răspunde: Eu o ştiu bine, este o prejudecată; / Singură aceasta îmi este împotrivă! /

Că însuşi Goethe a ezitat asupra acestui moment, rezultă din faptul, că acesta nu figurează în nici o ediţie a lui Faust (H. Heine, Sämtliche Werke, vol. III, Leipzig, p. 95—96).

Biserica noastră strămoşească, drept măritoare cinsteşte, venerează crucea pe care Domnul Hristos s-a adus pe sine jertfă, în locul nostru, pentru că ea s-a sfinţit prin atingerea cu sfântul lui trup şi sânge, prin care am şi fost mântuiţi. În cântările bisericeşti, sufletul bine credincios aduce veneraţiune sfintei cruci, prin cuvinte pline de evlavie, ca acestea: Crucii tale ne închinăm, Hristoase,... că de voie bine ai voit a te sui cu trupul pe cruce, ca să scapi din robia duşmanului pe cel ce l-ai zidit..., că prin cruce a venit bucurie la toată lumea..., că Hristos răstignire răbdând, pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat.

---

7 Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, ed. III, trad. de D. Fecioru, Bucureşti, 1993, p. 159.

8 Cabasila, op. cit., p. 17—18.

9 Huonder, op. cit., p. 180.

10 Sf. Ioan Damaschin, op. cit., p. 160.

Dumnezeu îşi îndeplineşte promisiunea: reîntoarcerea în Ţara Făgăduinţei. Iosua Navi

(Lecţie de religie)

1. Organizarea clasei pentru lecţie. (Rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic, etc.).

2. Verificarea temei şi a cunoştiinţelor predate în lecţia trecută.

3. *Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.*

Am văzut că după 430 de ani de robie egipteană, Dumnezeu îl ridică pe Moise, pentru a conduce poporul evreu, înapoi în Canaan. Am văzut, de asemenea cum şi care le-a fost drumul prin pustiu. Şi desigur toate minunile pe care le-a făcut Dumnezeu pentru poporul Său. Dar oare, acest popor va mai merge mult prin pustiu? Nu deoarece:

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite:*

„Dumnezeu îşi ţine promisiunea: reîntoarcerea în Ţara Făgăduinţei Iosua Navi".

5. *Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe.*

Moise se urcă sus pe munte. Este oare Muntele Sinai? Primeşte Moise alte legi? Nu. De data aceasta, Moise era pe un munte de pe care se putea vedea, departe-departe, ţara frumoasă în care urma să locuiască poporul Israel. Chiar Domnul îi veni în întâmpinare şi îi arătă păşunile verzi, pârâiaşele, munţii marea în depărtare. Văvându-le pe toate acestea, înţelese că poporul va fi fericit acolo. Apoi, Dumnezeu îi spuse: „Vino, acum. A sosit timpul!" Şi Domnul îl luă pe Moise la El. Iar noi reţinem despre el că „In Israel nu s-a mai ridicat prooroc ca Moise pe care Domnul să-l fi cunoscut faţă-n faţă" (Deuteronom 34, 10) şi prin care să săvârşească astfel de minuni. Mai aflăm despre el, (Deuteronom 34, 7) că era în vârstă de o sutădouăzeci de ani când a murit; vederea nu-i s.ăbise şi puterea nu-i trecuse."

Dar oare chiar şi-a lăsat Domnul poporul fără conducător? Erau ei foarte aproape de Canaan, patria promisă, dar asta nu înseamnă că au şi intrat în ea! Desigur că Domnul poartă o grijă în continuare poporului. Astfel, pe când încă trăia Moise, El îl desemnase ca şi conducător pe Iosua. Şi tot Dumnezeu a fost acela care prin Moise, a transmis poporului, minunatele cuvinte de îmbărbătare: „Întăriţi-vă şi îmbărbătaţi-vă! Nu vă temeţi şi nu vă înspăimântaţi de ei, căci Domnul, Dumnezeul tău, va merge El însuşi cu tine, nu te va părăsi şi nu te va lăsa" (Deuteronom 31, 6); Şi apoi adaugă: „Nimeni nu va putea să stea împotriva ta, cât vei trăi. Eu voi fi cu tine, cum am fost cu Moise; nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi" (Iosua 1, 5). Ce bucurie să pornești în slujba Domnului, îmbărbătat, încurajat cu astfel de promisiuni!... Şi ştim că El nu minte! Işi ţine întotdeauna promisiunile! De altfel acestea sunt valabile pentru orice creştin care crede din tot sufletul şi doreşte să meargă numai pe calea Domnului, în ascultare şi supunere faţă de voia Sa!

Aşadar, Iosua era noul conducător al poporului evreu. Prima lui misiune era cucerirea Ierihonului. Dar cum să-ţi imaginezi că vei purta o bătălie cu oamenii unei cetăţi despre care nu ştii nimic? Iosua a trimis două iscoade (sau cum am spune noi, doi spioni) să cerceteze şi să aducă veşti despre ce este dincolo de zidurile acelea înalte şi groase. Plecară cele două iscoade, intrară pe poartă în cetate şi cercetară totul. Făcându-se seară, au cerut adăpost la o casă de oaspeţi (Cam cum ar fi un han în zilele noastre), care aparţinea unei femei pe nume Rahav. Când aceasta a aflat că ei sunt Israeliteni şi-a exprimat încrederea că acel Dumnezeu care i-a trecut prin mare şi prin pustiu, îi va ajuta să cucerească şi Ierihonul. Iată cât de cunoscuţi erau evreii datorită minunilor făcute de Dumnezeu. Iar Rahav credea în puterea lui Dumnezeu. Cele două iscoade fuseseră observate când au intrat în casă şi nu a trecut mult timp, până când soldaţii au venit să-i caute aici. Rahav însă i-a ascuns pe cei doi pe acoperiş, sub nişte snopi de in pus la uscat. Soldaţilor le spusese că au fost pe la ea, într-adevăr, dar plecaseră, şi dacă se vor grăbi îi vor ajunge din urmă. Aşadar soldaţii îşi continuară căutarea, în timp ce Rahav stabilea o înţelegere cu cele două iscoade... când vor veni evreii, în luptă împotriva Ierihonului, să aibe grijă să-i salveze casa ei cu cei ce vor fi înăuntru, aşa cum şi ea a salvat pe cei doi israeliteni. Ca semn de recunoaştere a casei, a legat de geam o funie groasă de culoare roşie, pe care, dealtfel, au şi coborât cei doi.

Aceasta a fost prima acţiune şi Domnul le-a purtat de grijă, în mod minunat, aşa cum a promis!

Aşadar, poporul evreu trebuia să intre în Ierihon şi să-l cucerească. Dar mai întâi ar fi fost nevoie să treacă un râu mare ce se chema Iordan. Dar oamenii erau mulţi, aveau copii şi turme de animale şi apa era adâncă. Ce vor face ei oare? Nu era nici un pod... Să fi construit ei unul, era prea greu şi nu aveau cu ce. Să facă multe bărci? Nu era bine nici aşa; cerea prea mult timp. Să nu uităm copiii, că Domnul Dumnezeu i-a încredinţat că le va fi sprijin şi ajutor. Vă mai amintiţi ce s-a întâmplat la Marea Roşie, când Faraon se îndrepta spre ei cu armată multă şi cu care de război? Cam tot aşa avea să se petreacă şi acum în faţa râului Iordan. Preoţii care purtau chivotul legământului au pornit primii şi când au ajuns la marginea apei, o mare minune s-a săvârşit: apa ce venea din sus s-a oprit, iar cea care curgea spre mare a secat, şi astfel a rămas pământul uscat. Preoţii, purtând chifotul legământului, s-au oprit la mijlocul albiei secate, în t.mp ce poporul lui Israel trecea Iordanul. Din locul unde au stat preoţii, au fost luate douăsprezece pietre şi au fost aşezate în locul unde urma să-şi instaleze corturile. Aceasta, ca aducere aminte a modului în care prin puterea lui Dumnezeu, apele Iordanului s-au despicat în două când chivotul legământului a trecut râul.

Cei din Ierihon, văzând poporul evreu aşa de aproape de ei, s-au temut şi s-au adăpostit, încuind poarta cetăţii.

Acum ce-ar fi putut să facă Israeliţii? Să spargă zidurile? Nu se putea; erau foarte groase. Să fi încercat să împingă poarta cu un stâlp gros? Nici aşa nu era cu putinţă. Pentru ei ca simpli oameni era ceva imposibil să pătrundă în Ierihon. Dar ei alcătuiau poporul ales de Domnul pentru care totul este posibil, cum li s-a arătat de atâtea şi atâtea ori. Iată, însă ce le poruncise Dumnezeu să facă. Timp de şase zile, toţi poporul trebuia să înconjoare zidurile cetăţii, o dată pe zi. Desigur că oamenii acestui popor erau aşezaţi într-o anumită ordine, stabilită de Domnul. În faţă erau bărbaţii înarmaţi ce urmau să participe la luptă, după ei urmau şapte preoţi care sunau din trâmbiţe, iar în spatele lor era purtat chivotul legământuluii. Apoi venea restul poporului. Aşa cum le-a spus Iosua, din partea Domnului, toţi înconjurau cetatea şi nu se auzea nimic altceva decât sunetele trâmbiţelor. În a şaptea zi, poporul Israel a pornit la drum ca de obicei, dar nu au înconjurat numai o singură dată, ci de şapte ori. Iar când preoţii au început să sune din trâmbiţe, tot poporul a strigat de bucurie că victoria este de partea lor. Şi într-adevăr era, căci zidurile cele groase ale cetăţii s-au dărâmat şi cetatea Ierihon a fost luată cu asalt. La casa femeii Rahav mai atârna funia roşie şi astfel a fost salvată.

Următoarea cetate care trebuia cucerită a fost Ai situat lângă Bet-Aven,

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Drumeţie

Am trecut Carpaţii, prima oară, în Ardeal, —
după primul război mondial —
să întoarcem vizita, după trei sute de ani,
Neamului nostru de Mocani,
care a rămas dincolo de munţi,
la Zărneşti, la Covasna şi la Păpăuţi.
Am plecat de pe Câlnău,
prin crucea drumurilor, de la Buzău —
pe valea râului, în sus,
— pe cea mai scurtă cale —
printre râpi şi bolovani,
— că tot râul i-a adus
şi pe Mocani,
la vale.

Dar, iată ne-a ieşit în cale
la răscruce — o troiţă —
pe frunte cu coroniţă,
— din flori cuvioase dela ţară, —
şi am poposit pe plai
la *„Fântâna lui Mihai"*.
Pe acest drum trecu odinioară
Şi Viteazul Mihai cu oastea lui
de „pohta" Ardealului.
Sunt multe drumuri în ţară:
Drumul Oii, Drumul Sării,
Drumul Morilor şi al Bogdanului,
până la Dunăre
drum fără pulbere.

Dar sunt şi multe drumuri de bejenie, —
pline de spaimă; dar şi de dârzenie.
La începutul drumurilor a fost Bucur Ciobanul
cu oile, cu câinii şi cu samarul,
şi-a poposit cu târla; dar şi cu bisericuţa lui
la Obârşia Bucureştiului.
Dâmboviţa l-a adus şi pe el, la vale
în vadul Capitalei,
cu sarica Măriei Sale!...

* * *

Şi de-atunci i-a rămas prin veacuri, —
în legendă şi istorie, — ca un purător de leacuri —
Efigia şi Simbolul:
Măria Sa, Poporul!

Pr. Lăudatu Vasilescu

(urmare din pag. 1)

„Cela ce ai dăruit nouă aceste rugăciuni obşteşti şi împreună glăsuitoare, care ai făgăduit ca şi la doi şi la trei ce se unesc întru numele Tău (Mt. 18, 20), să le asculţi cererile, Însuţi şi acum plineşte cererile cele de folos ale robilor Tăi, dându-ne nouă în veacul de acum, cunoştinţa adevărului Tău şi în cel ce va să fie, viaţă veşnică dăruindu-ne". În această comuniune de rugăciune şi cântare, a tuturor celor care s-au silit să se apropie de Împărăţie, Fiul lui Dumnezeu apare tot mai aproape, aducând Evanghelia (vestea cea bună), cu învăţătura Sa mântuitoare despre Împărăţie. „Se poate spune că toată propovăduirea lui Hristos este o învăţătură despre Împărăţia cerurilor sau a lui Dumnezeu. Împărăţia aceasta înseamnă unirea între oameni şi Dumnezeu, ca şi iubirea între ei, din puterea unirii cu Dumnezeu" (Pr. Prof. D. Stăniloae: Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos, Sibiu, 1991, p. 87).

Pe lângă bucuria pe care ne-o lasă vestea cea bună (Mt. 5, 11), adusă de Mântuitorul, „În antifoanele pline de bucurie şi de biruinţă, care vestesc şi proslăvesc Împărăţia lui Dumnezeu, noi arătăm că „adunarea în Biserică" este înainte de toate bucuria făpturii renăscută şi reînnoită, că este **adunarea lumii** în contrast cu căderea ei în păcat şi în moarte". (Al. Schmemann: Euharistia..., op. cit., p. 59).

Fiecare om este dornic de o veste bună, dar nici o veste nu poate fi mai bună decât aceea care deschide calea spre fericire. Toţi oamenii vor şi doresc să fie fericiţi. Şi tot zbuciumul vieţii nu e decât o alergare după fericirea pierdută. De aceea, Fiul lui Dumnezeu, cunoscând această nostalgie generală, după o astfel de fericire, arată omenirii întregi, cine şi cum se poate ajunge la o fericire adevărată şi statornică, la mântuirea propriu-zisă, la intrarea în Împărăţie.

Cele nouă efriciri (Mt. 5, 3 ss), din Predica de pe Munte — un adevărat cod al Împărăţiei cereşti, sunt ca nişte indicatoare luminoase, prin hăţişul acestei vieţi, în calea sufletului spre Împărăţia lui Dumnezeu, iar credincioşii întâmpinând venirea Mântuitorului, Îl roagă să-i pomenească în Împărăţia Sa.

1. **Fericiţi cei săraci cu duhul că a lor este Împărăţia cerurilor".** Mântuitorul, care „voieşte ca toţi oamenii să se mântuască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (I. Tim. 2, 4), „văzând mulţimile", le arată calea care duce spre Împărăţia Sa, începând cu sărăcia sufletească. E vorba de sărăcia sufletului, în care se vede cel lipsit de fapte bune şi fericit este cel care se luptă să se îmbogăţească în cele bune. Nu e vorba de o deficienţă mintală, cum greşit şi intenţionat înţeleg unii, pentru că Dumnezeu, care este perfecţiunea supremă, nu fericeşte pe cel neajutorat. Dimpotrivă! E vorba de sărăcia sufletească, de lipsa faptelor bune după care tânjeşte adevăratul creştin şi se luptă să se îmbogăţească cu ele. Cu alte cuvinte, sărăcia cu duhul, este să nu se creadă omul mai mult decât este şi decât poate. Credinciosul este îndatorat să gândească la smerenia Mântuitorului şi oricât bine ar săvârşi, să nu spună niciodată că a făcut totul. Însuşi Iisus a zis: „ când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem" (Lc. 17, 16).

2. **„Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia".** Dacă lumea consideră fericiţi pe cei care se manifestă râzând şi veselindu-se, iată că Mântuitorul, fericeşte pe „cei ce plâng". Iisus nu este împotriva bucuriei! „Voi vă veţi întrista, dar întristarea voastră se va preface în bucurie" In. 11, 20). Apoi, nu este bucurie mai mare decât atunci când ştii că eşti iubit de cineva. „Precum m-a iubit pe Mine Tatăl, aşa v-am iubit şi Eu pe voi, rămâneţi întru iubirea Mea. Dacă păziţi poruncile Mele, după cum şi Eu am păzit poruncile Tatălui Meu şi rămân întru iubirea Lui. Acestea vi le-am spus, ca bucuria Mea să fie cu voi şi ca bucuria voastră să fie deplină" (In. 15, 9—11).

Pierzând o astfel de bucurie, pentru credinciosul adevărat nu mai rămâne decât pocăinţa şi lacrimile; şi peste ele, mila lui Dumnezeu.

Oamenii se întristează şi plâng după pierderea unor lucruri preţioase, dar sunt puţini cei ce plâng pierderea sufletului în păcate. De asemenea, se plânge la pierderea unei fiinţe dragi, şi e ceva firesc, dar puţini sunt cei ce plâng pentru că au pierdut pe Cel care ne-a iubit atât de mult, încât a pătimit, până la moartea pe Cruce, pentru păcatele noastre!

Dar, văzând răutatea lumii, decadenţa morală şi înstrăinarea de Bunul Dumnezeu, oare, un credincios adevărat poate sta nepăsător „ca la teatru? Oare nu se cade a plânge în inima sa pentru atâta înpăgânire?! Adevărata iubire frăţească — pentru fiii aceluiaş Părinte, Tatăl nostru — ne cere şi acest zbucium sufletesc, această „durere" care merge până la lacrimi. Sunt semenii noştri! „Popoare ale pământului, cad în genunchi înaintea voastră şi vă rog cu lacrimi în ochi: Veniţi la Hristos... Mi-e milă de oameni şi-i compătimesc: **plâng** şi mă tânguiesc pentru ei", zice un ales al lui Dumnezeu din acest secol. (Cuviosul Siluan Athonitul: Între Iadul deznădejdii şi Iadul smereniei. Însemnări duhovniceşti. Introducere şi traducere de diac. asist. Ioan I. Ică jr. şi Pr. Prof. Ioan I Ică. Edit. Deisis-Sf. Măn. Ioan Botezătorul, Alba-Iulia, 1994, p. 108—109). Adevărata iubire, nu-ţi dă linişte, nu

Sf. Liturghie — Marea Iubire

poate fi nepăsătoare! Iubirea adevărată faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni angajează pe cel care iubeşte cu adevărat, în a se implica până la jertfirea de sine. Numai urcând pe o asemenea treaptă duhovnicească, plânsul se traduce ca o virtute, ca o purificare a drumului spre Împărăţie.

3. **„Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul".** Totul pare paradoxal, la auzul acestor cuvinte, când forţa şi puterea îşi caută loc pe banca întâi. Ori, Mântuitorul, dimpotrivă, avea să spună... „Învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odhnă sufletelor voastre" (Mt. 11 29). Bunătatea dumnezeiască, nemărginita Lui iubire faţă de neamul omenesc, blândeţea fără asemănare, s-au făcut cunoscute şi în cele mai cumplite împrejurări. N-a răspuns cu rău la răutatea oamenilor. Când a fost huiduit de cei din Samaria, în drum spre Ierusalim, n-a coborât foc din cer peste ei, ca pedeapsă, cum au cerut apostolii, ci i-a iertat în nemărginita Sa blândeţe şi bunătate, spunând că „Fiul Omului n-a venit să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască" (Lc. 9, 52—55). Când a fost batjocorit, n-a răspuns cu ocară şi cu mustrări. Mai mult, a stat la masă cu vânzătorul, a vindecat pe rănitul care a venit să-l prindă, s-a rugat pe cruce pentru iertarea răstignitorilor, a iertat şi n-a reproşat nimic apostolilor care L-au părăsit de frică şi nici chiar lui Petru care se lepădase de trei ori, ci după Înviere l-a reîncadrat în apostolie şi la toţi apostolii le-a dat putere de-a vesti Evanghelia şi a lega şi dezlega păcatele oamenilor (In. 13, 15 şi 17).

Toate aceste manifestări divino-umane dau suport fericirii amintite şi posibilităţii omulu credincos de-a se comporta ca atare.

4. **„Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetoşează de dreptate, că aceia se vor sătura".** „Ceea ce este drept şi lui Dumnezeu îi place" —, spune o zicală românească. Dumnezeu nu poate fi decât drept şi a dori dreptatea. A fi însetat după dreptate înseamnă a fi însetat după Dumnezeu, a lucra pentru înscăunarea Împărăţiei lui Dumnezeu. O asemenea foame şi sete după dreptate se va potoli doar atunci când, printr-o viaţă corectă, fiecare credincios va susţine dreptatea lui Dumnezeu. Iar cel care doreşte dreptatea şi nu se poate bucura de ea în această viaţă, va avea parte de ea în Împărăţia lui Dumnezeu. De aceea, pentru a-l ajuta pe om în comportarea lui, Iisus Hristos a lăsat un echivalent zicând: „Toate câte voiţi să vă facă vouă oamenii, asemenea şi voi faceţi lor, că aceasta este Legea şi proorocii" (Mt. 7, 12).

5. **Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui".** A fi milostiv, în înţelesul deplin al cuvântului, e ma mult decât a practica o „milostenie" propriu-zisă, dând un ban sau o bucată de pâine, ajutând material pe cineva care este avizat. Numai simţind durerea şi suferinţa altora, ca şi când ar fi proprii, omul se apropie de Dumnezeu, care a zis: „Fiţi milostivi, precum Tatăl vostru milostiv este" (Lc. 6, 36).

O milostenie sufletească poate fi şi pentru cei decăzuţi şi înstrăinaţi de Dumnezeu. Rugăciunea stăruitoare pentru astfel de oameni ca şi pentru cei care te urăsc şi asupresc şi transformarea urii şi răzbunării, în milă şi iertare, îl apropie pe om de mila lui Dumnezeu, care o are pentru toţi păcătoşii. Bunăoară, cei care au ieşit din închisori, după ani grei de detenţie şi asuprire, pătrunşi de duhul credinţei, n-au cerut răzbunare, ci au iertat pe asupritorii lor.

Omul, oricare ar fi el, e făptura lui Dumnezeu şi trebuie tratat cu iubire şi milă, pentru a-i da şansa unei convertiri în bine. Cuviosul Siluan Athonitul zice: „Dacă vezi că (omul) s-a rătăcit şi se pierde, roagă-te pentru el; şi plângi, dacă poţi. Dacă nu poţi atunci suspină cel puţin pentru el înaintea lui Dumnezeu. Domnul iubeşte sufletul care face aşa, căci atunci se aseamănă Lui. Aşa se ruga Ava Paisie pentru ucenicul lui care se lepădase de Hristos, ca Domnul să-l ierte. Şi, Domnul a fost mulţumit de această rugăciune că a vrut să-l mângâie El însuşi pe slujitorul Lui. I s-a arătat şi i-a spus: „Paisie, de ce te rogi pentru cel ce m-a trădat?" Dar Paisie a zis: „Doamne, Tu eşti milostiv, iartă-L!" Atunci Domnul i-a zis: „O, Paisie, prin iubirea ta, te-ai asemănat Mie!" (Cuv. Siluan Athonitul, op. cit., p. 141—142; vezi şi Paul Evdokimov: Iubirea nebună a lui Dumnezeu, Trad. de Teodor Baconsky, Edit. Anastasia, Bucureşti, pg. 89). Cu alte cuvinte, nimic nu-l apropie mai mult, pe om de Dumnezeu, ca iubirea, mila şi iertarea.

6. **„Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.** Dacă inima este motorul vieţii, ea este şi locaşul de unde purced cele bune şi cele rele. De aceea, şi Psalmistul se ruga lui Dumnezeu, zicând: „Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele din lăuntru ale mele" (Ps. 50, 11).

În cuvântarea de despărţire pe care Mântuitorul a adresat-o ucenicilor Săi şi prin ei la toată suflarea omenească a zis: „Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el" (In. 14, 23). Şi numai o inimă curată şi plină de iubire cum zice Sfântul Apostol Pavel şi care e mai mult decât o casă poate fi locaşul lui Dumnezeu: „Şi Hristos să se sălăşluiască, prin credinţă, în inimile voastre, înrădăcinaţi şi întemniţaţi fiind în iubire" (Ef. 3, 17).

7. **„Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema".** Mesajul adus de îngeri, la Naşterea Domnului, pentru toată omenirea, a fost ceresc: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire!" (Lc. 2, 14). Pacea este climatul social, lăsat de Dumnezeu, pentru promovarea vieţii. Dacă toţi oamenii sunt fiii lui Dumnezeu —, Tatăl nostru, cei care nu promovează paceaa, ci ura, vrajba şi dezbinarea între oameni, pierd calitatea de fii ai lui Dumnezeu. Şi numai luptând pentru pacea lăuntrică a sufletului ca şi pentru pacea socială în relaţiile inter-umane, omul poate fi socotit un fiu al lui Dumnezeu. Pe un asemenea om îl fericeşte Dumnezeu şi pe pământ şi în ceruri. Sfânta Scriptură şi zice: „Căutaţi pacea cu toţi şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul" (Evr. 12, 14).

8. **„Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este Împărăţia cerurilor".** Pentru omul credincios, dreptatea este normă, este conduită de viaţă. El nu se pretează cu jumătăţi de măsură, ştiind pedeapşa ce-l aşteaptă pe cel care sfidează rânduielile dumnezeieşti. „Şi fiindcă eşti căldicel — nici fierbinte şi nici rece, am să te vărs din gura Mea" (Apoc. 3, 16). Chiar dacă este „prigonit pentru dreptate", omul adevărat — o binecuvântare pentru societate —, îşi are fermitatea sa, păstrând sufletul nepângărit, pentru Împărăţia lui Dumnezeu.

9. **„Fericiţi veţi fi voi când vă vor ocârî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţând din pricina Mea".** Lupta între bine şi rău, se întâlneşte la tot pasul. Pornind de la propria persoană, fiecare om este duşmanul său intim. Lupta cu sine, în numele lui Dumnezeu, nu este de neglijat. Şi în deosebi când nu te complaci în starea de „căldicel" pentru credinţă. Chiar şi cel mai verificat credincios este asaltat de-o mulţime de greutăţi, în drumul spre Împărăţie. Doreşte să facă binele, să progreseze în calea lui spre lumină şi în mod neaşteptat, îl asaltează potrivnicul pentru a-l devia din calea îmbunătăţirii. Fericit cel care ştie să lupte şi să nu cedeze în faţa ispitelor.

Tendinţa apropierii de Hristos este umbrită, dacă nu chiar blocată, de oamenii vrăjmaşi cauzei Cei necredincioşi şi răi, aflându-se în propriul lor întuneric sufletesc, nu pot suporta lumina în preajma lor. În câte familii nu se declanşează astfel de drame, ca unul din parteneri să fie prigonit de cel împătimit în rele şi care se vede deranjat în haosul lui sufletesc, atunci când în casa lui se practică rugăciunea, postul, cercetarea sfintei biserici şi depărtarea de tot ce compromite sufletul şi peste tot, demnitatea umană?!

Mântuitorul, avertiza că „duşmanii omului (vor fi) casnicii lui" (Mt. 10, 36). Şi, într-adevăr, beţia, desfrâul şi tot cortegiul de patimi care pun stăpânre pe unul din cei ai familiei, determină la un comportament de teroare pe robul patimilor, împotriva celui care doreşte să ducă o viaţă cinstită, după voia lui Dumnezeu. Simţindu-se lezat în nebunia lui, tăbărăşte cu înjurături, bătăi şi ameninţări cu moartea, pe cel ataşat de Hristos şi blasfemiind cele sfinte şi Dumnezeirea, apare ca un uragan în propria sa casă. Dar cel care nu renunţă la dragostea sa pentru Dumnezeu, câştigă adevărata şi netrecătoarea fericire. „Dacă pe Mine M-au prigonit, şi pe voi vă vor prigoni... Toate acestea le vor face vouă din cauza numelui Meu, fiindcă ei nu cunosc pe Cel ce M-a trimis" (In 15, 20—21). Dar, spune Mântuitorul: „Prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre" (Lc. 21, 19).

Anumite epoci ale istoriei au înregistrat, chiar pe plan oficial, dezlănţuirea prigoanei şi obstrucţionări împotriva celor care s-au devotat vieţii în Hristos, sau au susţinut constant o tradiţie de echilibru moral şi de ataşament faţă de valorile perene ale culturii creştine.

Ce sunt marile prigoane de la începutul Creştinismului, vreme de peste trei sute de ani? Cohorte întregi de martiri şi mucenici, supuşi la cele mai cumplite suplicii şi insuportabile torturi, au plătit cu propria lor viaţă, dragostea pentru Hristos şi credinţa în Evanghelie şi noua Împărăţie. Până şi aproape de vremea noastră şi sub ochii noştri ai multora, temniţele româneşti şi nu numai, au umbrit pe pereţii lor chipul martirizat al atâtor nevinovaţi, eroi ai demnităţii!

Batjocura şi prigoana suportată în numele credinţei, a iubirii necondiţionate pentru Hristos şi Evanghelia Sa, au ca răsplată bucuria eternă.

„Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri". Aşa cum toate au un început în viaţa aceasta, toate au şi un sfârşit, pe când viaşa aceastaNmioa2vh
şit, pe când viaţa şi bucuria din Împărăţia cerurilor, nu mai sfârşesc niciodată.

Relevând fondul şi aspectul etern al răsplăţii divine, pentru stăruinţa şi orientarea propriei vieţi în iubirea şi pătimirea pentru Hristos, Sfântul Apostol Pavel scria: „că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi" (Ro. 8, 18).

In memoriam:

Arhid. conf. dr. SILVIU ANUICHI

La început de septembrie a. c., a trecut în veşnicie, în urma unei cumplite boli, — cel care a fost Arhid. conf. dr. Silviu Anuichi, decanul Facultăţii de Teologie din Arad.

Adormitul în Domnul s-a născut în 28 ianuarie 1939, în familia unui profesor de matematici.

Şcoala generală a frecventat-o în Sâncicolaul Mare, iar liceul în Timişoara.

În perioada anilor 1955—1959 a fost student al Institutului Teologic Universitar din Sibiu, iar între 1959—1962 a urmat cursurile de doctorat la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, specializarea Istoria bisericească universală, având-l ca îndrumător pe pr. prof. dr. Ioan Rămureanu.

Îndată după absolvirea cursurilor de doctorat a fost numit profesor de Istoria bisericească universală, Filozofie şi Drept bisericesc la Seminarul Teologic din Caransebeş.

Între 1972—1977 a urmat studii de slavistică şi şi-a redactat şi susţinut lucrarea de doctorat, cu titlul: *„Relaţii bisericeşti româno-sârbe în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea“*, la Facultatea de Teologie din Belgrad, ca bursier al Patriarhiei Sârbe.

După reîntoarcerea din străinătate a lucrat ca redactor la „Mitropolia Banatului“, până la revoluţia din decembrie 1989, când reînfiinţându-se Facultatea de Teologie din Arad, Arhid. Silviu Anuichi a devenit decanul acesteia.

S-a căsătorit în 1966 şi din acelaşi an a fost hirotonit diacon.

Acestea ar fi principalele etape, marcate cronologic, ale vieţii, din păcate scurte a profesorului Silviu Anuichi. Din chiar simpla lor înşiruire se poate observa că destinul său s-a împletit strâns cu destinul şcolii. Ca unul care l-am cunoscut foarte bine, fiind ani îndelungaţi colegi de studii şi de profesorat, aş putea spune că orice încercare de a-l privi pe Silviu Anuichi într-un alt cadru decât al şcolii, ar duce inevitabil la o greşită înţelegere a ceea ce a reprezentat el pentru Teologia românească.

Şcoala a fost mediul în care s-a realizat plenar sub aspectul conturării propriei personalităţi şi în care s-a regăsit ca dascăl. Elev şi student eminent, mai apoi doctorand stăpânit de pasiune pentru studiu şi cercetare, a devenit profesor, pe cât de învăţat, tot pe atât de priceput şi stăruitor în împărtăşirea cunoştinţelor folositoare ucenicilor săi. Generaţii şi generaţii de elevi şi studenţi vor păstra cu siguranţă amintirea orelor frumoase pe care le preda profesorul Silviu Anuichi. A fost apropiat de tineri şi i-a iubit cu sinceritate. Nu i-a lipsit fermitatea în a le pretinde să fie cu toată luarea aminte la îndeplinirea obligaţiilor lor cărturăreşti.

A primit ca pe o mare şansă, însărcinarea de a se ocupa de organizarea reînfiinţatei Facultăţi de Teologie din Arad. Din nefericire boala şi moartea i-au stins elanul şi l-au redus la tăcere.

Lasă în urmă amintirea unui dascăl de vocaţie şi valoroase studii în specialitatea pentru care s-a pregătit atâţia ani. Spre ilustrare, amintim, pe lângă teza de doctorat, următoarele studii pe care le-a publicat:

1. Biserica Ortodoxă Bulgară de la înfiinţarea exarhatului până la înfiinţarea Patriarhiei, în „Glasul Bisericii“, nr. 11—12/1960.

2. Ierarhul bănăţean Nicolae Popea, în „Mitropolia Banatului“ nr. 11—12/1983.

3. Două documente importante din secolul XVIII în arhivele din Sremski Karlovics, în „Mitropolia Banatului“ nr. 4—6/1974.

4. Mişcarea jansenistă şi catolicismul, în „Mitropolia Banatului“, nr. 7—12/1960.

5. Mitropolitul Ştefan Stratimirovici de Carlovit (1790—1836), despre vlahi, în „Biserica Ortodoxă Română“, nr. 3—4/1975.

6. Pomelnicele mânăstirii Kruşedol şi relaţiile cu Biserica Ortodoxă Română, în „Mitropolia Banatului“, nr. 4—6/1982.

7. Patriarhia de Peci (Ypek) între anii 1557—1766, în „Studii Teologice“ nr. 7—8/1962.

8. Raporturile dintre Patriarhia Sârbă de Ypek şi Patriarhia Greco-Bulgară de Ohrida între sec. XIV—XVIII, în „Studii Teologice“, nr. 9—10/1962.

9. Rolul mitropoliei de Carlovitz în apărarea Ortodoxiei din Austro-Ungaria, „Ortodoxia“, nr. 3/1961.

Veşnică să-i fie pomenirea!

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Sf. Ierarh Iosif de la Partoş

(Urmare din pag. a 2-a)

cultura şi spiritualitatea ei. Iacov dă dovadă de pricepere în citirea şi mânuirea documentelor, manuscriselor şi cărţilor vechi şi îndată este tuns în monahism sub numele Iosif şi apoi, depunându-şi voturile, este hirotonit ierodiacon şi ieromonah. În această calitate, Iosif vine şi la Patriarhia de la Ipec, în vremea când se organizau scaune mitropolitane pentru toate neamurile ortodoxe cu îngăduinţa Patriarhiei de Constntinopol. Banatul, intră din motive politice, sub influenţă sârbă, ca şi o parte din eparhiile ardelene. Fiind binecunoscută evlavia Cuviosului Iosif, seriozitatea şi patriotismul său, i s-au încredinţat misiuni specale în Balcani în perioada de glorie a lui Mihai Viteazul, în jurul anului 1600. Nu este exclus ca însuşi Baba Novac, cel mai apropiat căpitan al Domnului unirii, mort martir şi erou al neamului în Cluj, să fi fost apropiat al Cuviosului Iosif. Alt căpitan al lui Mihai, Matei Basarab, urcă pe tronul Ţării Româneşti (1632—1654), preia grija ortodoxiei din aceste regiuni şi ctitoreşte multe locaşuri de închinare în Serbia, Macedonia şi ajută părţile bănăţene. Nu este exclus ca influenţa lui Matei Basarab din Ţara Românească să fi cântărit greu în balanţa alegerii Cuviosului Iosif ca mitropolit al vechii cetăţi Tibiscum (Caransebeş, Timişoara). Iosif este ridicat pe Scaunul arhieresc în ziua de 20 iulie 1650, zi când se prăznuieşte Sf. Prooroc Ilie ocrotitorul Banatului. Iosif venea aici cu o vastă experienţă pastorală şi toţi românii l-au dorit şi au insistat să le fie păstor, în ciuda vârstei sale înaintate, patriarhale de 82 de ani, fiind socotit sfânt şi făcător de minuni, după tămăduirea unei fete surdo-mută. Înţelept, ca toţi oamenii de duh, simţind chemarea, pune în rânduială eparhia, făcând vizite canonice în ciuda vârstei sale. Timişoara îl cinstea ca pe un patriarh, având un chip blând şi senin, şi fiind milostiv şi lesne iertător. Slujea zi şi noapte, reintroducând aici vechea pravilă bizantină şi atonită, fapt care l-a făcut şi mai atrăgător, iar credincioşii îl cinsteau şi-i cereau mijlocirea. Era un bun chivernisitor şi bun gospodar, eparhia prosperând. În acelaşi timp, s-a impus ca autoritate morală cerând clerului slujire fără preget şi credincioşilor cugetată-ascultare.

Simţind, totuşi, greutatea vârstei, dar mai ales iubind tineretul şi dorind să lase oameni de nădejde, Cuviosul mitropolit se retrage la mult iubita sa mânăstire, Partoş, unde se ruga lui Dumnezeu să găsească obştescul sfârşit...

Retrăgându-se aici, în 1653, reorganizează şcoala de pregătire pentru preoţie, zidind sufleteşte pe învăţăcei din toate provinciile româneşti şi fiind exemplu în slujbă, post şi rugăciune şi introducând vieţuirea atonită în lavră a Partoşului. Cuviosul-mitropolit Iosif arăta ca un Moş Crăciun plin de milostenie, înţelepciune, virtute şi dragoste pentru cei mici şi pentru cei mari. Toţi îl socoteau un adânc trăitor al tainelor lui Dumnezeu şi cunoscător al sufletului omenesc. S-a mărit obştea, s-a îmbogăţit mânăstirea, a crescut evlavia.

Senin şi încrezător se ruga Maicii Domnului şi tuturor sfinţilor să mijlocească la Stăpânul vieţii şi să ridice suflarea lutului atât de apăsător, la peste 85 de ani. Şi astfel, Cuviosul şi-a dat duhul în mâna lui Dumnezeu chiar în ziua prăznuirii Adormirii Maicii Domnului, 15 August 1656, încununându-şi lupta cea bună şi dreaptă cu un crug de 88 de ani.

Toţi credincioşii l-au condus pe ultimul drum şi în acelaşi timp au simţit în sufletul lor veşnicia lui, socotindu-l sfânt, ales al lui Dumnezeu, desăvârşit monah, ierarh cu chemare, chip îngeresc şi român adevărat. Trupul său neprihănit a fost coborât în cripta bisericii Mânăstirii Partoş, martoră peste timp fiind o piatră cu inscripţie.

Patriarhul veghetor Justinian plecându-şi sufletul spre românii ortodocşi din părţile Ţării Haţegului şi credincioşilor din Banat, a propus Sfântului Sinod ca şi acest Cuvios şi ierarh să intre în cununa cea neveştejită a Sfinţilor români şi Legii strămoşeşti şi prin oficială canonizare şi generalizare a cultului Cuviosului. Aşa se face că după treisute de ani, la 7 octombrie 1956, Sfintele osemінte ale Cuviosului mitropolit Iosif de la Partoş, au fost ridicate şi aşezate în raclă sfântă şi aduse în catedrala nouă a Timişoarei şi a Mitropoliei Banatului, unde a slujit şi a binecuvântat cel între sfinţi pomenit „Iosif cel Nou de la Partoş“.

S-au cercetat cele necesare şi s-a constatat că Sfântul pe lângă viaţa în Hristos şi slujire a aproapelui a fost un om de seamă al timpului, bun cărturar, iscusit diplomat şi împăciuitor pentru toţi. S-a refăcut slujba praznicului şi s-a stabilit acatistul, atât de gustat de către credincioşii bănăţeni. Să-i cerem şi noi mijlocire pentru sufletele noastre şi Dumnezeu să trimită pace lumii şi să fie mai mult respect şi dragoste între oameni. „Că tu, ca un izbăvitor ai fost trimis, de sus, dreptmăritorilor creştini din părţile Banatului, la vreme de strâmtoare, şi ca un bun păstor şi părinte, cu dragoste şi cu înţelepciune, i-ai păstorit pe aceştia, chip de smerenie, de înfrânare şi de curăţie făcându-te tuturor, cu nevoinţele tale pustniceşti, cu postul, cu privegherea şi cu rugăciunea... Pentru aceasta toţi te lăudăm şi virtuţilor tale urmând, Sfinte Iosif, neîncetat să sporim în credinţă... Să lăudăm, până la sfârşitul veacului, pururea cinstită pomenirea ta, cu inimi curate să cântăm: Slavă Ţie, Dumnezeule, Cel mare şi minunat între sfinţi, în vecii vecilor. Amin. **(Rugăciunea specială,** din Acatist).

Adevărul nu poate fi anulat de întuneric

Duminică, 11 septembrie a.c., a avut loc dezvelirea monumentului ridicat în memoria luptătorilor anticomunişti care au făcut parte din organizaţia «Maior Dabija» din Muntele Mare, ucişi prin împuşcare din ordinul Securităţii, amplasat în Cimitirul Comunal din Sibiu, şi slujba de înmormântare a celor şapte condamnaţi la moarte din lotul DABIJA şi anume: DABIJA NICOLAE, ONEA TITUS, SCRIDON IOAN, OPRIŢA GHEORGHE, MIHĂLŢAN TRAIAN, RAŢIU AUGUSTIN şi BOLFEA SILVESTRU în locul unde au zăcut trupurile lor timp de peste 45 de ani în groapă comună.

Deşi a fost o zi caniculară, toridă chiar, asistenţa a fost impresionantă; cu reprezentanţi din toate asociaţiile foştilor deţinuţi politici din ţară, reprezentanţi ai Primăriei, Consiliului Judeţean, Prefecturii, Arhiepiscopiei ort. din Sibiu, Bisericii greco-catolice, ai familiilor celor dispăruţi etc.

Monumentul este amplasat în imediata apropiere a Capelei centrale, şi este alcătuit din blocuri de marmură masivă de pe care am spicuit:

„Organizaţia de luptă împotriva comunismului FRONTUL APĂRĂRII PATRIEI ROMANE, a luat fiinţă în anul 1948 sub conducerea maiorului NICOLAE DABIJA, având centrul de acţiune Munţii Apuseni.

În martie 1949 au avut loc lupte cu trupele de securitate la Muntele Mare, Cricău şi Mesentea. Datorită superiorităţii forţelor represive comuniste dar şi trădării, luptătorii pentru libertate au fost înfrânţi. Numărul şi numele tuturor celor care au căzut în luptă sunt necunoscute, după cum neştiute sunt numele şi numărul luptătorilor pe care Securitatea i-a executat bestial după arestare, fără sentinţa de condamnare la moarte. AFDPR Sibiu“.

Vorbitorii — dintre care amintim pe P. C. pr. I. Bogdan şi I. Vladovici, Ticu Dumitrescu, I. Gavrilă, B. Constantinescu etc. — au accentuat urmările nefaste ale comunismului în lume şi-n special la noi. „Necredinţa“ e o parte organică, finiţială a comunismului şi de aceea el a dat peste tot un fiasco deplin. Dacă comunismul a putut fi la unele popoare cel mult o etapă scurtă, omenirea l-a condamnat în scurtă vreme şi definitiv ca pe ceva anormal care distruge viaţa omului“..,

Ascultându-i pe vorbitori, foşti deţinuţi politici, mi-au venit în minte cuvintele unui alt fost deţinut trecut la cele veşnice anul acesta, PĂRINTELE D. STĂNILOAE. Citez: „Astăzi, după ce un popor a experimentat cu preţul unor mari suferinţe comunismul, ar fi o neghiobie să mai caute a-l experimenta. Pilda lui să ne ajungă şi să ne fie de avertisment zguduitor.

Mai ales neamul nostru trebuie să se ferească de-o asemenea experienţă, căci ea ar fi desigur fatală pentru libertatea lui câştigată cu mari jertfe şi după sute de ani de grea aşteptare şi de amară viaţă în robie.“

Frumosul monument „Dabija“ va rămâne pentru sibieni şi nu numai pentru ei, un moment de referinţă.

Maiorul N. Dabija a înţeles, cu ani în urmă, că neamurile au datoria sfântă să lupte pentru existenţa şi libertatea lor mai ales când duşmanii le pun în pericol fiinţa.

În faţa tăvălugului comunist el a reuşit să-i adune în jurul său pe cei care puneau fiinţa neamului mai presus decât propria lor viaţă, au pus mâna pe arme şi au reuşit să înscrie în Cartea Sfântă a Neamului Românesc pagina nemuritoare a luptelor anticomuniste de la Muntele Mare.

Vânduţi ca şi Mântuitorul Iisus Hristos de un „Iuda“, au căzut în mâinile Securităţii. Executaţi pe întuneric au fost azvârliţi ca animalele într-o groapă comună. Dumnezeu a rânduit pentru vrednicia lor, ca după o jumătate de veac, locul, groapa unde s-a săvârşit asasinatul să fie descoperit.

Să zicem şi noi ca şi cei prezenţi la slujba înmormântării lor: Dumnezeu să-i ierte şi să-i aşeze în ceata aleşilor Săi.

Arhid. A. Băcilă

Dr. NICOLAE MAIER (1839 – 1898)

— 95 de ani de la moarte —

În anul 1884, scaunul protopopesc al Săliştei şi-a reluat existenţa de la finele veacului al XVIII-lea, de pe timpul lui Moise Moga. De aici, din centrul Mărginimii, a condus — cu vrednicie şi pricepere — acest protopopiat vreme de 14 ani (1884—1898), Dr. Nicolae Maier.

Vrednicul preot profesor, patriot, Dr. N. Maier s-a născut în Răhău (j. Alba), la data de 8 sept. 1839, din părinţii ţărani George Maier şi Ioana (n. Secaş). A urmat studii superioare la Universitatea din Viena, obţinând titlul ştiinţific de doctor în filosofie.

După terminarea studiilor universitare, a fost luat „In combinaţie“ să fie numit profesor de limba şi literatura română la Univ. din Budapesta. Nerealizându-se acest plan, Dr. N. Maier a funcţionat ca profesor şi catihet la Gimnaziul din Năsăud (1873—1877), apoi ca profesor seminarial în Sibiu (1877—1883), catehizând şi pe elevii Gimnaziului sibian (Lic. Gheorghe Lazăr) între anii 1879—1884. (v. Cartea de aur..., Săliş-te, 1911 şi urm., p. II; la fel Pr. Prof. Dr. Ioan Stanciu, Istoricul Liceului Gh. Lazăr din Sibiu. 250 de ani de la întemeierea lui. 1692—1942, Sibiu, 1943, p. 132).

În anul 1884 a devenit protopop în Săliştе, succedând pe administratorul harnic şi luminat Moise Lazăr (1881—1884).

În Săliştе, alături de mărginenii „vajnici iubitori de neam şi ţară“, a fost în miezul frământărilor pentru şcoală, biserică, cultură. A acordat sprijin „judelui regesc“ Ioan R. Maxim, iniţiator al unor „acte folositoare“: Casa de păstrare, Reuniunea pompierilor voluntari etc. (v. D. D. Peligrad, Un „jude regesc „vrednic: Ioan Maxim, mss.).

A luat contact şi a sprijinit mişcarea memorandistă. La procesul de la Cluj, 1894, au plecat cca. 50 de ţărani sălişteni spre a-şi arăta, acolo, pe loc, adeziunea lor la cauza celor împrocesuaţi, pe care o declarau a lor. (v. On. Ghibu, Pe baricadele vieţii. Anii mei de învăţătură, Cluj-Napoca, 1981, p. 79 şi urm.).

A sprijinit, de asemenea, activitatea Despărţământului V Sălişte al ASTREI, acordând concursul dezinteresat primului preşedinte al acestui aşezământ, Dr. Liviu Bran de Lemeny, cât şi succesorului său, Dr. Nicolae Calefariu, în acţiunile culturale „care încântau sufletul şi luminau mintea“, sau în cele care vizau desfăşurarea paşnică a vieţii sociale. (v. Arh. Expoziţiei culturii săliştene).

A păstroit cu evlavie şi vrednicie în frumoasa comună din Mărginime până la obştescul sfârşit, survenit la 16/28 mai 1898, acum 95 de ani!

I-a succedat, ca administrator protopopesc, părintele Petru Juga sen. din Tilişca (1898—1901).

Dr. Nicolae Maier a fost înmormântat în Progadia mare din Săliştе, unde crucea din marmoră neagră străjuieşte şi azi, lângă Biserica mare unde a oficiat, cu cucernicie, peste un deceniu.

Dumitru Peligrad

Dumnezeu îşi îndeplineşte promisiunea: Reîntoarcerea în Ţara Făgăduinţei. Iosua Navi

(Urmare din pag. a 3-a)

la răsărit de Betel. Fiind o cetate mică şi puţin numeroasă, se consideră că nu se vor ivi probleme în cucerirea ei. Iosua luând doar trei mii de oameni, a pornit să cucerească Ai-ul. Dar armata condusă de Iosua a fost izgonită repede din cetate, având mulţi morţi şi răniţi... Iosua a fost foarte întristat şi fără speranţă că vor putea vreodată să cucerească toate celelalte cetăţi, câte ar mai fi fost „De ce m-a părăsit Domnul? Ce voi face eu acum, doar cu puterile mele, înconjurat de duşmani din toate părţile? — gândea Iosua.

Iată ce se întâmplase de fapt: poporul Israel făcuse legământ cu Dumnezeu, să nu-şi ia nimeni nimic din prada de război. Acest legământ a fost încălcat şi Domnul s-a supărat foarte tare. Iosua aflând că astfel stau lucrurile, l-a căutat pe acela care nu s-a supus şi l-a găsit pe Acan. Acesta a îngropat argint şi aur mult în pământ pe care era aşezat cortul său. Crezuse că dacă va ascunde această pradă de război, nimeni nu va şti de ea, şi se va îmbogăţi. Dar din faţa Domnului nimic nu poate fi ascuns! El vede tot şi ştie tot. Nu este nici un loc pe acest pământ unde cineva s-ar putea ascunde de El. Ca urmare, Acan şi toată familia lui a fost pedepsită aspru pentru minciună şi nerespectarea legământului, fiind omorâţi cu pietre.

Se înţelege că la o nouă încercare de a cuceri cetatea Ai, Iosua a învins, având-l pe Domnul ca ajutor. Pe lângă această victorie, Iosua i-a învins şi pe Hetiţi, pe Amoriţi, pe Cananiţi, pe Fereziţi, pe Haviţi şi pe Iebusiţi. Locuitorii din Gabaon, însă, prin viclenie au reuşit să facă un legământ cu Israeliţi pentru a scăpa cu viaţă. Descoperindu-li-se minciuna, nu au putut fi omorâţi datorită înţelegerii, dar au fost puşi la munci grele, precum: tăiatul lemnelor, scoaterea apei pentru poporul evreu. Gabaonul era o cetate mare şi vestea afilierii la poporul evreu, s-a răspândit repede şi departe, până la împăratul Ierusalimului, Adoni-Tedec care şi-a unit forţele cu încă alte patru împărăţii şi au venit cu armată mare să atace Gabonul. Desigur că Iosua, conducând poporul lui Israel, a sosit în ajutor, având-L pe Domnul de partea sa. Fiind luate prin surprindere armatele celor cinci împăraţi au suferit o mare înfrângere la Gabaon şi au fost alungaţi. Mai mult decât atât, Domnul a lăsat să cadă pietre din cer, nimicind astfel, un mare număr de luptători. Dar aceasta nu a fost totul. Armatele cele mari unite nu erau înfrânte încă dar erau în mâinile Israeliţilor. Pentru a da victorie poporului Său, Dumnezeu a săvârşit o mare minune. Să vedem ce ne spune Sfânta Scriptură despre aceasta: „Şi soarele s-a oprit, şi luna şi-a întrerupt mersul, până ce poporul şi-a răzbunat pe vrăjmaşii lui. Soarele s-a oprit o zi întreagă. „N-a mai fost nici o zi ca aceea, nici înainte nici după aceea când Domnul să fi ascultat glasul unui om“ (adică a lui Iosua) „căci Domnul lupta pentru Israel“ (Iosua 10, 13—14).

Iată deci că după şapte ani de lupte grele, poporul evreu reuşeşte să cucerească şi să stăpânească tot ţinutul Canaanului. Domnul şi-a ţinut promisiunea. Acum erau din nou în ţara ce le-a fost dată părinţilor lor, Avraam, Isaac şi Iacob. Se întoarseră în Ţara Făgăduinţelor. Cum e şi firesc, a urmat organizarea teritorială, socială şi economică a ţării, trecând de la păstorit la agricultură, la o viaţă stabilă. De asemenea, au împrumutat unele elemente culturale şi materiale din viaţa canaaniţilor. Iosua a împărţit ţara în douăsprezece părţi, câte una fiecărei seminţii. Iar cortul Sfânt era aşezat în mijlocul ţării la Silo.

Iosua a murit la vârsta de 110 ani, nu înainte de a îndemna bătrânii poporului la respectarea legilor lăsate de Dumnezeu şi nu înainte de a aduce aminte poporului de toate minunile, binefacerile, purtările de grijă săvârlocul ţării, la Silo.

6. *Fixarea cunoştinţelor*

Cine este Iosua? (El este cel ales de Domnul pentru a conduce poporul evreu, după moartea lui Moise). Care este prima minune pe care a arătat-o Domnul poporului condus de Iosua? (Despărţirea Iordanului în două, pentru ca poporul să-l poată traversa ca pe uscat). Dumnezeu rămâne indiferent faţă de cei ce nu-şi respectă legământul? (Nu rămâne indiferent ci pedeapsa este cu moartea. Ex: Acan). Cum a ajutat Domnul poporul condus de Iosua, în lupta împotriva celor cinci împăraţi? (A ţinut pe cer soarele, mai mult timp, prelungind astfel ziua). Dumnezeu şi-a ţinut promisiunea de a aduce poporul evreu, în Ţara Făgăduinţei? (Da).

7. *Aplicarea*

Prin lecţia de astăzi, am văzut, copii, finalul călătoriei atât de îndelungate a poporului evreu. Şi mai ales am văzut că Domnul l-a adus din nou în Ţara Făgăduinţei. Şi dacă lor, celor de atunci le-a promis că va fi cu ei în toate zilele, aceasta este valabil şi pentru oricare dintre noi, care se supune şi-L iubeşte. Dumnezeu îşi ţine întotdeauna promisiunile făcute faţă de copiii Săi!

8. *Temă pentru acasă*

Citiţi din Sfânta Scriptură episodul dărâmării zidurilor Ierihonului: Iosua cap. 6.

— Rugăciunea la ieşirea din clasă.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

1 octombrie

Nr. 37—38

1994

„Prea Curatului Tău chip ne închinăm,... Hristoase"

(Cinstirea Sfintelor Icoane)

Problema acceptării icoanelor în cadrul cultului creştin şi a cinstirii lor a îmbrăcat de-a lungul istoriei aspecte dintre cele mai controversate şi mai variate, după nuanţa cultului la care ne referim. Astfel, Biserica Romano-Catolică acceptă icoanele ca obiecte de cult, cinstindu-le, dar în paralel şi cu acceptarea statuilor, cărora supralicitându-le importanţa, le-a neglijat pe cele dintâi. Protestanţii manifestă în genere o atitudine de severă rezervă faţă de icoane şi cinstirea cuvenită lor, atitudine care va degenera mai apoi într-o respingere absolută la toate cultele neoprotestante (penticostali, baptişti, adventişti, etc.) pe considerentul că acestea sunt simple plăsmuiri ale minţii omeneşti, fără temei scripturistic, şi în consecinţă socotindu-le „idoli", „chipuri cioplite", atitudine bazată în mare măsură pe ideea totalei transcendenţe, a spiritualităţii absolute a lui Dumnezeu, fapt ce-L face de nereprezentat din punct de vedere material: „Duh este Dumnezeu şi cel ce i se închină, trebuie să I se închine în duh şi adevăr" (Ioan 4, 24).

Biserica Ortodoxă şi-a cristalizat punctul de vedere în ceea ce priveşte problema icoanelor încă din secolul al VIII-lea, când în urma unor aspre dispute teologice, care aveau să degenereze treptat în adevărate lupte intestine şi care vor ameninţa însăşi unitatea imperiului bizantin, se vor delimita cu timpul două tabere adverse: iconoduluii (cei care cinsteau icoanele) şi iconoclaştii (cei care le respingeau), dispute care se vor întinde pe durata mai multor decenii, şi care se vor termina în anul 787, când se convoacă Sinodul al VII-lea Ecumenic, care prin hotărârile sale se va pronunţa definitiv în această problemă atât de sensibilă.

Fundamentându-se temeinic pe Sf. Scriptură, Biserica Ortodoxă acceptă cinstirea icoanelor, fără a cădea însă în idolatrie sau fetişism, acordându-le locul cuvenit în cadrul cultului religios. Existenţa şi cinsti-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. N. Stoia

Biserica şi îndumnezeirea societăţii româneşti

În procesul de îndumnezeire a omului şi a societăţii, care se impune după perioada comunismului ateu, Biserica ţine cont de ororile trecutului, de realitatea prezentă şi este preocupată de perspectivele viitorului românesc.

Omul, ca şi societatea în care trăieşte, a fost cum a fost, este cum este, dar Biserica doreşte să devină altfel de cum a fost şi de cum este. Vrea un om dinamic, un om al devenirii, al transfigurării fiinţiale, un om al lui Dumnezeu.

Biserica este o instituţie sfântă cu scop transcendental, dar cu implicaţii în problematica veacului, în contextul realităţilor ca să le poată transfigura în Hristos. În societatea românească actuală prezenţa Bisericii se impune cu stringenţă. Este singura forţă regeneratoare a vieţii sociale, de mutaţii spirituale, progres duhovnicesc şi chiar material. Ea poate aduce o contribuţie incontestabilă la moralizarea societăţii şi la însănătoşirea moravurilor acesteia. În această privinţă rămân valabile cuvintele filosofului Kant: „Noi filosofii n-am putut schimba nici măcar moravurile străzii pe care locuim, pe câtă vreme Iisus Hristos a schimbat moravurile întregii lumi".

Biserica are menirea de a crea tipul veritabil al omului renăscut, necesar perioadei prezente şi al viitorului românesc. Sf. Scriptură ne îndeamnă „să ne facem o inimă şi un duh nou" (Iezechiel 18, 32), iar sf. Ioan Gură de Aur ne recomandă că „nu-i suficient să recunoşti că eşti păcătos, ci trebuie să te ridici şi să te schimbi". Ipostaza omului în devenire este o menire exclusivă a fiinţei umane. Omul este ceea ce devine. „A deveni este mai important decât a fi" (I. Galtung). Afirmaţia este îndreptăţită. Omul nu este o fiinţă împlinită definitiv, ci o realitate în devenire. Un animal rămâne egal cu el însuşi în cursul întregii sale vieţi. Omul, dimpotrivă: dacă nu se înfăptuieşte pe sine pe trepte mereu suitoare, zi cu zi, el decade sub nivelul uman.

Sunt multe motive care fac ca Biserica să recomande transfigurarea fiinţială a omului şi a societăţii româneşti, care necesită un proces de purificare şi spiritualizare a vieţii, adică de curăţire a oricărui rău şi de dezvoltare a tot ceea ce este bun în noi. Fără aceste procese omul şi societatea în care trăieşte rămân în tiparele vechi ale vieţii, lipsiţi de orice perspectivă de viitor.

Apreciind acest rol al Bisericii, vom înţelege mai bine cuvintele filosofului danez Kierkegaard: „Viaţa poate fi înţeleasă numai prin ceea ce a fost, dar ea trebuie trăită prin ceea ce va fi de acum înainte". Viaţa omului şi a societăţii este dinamică. Cât trăieşte şi există poate fi mereu altfel şi altfel. De aceea să transformăm trecutul şi mentalitatea lui şi într-o nouă ipostază să-l predăm viitorului spre îndumnezeire.

Prot. Ieremia B. Ghita

„Fă bine Doamne întru bunăvoirea Ta Sionului, şi să se zidească Zidurile Ierusalimului..."

Aceste cuvinte provin din psalmul 50 al lui David pe care îl rostim la Sfânta şi Dumnezeiasca Utrenie. Oare nu este Ierusalimul oraşul iubit de Dumnezeu şi în care am fost răscumpăraţi din moartea cea veşnică prin Domnul nostru Iisus Hristos? Oare nu este Sionul simbolul poporului nou, numit cu legea nouă a Domnului nostru Iisus Hristos? Oare nu este acest Ierusalim baza credinţei noastre ortodoxe care venind din descoperire dumnezeiască a fost propovăduită de către Sfinţii Apostoli şi Mironosiţe, şi apoi de Sfinţii noştri părinţi?

Desigur că veţi răspunde în mod afirmativ la aceste întrebări. Pentru noi, creştinii, Biserica este „Noul Ierusalim". Dacă este aşa, oare nu sunt ZIDURILE IERUSALIMULUI apărarea credinţei noastre împotriva încercărilor vrăjmaşilor? Cum vom răspunde noi la bătăile care s-au pornit împotriva Bisericii noastre? Vom sta acasă şi vom trimite o lumânare ca preotul să se roage pentru noi? Sau încă mai mult, vom trimite nişte bani sau lucruri bisericeşti să aibă preotul cu ce se ruga? Fraţilor, unde aţi văzut un război câştigat de un singur om? La Sfânta slujbă a cununiei aţi făcut un jurământ: să fiţi cu partenerul vostru şi la bine şi la rău. Oare când v-aţi botezat n-aţi făcut de asemenea jurământul că veţi fi ostaşi ai Domnului nostru Iisus Hristos? Vedeţi dar, fraţilor, că războiul s-a pornit, Mântuitorul nostru vă cheamă să fiţi părtaşi răscumpărării Sângelui Lui vărsat cu atâta dragoste pentru voi. Nu mai staţi, veniţi! La Biserică este frontul! Avem nevoie de voi, nu numai de lumânarea sau de contribuţia materială. Lumânarea sau obiectele fără prezenţa activă a voastră pot fi stinse de către vrăjmaşul care pândeşte. Dar rugăciunea, postul, credinţa statornică, genunchiul aplecat cu evlavie în Biserică sunt răni de mult plâns demonilor şi vrăjmaşilor. Nu vă plimbaţi din biserică în biserică criticând şi găsind păcate şi defecte la preoţi; oare nu vă daţi seama că jucaţi cărţile vrăjmaşului? De aveţi copii acasă îndemnaţi-i să vină la Biserică; mai târziu va fi târziu! Fraţilor, deschideţi ochii şi vedeţi neghina din grâu cum se cerne. Clopotele s-au pornit, înarmaţi-vă şi voi şi ai voştri întru numele Domnului nostru Iisus Hristos, şi să-L ajutăm ca să „ZIDEASCĂ ZIDURILE IERUSALIMULUI".

Prof. L. d. A.

(Preluare din buletinul Institutului Român de Teologie şi Spiritualitate Ortodoxă New-York)

Cine nu ţine la unitatea Bisericii, crede că ţine credinţa? Cine se împotriveşte Bisericii şi se opune crede că e în Biserică?

SF. CIPRIAN

O ZI A RENAŞTERII SPIRITUALE

Ziua de Duminică, 25 septembrie 1994, poate fi socotită pe bună dreptate ca o zi a renaşterii spirituale pentru toată suflarea românească de pe plaiurile Covasnei şi Harghitei. Mai mult chiar, aşa cum a spus Întâistătătorul Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, ea s-a impus şi ca o zi *a restaurării, prin Biserică, a fiinţei noastre naţionale,* în acel colţ sau mai corect spus, în plin centru de Ţară românească.

Semnificaţia aparte a acestei zile stă în legătură cu legiuitul act al instalării, la Miercurea Ciuc, a Prea Sfinţitului Ioan Selejan ca episcop al nou înfiinţatei Episcopii a Covasnei şi Harghitei.

Toată derularea evenimentului a fost învăluită de lumină, care a coborât de sus, de la Dumnezeu, odată cu razele soarelui ce şi-a început parcă mersul pe bolta cerească, cuprins de admiraţie pentru impresionanta adunare a românilor, veniţi să-şi întâmpine părintele duhovnicesc şi să se bucure împreună de înfăptuirea visului ce i-a însufleţit şi pe înaintaşi, dar pe care vremurile maştere l-au împiedicat să devină realitate.

Strălucirea momentului a fost sporită de prezenţa la această sărbătoare, alături de Prea Fericitul Teoctist, patriarhul României şi de majoritatea membrilor Sfântului Sinod, a unei înalte delegaţii a Patriarhiei Alexandriei Egiptului, condusă de Prea Fericitul Partenie, papă şi patriarh al Alexandriei şi al întregii Africi. Ortodoxia românească a trăit astfel mai intens clipele de aleasă bucurie duhovnicească hărăzită de Dumnezeu, având alături Biserica apostolică şi soră a Alexandriei.

Sfânta Liturghie a fost oficiată, începând cu ora 10, în faţa catedralei episcopale, spre a oferi miilor de credincioşi posibilitatea de a urmări desfăşurarea slujbei religioase.

După ieşirea cu Sfintele Daruri, a avut loc actul întronizării primului episcop titular al Covasnei şi Harghitei.

Prea Fericitul Teoctist, patriarhul României, a adresat participanţilor un scurt cuvânt, subliniind importanţa evenimentului. Prea Fericirea Sa a arătat că, în contextul dat, sărbătoarea are un dublu aspect: creştinesc şi românesc. De altfel, a precizat vorbitorul, niciodată Biserica n-a separat valorile credinţei de cele naţionale, atâta vreme cât aceste valori se împletesc dintru începuturile existenţei noastre ca popor. Într-adevăr, mergând pe firul istoriei vom constata că sămânţa Evangheliei a fost adusă pe teritoriul patriei noastre chiar din timpurile apostolice, când şi-a purtat paşii, pe pământul Dobrogei, Sf. Apostol Andrei, cel întâi chemat de Domnul la apostolie şi când a început şi procesul etnogenezei noastre.

Prea Fericirea Sa a continuat apoi spunând: „Cu smerenie şi recunoştinţă

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. D. Abrudan

De poţi...

De poţi să nu-ţi pierzi capul, când toţi în jurul tău
Şi l-au pierdut pe-al lor, găsindu-ţi ţie vină;
De poţi, atunci când toţi te cred nedemn şi rău,
Să nu-ţi pierzi nici o clipă încrederea în tine;
De poţi s-aştepţi oricât, fără să-ţi pierzi răbdarea,
De rabzi să fii minţit, fără ca tu să minţi,
Sau când, hulit de oameni, tu nu cu răzbunarea
Să vrei a le răspunde, dar nici cu rugăminţi;

De poţi visa, dar fără să te robeşti visării,
De poţi gândi, dar fără să-ţi faci din asta un ţel,
De poţi să nu cazi pradă nicicând disperării,
Succesul şi dezastrul primindu-le la fel;
De rabzi s-auzi cuvântul rostit cândva de tine,
Răstălmăcit de oameni, ciuntit şi prefăcut;
De poţi să-ţi vezi idealul distrus, şi din ruine
Să-l reclădeşti cu-ardoarea fierbinte din trecut;

De poţi risca pe-o carte întreaga ta avere,
Şi tot ce-ai strâns o viaţă să pierzi într-un minut,
Şi-atunci, fără a scoate vorbă de durere,
Să-ncepi agoniseala cu calm de la-nceput;
Şi dacă corpul tău, uzat şi obosit,
Îl vei putea forţa să-ţi mai slujească încă,
Numai cu străşnicia voinţii tale, şi-astfel
Să steie peste vreme aşa cum stă o stâncă;

De poţi vorbi mulţimii, fără să minţi, şi dacă
Te poţi plimba cu regii, fără a te-ngâmfa,
De, nici amici, nici duşmani, nu pot vreun rău să-ţi facă,
Pentru că doar dreptatea e călăuza ta;
Şi dacă poţi să umpli minuta trecătoare,
Să nu pierzi nici o filă din al vieţii tom,
Al tău va fi pământul, cu bunurile-i toate,
Şi, ceea ce-i mai mult chiar, să ştii, vei fi un OM!

Rudyard Kipling

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (VII)

— TAINĂ ŞI COMUNIUNE —

Adunarea credincioşilor, în dorul după Împărăţia fericirii, şi vremelnice şi veşnice, fiind pregătită cu acest cod dumnezeiesc al adevăratei fericiri, aşteaptă întâlnirea ei cu Iisus Hristos, Cel care s-a arătat în lume.

Simbolic şi real totodată, spre sfârşitul „Fericirilor", se deschid uşile împărăteşti, pentru Împăratul Hristos, iar preotul slujitor, închinându-se, cu cutremurătoare evlavie (de trei ori), sărută Sfânta Evanghelie şi o ridică în dreptul frunţii, ocolind Sfântul Prestol, iar înaintea lui, crâsnicul purtând în mâna dreaptă un sfeşnic cu lumânarea aprinsă, se mişcă, aducându-ne aminte de Înainte Mergătorul şi Botezătorul Ioan. Preotul, cu paşi aproape imperceptibili, păşind spre uşa dinspre proscomidier (miazănoapte) şi ocolind până în faţa Sfântului Altar, se opreşte şi îşi apleacă fruntea, împreună cu Sfânta Evanghelie, rugându-se în taină: „Stăpâne, Doamne, Dumnezeul nostru Cel ce ai aşezat în cer cetele şi oştile îngerilor şi ale arhanghelilor spre slujba măririi Tale; fă ca împreună cu intrarea noastră să fie şi intrarea sfinţilor îngeri, care slujesc şi măresc împreună cu noi bunătatea Ta. Că Ţie se cuvine toată mărirea, cinstea şi închinăciunea: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin".

Într-adevăr, „precum în cer, aşa şi pe pământ", suflarea toată aduce preamărire lui Dumnezeu şi credincioşii nu-s singuri niciodată, ci sunt asistaţi de îngerii lui Dumnezeu şi Tu, Doamne, „Cel ce faci pe îngerii Tăi duhuri şi pe slugile Tale pară de foc" (Ps. 103, 5) şi, toată creaţia iese întru întâmpinarea Ziditorului a toate şi cu atât mai mult în misterul liturgic, această nepătrunsă taină a Iubirii divine. Iar „Evanghelia *carte* este, pentru Biserică, icoana cuvântătoare care ne descoperă nouă prezenţa lui Hristos în mijlocul nostru. Intrarea cu Evanghelia nu este o „preînchipuire" a unui eveniment din trecut, a ieşirii lui Hristos la propovăduire — ci este chipul arătării lui Hristos, Cel înviat pentru împlinirea făgăduinţei Lui: „Unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor" (Mt. 18, 20) (Al. Schmemann: Euharistia, op. cit., p. 77).

Şi acum, preotul, închinându-se iar de trei ori, sărută Sfânta Evanghelie, rostind în taină: „Binecuvântată să fie intrarea sfinţilor Tăi, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin." Apoi înălţând Sfânta Evanghelie în faţa uşilor împărăteşti şi schiţând cu ea semnul sfintei cruci, rosteşte cu glas înalt: „Înţelepciune drepţi!", ca o atenţionare pentru toată adunarea Bisericii, despre prezenţa Mântuitorului, întruchipat în Sfânta Evanghelie.

Conştienţi de această prezenţă dumnezeiască, în timp ce preotul intră în altar cu Evanghelia şi o aşează pe Sfântul Prestol, cântăreţii, cântă în mod mobilizator: „*Veniţi să ne închinăm şi să căzdem la Hristos. Mântuieşte-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cela ce ai înviat din morţi, pe cei ce-Ţi cântăm, Ţie, Aliluia*", adică laudă Ţie, Doamne, Dumnezeul nostru, Celui căruia ne închinăm pentru marea Ta Iubire, pentru noi păcătoşii.

Aşa a fost primit şi întâmpinat Iisus, trecând prin satele şi oraşele Galileii şi ale Iudeii „şi tămăduind toată boala şi toată neputinţa în popor" (Mt. 4, 23) şi aşa L-au întâmpinat, cu evlavia lor, generaţiile de credincioşi de-a lungul veacurilor, ori de câte ori s-au desprins din grijile acestei lumi şi s-au adunat liturgic în Casa Domnului, „Biserica Dumnezeului Celui viu, stâlp şi temelie a adevărului" (I. Tim. 3, 15).

Intrând în Sfântul Altar, preotul aşează Sfânta Evanghelie pe Sfântul Prestol şi socotindu-se a fi lângă picioarele Domnului, invită adunarea zicând: „Domnului să ne rugăm", iar cei prezenţi răspund: „Doamne miluieşte-ne" şi preotul rosteşte: „Că sfânt eşti Dumnezeul nostru, şi Ţie mărire înălţăm: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor", iar credincioşii confirmă cu „Amin". Şi îndată, precum îngerii în Biserica din cer, după viziunea proorocului Isaia (6, 3, vezi şi Apc. 4, 8), cântă necontenit slavă lui Dumnezeu, strigând: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul...", aşa şi în Biserica de pe pământ, îngerii care au şi intrat împreună cu noi, ne îndeamnă, şi cântăm împreună laudă lui Dumnezeu: „*Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare, sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi*" (de trei ori), în numele Sfintei Treimi.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Nichifor Todor

O ZI A RENAȘTERII SPIRITUALE

(urmare din pag. 1)

ne îndreptăm gândurile către Dumnezeu care, în bunătatea Sa, nu ne-a părăsit niciodată ci ne-a cercetat și atunci când am zăcut în închisori, am fost trași pe roată sau am fost călcați în picioare de hoarde năvălitoare. Această purtare de grijă a lui Dumnezeu ne-a ajutat și acum de a ne aduna aici, în inima țării, ierarhi, preoți, călugări și călugărițe, credincioși și credincioase, tineri și bătrâni spre a înălța rugăciuni de laudă și mulțumire și spre a întemeia altare pe locul vechilor altare ale strămoșilor, asigurând astfel continuitatea de viețuire românească pe aceste meleaguri. Împreună cu rugăciunile noastre, ale celor mulți câți suntem prezenți, se înalță la tronul ceresc și rugăciunile strămoșilor și ale martirilor, care își dorm somnul de veci în această glie strămoșească, care n-a fost niciodată părăsită de noi ci am sfințit-o mereu cu sudoarea și sângele nostru".

Prea Fericirea Sa a dat expresie bucuriei de a avea ca oaspeți pe înalții reprezentanți ai Patriarhiei Alexandriei, simbol al unității Ortodoxiei ecumenice.

A urmat citirea decretului de recunoaștere a noului ierarh, emis de către președintele României, Domnul Ion Iliescu, care a transmis tuturor celor prezenți și un mesaj. Domnia Sa a pus în evidență rolul decisiv pe care l-a avut Biserica Ortodoxă Română în păstrarea ființei neamului, a limbii și tradițiilor strămoșești, încât pe bună dreptate ea este socotită Biserica națională și mamă a poporului român, cum de altfel a caracterizat-o marele nostru poet, Mihai Eminescu. Alături de ea, și celelalte Biserici și Culte din România se bucură de aceleași drepturi.

P. S. Episcop Teofan Sinaitul, episcop vicar patriarhal, a dat citire gramatei de întronizare, emisă de către Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului. I.P.S. Sa, prezent la Miercurea Ciuc, a înmânat apoi, personal, mantia arhierească și toiagul de păstorire noului episcop titular de Covasna și Harghita, pe care l-a condus în jețul episcopal. I s-a adresat apoi celui întronizat cu îndemnul de a fi cu urechile și inima deschise spre toți păstoriții săi: protopopi, preoți și credincioși, tratându-i cu blândețe, mângâindu-i și întărindu-i în credință și viață dreaptă. „Istoria, a precizat I.P.S. Sa, nu ne va reține pe toți câți am fost astăzi prezenți, aici, dar — pe Prea Sfințitul Ioan Selejan îl va reține cu siguranță, pentru că este primul episcop al acestei noi episcopii.

Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală a mulțumit apoi Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru participarea la acest eveniment extraordinar, ca și pentru faptul că a organizat în așa fel programul vizitei Prea Fericitului Partenie, papă și patriarh al Alexandriei și al întregii Africi, încât a inclus ca o etapă importantă și popasul la Miercurea Ciuc. Satisfacția Înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Ardealului este cu atât mai mare, cu cât Prea Fericitul Partenie îi este o veche cunoștință, amândoi activând, pe parcursul anilor, în mai multe foruri și organisme intercreștine.

În continuare a luat cuvântul Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României.

Referindu-se la semnificația aparte a zilei de Duminică, 25 septembrie, Prea Fericirea Sa a spus că Evanghelia care s-a citit la Sf. Liturghie a fost cea a chemării celor doisprezece la apostolie. Această chemare rămâne pururi actuală, a precizat Prea Fericirea Sa, și ne privește nu numai pe noi, care am fost învestiți prin hirotonie, dar și pe toți credincioșii, care sunt înveșmântați în haina de mărturisitori și slujitori ai credinței, prin sfântul Botez. Chemarea i se adresează azi, în primul rând, Prea Sfințitului Episcop Ioan, pe care Dumnezeu l-a rânduit să fie primul episcop al noii eparhii. Tot Dumnezeu a rânduit, ca la acest moment, să fie prezent și un strălucit reprezentant al Bisericii lui Hristos, Prea Fericitul Partenie, patriarh și papă al Alexandriei și al întregii Africi.

Anul trecut, a continuat Prea Fericirea Sa, l-am avut în vizită, cu ocazia sfințirii mânăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, pe Sanctitatea Sa Bartolomeu, patriarhul ecumenic al Constantinopolului. Trebuie să interpretăm aceste vizite ca semne ale dragostei frățești și ale dorinței de a sluji unitatea Ortodoxiei.

Nu este pentru prima dată când un patriarh al Alexandriei se află în legătură cu românii ortodocși din Transilvania. În secolul al XVII-lea un alt patriarh alexandrin, devenit patriarh ecumenic, pe nume Chiril Lucaris, le-a luat apărarea atunci când principele calvin al Transilvaniei Gavriil Bethlen a încercat să-i treacă pe aceștia la calvinism. Patriarhul l-a prevenit pe principe că încercarea lui va fi zadarnică întrucât este prea puternică legătura de etnie și credință a românilor transilvăneni cu frații lor de peste munți. Este greu de crezut că o astfel de legătură va putea fi ruptă, atâta vreme cât credința ortodoxă face parte constitutivă din ființa românilor transilvăneni.

Pornind de la adevărul biblic cum că „Dumnezeu pe cele slabe le întărește și pe cele de lipsă le împlinește", Prea Fericitul Părinte Patriarh a arătat că o astfel de lucrare Dumnezeiască tocmai se înfăptuiește prin înființarea Episcopiei de Covasna și Harghita. Rostul unei astfel de instituții bisericești este de a sluji nevoile spirituale ale românilor confruntați cu multe dificultăți în această parte a țării și de a-i ajuta să se bucure de dreptul uman elementar de a-și putea păstra credința și naționalitatea.

Adresându-se credincioșilor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist i-a îndemnat să-l primească și să-l iubească pe P. S. Ioan ca pe un frate, întrucât este și el fiu al Transilvaniei, dar și ca pe un părinte, întrucât și-a adunat multe vrednicii în slujirea Bisericii și a neamului, în țară și străinătate.

Prea Fericirea Sa a oferit apoi Prea Sfințitului Ioan crucea și engolpionul, însemnele slujirii arhierești. Câte un engolpion a oferit Prea Fericirea Sa și celor trei ierarhi, însoțitori ai Prea Fericitului Partenie al Alexandriei.

A luat, în continuare, cuvântul înaltul oaspete al Bisericii și țării noastre — Prea Fericitul Partenie, patriarh și papă al Alexandriei și al întregii Africi.

Referindu-se la ziua însorită de Duminică, 25 sept. a.c., Prea Fericirea Sa a spus că avem impresia că trăim prima zi a creației, când Dumnezeu a zis: „Să fie lumină și s-a făcut lumină".

Este o binecuvântare de la Dumnezeu această zi, o binecuvântare care se revarsă asupra Ortodoxiei din întreaga lume și în special asupra Bisericii ortodoxe din România.

Bucuria cauzată de înființarea acestei noi eparhii se va răsfrânge cu siguranță nu numai asupra credincioșilor ortodocși români din Transilvania ci și asupra confraților lor din toată țara și în egală măsură și asupra celor ce trăiesc în afara granițelor țării. „Sunt aici împreună cu noi, a spus apoi Prea Fericirea Sa, și sufletele celor ce au adormit și au dorit o astfel de zi, precum și cei ce vor veni după noi și care se vor bucura de ceea ce am înfăptuit noi astăzi".

Adesându-se Prea Sfințitului Ioan Selejan, Prea Fericitul Partenie a spus: „V-a chemat aici, la această slujire, Biserica Ortodoxă Română, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie, Sfântul Sinod și întreg poporul lui Dumnezeu din România, ca să fiți modelul lui Hristos și să-l reprezentați cu cinste pe Hristos. ... Sarcina pe care urmează să o îndepliniți, deși plină de răspundere, este ușoară când este făcută în numele lui Hristos. Aveți nevoie însă de multă dragoste și încă de mai multă răbdare".

În continuare, înaltul oaspete a adus în atenție o problemă gravă cu care se confruntă Biserica și anume prozelitismul. „Cred cu tărie în libertatea conștiinței fiecărui om de pe pământ, a spus Prea Fericirea Sa, dar nu pot accepta vicleșugul unora care prin abuz și mijloace necinstite caută să-i atragă pe fiii Bisericii noastre spre alte credințe. Biserica Ortodoxă n-a făcut niciodată prozelitism și nici cruciade. Ea s-a jertfit pentru mântuirea propriilor credincioși.

În final, vorbitorul s-a adresat din nou Prea Sfințitului Episcop Ioan, punându-i la suflet îndemnul: „Nu te teme să împărtășești dragoste, prietenie și respect față de oameni dar rămâi întru toate credincios Ortodoxiei. Toate celelalte se vor adăuga „cum ne încredințează Mântuitorul".

Îndreptându-și apoi cuvântul către masa mare a credincioșilor prezenți, Prea Fericitul Partenie a spus: „Vă îndemn, iubiți fii ai poporului român, să cinstiți Ortodoxia și neamul și să fiți gata de orice jertfă pentru aceste două mari valori. Să faceți însă totul fără violență și ură. Calea firească este calea dialogului și păcii".

Înaltul oaspete a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru ospitalitate, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie ca și tuturor membrilor Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

A mulțumit de asemenea președintelui Ion Iliescu pentru salutul adresat și a apreciat strădaniile lui și ale României pentru pace și bună înțelegere în lume.

La sfârșitul ceremonialului de instalare a luat cuvântul Prea Sfințitul Episcop Ioan Selejan, care a pornit de la aceste frumoase versuri:

„Fii pribegi ai țării mele
Rătăciți printre străini
Nu uitați menirea voastră
De creștini și de români".

Vorbitorul a arătat că autorul lor este Sf. Ioan de la Hozeva, un erou al credinței și al dragostei de neam. Contemporan cu noi, Sf. Ioan, originar din ținutul Neamțului, a plecat din tinerețe în Țara Sfântă. Acolo a dus o viață de ascultare și severă asceză. S-a mutat la Domnul și o mare minune s-a petrecut cu trupul său purificat prin post, feciorie și sfinte nevoințe. Când, după rânduiala din mânăstirile Orientului, a fost dezhumat la 7 ani de la deces, s-a constatat că trupul său n-a fost afectat de stricăciune. Biserica Ierusalimului și Biserica Ortodoxă Română l-au canonizat și se fac preparative în vederea aducerii în țară a sfintelor moaște.

Prea Sfințitul Episcop Ioan a poposit adesea în preajma raclei în care sunt păstrate moaștele sfântului din neamul nostru.

Și după alegerea ca episcop, reîntorcându-se în Țara Sfântă, spre a încredința succesorului responsabilitatea conducerii așezămintelor românești de la Ierusalim, Prea Sfințitul Ioan a alergat din nou la Mânăstirea de la Hozeva, din deșertul Iudeiei, implorând ajutorul și mijlocirea Sfântului la Tronul dumnezeiesc, de unde Prea Sfinția Sa așteaptă întărire și înțelepciune, spre a putea face față grelei misiuni ce i s-a încredințat.

Referindu-se la Evanghelia zilei, Prea Sfințitul Ioan a arătat că așa cum Apostolii au urmat fără ezitare chemarea ce li s-a adresat de către Domnul, tot astfel și P. S. Sa a ascultat chemarea Sfântului Sinod, deși își făcuse alte planuri. „Mi-am lăsat studiile de specializare cărora mă dedicasem, a precizat P. S. Sa, și am venit aici unde este mult de secerat. Recolta trebuie pusă repede în hambare, până nu este prea târziu".

Adresându-se păstoriților săi, P. S. Ioan i-a încredințat de părintească sa dragoste și de disponibilitatea pe care o va avea întotdeauna pentru grijile și problemele lor. „Multe valuri au trecut peste noi, din răsărit și din apus dar am rămas statornici pe această glie, precum firul ierbii. În ciuda vitregiilor istoriei, nu ne-am stârpit și am crescut, devenind arbori falnici. Vom rămâne pe mai departe aici, și vom fi ceea ce suntem: români și creștini ortodocși. Aici suntem la noi acasă".

P. S. Ioan a adus sincere mulțumiri celor doi venerabili patriarhi, membrilor Sfântului Sinod, reprezentanților autorităților centrale și locale, tuturor care s-au ostenit spre a fi prezenți la această festivitate de întronizare.

Între vorbitori s-au numărat și președintele camerei deputaților din Parlamentul României, Domnul Adrian Năstase, precum și Domnul Gheorghe Tinca, ministrul Apărării Naționale, care a transmis un mesaj din partea guvernului României.

După încheierea ceremonialului de întronizare, a continuat oficierea Sfintei Liturghii. După otpust, ierarhii și preoții slujitori, urmați de masa mare a credincioșilor s-au deplasat, pe jos, la reședința episcopală.

Consiliul eparhial a oferit o agapă la Hotelul central din localitate.

Ceea ce a caracterizat, în ansamblu întregul ritual dedicat instalării noului episcop de Covasna și Harghita a fost liniștea, pacea și o atmosferă de mare solemnitate.

Ca o remarcă aparte în legătură cu noul titular al Episcopiei Covasnei și Harghitei, dorim să arătăm că este al doisprezecelea ierarh, dintre actualii membri ai Sfântului Sinod, care și-au făcut studiile universitare la Facultatea de Teologie din Sibiu. Prestigiul de care se bucură fiecare în parte, constituie prilej de bucurie și satisfacție pentru întregul colectiv de cadre didactice.

Adresăm Prea Sfințitului Ioan Selejan urarea de a avea parte de o lungă și pașnică arhipăstorire. Prin alegerea P. S. Sale rândurile Sfântului Sinod se completează cu un ierarh tânăr, dar care se bucură de o binemeritată prestanță.

Anul internațional al familiei

Recunoștința față de părinți

„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie ție bine și să trăiești mulți ani pe pământ." (Ieșire, XXI, 12).

Nu trebuie să ne surprindă prea mult comportarea lui Iair, fruntașul sinagogii iudaice, despre care spune Sf. Scriptură că: *„...s-a aruncat la picioarele lui Iisus și l-a rugat să vină până la el acasă; pentru că avea o singură fiică, de vreo 12 ani, care trăgea să moară..."* (*Lc. VIII, 41—42*), deoarece este bine cunoscută dragostea și jertfa adevăraților părinți pentru odraslele lor. Bunii părinți sunt grijulii și renunță la multe pentru binele și fericirea copiilor lor, după cum și fruntașul sinagogii iudaice a renunțat la mândria și starea lui socială atunci când s-a aruncat la picioarele lui Iisus de dragul copilului său.

Câtă mulțumire sufletească au părinții ce-și știu copiii buni, ascultători și vrednici! Este cea mai mare răsplată pentru un părinte ce știe că odrasla lui este sănătoasă și că-i merge bine. Dar, cine nu-și iubește puii săi? Și cel mai fioros animal este în stare să se sacrifice pentru puii lui.

Mai greu și mai trist este când se petrece acest lucru invers, adică atunci când fiii nu-și cinstesc părinții, deși este poruncă de la Dumnezeu, a cincea din Decalog, în care se spune: *„Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie ție bine și să trăiești mulți ani pe pământ."* (*Ieșire, XXI, 12*). De aceea, sf. noastră Biserică, credința pe care o mărturisim, ne îndeamnă mereu să dovedim, prin toată comportarea noastră, dragoste și recunoștință față de cei ce ne-au născut și crescut, față de cei ce ne-au protejat și îndrumat în viață. După învățătura creștină, cine rupe legătura cu părinții și cu înaintașii, cine se desprinde de credința și tradiția poporului său, acela pierde și legătura cu Dumnezeu, Tatăl nostru al tuturora. Acelui om, după cum se precizează

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Gh. Solcan

„Prea Curatului Tău chip ne închinăm..."

(Urmare din pag. 1)

rea icoanelor se bazează pe faptul că omul poartă în sine „ceva" din Dumnezeu, că el este „din neamul lui Dumnezeu" (Fapte Ap. 17, 29), cum fericit se exprima marele Apostol Pavel, și acest fapt face posibilă comunicarea noastră cu El. Purtând în sine „chipul lui Dumnezeu", fiind deci o îmbinare a materialului cu spiritualul, omul este capabil să recepteze și să înțeleagă mesajele și semnele pe care Dumnezeu i le-a descoperit prin revelație. Cartea sfântă abundă de astfel de semne, de teofanii, și nu vom enumera aici decât pe câteva din cele mai cunoscute: patriarhul Avraam primește, pe când se afla la stejarul Mamvri, vizita a trei îngeri, care închipuiau Sfânta Treime (Fac. 18, 1—6); Moise, unul dintre privilegiații poporului evreu „grăia cu Dumnezeu față către față, cum ar grăi cineva cu prietenul său" (Fac. 33, 11); „O, ticălosul de mine! că m-am umilit fiindcă sunt om și buze necurate având, și pe Domnul Savaot l-am văzut cu ochii mei" (Isaia 6, 5); „Văzut-am pe Domnul șezând pe altar" (Amos 9, 1), și exemplele ar putea continua, însă ideea pe care o desprindem chiar și din aceste puține mărturii scripturistice, este aceea că, în pofida faptului că Dumnezeu este Spirit absolut, de neînțeles în esența Lui („Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată" (Ioan 1, 18), dar care, având toate atributele spiritului: cunoaștere, iubire, voință, etc., vrea să intre în comuniune cu o altă ființă spirituală — omul — care este capabilă să-l cunoască și să-L iubească. Dacă în Vechiul Testament Dumnezeu se lasă abia întrezărit sau se descoperă de multe ori prin viziuni, în Noul Testament asistăm la o cunoaștere mult mai bogată despre ființa Lui, prin însăși întruparea Fiului Său: „Fiul Cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut" (Ioan 1, 18). Fiul S-a făcut pe Sine „icoana" Tatălui, „chipul lui Dumnezeu celui nevăzut" (Colos. 1, 15), icoana în care Dumnezeu s-a reflectat atât cât era necesar omului să-L înțeleagă. În acest sens, înseși Sf. Evanghelii nu sunt altceva decât icoane care descriu prin cuvânt persoana, viața și învățăturile Mântuitorului lumii, și ori de câte ori citim sau ni se vorbește despre aceste lucruri în mintea noastră apare imaginea lor.

Aceasta ar fi justificarea scripturistică a existenței icoanelor. Ce este în fond o icoană? Ea este o imagine sfântă, sau cum plastic o definea un teolog al veacului al VIII-lea, care și-a legat numele de ele (Sf. Ioan Damaschinul): *„oglindă și taină"*, loc sacru unde Hristos este prezent în chip tainic, dezvelindu-și și în același timp păstrându-și taina, la fel cum luna reflectându-se în oglinda lacului, nu-și epuizează misterul, ci dimpotrivă, își sporește și mai mult farmecul și vraja. Creștinul ortodox se roagă înaintea icoanei lui Hristos, ca înaintea lui Hristos însuși, ea fiind un semn care îi certifică prezența, dar rămânând totuși un obiect care mijlocește, prin aceasta înlăturându-se riscul ca ea să devină idol sau fetiș.

Existența icoanei își are și o motivație psihologică, care decurge din nevoia permanentă a firii religioase a omului de a concretiza și materializa ceea ce adoră, și pe care simpla cugetare sau adorația lăuntrică nu o pot satisface pe deplin, căci prin natura lui el simte mereu nevoia de a opera cu date palpabile.

Icoanele reprezintă în general pe Mântuitorul Iisus, Sfânta Treime, Fecioara Maria, îngeri, sfinți, fără a se rezuma însă la o simplă reprezentare ci, oferind de multe ori detalii bogate, sugerând cu subtilitate idei teologice de mare profunzime și finețe, ele devenind adevărate cărți de învățătură teologică în imagini. Icoana ortodoxă este, așa cum o întâlnim în toate mânăstirile moldave sau în creațiile maeștrilor populari anonimi din Transilvania secolelor XVII-XIX, datorită în mare parte și condițiilor socio-politice vitrege, care au împiedecat alte forme mai complexe de manifestare a vieții religioase, adevărate tratate de teologie în imagini plastice, dar și adâncă trăire religioasă înveșmântată în imagini sensibile, ea este o dezvelire a sacrului sub formă artistică, în care fiecare nuanță, fiecare culoare își are un rol bine determinat în exprimarea de ansamblu.

Creație aparținând prin excelență Răsăritului Ortodox, pictura icoanelor este o ramură a artei simbolice, ea nefiind numai o simplă artă, ci — atunci când este lucrată cu har și izvodită dintr-un suflet autentic creștin — o viziune a lui Dumnezeu, o cunoaștere și o mărturisire de credință prin artă. Niciodată tablourile religioase ale unui Rafael, Velasquez, Holbein, El Greco, Van Dyck, Da Vinci nu-ți vor impune altceva decât respect și admirație (sentimente exterioare fiorului religios) pentru măiestria, e drept că de cele mai multe ori genială, fără a te îmbia însă la prosternare în fața lor, așa cum o face icoana, pentru că niciodată un astfel de tablou n-a intenționat să facă aceasta. Tabloul, și ne referim aici la cele cu tematică strict religioasă, este și rămâne o simplă reprezentare, chiar dacă genială ca izbândă artistică dar cu atât mai străină și exterioară trăirii religioase. Tabloul descrie și abia dacă intuiește realitatea divină, icoana dezvelește această realitate suprareală, obligându-te să intri într-o altă ordine de valori. Tabloul „povestește" cu mijloace specifice, evenimente, reprezintă figuri, icoana sugerează prototipul; de aceea icoanele sunt în general străine impresionismului, apropiindu-se mai degrabă de arta decorativă „Icoana n-are profunzime spațiă, nici perspectivă, ea este reprezentare plată, excluzând expunerea și senzualitatea, lăsându-se copleșită de culoare și simbol. De aceea o icoană ne va apare întotdeauna atât de sever ascetică, nefăcând concesii senzualității, ci îmbiind la trăirea lăuntrică a misterului divin". (S. Bulgakov — Ortodoxia).

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. 1)

„Sfinte Dumnezeule": Tatăl, din care Fiul s-a născut „mai înainte de toți vecii" și a purces Duhul Sfânt. *„Sfinte tare"* — Fiul, care a biruit ispita și pe diavolul și a biruit moartea, „cu moartea pe moarte călcând" și „împărățește peste cele făcute de El", că „toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut..." (In. 1, 3), deoarece Tatăl lucrează prin Fiul" (Sf. Chiril al Ierusalimului: Catehezele, partea I, trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1943, p. 266). *„Sfinte fără de moarte"*, Duhul Sfânt, „dătătorul de viață", sau cum zice Sfântul Apostol Pavel: „Pentru noi, este un singur Dumnezeu, Tatăl, din care sunt toate și noi întru El; un singur Domn, Iisus Hristos, prin care sunt toate și noi prin El; (I. Cor. 8, 6), și un singur Duh Sfânt, în care sunt toate și noi în El. (vezi și: Sf. Ioan Damaschin: Dogmatica, ed. II, Trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1943, p. 203—207). Unitatea Dumnezeirii Treimice, manifestată în lucrări atribuite uneia din persoanele Sfintei Treimi, a fost afirmată cu tărie de toți Sfinții Părinți ai Bisericii creștine. Așa bună oară, Sf. Vasile cel Mare scrie limpede: „Tatăl, Fiul și Sfântul Duh împreună sfințesc, împreună dau viață, luminează, mângâie și săvârșesc în același fel toate lucrările asemănătoare... și Sfânta Treime nu formează decât o singură Dumnezeire" (Sfântul Vasile cel Mare: Scrieri, partea a treia: Despre Sfântul Duh, Trad. de Preot Prof. Dr. Constantin Cornițescu și Preot Prof. Dr. Teodor Bodogae, București, 1988, p. 388—389).

În timpul acestei cântări de laudă, pe care o aduc îngerii și oamenii, deopotrivă, lui Dumnezeu, preotul concentrând în inima sa fiorul și vibrația sufletească a credincioșilor, ca un mesager tainic, se roagă încet: „Dumnezeule Cel Sfânt, care întru sfinți Te odihnești, Cel ce cu glas întreit ești lăudat de Serafimi și slăvit de Heruvimi și de toată puterea cerească închinat; Care ai zidit pe om după chipul și asemănarea Ta și cu tot harul Tău l-ai împodobit; Cel ce dai înțelepciune și pricepere celui ce cere, și nu treci cu vederea pe cel ce greșește, ci pui pocăința spre mântuire; Care ne-ai învrednicit pe noi, smeriții și nevrednicii robii Tăi, și în ceasul acesta, a sta înaintea slavei sfântului Tău jertfelnic și a-Ți aduce datorita închinare și preaslăvire; Însuți Stăpâne, primește din gurile noastre, ale păcătoșilor, întreit sfânta cântare și ne cercetează pe noi întru bunătatea Ta. Iartă-ne nouă toată greșala cea de voie și cea fără de voie; sfințește trupurile și sufletele noastre și ne dă nouă să slujim Ție cu cuviință în toate zilele vieții noastre. Pentru rugăciunile Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și ale tuturor sfinților care din veac au bineplăcut Ție. Că sfânt ești Dumnezeul nostru și Ție mărire înălțăm... și cădește Sf. Altar și pe credincioși, din fața Sf. Altar (practica din Transilvania), pregătind prin mireasma bunului miros al tămâii, bogăția darurilor Sfântului Duh, ce se așterne peste întreaga adunare a Bisericii, prin ascultarea Apostolului și a Sf. Evanghelii.

După această întreit sfântă cântare, preotul, din ușile împărătești se adresează credincioșilor, zicând: *„Să luăm aminte, pace tuturor"* și cântăreții răspund: *„și duhului tău"*. În această atmosferă de pace, se citește *Apostolul*, care este o parte din scrisorile Sf. Apostoli, transmițându-ni-se astfel, în actualitate, învățătura lor, care trebuie ascultată cu toată atenția, aidoma și mai mult, unei scrisori ce ar sosi de la o persoană dragă, de departe și din care nu lasă să se scape nici un cuvânt. Ba, mai mult, cei prezenți în adunarea liturgică se simt contemporani și cu apostolii și prin trăirea sufletească sunt cu ei împreună, desprinși din hățișul gândurilor deșarte și făcând, popas cu mintea, în ceata nesfârșită a celor care au adus și aduc laudă Ziditorului a toate, pe calea sfințeniei.

Spre sfârșitul Apostolului, preotul, ca purtător de grijă al obștei bisericești, se roagă în taină: „Strălucește în inimile noastre, Iubitorule de oameni, Stăpâne, lumina cea curată a cunoașterii Dumnezeirii Tale și deschide ochii gândului nostru spre înțelegerea evangheliceor Tale propovăduiri. Pune în noi și frica fericitelor Tale porunci, ca toate poftele trupului călcând și făcând toate cele ce sunt spre bună plăcerea Ta. Că Tu ești luminarea sufletelor și trupurilor noastre, Hristoase Dumnezeul nostru și Ție mărire înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Amin".

Credincioșii, aflându-se integrați în sfințenia momentului, cu toată ființa lor, își deschid inimile și mintea pentru a prinde taina Cuvântului căci îndată după citirea și ascultarea Apostolului, preotul citește Sf. Evanghelie, programată calendaristic, după marile praznice creștinești, dar nu înainte de a atenționa adunarea: *„Cu înțelepciune drepți*, să ascultăm *Sfânta Evanghelie"*, și cu *„Pace tuturor"*, fiindcă fără o atare dispoziție sufletească nu se poate pătrunde în taina Cuvântului.

Citirea Evangheliei este arătarea Domnului în adunarea Bisericii și este venirea în actualitatea liturgică a Mântuitorului, ieșit la propovăduirea Cuvântului și care se face tot mai cunoscut lumii. De aceea, conștienți de întâlnirea credincioși or cu Însuși Mântuitorul, și înainte și după citirea Sfintei Evanghelii, toți credincioșii prezenți întâmpină pe Cuvântul lui Dumnezeu, într-un glas: „Mărire Ție, Doamne, mărire Ție". Și după cum Dumnezeu este veșnic Bun, și valoarea și actualitatea Evangheliei este permanentă. Și Evanghelia înseamnă veste bună, prin tot cuprinsul ei și pentru toată suflarea omenească și pentru toate veacurile. Însuși Mântuitorul a spus: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece" (Mt. 24, 35).

Evanghelia nu este o carte obișnuită, luată din raft, citită și apoi înlocuită cu altă carte. „Evanghelia este puterea lui Dumnezeu spre mântuirea a tot celui care crede..." (Ro. 1, 16). Este cartea Înțelepciunii lui Dumnezeu, e Cuvântul pururea viu al Mântuitorului. Și nu este de două feluri, cum este înclinată spre dualitate firea omenească. De aceea, greșesc amar cei care ispitesc pe Dumnezeu și cer sau practică „deschidere", să vadă „ce-a ieșit?. Evanghelia, ca *„veste bună"*, nu poate fi rea! „Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este Același" (Evr. 13, 8) și să nu se uite că mai presus de toate „Dumnezeu este iubire!" (In. 4, 16).

Mântuitorul, din iubire nemărginită, a propovăduit Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu, zicând: „S-a împlinit vremea și s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie" (Mc. 1, 14—15).

Nu numai oamenii sunt chemați la înțelepciune și pace, în a asculta Sfânta Evanghelie, dar și „îngerii doresc să stea să privească" (I. Petru, 1, 18). Credincioșii buni, punând la inimă Cuvântul Evangheliei, îl aduc și-L comunică și în familiile lor, pentru cei care din binecuvântate pricini n-au putut participa, ca pe o aghiazmă de suflet, ca o relatare caldă a întâlnirii lor cu Iisus, Cuvântul lui Dumnezeu. Așa se realizează o desprindere a întregii comunități, din monotonia vieții cotidiene, sau chiar din valurile ei și angajarea sufletească întru sfințenie.

În preajma Celui Sfânt, Căruia Îi cântăm sfințenia și-I ascultăm Cuvântul, se sfințesc și gândurile și simțurile; se sfințesc graiurile, se sfințesc momentele și familia întreagă se apropie de Dătătorul vieții, cu recunoștință și dacă nu astăzi, atunci mâine! Dar nu trebuie uitată niciodată, obligația morală a părinților! Ei sunt aluatul și „dacă este pârga (de făină) sfântă, și frământătura este sfântă; și dacă rădăcina este sfântă, și ramurile sunt" (Ro. 11, 16).

SFÂNTUL IUSTIN MARTIRUL ŞI FILOZOFUL

— VIAŢA ŞI OPERA —

Dintre toţi apologeţii secolului al II-lea Sf. Iustin este cel mai de seamă. Aceasta datorită faptului că a scris mult şi că cea mai mare parte din viaţa lui şi-a dăruit-o pentru apărarea creştinismului, făcând cunoscute credinţa şi tradiţia Bisericii.

Viaţa lui o cunoaştem mai mult din cele spuse de el însuşi. Era fiul unor colonişti greci, păgâni din vechiul Sichem, din Palestina, numit după colonizarea romană din anul 70, Flavia Neapolis, iar astăzi Nablus şi s-a născut pe la începutul secolului al II-lea (100—110). El însuşi îşi arată această origine la începutul primei apologii: „Pentru oamenii ce sunt persecutaţi pe toată întinderea pământului cu ură nedreaptă şi prin acuzaţiuni calomnioase, eu, Iustin, fiul lui Priscus şi nepotul lui Bacchius, născut în Neapole, cetatea Siriei şi a Palestinei, unul din ei, vă adresez acest discurs". Că e născut din familie păgână, o constatăm şi noi din următoarele: spune că e necircumcis, se vede că nu cunoştea limba ebraică şi nici nu prea cunoştea locurile; şi apoi ştim că Vespasian adusese colonişti păgâni, greci şi romani. Din acestea şi mai ales după nume, cei mai mulţi patrologi au afirmat că Sf. Iustin este de origine greacă.

Crescut în păgânism, din tinereţe a fost atras spre filozofie. Pe lângă aceasta mediul general iudaic îi oferă şi ideea de un singur Dumnezeu, absolut şi nevăzut (monoteismul). Şi sufletul lui nemulţumit şi dornic de ceva mai nou şi mai bun, îl conduce mereu spre şcolile filozofilor.

În Dialogul său cu iudeul Trifon, ni se arată toată această neliniştе sufletească şi dorul de ceva mai sigur. El caută adevărul în aceste şcoli păgâne. Se duce mai întâi la o şcoală filozofică stoică. O părăsi însă după o vreme din cauza doctrinei stoicilor, că despre Dumnezeu nu putem şi nici nu e necesar să ştim nimic. Plin de îndoială, deci, se îndreaptă către un filozof aristotelic. Acesta însă îl dezgustă şi mai mult, fiindcă de la început i-a cerut didactru (plată pentru lecţii) şi îl va părăsi şi pe acesta. Vrând să fie elev al unui pitagoreu, acesta îi ceru cunoştinţe preliminarii de matemtaică, muzică şi astronomie, ştiinţe pe care se baza filozofia pitagoree. În sfârşit se împacă oarecum cu platonismul şi rămâne în această şcoală, până ce într-o zi petrecând în contemplaţie, pe malul mării (la Cezareea sau Efes), căutând să primească răspuns la întrebarea care-l chinuia: „Unde se poate găsi înţelepciunea şi unde este sălaşul ei?", intră în conversaţie cu un bătrân cu înfăţişarea frumoasă şi venerabilă, cu mers domol şi demn şi aducând discuţia despre cunoaşterea lui Dumnezeu, în care vedea şi Iustin centrul problemelor filozofiei, îi arată lui Iustin că nici sistemul filozofic al lui Platon nu-i poate da cunoştinţa completă şi sigură a lui Dumnezeu, ci numai scrierile inspirate de Duhul Sfânt ale profeţilor şi ale ucenicilor lui Iisus Hristos.

La întrebarea bătrânului dacă trebuie să te retragi din viaţa activă, Iustin începe să-i explice rolul filozofiei pentru înnobilarea noastră şi să-i arate că ea dă sens întregului curs al vieţii noastre. Bătrânul îl întrebă apoi dacă filozofia ne poate da fericirea şi dacă filozofii pot să spună ceva despre adevăratul Dumnezeu, când ei nu-l cunosc. Şi bătrânul îi dovedi lui Iustin că filozofii nu ştiu nimic despre adevăratul Dumnezeu şi că numai datorită revelaţiei îl poţi cunoaşte. Îi vorbeşte apoi, despre proorocii Vechiului Testament, care au prezis pe Iisus Hristos cu puterea Sfântului Duh şi încheie spunând: „Dar să-ţi fie mai întâi deschise porţile luminii, căci acestea nu le pot sesiza sau pricepe toţi, ci numai omul căruia i-a dat înţelepciunea Dumnezeu şi Hristosul Lui". După această discuţie bătrânul s-a făcut nevăzut. „Dar deodată ca o flacără se aprinse în mine — spune Sf. Iustin — şi mă stăpâni o iubire pentru proroci şi pentru acei oameni, care au fost prietenii lui Iisus Hristos şi cumpănind cuvintele lui în sufletul meu, am găsit că numai această filozofie e de nădejde şi folositoare. Numai aşa şi pentru acest motiv pot să fiu filozof". În acest moment s-a produs în sufletul lui o convertire religioasă. Şi acest moment se datoreşte: pe de o parte, firii lui nemulţumite de ceea ce îi dădea păgânismul şi monoteismul iudaic din jurul lui, iar pe de altă parte tabloului viu al atitudinii creştinilor în lumea păgână. Toate suferinţele pe nedrept ale creştinilor îi vor fi dat de gândit, iar rezistenţa lor senină îl va fi împins la citirea cărţilor sfinte, ca să afle şi el reazimul susţinător al creştinilor.

Monoteismul curat al creştinismului, învăţătura înaltă a lui Iisus Hristos, curăţenia vieţii creştine şi eroismul martirilor îl vor fi adus neapărat la convertire. Timpul acestei convertiri l-am putea socoti în anul 130 (în timpul răscoalei de sub Adrian). Deşi primeşte botezul, devenind creştin, el nu leapădă mantaua de filozof ci a înlocuit numai platonismul cu creştinismul. Nu a fost decât un simplu laic, dar a predicat cu zel religia creştină, fiind un adevărat misionar (existau, după cum găsim în Didahie, învăţători călători, care vesteau pe Iisus Hristos din loc în loc). El este convins că „cel ce poate să spună adevărul, dar îl tace, merită mânia lui Dumnezeu".

De la Efes va merge la Roma. În acest oraş a venit de cel puţin două ori. A doua parte a vieţii lui a petrecut-o la Roma. Aici deschide o şcoală de doctrină creştină, iar printre elevii lui se vor număra Miltiade şi Taţian. Tot aici Sf. Iustin are ca adversar violent pe filozoful cinic Crescens, din cauza căruia — se spune — ar fi suferit chiar moartea. Însuşi Sf. Iustin ne spune (în a doua apologie) despre răutatea şi prostia acestui presupus filozof. Sf. Iustin îl numeşte pe acesta „filopsof" sau „iubitor de gălăgie", în loc de filozof, iubitor de înţelepciune. Crescens, astfel ruşinat, a căutat să întrerupă orice discuţie cu Sf. Iustin, iar soluţia adoptată de Crescens a fost denunţarea Sf. Iustin ca şi creştin. Acest fapt ni-l mărturiseşte Taţian, elevul său, spunând: „Crescens care-şi făcuse cuibul în marele oraş, întrecea toată lumea prin viciile contra naturii şi era foarte zgârcit. El, deci, care sfătuia disprețul faţă de moarte, se temea însuşi de ea; el, care a făcut să-l condamne la moarte pe Iustin". Despre moartea lui ne relatează o scriere de la sfârşitul secolului al II-lea, intitulată „Actele Sfântului Iustin şi a celor împreună cu el".

Sf. Iustin a fost adus, împreună cu alţi şase creştini, în faţa prefectului Iulius Rusticus. La început este invitat de prefect ca să se închine la zei şi să asculte de împărat. El nu primeşte spunând că este creştin. Sunt întrebaţi, apoi, pe rând, ceilalţi creştini şi condamnaţi la moarte. Martirizarea Sf. Iustin are loc în vremea lui Marc Aureliu, între anii 165—166. Biserica ortodoxă îi pomeneşte amintirea la 1 iunie iar cea romano-catolică la 14 aprilie.

Apologetul, care a fost Sfântul Iustin Martirul şi Filozoful, ne-a lăsat următoarele opere: două apologii, Dialogul cu iudeul Trifon, o sintagmă împotriva tuturor ereziilor şi câteva fragmente despre Înviere, aflate în lucrarea Sf. Ioan Damaschinul, Sfintele paralele.

Prima apologie este adresată lui Antonin Piul, lui Marc Aureliu şi Lucius Verus, senatului şi întregului popor roman, ea conţinând 68 de capitole. Numeşte pe cei cărora le este adresată apologia, dă cunoştinţe despre sine şi arată scopul scrierii. Arată mai departe că nu trebuie să fie condamnaţi creştinii, fiindcă sunt nevinovaţi de crimele ce li se impută şi începe să arate nevinovăţia lor. Aceasta o face în două moduri. În primul face o respingere directă a învinuirilor venite din partea păgânilor. Această parte este negativă. El încearcă să scoată de sub acuzaţie pe creştini în mod direct. Arată că numele de creştin este sinonim cu onestitatea. Şi printr-un joc de cuvinte arată că Hristos nu înseamnă numai Hristos, ci şi onest. Arată că creştinii nu sunt atei, de vreme ce cultul idolilor este absurd; că sunt oneşti şi leali; că nu sunt nici imorali, nici omorători de oameni, nici duşmani statului.

A doua parte este o prezentare şi o justificare a religiei creştine. (Spre deosebire de prima parte, aceasta este pozitivă). Aici compară creştinismul cu păgânismul şi arată superioritatea creştinismului. Face acest lucru din convingerea că creştinismul este persecutat numai că este cunoscut în mod rău. Numai din cauza numelui ei sunt persecutaţi. Vorbeşte despre morala creştină, despre principalele dogme creştine şi le arată puritatea şi măreţia lor; despre Întemeietorul creştinismului, arătând cu ajutorul profeţilor caracterul de trimis al lui Iisus Hristos; spune că în zadar au schimbat demonii (aici înţelege şi pe filozofii păgâni, care au schimbat rostul acestor adevăruri) profeţiile. Descrie apoi, cultul de iniţiere al creştinilor, arătând cât de demn este de Dumnezeu acest cult. Aici vorbeşte despre botez, euharistie. Ne arată cum se făcea slujba în ziua soarelui (duminica), se citea, se explica, se făcea împărtăşirea şi se ducea cu ea şi la cei bolnavi. În partea finală, Sf. Iustin cere din nou ca creştinii să nu fie condamnaţi fără cercetare şi fără judecată. „Noi v-o spunem mai dinainte. Nu veţi scăpa la judecata viitoare a lui Dumnezeu, dacă staruiţi în nedreptate. Cât despre noi, noi strigăm: să se facă voia Domnului". Apologia a fost scrisă între anii 150—155, iar locul este Roma.

A doua apologie este adresată împăraţilor Marc Aureliu şi Lucius Verus şi senatului roman. Ceea ce îl hotărăşte să scrie din nou este, pe lângă insuccesul primei apologii, atmosfera nou-creată prin venirea la conducerea imperiului a lui Marc Aureliu. Iar ocazia, care îl îndeamnă să scrie, este următorul caz: „O femeie creştină se desparte de soţul său, pentru că acesta era prea vicios. Soţul său denunţă însă pe catehetul acestei femei, numit Ptolomeu. Urbicus — prefectul Romei (144—166) — primind denunţul judecă pe Ptolomeu şi-l condamnă la moarte, pe simplul motiv că este creştin. Cineva din publicul din sală protestează contra acestei judecăţi. Urbicus considerând că şi acesta este creştin îl va trimite la moarte. Indignat de această uşurinţă de a trimite pe creştini la moarte, care-i arată că prima apologie nu a avut nici un efect, Sf. Iustin scrie din nou acum, repetând ideile din prima apologie. Afirmă că de aceea sunt persecutaţi creştinii, fiindcă nu sunt cunoscuţi. „Învăţătura lor e curată şi mai sublimă decât a filozofilor, purtarea lor este ireproşabilă, numai demonii fac ca ei să fie persecutaţi".

Răspunde apoi la întrebările batjocoritoare ale păgânilor: 1. De ce creştinii nu se sinucid ca să ajungă mai repede la acel Dumnezeu şi 2. De ce Dumnezeu, dacă îi iubeşte şi este atotputernic, suferă ca ei să fie pedepsiţi?. Sf. Iustin arată că o moarte voluntară (sinuciderea) este un act nelegiuit, o faptă de răzbunare împotriva legii lui Dumnezeu. Dacă însă creştinii se lasă să fie omorâţi, fac aceasta numai din supunere faţă de Dumnezeu: „Întrebaţi, noi răspundem cu sinceritate, simţindu-ne nevinovăţia şi fiindcă după noi cea mai mare impietate este aceea de a nu fi fideli adevărului". Apoi, Sf. Iustin arată că suferinţele creştinilor (persecuţiile) sunt opera demonilor. Creştinii le rabdă şi prin aceasta lumea se menţine şi progresează. Numai datorită acestor oameni disprețuiţi (ruşinea imperiului) s-a făcut ceea ce s-a făcut. Ei sunt susţinerea imperiului. Domnul are în grijă pe creştini şi va pedepsi pe cei ce îi asupresc prin focul judecăţii. Le dovedeşte că doctrina creştină este superioară celei filozofice păgâne. El face o comparaţie între Iisus Hristos şi filozoful Socrate spunând că: pentru învăţătura acestuia din urmă, nimeni nu a murit; pe când pentru doctrina lui Iisus Hristos, au murit mulţi, nu numai savanţi şi filozofi, dar chiar şi neştiutori şi muncitori. Vorbeşte despre viaţa ireproşabilă a creştinilor (despre morala creştină) şi cere împăratului să urmărească pe creştini după o procedură regulată şi dreaptă. Această apologie este plină de zbucium sufletesc şi năvala inimii îl împinge chiar la exasperare; el cere cu tărie să se facă dreptate creştinilor.

A treia scriere păstrată din opera Sf. Iustin este o combatere a iudeilor, intitulată: Dialogul cu iudeul Trifon. Acest dialog l-ar fi avut Sf. Iustin la Efes în anul 135, în două zile consecutive şi conţine 142 de capitole. Acest dialog este dedicat unei singure persoane, numită Marcu Pompei, prezentată de Sf. Iustin ca foarte scumpă pentru el.

În prima parte îşi expune biografia sa până la convertire. Discută apoi problema legii mozaice. Vorbeşte despre Vechiul Testament (Vechea alianţă) şi învăţăturile lui care au avut un caracter temporal şi local, până la primirea Noului Testament. Vorbeşte despre identitatea Logosului cu Dumnezeu care în Vechiul Testament a vorbit în particular şi profeţilor, iar acum s-a întrupat din Fecioara Maria. Arată că adorarea lui Iisus Hristos nu contravine monoteismului, la care toţi iudeii ţin atât de mult. Citează texte din Vechiul Testament în sprijinul mesianităţii Mântuitorului. În partea finală vorbeşte despre păgâni, care formează poporul ales al lui Dumnezeu, odată cu abaterea iudeilor de la rânduiala cea bună a Domnului, susţinând că şi păgânii au dreptul să intre în împărăţia lui Dumnezeu, care este Biserica creştină. Aici vorbeşte, deci, despre universalitatea Bisericii. Sfârşitul este dorinţa vie a lui Iustin ca iudeul Trifon şi prietenii lui să se convertească. Pe lângă aceste trei probleme deosebite şi caracteristice, el aminteşte de răutatea iudeilor, despre falşii creştini, etc.

Sfântului Iustin Martirul şi Filozoful i se mai atribuie şi alte lucrări, dar care însă nu sunt autentice. Dintre acestea putem aminti: „Despre Înviere", din care fragmente găsim în opera Sf. Ioan Damaschinul.

Opera Sf. Iustin Martirul şi Filozoful este de mare importanţă pentru noi creştinii, în ea găsind adevărurile şi lupta lui pentru apărarea existenţei celor ce cred şi mărturisesc pe Iisus Hristos cel întrupat pentru Mântuirea noastră.

Arhid. prof. Dr. Constantin Voicu

IMPRESII DINTR-O CĂLĂTORIE ÎN STATELE UNITE ŞI CANADA (I)

La invitaţia „Asociaţiei absolvenţilor Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" care activează ca preoţi în cele două eparhii româneşti din America, am efectuat acolo o călătorie de studii din 22 iunie până în 28 august 1994. Fără îndoială că impresiile culese dintr-o asemenea călătorie sunt deosebit de bogate, încât cu greu pot fi sintetizate în câteva pagini. Încerc, totuşi, dar în prealabil cu o scurtă istorie a românilor americani şi a vieţii lor bisericeşti, pentru ca cititorul din România să poată înţelege corect realităţile de acolo.

Primele imigrări româneşti spre America se înregistrează către sfârşitul secolului al XIX-lea, pentru ca ele să devină deosebit de intense în primii ani ai secolului nostru, până către anul 1914, când a izbucnit primul război mondial. Noii veniţi în Statele Unite erau originari din Transilvania istorică (mai ales din zona Sibiu — Făgăraş), din Banat, mai puţini din părţile Crişanei şi Maramureşului, câtă vreme în Canada s-au stabilit români din Bucovina. Deci majoritatea lor covârşitoare erau originari din teritorii care au aparţinut, până în 1918, Austro-Ungariei. La aceştia se adaugă un număr însemnat de macedo-români. Cu alte cuvinte, emigrarea le era determinată de starea economică precară, dar mai cu seamă de opresiunea naţională la care erau expuşi şi unii şi alţii. Majoritatea imigranţilor s-au stabilit în oraşe mari, unde se căuta mână de lucru, în fabrici, abatoare, la construcţia de şosele ori căi ferate: Cleveland, Detroit, Youngstown, Chicago, Akron, St. Paul etc. Cei mai întreprinzători au intrat şi în afaceri comerciale. O parte din ei după ce-şi câştigau „mia de dolari şi banii de drum" s-au întors acasă, pentru a-şi cumpăra pământ şi a-şi „moderniza" gospodăria, alţii au rămas acolo, grupaţi în adevărate „cartiere" în oraşele amintite.

Pe la începutul secolului nostru, cei care au rămas pentru totdeauna în America s-au constituit în diferite organizaţii de ajutor reciproc ori în societăţi culturale şi naţionale. În 1906 s-a constituit, la Cleveland, „Uniunea şi Liga Societăţilor Româneşti" din America, existentă şi azi. Din 1903 apar primele ziare româneşti în America, cu o existenţă sporadică, singurul care apare fără întrerupere, din 1906 până azi, fiind ziarul **America**, acum organul Uniunii amintite.

Primii imigranţi au fost preocupaţi însă nu numai de probleme materiale, ci şi de cele duhovniceşti. Veniţi dintr-un mediu religios, specific satului românesc de altă dată, ei simţeau nevoia unei Liturghii, a unei spovedanii şi împărtăşanii, a unei cazanii sau predici. În lipsă de preoţi români, în caz de nevoie se adresau unor preoţi ortodocşi ruşi, ucrainieni şi greci sau chiar unor preoţi romano-catolici. Din aceste motive, în primii ani ai secolului nostru, românii din America îşi pun problema constituirii unor parohii cu preoţi „din ţară". În 1904 se înfiinţează prima parohie românească pe continentul nou, la Cleveland. Din nefericire, sunt trimişi acolo doi preoţi: **Epaminonda Lucaciu** (fiul lui Vasile), unit de la Blaj şi **Moise Balea**, ortodox de la Sibiu, cel dintâi începând o campanie de denigrare a Ortodoxiei, aşa cum era obişnuit „de acasă". Al doilea preot ortodox trimis de la Sibiu a fost **Trandafir Scorobeţ** (viitorul arhiereu Teodor), care a stat numai trei ani la Youngstown, apoi **Simion Mihălţan**, cu o activitate de peste o jumătate de veac, **Octavian Mureşan**, activ mai mulţi ani, **Ioan Podea** şi alţii. Toţi erau absolvenţi ai Institutului Teologic din Sibiu.

Sub îndrumarea acestor preoţi — mai cu seamă a lui Moise Balea, adevărat „ctitor" de parohii şi biserici — s-au ridicat biserici în Cleveland (1908), Youngstown (1909), Garry (1910), Detroit (1912), Erie (1913), St. Paul (1913), Canton (1914), Chicago (1915), Akron (1917), Warren — Ohio (1917), Elwood City (1918) etc.

Macedoromânii, veniţi din Grecia şi Albania, şi-au organizat propriile parohii în Woonsooket, Worchester, Bridgeport şi St. Louis.

În Canada, întrucât primii imigranţi erau bucovineni, aceştia au cerut preoţi de la Mitropolia Moldovei, din Iaşi. Au fost trimişi câţiva călugări de la mânăstirea Neamţ, primul fiind arhimandritul **Evghenie Ungureanu**, în 1903. Până la izbucnirea primului război mondial, sub îndrumarea acestor călugări, s-au înfiinţat vreo opt parohii.

Din nefericire, tot în perioada aceasta de început se constituie şi primele comunităţi româneşti neoprotestante, mai cu seamă baptiste. Mulţi din cei atraşi la noile confesiuni, întorcându-se acasă, le-au predicat şi printre consătenii lor.

Izbucnirea primului război mondial a adus multe schimbări în viaţa „românilor americani". Nici unul din ei nu s-a întors acasă, pentru a fi încorporat în armata austro-ungară. Dimpotrivă, în 1917 când Statele Unite au declarat război Germaniei, unii dintre ei s-au înrolat ca voluntari în armata americană, cu convingerea că pot contribui şi ei la prăbuşirea imperiului austro-ungar şi, implicit, la realizarea statului naţional român unitar. Pe plan bisericesc, la 24 ianuarie 1918 s-a întrunit la Youngstown — Ohio o „adunare naţională" a românilor (cu 13 preoţi şi 57 delegaţi mireni), hotărând să rupă legăturile cu Mitropolia din Sibiu (păstorită atunci de Vasile Mangra, ales mitropolit cu sprijinul Guvernului maghiar) şi să se întemeieze o Episcopie românească în America, subordonată Mitropoliei Ungrovlahiei. Din nefericire, hotărârile de la Youngstown au rămas fără urmări.

După primul război mondial, unii dintre românii care trăiseră în America s-au reîntors în ţară, dar majoritatea lor covârşitoare au rămas pentru totdeauna acolo. Noul mitropolit al Ardealului, Nicolae Bălan (1920—1955), le-a trimis câţiva preoţi în anii 1922—1923: **Victor Mureşan, Ioan Truţa, Ioan Stănilă, Ştefan Oprean, Andrei Moldovan** şi alţii.

În timpul războiului se stabilise în Canada preotul **Dr. Lazăr Gherman** din Cernăuţi, care, după 1922 s-a mutat în Statele Unite. Din cauza lipsei de preoţi, el a intrat în legătură cu câţiva episcopi ruşi, cărora — pe baza unui examen sumar de cunoştinţe religioase — le recomanda diferiţi cântăreţi, chiar şi simpli credincioşi cu evlavie, spre a fi hirotoniţi preoţi. Aşa a apărut o categorie de preoţi aparte, cei „de nevoie". Unii au făcut greutăţi preoţilor „sibieni", cu studii, dar cei mai mulţi şi-au îndeplinit bine noua lor misiune. S-a ajuns până acolo, încât într-o Conferinţă a acestor preoţi, ţinută la Pittsburg în 1924, s-a decis ca să fie subordonaţi sub raport spiritual unui episcop rus din New York.

Nu s-a putut ajunge curând la o unificare a parohiilor, la organizarea lor unitară, atât din cauza „preoţilor de nevoie", cât şi datorită agitaţiilor de factură comunistă (!) pe care le desfăşura acum preotul Ioan Podea, care, în cele din urmă a fost oprit de la săvârşirea celor sfinte de către mitropolitul Nicolae Bălan şi s-a reîntors în ţară, agreat mai târziu de autorităţile comuniste de la noi.

Între timp, se solicita mereu, fie la Bucureşti, fie la Sibiu, numirea unui episcop ortodox român pentru parohiile de acolo. Abia în 1929 Sf. Sinod şi Mitropolia Ardealului trimit acolo pe preotul Trandafir Scorobeţ, acum consilier arhiepiscopesc la Sibiu, care avea misiunea de a proceda la unificarea tuturor parohiilor româneşti din Statele Unite şi Canada. El a reuşit să convoace un Congres, la Detroit, în zilele de 25—28 aprilie 1929, când s-a hotărât să se înfiinţeze Episcopia autonomă misionară în Statele Unite şi Canada. Până la numirea unui episcop de către Sf. Sinod, s-a ales o „comisie provizorie", formată din 4 preoţi şi 8 mireni.

Din nefericire, numirea unui episcop a întârziat câţiva ani. Între timp, al doilea Congres al Episcopiei, întrunit la Cleveland în octombrie 1932, a dezbătut şi aprobat un proiect de Statut de organizare a noii Episcopii, care avea la bază principiile Statutului Organic şaguian, — adaptat la situaţia din America — cu participarea mirenilor (2/3) la conducerea afacerilor noii Episcopii.

La stăruinţele patriarhului Miron Cristea, în aprilie 1934 Parlamentul României a votat Legea privind înfiinţarea Episcopiei misionare ortodoxe române din America. După consultarea prealabilă a Comisiei interimare, la 26 ianuarie 1935 Sf. Sinod a ales ca episcop pe arhimandritul **Policarp Moruşca** (1883—1958), starețul mânăstirii Hodoş-Bodrog, fiind hirotonit la Bucureşti, la 24 martie 1935. A fost instalat în catedrala Sf. Gheorghe din Detroit, cu ocazia celui de al patrulea Congres al eparhiei, care a avut loc la 4—5 iulie 1935. Şi-a

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu

Recunoştinţa faţă de părinţi

(Urmare din pag. a 2-a)

în porunca a cincea din Decalog, nu-i poate fi bine în viaţă, întrucât binele este condiţionat de respectul şi dragostea ce-o datorăm lui Dumnezeu întâi, apoi părinţilor şi îndrumătorilor noştri, autorii vieţii noastre trupeşti şi sufleteşti.

Omul înţelept, credincioşul este recunoscător deoarece doreşte să nu-l supere pe Dumnezeu şi-şi dă seama de câtă jertfă este nevoie pentru creşterea şi formarea unui om cu adevărat om, ce va fi în stare să facă cinste familiei, Bisericii şi societăţii din care face parte. Să ne gândim la jertfa unei mame, la munca unui tată şi la osteneala tuturor celor ce ne sfătuiesc şi ne îndrumă la bine. Abia astfel vom putea înţelege mai bine gestul lui Iair, mai marele sinagogii iudaice.

Exemplu de recunoştinţă faţă de părinţi este însuşi Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Pe cruce fiind, n-a uitat de mama Sa şi a dat-o în grija ucenicului său, Ioan, căruia i-a spus: „Iată mama ta..." (In. XIX, 27); adică, să porţi grijă de ea ca de mama ta.

Dealtfel, este bine să ştim că Legile Vechiului Testament erau foarte aspre cu cei ce nesocoteau îndatoririle lor faţă de părinţi. Sf. Scriptură a V.T. spune clar: *„Cine loveşte pe mamă sau pe tată, sau vorbeşte numai de rău, să fie condamnat la moarte..."* (*Ieşire, XXI, 15*), deoarece asemenea oameni nu merită să mai trăiască. În schimb Legile N.T. sunt mai îngăduitoare, dar nu uită să ne amintească mereu spunând: *„Copii, ascultaţi de părinţii voştri în Domnul că aceasta este cu dreptate..."* (*Ef. VI, 1*).

Este corect şi-l cinsteşte pe omul care înţelege să aibă o purtare cuviincioasă şi demnă faţă de părinţi, faţă de suferinţele lor sufleteşti şi trupeşti. Să ştiţi însă că dragostea şi recunoştinţa faţă de părinţi nu se opreşte la mormânt, adică nu încetează odată cu trecerea lor în veşnicie, ci merge mai departe prin îndatoririle ce le avem faţă de cei răposaţi, pe care trebuie să-i pomenim, să ne rugăm pentru ei, să le îngrijim locul de veşnică odihnă, mormântul lor. Cine uită să se, achite de aceste îndatoriri, sau cine le trece cu vederea, nu dovedeşte omenie şi nici recunoştinţă. Asemenea oameni, dacă se pot numi aşa, după cuvântul Sf. Scripturi, sunt blestemaţi de Dumnezeu şi opriţi de la cele sfinte.

Nu-l putem socoti în rândul oamenilor de omenie pe cel care nu se îndură să-şi ajute părinţii, să le dea măcar un semn de dragoste, ştiindu-i bătrâni şi bucuroşi atunci când vor afla ceva despre copilul lor. Sunt şi remuşcări, dar de obicei ele sunt prea târzii, nu prea sunt de folos. Liniştea şi mulţumirea sufletească nu şi-o pot câştiga cei în cauză.

— „Era un singur copil la nişte părinţi înstăriţi. Pentru creşterea şi educarea lui, părinţii au cheltuit tot ce mai aveau. Ba, au ajuns să mai muncească şi pe la alţii ca să poată face faţă. Ajuns om mare, feciorul nostru nu s-a îndurat să-i viziteze pe părinţi sau să le mai scrie din când în când. Părinţii îl pomeneau toată ziua şi mama se uita mereu pe fereastră să vadă dacă nu-i vine feciorul. Rămasă văduvă şi singură, nu după mult timp moare şi ea. În timp ce clopotarul trăgea clopotele după mort, o maşină cu-n domn se opreşte în faţa bisericii, se uită împrejur şi întreabă pentru cine trag clopotele. Când coboară, clopotarul începe să spună istoria celei după care trag acum clopotele. Domnul nostru constată că moarta despre care vorbea clopotarul era mama lui. A început să plângă şi să se vaite. Plângi, spune clopotarul, te mustră cugetul, remuşcarea ta este prea târzie."

Trist, dar adevărat. Iată ce scrie, de exemplu, într-un ziar, despre o întâmplare veridică. „Trei copii ai unei mame nu se gândeau să-i aducă, nu din banii lor, ci ai mamei, măcar o pâine". Este un exemplu dureros din zilele noastre şi ar trebui să ne pună pe gânduri, să ne îndemne a fi mai atenţi cu copiii noştri ca să nu păţim la fel.

Nu poate fi fericire în casa unde lipseşte binecuvântarea părinţilor, deoarece: *„rugăciunile părinţilor întăresc temeliile caselor fiilor"*. Şi, chiar de sunt clipe de bucurie, bucuria nu poate fi deplină din moment ce lipseşte cea a părinţilor.

1. Organizarea clasei pentru lecţie (Rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. *Legătura cu lecţia precedentă sau cu cunoştinţele anterioare.*

Ştiţi acum cu toţii, că după 430 de ani de robie în Egipt, poporul evreu se îndrepta spre Ţara Făgăduinţei, condus de Moise. El a fost cel dintâi şi cel mai mare conducător al poporului evreu. Fiind un popor foarte mare, se simţea necesitatea unor măsuri organizatorice. Astfel a fost împărţit în douăsprezece triburi, după numărul şi numele fiilor lui Iacob. Apoi, Moise a pus căpetenii peste zeci de mii, peste mii, peste sute şi peste zeci, iar capii de familie au jucat un rol important în această organizare. Moise a fost ajutat chiar de Dumnezeu în această lucrare organizatorică. El a primit legi şi porunci care nu aveau numai un conţinut religios, ci şi social, moral şi politic. Când s-a închegat cultul iudeilor, aceştia au ales din porunca lui Dumnezeu, un arhiereu, preoţi şi pe leviţi ca să slujească. De asemenea, aceştia au avut un rol important în conducere. Sfatul bătrânilor, în frunte cu arhiereul, a ajuns să reprezinte mai târziu, autoritatea supremă în conducerea lui Israel.

Stabilindu-se în Canaan, în mijlocul unor popoare păgâne, iudeii au început să se închine la idoli şi să nu mai asculte de Dumnezeu. Aşadar, ei nu mai respectau legile pe care le-au primit încă din timpul lui Moise.

Astfel, în istoria poporului evreu începe o nouă perioadă, numită a judecătorilor, care a durat până la instaurarea perioadei regale. Aceşti judecători au fost aleşi de Dumnezeu, din vreme-n vreme. Misiunea lor era aceea de a izbăvi poporul evreu de alte neamuri şi de a le menţine trează credinţa în Dumnezeu şi conştiinţa naţională.

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite. (Se va scrie pe tablă).*

În lecţia de astăzi, vom vorbi despre „Dreptate şi evlavie" evidenţiate în viaţa lui Samson şi Samuel, două figuri ilustre din perioada judecătorilor.

5. *Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe*

Aşa cum am mai spus, în acele vremuri, oamenii nu ascultau de poruncile lui Dumnezeu şi se închinau la idoli. Dar Domnul i-a pedepsit şi i-a dat în mâinile filistenilor, timp de 40 de ani. Totuşi, El pregătea pentru poporul Său, un salvator, un judecător ce avea să-i salveze atât de sub dominaţia filistenilor, cât şi de sub păcatul care a pus stăpânire asupra lor.

Astfel, în localitatea Tora, trăia un om pe nume Manoe, din semiţia lui Dan, împreună cu soţia sa. Erau necăjiţi că nu puteau avea nici un copilaş. Dar Domnul îi înştiinţează printr-un înger, că vor avea un băiat pe care nu-l vor tunde, şi cu care El are mari planuri pentru eliberarea poporului. Acest băiat se numea Samson. El crescuse mare, dar părinţii lui nu l-au tuns niciodată.

Samson ajungând bărbat s-a umplut de Duhul lui Dumnezeu şi de putere. Să vedem de ce era el în stare. Mergând spre localitatea Timna, îi iese în cale un leu puternic. Puterea lui Dumnezeu fiind asupra sa, l-a omorât pe leu cu atâta uşurinţă, ca şi cum ar fi fost un miel, fără a avea nimic în mână.

O altă faptă de vitejie a lui Samson a fost prinderea a trei sute de vulpi. Le-a legat pe două câte două de cozi şi punându-le o făclie aprinsă, le-a dat drumul prin lanurile de grâu ale filistenilor şi chiar până în grădinile de măslin. Totul a fost distrus. Iar acest fapt a atras mânia celor păgubiţi. O mie de filisteni au venit să-l omoare pe Samson. Israeliţii, văzând atâţia duşmani, s-au speriat şi l-au rugat să se predea. Astfel, s-a lăsat legat de confraţii săi, garantându-i-se doar viaţa. Însă, odată ajuns în tabăra adversă şi-a dezlegat legăturile

Dreptate şi evlavie: Samson şi Samuel

(Lecţie de religie)

funiei de la mâini şi luând o falcă de măgar, i-a omorât pe toţi cei o mie de filisteni.

Altă dată mergând la Gaza, Samson a fost urmărit şi o mulţime de filisteni stăteau la pândă, să-l poată prinde. La miezul nopţii, el a ieşit din casa unde se adăpostea, ridică stâlpii şi porţile cetăţii şi le-a purtat pe umeri până pe vârful muntelui, lăsându-le acolo. Văzând şi aceasta, filistenii se temeau foarte mult de Samson şi nu îndrăzneau să năvălească asupra israeliţilor. Însă începuseră să se întrebe: cum de are Samson o putere aşa de mare? De unde îi vine această putere?

În valea Sorec, Samson cunoscuse o femeie pe nume Dalila, cu care s-a împrietenit, ea fiind deosebit de frumoasă. Dalilei i s-au promis însă mari sume de bani şi bogăţii, dacă va reuşi să afle secretul puterii lui Samson. După multe insistenţe Samson a cedat şi i-a dezvăluit că dacă ar fi tuns, ar pierde marea putere cu care a fost înzestrat. Dalila atât a aşteptat. În somn i-a tăiat părul şi l-a dat apoi în mâinile filistenilor. Aceştia i-au scos ochii şi l-au aruncat în temniţă. Acum Samson stătea singur în întunecimea celulei şi învârtea la râşniţă. Era părăsit de toţi, chiar şi de Dumnezeu. Şi aceasta-l durea cel mai tare: absenţa Domnului Său. Chiar dacă părul începea să crească şi să ajungă la fel ca înainte, starea în care se afla el, nu mai era aceeaşi. Puterea aceea deosebită îl părăsise, deoarece Duhul lui Dumnezeu nu mai era cu el. Şi ce tristeţe apăsătoare este să constaţi că te-a părăsit Domnul! Poţi să fii chiar în mijlocul unui palat, înconjurat de oameni binevoitori, şi de toate bunătăţile lumii acesteia, dacă lipseşte Dumnezeu, lipseşte tot ce are valoare şi nu mai ai nimic, şi pe nimeni!...

Într-una din zile, mai marii filistenilor şi toţi curtenii de seamă, s-au adunat la petrecerea care urma jertfei aduse zeului lor, Dagon. Fusese adus acolo şi Samson pentru a-i înveseli şi a fi umilit. Fiind orb a trebuit ajutat de cineva. El însă a cerut să fie apropiat de unul din stâlpii de susţinere ai acelui templu uriaş, pentru a avea un punct de sprijin. Ştiindu-se că Samson va fi adus în acea sală, s-au mai adunat încă vreo trei mii de bărbaţi şi femei, care stăteau pe unde apucau: îmbulziţi pe la uşă, sau chiar sus pe acoperiş. Veniseră cu toţii să se distreze, văzându-l pe Samson fără nici o putere. Acum nu se mai temeau, nu se mai îngrozeau de el, ci doreau să-l ironizeze. Dar ei nu ştiau că de Domnul, Dumnezeul lui Israel nu ai voie să-ţi baţi joc! Spre deosebire de zeii (idolii) lor, El era Domnul cel viu, care judecă după dreptate, dând fiecăruia după faptele lui.

Samson, stând deci între doi stâlpi de susţinere ai templului, a strigat către Domnul său: „Doamne, Dumnezeule! Adu-ţi aminte de mine. Te rog! Dumnezeule, dă-mi putere numai de data aceasta, şi cu o singură lovitură să mă răzbun pe filisteni pentru cei doi ochi ai mei!" Iată distracţia ce le-o oferea Samson. Apucând cu braţele sale puternice doi dintre stâlpii pe care se rezema casa, i-a clătinat şi i-a doborât. Au căzut astfel sub dărâmături, toţi cei prezenţi acolo. Muriră într-o mare spaimă şi groază, deoarece văzură în loc de „distracţie" marea putere a Dumnezeului lui Israel. Dacă nu l-au cunoscut în timpul vieţii, au avut prilejul să-l cunoască înainte de a muri, dar era prea târziu...

Desigur că Samson a murit şi el, fiind îngropat în mormântul tatălui său Manoe. El fusese judecător în Israel douăzeci de ani.

Aşa cum am spus o altă figură ilustră, în rândul judecătorilor, este Samuel. Despre Samson ştim că a fost fiul atât de dorit de o familie ce nu putea avea copii. A fost dăruit de Domnul pentru slujba Sa. Să vedem acum ce putem spune despre Samuel?

În Ramataim-Tofin din Muntele Efraim, locuia un bărbat pe nume Elcana, fiul lui Ieroham. El avea două neveste: una dintre ele se numea Penina, iar cealaltă Ana. Cu toate că Penina avea copii mulţi, Elcana o iubea pe Ana, deoarece era frumoasă, bună şi credincioasă Dumnezeului lui Israel. Penina a observat aceasta şi era geloasă pe Ana. Din răzbunare, îşi bătea joc de ea în public pentru că nu putea avea copii — şi ştiţi voi, că pe vremea aceea era mare binecuvântare să ai copii mulţi şi mare ruşine să nu ai nici unul. Ana se necăjea, dar păstra totul pentru ea... Nu riposta în faţa Peninei. Ea ştia că lui Dumnezeu nu i-ar fi plăcut o astfel de purtare. Inima ei însă se tulbura ori de câte ori era apostrofată de Penina.

Elcana obişnuia să urce la Templul de la Silo, în fiecare an. Penina şi Ana îl însoţeau. Deosebirea între ele era că Penina se închina doar pentru că aşa era obiceiul. În schimb Ana o făcea din ascultare şi cu dragoste faţă de Dumnezeul lui Israel. Ea încerca să urmeze voia Lui, cât mai bine putea, iar Domnul ştia şi o ajuta. Penina nu se sfia să-şi bată joc de Ana, chiar şi la Templu. Şi acest fapt o întrista pe Ana şi mai mult.

Astfel, fiind odată la Templu, cu inima obosită de o suferinţă ce parcă n-o mai putea purta, îngenunche şi se rugă, încredinţându-i Domnului ei toată povara necazului ce-o apăsa prin greutatea ei. „Doamne, Dumnezeul oştirilor!" începu ea, închinându-se slavei divine fără margini: „Dacă vei binevoi să cauţi spre întristarea roabei Tale, dacă-ţi vei aduce aminte de mine şi nu vei uita pe roaba Ta, şi dacă vei da roabei Tale un copil de parte bărbătească, îl voi închina Domnului pentru toate zilele vieţii lui, şi brici nu va trece peste capul lui". Aşa s-a rugat Ana, spunând exact ce dorea, cu sinceritate totală şi cu credinţă mare. A ştiut că Domnul a ascultat-o, din ce i-a răspuns Eli, preotul din acel Templu: „Du-te în pace, şi Dumnezeul lui Israel să asculte rugăciunea pe care I-ai făcut-o!" (Regi 1, 17). Şi aşa s-a şi întâmplat!

Ana i-a pus fiului ei numele Samuel. S-a bucurat de prezenţa lui lângă ea doar cât îl avea la piept. Atunci când Samuel avea cam 3 anişori l-a luat şi l-a dus la Templu, pentru a creşte pe lângă preotul Eli şi a-i sluji lui Dumnezeu. A făcut exact cum a promis în rugăciunea ei. Şi-a ţinut legământul, iar Dumnezeu îşi va revărsa nemărginita lui bunătate şi dragoste, binecuvântând acest copil şi făcând din el unul din cei mai mari judecători ai neamului.

De bucurie că Samuel a fost primit la Templu, Ana a cântat o cântare de laudă. Şi voi copii, puteţi s-o cântaţi alături de ea, atunci când inima vă este plină de recunoştinţă şi bucurie pentru dragostea cu care vă înconjoară Domnul. Cineva a chiar versificat-o. Urmăriţi-o ce frumos sună:

„Mi se bucură inima-n Domnul,
Căci puterea mea El a-nălţat
Spre vrăjmaşi gura larg mi-e deschisă
Că ajutorul Său m-a bucurat
Nimeni nu este — aşa sfânt ca Domnul
Nu este — alt Dumnezeu peste tot
Nu e stâncă aşa cum e Domnul
Dumnezeu cel Prea 'nalt, Savaot!"

(vezi Regi 2, 1—5)

Samuel se bucura şi el că va sta la Templu, în casa Domnului său. Dormea în camera mică de lângă cea a preotului Eli. Trebuie să spunem că Eli avea doi fii. Erau şi ei preoţi şi aduceau jertfe la Templu. Purtarea lor, însă, nu era după voia lui Dumnezeu. Eli ştia despre starea lor, dar din nefericire nu avea atâta putere de convingere încât să-i întoarcă de pe căile rele pe care au apucat. Deşi trăia în mijlocul acelor oameni răi, Samuel îl iubea pe Domnul. Nu-l deranja răutatea lor atâta vreme cât Domnul îl ocrotea şi se îngrijea de el.

Într-o noapte, Samuel a fost trezit de o voce care-l striga. Crezând că este preotul Eli s-a dus în camera lui. Dar nu preotul îl strigase. Iar Samuel s-a dus din nou la culcare. Când se întâmplă a treia oară, Samuel a fost sfătuit de Eli să răspundă chemării pe care Domnul o face. Samuel se duse în camera lui şi aşteptă. Inima îi bătea tare, de teamă şi emoţie. Oare chiar dorea Domnul să-i vorbească? Ce minunat ar fi! Ar fi lucrul cel mai îmbucurător care i s-ar putea întâmpla. Dar iată că auzi din nou vocea strigându-l. El răspunse aşa cum a fost învăţat de Eli: „Vorbeşte, Doamne, căci robul Tău ascultă". Şi Domnul îl anunţă că cei doi fii ai preotului vor fi pedepsiţi, murind amândoi chiar în aceeaşi zi, iar tatăl lor, Eli va muri şi el la scurt timp. Într-adevăr, aşa s-a întâmplat. Când Eli a aflat că cei doi fii ai lui au murit amândoi în războiul cu filistenii, a murit şi el. Aceasta a fost pedeapsa pentru păcatele lor.

Acum Samuel era judecător al poporului Israel. Domnul îl iubea şi-l sprijinea în dragostea sa. În acest fel Samuel a reuşit să întoarcă poporul evreu la credinţa cea adevărată. El a spus evreilor că numai dacă se vor încrede puternic în Dumnezeu, vor avea izbândă împotriva filistenilor.

„Samuel a fost judecător în Israel în tot timpul vieţii lui. El se ducea în fiecare an şi cerceta Betelul şi Ghilgalul şi Mitpa şi judeca pe Israel în toate locurile acestea. Apoi se întorcea la Rama, unde era casa lui; şi acolo judeca pe Israel. Şi a zidit acolo un altar Domnului" (I Regi 7, 15—17).

Îmbătrânind Samuel a pus pe fiii săi judecători peste Israel. Aceştia însă nu judecau drept şi aveau purtări neplăcute. Poporul răzvrătindu-se a venit la Samuel să-i ceară un rege. Fiind sfătuit de Dumnezeu, Samuel le-a arătat drepturile unui rege. Poporul fiind de acord cu ele, Samuel le-a uns rege pe Saul, din seminţia lui Beniamin. Acesta este momentul de început al perioadei regale, teocratice (puterea lui Dumnezeu, conducere după legea Domnului) a poporului evreu, Samuel fiind ultimul judecător.

Samuel a mai trăit mulţi ani, povăţuind pe rege şi pe popor, iar când a murit a fost plâns de tot poporul şi înmormântat cu cinstea care i se cuvenea.

6. *Fixarea cunoştinţelor*

În ce epocă şi-au desfăşurat activitatea Samson şi Samuel? (În epoca numită a „judecătorilor"). Cu cine se războiau evreii în această perioadă? (Cu filistenii). Părinţii celor doi judecători cum i-au avut? (Prin binecuvântarea lui Dumnezeu, fiindcă mamele lor nu puteau avea copii). Acestea erau femei evlavioase? (Da, erau evlavioase. Şi tocmai de aceea Domnul le-a făcut dreptate, dăruindu-le câte un copil, care vor deveni mari personalităţi în Israel). Ce vedem de aici? (Că evlavia nu rămâne nerăsplătită de dreptatea lui Dumnezeu). Unde a avut Samson putere? (În păr.). Cine i-a descoperit-o? (Dalila, care i-a tăiat părul şi prinzându-l duşmanii i-au scos ochii). El cere ca dreptatea lui Dumnezeu să se mai arate încă odată. Când s-a arătat? (Când a dărâmat Templul păgân murind alături de el încă 3 000 de oameni). Pe de altă parte şi evlavia Anei a fost binecuvântată de dreptatea lui Dumnezeu, dându-i un fiu.

7. *Temă pentru acasă*

Se va citi din Sfânta Scriptură despre Samson şi Samuel, ca pilde de evlavie şi de dreptate în faţa lui Dumnezeu; Cartea „Judecătorii" cap. 13—16 şi I Regi 1—4.

— Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

Impresii dintr-o călătorie în S.U.A. şi Canada

(Urmare din pag. a 3-a)

stabilit temporar reşedinţa în Cleveland, iar în 1938 s-a cumpărat o proprietate — pământ şi clădiri — la Grass Lake, în apropiere de oraşul Jakson-Michigan, care — sub numele „Vatra românească" — avea să devină nu numai reşedinţă, ci şi un centru bisericesc, cultural şi naţional al românilor din America. În 1936 iniţiază ziarul şi calendarul (almanah) **Solia**, care apar neîntrerupt până azi; a făcut vizite canonice în aproape toate parohiile, a hirotonit câţiva preoţi, a organizat eparhia în şase protopopiate, cu 44 de parohii şi 62 filiale, cu 43 de biserici şi 5 paraclise, deservite de 34 de preoţi, în Statele Unite şi Canada.

În august 1939 episcopul Policarp a venit în ţară, dar nu s-a mai putut reîntoarce la păstoriţii săi, se pare în urma intrigilor unor preoţi la palatul regal. A urmat al doilea război mondial, apoi regimul comunist, care au făcut cu neputinţă reîntoarcerea lui. O vreme a fost locţiitor de episcop la Ismail (1941—1944), apoi la Sighet (1945—1946), iar în 1948 a fost „pus în retragere", la cererea noilor autorităţi din ţară, stabilindu-se în Alba Iulia (catedrala Încoronării şi mânăstirea Sf. Ioan Botezătorul), unde a murit în 1958.

Între anii 1939—1947 afacerile Episcopiei au fost conduse de Consiliul eparhial, în fruntea căruia se găsea preotul Simion Mihălţan din Indiana Harbor. A fost o perioadă agitată, care a dus la divizarea membrilor Episcopiei, clerici şi mireni. Din această cauză, regimul comunist instaurat în România a încercat să se amestece în viaţa Episcopiei din America, urmărind să impună un nou cârmuitor, în persoana episcopului Antim Nica, fost la Ismail (+ 1994) şi refuzând să accepte reîntoarcerea lui Policarp. Un Congres extraordinar al Episcopiei, întrunit în martie 1947 la Detroit, respinge orice imixtiune a autorităţilor de la Bucureşti în viaţa eparhiei. Congresul anual din 1947, întrunit la Vatra românească, adoptă aceeaşi atitudine, reafirmând că îl consideră, în continuare, ca episcop, tot pe Policarp Moruşca. Acelaşi lucru îl reafirmă şi Congresul din 1950, întrunit la Philadelphia.

Anul 1950 inaugurează o etapă nouă în istoria vieţii bisericeşti a românilor din America, cu divizarea lor în două eparhii, cu urmări dureroase ce se resimt până în zilele noastre. La 27 mai 1950, un grup de preoţi şi laici (nu un Congres!) au hotărât să trimită în România pe preotul văduv **Andrei Moldovan** din Akron-Ohio, în vederea hirotonirii sale ca arhiereu. De fapt, prin actul lor se crea o eparhie nouă, care a şi fost înregistrată ca atare de autorităţile statului Michigan, la 12 iunie 1950, sub numele de „Episcopia ortodoxă română autonomă din America de nord şi de sud", urmând ca ea să fie sub jurisdicţia Patriarhiei Române. Noua Episcopie a fost recunoscută de Sf. Sinod permanent la 4 octombrie 1950, iar în luna noiembrie Andrei Moldovan a venit în ţară, a fost călugărit la Mânăstirea Neamţ şi hirotonit arhiereu în catedrala mitropolitană din Sibiu.

Aceste lucruri — de care clerul şi credincioşii din America au aflat abia atunci, în noiembrie 1950, — au agravat şi mai mult starea destul de tensionată ce exista acolo. Consiliul episcopesc, întrunit la 16 noiembrie 1950, la Cleveland, condamnă toată acţiunea lui Andrei Moldovan, refuzând să-l recunoască în calitate de episcop. Încercările lui de a obţine — prin organele de justiţie americane — dreptul de proprietate asupra Vetrei româneşti, au rămas fără rezultat.

În această situaţie, Congresul anual al Episccpiei, întrunit la Chicago la 3—5 iulie 1951, a decis completa autonomie administrativă faţă de Patriarhie, refuzând, în acelaşi timp să-l recunoască pe Andrei Moldovan, ci continuând să-l considere ca episcop tot pe Policarp Moruşca. Acelaşi Congres i-a ales un episcop-vicar, în persoana teologului **Viorel Trifa** (nepot de frate al lui Iosif Trifa, conducătorul Oastei Domnului), născut în Câmpeni — Alba, în 1914, cu studii de Teologie la Chişinău, de Litere şi Filosofie la Bucureşti şi Berlin, fost preşedinte al „Uniunii Naţionale a studenţilor creştini români din Bucureşti", refugiat după război în Apusul Europei, apoi în America. A fost călugărit sub numele de **Valerian**, hirotonit arhiereu în Philadelphia la 27 aprilie 1952, de ierarhi care aparţineau de Mitropolia ortodoxă ucraineană din America şi instalat la Congresul anual de la Detroit, din 4—5 iulie 1952. După moartea lui Policarp, în 1958, a fost considerat ca episcop eparhiot şi succesor legitim; mai târziu i s-a acordat titlul de arhiepiscop. La 31 martie 1960 Episcopia a fost primită sub jurisdicţia Bisericii Ortodoxe din America (Orthodox Church in America — OCA), căreia Patriarhia Moscovei i-a recunoscut autocefalia în 1970. Bisericile Ortodoxe română, bulgară şi albaneză au rămas sub această jurisdicţie până azi. Deşi eparhia îşi păstrează autonomia administrativă, limba liturgică şi tradiţiile naţionale, cu dreptul ca viitorii episcopi să fie aleşi tot de Congresul eparhial, totuşi, această încorporare în OCA a nemulţumit pe mulţi şi a provocat mereu reacţii din partea celeilalte eparhii româneşti.

Încă din primii ani de activitate, Valerian Trifa a refăcut complet clădirile de la „Vatra românească", unde şi-a avut reşedinţa, cu biserică, săli de clasă pentru cursurile de vară, monumente comemorative în amintirea victimelor regimului comunisto-sovietic din Basarabia etc., încât ea a devenit un adevărat aşezământ de educaţie românească-ortodoxă. Aici s-au întrunit cele mai multe Congrese eparhiale anuale, aici îşi au sediul şi îşi ţin Congresele cele două mari asociaţii româneşti din America: ARFORA (Asociaţia Reuniunea Femeilor Ortodoxe Române Americane), înfiinţată în 1934 şi AROY (Societatea Tineretului Ortodox Român American), înfiinţată în 1950. Episcopul Valerian a patronat şi publicaţiile eparhiale: ziarul oficial **Solia** şi calendarul-almanah **Solia**, precum şi câteva albume aniversare — lucrate de el însuşi — cărţi de slujbă cu text paralel, englez şi român şi altele. A hirotonit numeroşi preoţi pentru cele aproximativ 50 de parohii ale eparhiei, a făcut vizite canonice, a sfinţit biserici, a întreţinut legături cu alte Biserici de pe continentul nord-american. Între bisericile ridicate în cursul păstoririi sale notăm pe cele din Southfield/Detroit (catedrală episcopală), în stilul bisericilor din Bucovina, ridicată în timpul păstoririi preotului George Preda; biserica Sf. Maria din Cleveland, în stilul bisericilor de lemn maramureşene, ridicată prin osteneala părintelui Vasile Haţegan (născut în America, dar cu studii teologice la Sibiu), ambele după planurile arhitectului Haralambie Georgescu, stabilit în California; bisericile din Akron, Canton, Warren, toate în statul Ohio, Sf. Maria din Chicago, cele din Merrillville-Indiana, Dearborn Height-Michigan, Bridgeport-Connecticut, etc. În 1967 s-a sfinţit mânăstirea „Schimbarea la Faţă", în apropierea oraşului Elwood City, condusă mulţi ani de maica Alexandra, fosta principesă Ileana, din familia regală română.

După o păstorire de peste trei decenii, ahiepiscopul Valerian a fost nevoit să se retragă din scaun la 28 iunie 1984, întrucât autorităţile americane i-au retras cetăţenia. Au contribuit la aceasta şi anumite cercuri evreieşti, care i-au imputat mereu atitudinea politică din anii studenţiei. S-a retras în Portugalia, unde a murit în ianuarie 1987; ulterior rămăşiţele pământeşti i-au fost aduse la Vatra. Prin toată activitatea sa, el rămâne în istoria Bisericii româneşti din America drept o personalitate eclesiastică şi naţională de prim rang, pomenit cu veneraţie de preoţii săi până azi, ca ierarh, lider naţional, ctitor de lăcaşuri sfinte, teolog şi editor.

Activitatea sa a fost continuată de tânărul său episcop-vicar **Nathaniel Popp**, născut în 1940 în Aurora-Illinois, din părinţi ardeleni, cu studii superioare de teologie la Roma. Congresul electoral al eparhiei întrunit la Cleveland, la 20 octombrie 1984, l-a ales episcop eparhiot, fiind instalat la 17 noiembrie 1984, în catedrala Sf. Gheorghe din Southfield/Detroit. În cei zece ani de păstorire ai episcopului Nathaniel s-a continuat activitatea editorială, prin ziarul şi calendarul **Solia**, prin revista teologică **Lumină lină**, cu articole în limbile engleză şi română. Înmulţindu-se numărul imigranţilor români — datorită regimului comunist din ţară — s-au organizat câteva „misiuni" sau parohii noi (Otawa şi Toronto în Canada, Phoenix-Arizona, Huston-Texas, San Jose, Palm Spring, Sacramento şi Tustin, toate în California, şi altele). S-a înfiinţat şi o mânăstire nouă cu hramul Adormirea Maicii Domnului, la câteva mile de Vatra. Dintre bisericile noi notăm pe cea din Warren-Michigan, ridicată prin străduniile preotului Ioan Mihuţ şi cea din Tustin-California, ridicată prin grija preotului Cornel Avramescu, licenţiaţi în Teologie de la Sibiu.

Episcopul Nathaniel a luat iniţiativa strângerii unor ajutoare materiale pentru România după 1989. În perioada 6—28 mai 1994 a făcut o vizită neoficială în România, însoţit de câţiva preoţi şi mireni. A fost primit şi a slujit cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist, toţi mitropoliţii şi câţiva episcopi. A vizitat centre eparhiale, mânăstiri, şcoli teologice, aşezăminte culturale şi de asistenţă socială.

Paralel cu această eparhie, a activat, în continuare, şi Episcopia creată pentru Andrei Moldovan, cu un număr redus de parohii. După moartea acestuia (14 martie 1963), Sf. Sinod intenţiona să trimită în America pe episcopul de atunci al Aradului, Teoctist Arăpaşu (cu titlul de arhiepiscop), dar n-a obţinut acordul autorităţilor americane. În această situaţie, Congresul eparhiei respective a ales ca episcop — la 23 aprilie 1966 — pe arhimandritul **Victorin Ursache** (n. 1912), fost stareţ la mânăstirea Neamţ, superior al aşezămintelor ortodoxe româneşti din Ţara Sfântă, apoi preot şi profesor la Seminarul teologic Sf. Tihon din South Canaan în America. A fost hirotonit la 7 august 1966 şi înscăunat la Windsor-Ontario, la 21 august 1966; în 1973 Congresul eparhiei i-a acordat titlul de arhiepiscop, act recunoscut şi de Sf. Sinod al Bisericii noastre. Eparhia face parte din „Conferinţa permanentă a Episcopilor ortodocşi canonici din America (SCOBA), iar ierarhul ei întreţine relaţii frăţeşti cu toate Bisericile care fac parte din aceasta.

De-a lungul anilor, numărul parohiilor a sporit (peste 10 în SUA, circa 12 în Canada, cu aproximativ 25 de preoţi). Prestigiul eparhiei a sporit datorită câtorva teologi de excepţie care au activat în cadrul ei, între care citâm pe arhimandriţii Bartolomeu Anania — actualul arhiepiscop al Clujului —, Dr. Vasile Vasilache, Paulin Popescu (+), Felix Dubneac, Iustinian Dalea, preoţii Dr. Ştefan Slevoacă, Dr. Dumitru Bodale, Vasile Ignătescu, teologul şi ziaristul George Alexe şi alţii. Datorită acestora, activitatea pastorală, dar mai cu seamă cea editorială a sporit în mod simţitor. De pildă, arhim. Bartolomeu şi George Alexe s-au ocupat, cu competenţa ce le este cunoscută, de editarea gazetei lunare şi a calendarului **Credinţa**, precum şi a altor publicaţii (după 1976 au fost redactate numai de G. Alexe). Au apărut o serie de lucrări teologice sub semnătura celor menţionaţi mai sus, fie în româneşte, fie în englezeşte.

Deşi mulţi ani n-au existat legături frăţeşti între aceste două eparhii româneşti, ci dimpotrivă, dispute şi polemici, în ultimul timp preoţii celor două eparhii slujesc unii cu alţii, ierarhii se întâlnesc, se fac schimburi de publicaţii; la Congresele anuale ale celor două eparhii se aduce un cuvânt de salut din partea celeilalte. În 1993 s-a instituit şi o „comisie de dialog" cu reprezentanţi ai ambelor eparhii, în vederea refacerii unităţii „diasporei" româneşti din America. Este dorită mai cu seamă de preoţii tineri şi de credincioşii din ambele eparhii. Cei mai mulţi preoţi români din SUA şi Canada ar dori azi o Mitropolie autonomă românească (o Arhiepiscopie şi două Episcopii sufragane, deci cu „un sinod" local), în legături canonice cu Biserica mamă, aşa cum au grecii (Patriarhia ecumenică), antiohienii (Patriarhia arabă de Antiohia — Damasc), ruşii, sârbii şi ucrainienii.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Biblioteca „ASTRA" — SIBIU —

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 octombrie
Nr. 39—40
1994

Sfintele — o aleasă podoabă a Bisericii

Ziua de 14 octombrie este închinată prăznuirii Prea Cuvioasei Paraschiva, ocrotitoarea Moldovei şi solitoarea în rugăciune, la tronul ceresc, pentru toţi românii.

Sfintele ei moaşte sunt păstrate ca un odor de mare preţ în catedrala Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei din

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Răscoala de la 1784, condusă de Horea - moment important în epoca modernă a României

În toamna acestui an se împlinesc 210 ani de la Răscoala din 1784, de sub conducerea lui Horea, eveniment de mare însemnătate în lupta poporului nostru împotriva orânduirii şi tiraniei feudale şi pentru instaurarea unei lumi mai bune şi mai drepte.

Marea ridicare la luptă a ţăranilor iobagi, petrecută la începutul epocii moderne, reprezintă momentul culminant a nenumărate mişcări şi răscoale cu caracter social şi naţional ce au avut loc în secolul al XVIII-lea în Transilvania. Ea s-a datorat creşterii fără precedent a asupririi şi exploatării sociale şi naţionale a poporului român. Astfel, obligaţia în muncă a ţăranilor iobagi era fixată la 3 zile cu vitele sau 4 zile cu braţele pe săptămână, care însă, prin abuz, de multe ori era pretinsă la 7 zile pe săptămână; apoi, în practică, robota a fost extinsă de la capul de familie, asupra tuturor membrilor acesteia; au sporit mult dările în bani către stăpânii de pământ şi către stat, taxele pentru plata funcţionarilor şi întreţinerea armatei; s-a menţinut darea în produse, cu toate că sesiile iobăgeşti erau mai restrânse ca suprafaţă; pe unele domenii au fost introduse o serie de obligaţii noi: strângerea de pere pădureţe pentru hrana porcilor, o vică de coarne pentru rachiu, 12 pfunzi de rafie de tei, să prindă anual 120 de vrăbii sau ouă de răpitoare. În acest context, situaţia moţilor s-a agravat. Din oameni liberi, imperialii i-au transformat în iobagi ai fiscului, punându-le în sarcină numeroase înd.toriri, şi anume: executarea unor munci în mine, la construirea cuptoarelor de topit minereu, la tăiatul şi căratul lemnelor, la arderea cărbunilor, la transportul minereului. Acestora li se adăugau o serie de măsuri abuzive: răpirea păşunilor şi pădurilor, care au devenit astfel proprietatea statului, şi prin aceasta, moţilor li s-a interzis dreptul la păşunat şi la tăierea lemnelor din păduri, precum şi dreptul la cârciumărit.

Arendarea dreptului de cârciumărit unor armeni şi abuzurile acestora au dat naştere la n meroase nemulţumiri, care cu prilejul târgului de la Câmpeni din 24 mai 1782 au luat proporţii îngrijorătoare. În urma acestui regretabil incident, 23 dintre capii răzvrătiţilor au fost întemniţaţi, 5 dintre ei condamnaţi la moarte, iar moţii obligaţi să plătească o despăgubire ce depăşea de 25 de

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Paul Abrudan

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (VIII)

— TAINĂ ŞI COMUNIUNE —

Taina liturgică se desfăşoară ca taină a Iubirii, pe măsura credinţei, întru cunoaştere, pentru că acolo unde este Iubirea, nimic nu este ascuns!

Astfel, după citirea Sfintei Evanghelii, se închid uşile împărăteşti şi preotul îndeamnă adunarea Bisericii, aflată în faţa porţilor Împărăţiei la o mai stăruitoare rugăciune: *„Să zicem toţi, din tot sufletul şi din tot cugetul nostru să zicem"* ... Şi adunarea credincioşilor, împreună cu „cei chemaţi", răspund: *„Doamne miluieşte-ne"*. Toţi cei aflaţi în sfântul locaş reiau, cu mai multă stăruinţă, cererea lor de-a dobândi *mila* lui Dumnezeu şi nu numai pentru ei, cei prezenţi lângă Mantuitorul, Cel care a venit să ne înveţe şi Care rămâne să se şi jertfească pentru toţi, ci în iubirea lor insuflată de Marea Iubire a lui Hristos, cer milă şi pentru semenii lor, de aproape sau de departe.

După primele trei cereri, preotul însuşi, într-un spor de intensitate a cererii, până când poporul credincios răspunde de trei ori, acum, zicând: *„Doamne miluieşte-ne"*, el se roagă în taină, cu stăruinţă: „Doamne, Dumnezeul nostru, primeşte această rugăciune stăruitoare de la robii Tăi şi ne miluieşte pe noi, după mulţimea milei Tale, şi trimite îndurările Tale peste noi şi peste tot poporul Tău, care aşteaptă de la Tine, mare şi multă milă .

Câtă iubire şi câtă grijă are maica Biserică pentru conducătorii ei spirituali, pentru conducerea patriei şi popor, pentru fraţii noştri preoţi de toate treptele, precum şi pentru monahi şi monahii şi pentru toţi cei întru Hristos fraţi ai noştri! Toţi au lipsă de întreita milă a lui Dumnezeu, izvorâtă din marea Sa iubire de oameni, pentru creaturile Sale.

Se reamintesc în această estenie, ctitorii sfântului locaş şi grija pentru toţi cei mai dinainte adormiţi părinţi şi fraţi ai noştri, drept mărturi creştini, care odihnesc aici şi pretutindeni, pentru că „al Domnului este pământul şi plinirea lui, lumea şi toţi cei ce locuiesc într-însa" (Aghiazmatar, cit. p. 214). Solidaritatea creştină, în perspectiva Învierii, nu poate abandona sufletul celor plecaţi dintre noi şi fiecare are lipsă de mila lui Dumnezeu, până la ziua Judecăţii celei mari şi a învierii tuturor.

Se cere milă, stăruitoare, în această rugăciune şi pentru enoriaşi, ctitori şi binefăcători ai sfânt locaşului acestuia, care pot fi în viaţă, printre rugători, sau mai departe. E recunoştinţa adunării liturgice, pentru toţi, ca să nu fie uitaţi de la bucuriile şi darurile acestui ospăţ al Iubirii divine, nici o categorie de oameni.

Şi fiindcă nici o liturghie — această adunare a poporului la *Cină*, nu se poate săvârşi fără „daruri", jertfa credincioşilor — aşa zisele prinoase — precum şi alte binefaceri, toţi aceştia nu pot fi uitaţi! Biserica îi are în rugăciunile ei şi pe „cei ce aduc daruri şi fac bine în sfânta şi întru tot cinstită biserica aceasta, pentru cei ce se osteneşc, pentru cei ce cântă şi pentru popor l ce stă înainte şi aşteaptă de la Tine, mare şi multă milă".

După încheierea acestor cereri, la fiecare Sfântă Liturghie, se introduc rugăciuni speciale, cerute de credincioşi, sau din oficiu, amplificând pe cele din Ectenia mare, prin care se apelează — în toate situaţiile — la mila Mult Milostivului Dumnezeu.

Conţinutul acestor rugăciuni de intervenţie, plasează,, prin esenţa şi efectul lor, pe fiecare participant, într o atmosferă de solidaritate umană, într-o implicare a propriei simţiri şi vibraţii sufleteşti, în cauza comună care afectează întreagă obştea, sau cu care se confruntă unul sau mai multe mădulare ale Bisericii.

Din aceste rugăciuni, de-o amplă pledoarie pentru fiecare situaţie, cu toată frumuseţea bogăţiei lor imnografice şi structurale — din raţiuni de spaţiu — re ăm doar câte un crâmpei din fiecare, pentru cunoaştere, în ordinea practicată liturgic: Astfel, în cazuri speciale, se introduc rugăciuni *„la vreme de neplouare şi de foamete"* (secetă). De ex.: „Cel ce ridici norii de la marginile pământului şi fulgerele spre ploaie le-ai făcut, porunceşte acelora să slobozească ploi liniştite şi roua aducătoare de roadă pe pământ, cu lacrimi ne rugăm Ţie, ca unui bun,

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Nichifor Todor

RESTAURAREA SUFLETEASCĂ

Verbul a restaura (a reface, a reconstitui, a transforma ceva) se foloseşte şi în ordinea spirituală a vieţii cu înţelesul de înnoire sufletească, înviere din moartea păcatului, renaştere interioară, progres din nou, reabilitare morală, primăvară duhovnicească, transformarea trecutului păcătos în izvor de viaţă nouă.

În ordinea naturală a firii, primăvara urmează unei ierni amorţite, lipsită de viaţă, iar în ordinea vieţii spirituale primăvara duhovnicească urmează unei ierni a păcatului.

Este posibilă o astfel de primăvară, adică restaurarea unui trecut învechit în păcat? Răspunsul este afirmativ.

În legătură cu această restaurare, părerile se împart între cei ce o contestă şi între cei ce o susţin.

Păstorii lipsiţi de credinţă şi încredere în Dumnezeu se cred osândiţi pentru veşnicie. Sunt convinşi că păcatul rămâne păcat, că păcătosul moare păcătos şi că trecutul omului nu poate fi schimbat sub nici o formă. Nimeni nu-i poate scoate din osânda păcatului şi cu atât mai vârtos şi singuri. Pentru ei trecutul rămâne ceva încheiat şi neschimbat, iremediabil şi irecuperabil. Scepticismul lor îi împiedecă să ia orice iniţiativă pentru trezirea lor la o viaţă dinamică.

Spre deosebire de aceştia, cei încrezători în Dumnezeu şi dornici de mântuire, ajutaţi de puterea harului, nutresc sentimente de optimism moral. Pentru ei trecutul poate fi modificat şi făcut izvor de viaţă nouă. Optimismul lor, în direcţia virtuţii, îi determină să se angajeze la un proces de purificare şi spiritualizare a vieţii, adică de curăţire a oricărui rău şi de dezvoltare a tot ceea ce este bun.

În cele ce urmează mă voi ocupa de aceştia din urmă, care năzăjduiesc într-o schimbare fundamentală a sensului vieţii. În concret voi arăta posibilitatea (realitatea) procesului de înlocuire a trecutului păcătos cu un prezent şi viitor de sfinţenie şi mijloacele folosite în acest scop.

Viaţa omenească se desfăşoară în vadul timpului şi poate fi raportată la trecut, prezent şi viitor. Între aceste trei dimensiuni există o strânsă legătură. Pentru trecutul păcătos omul se căieşte şi-l poate eradica, pentru prezent acţionează şi pentru viitor se hotărăşte. Vorbind de trecut, putem afirma că restaurarea lui influenţează prezentul şi determină viitorul.

În legătură cu restaurarea trecutului s-au formulat teorii potrivit cărora orice renaştere este imposibilă, trecutul fiind ceva terminat şi neschimbat. Se afirmă că este absolut imposibil să se mai poată desfiinţa ceea ce s-a petrecut odată, să se întoarcă înapoi direcţia timpului în care se scurge viaţa. Cu alte cuvinte omul nu poate muta nimic din ceea ce a făcut şi a rămas în urma faptelor sale păcătoase. Asemenea unui munte care rămâne neclintit la orice izbitură i s-ar da, aşa şi el rămâne neclintit în trecutul său. Afirmaţia are la bază ideea greşită că viaţa spirituală ar fi lipsită de o înlănţuire structurală. Adevărul este cu totul altul. Viaţa spirituală are specificul ei. Spre deosebire de fenomenele naturale trecute, care au o desfăşurare rectilinie, în viaţa spirituală fiecare moment al vieţii noastre cuprinde în sine şi o lansare nu numai spre viitor, ci şi spre trecut. Faptul este explicabil: conştiinţa activă, care are puterea de a reveni asupra unui conţinut sufletesc, proiectează asupra lui mereu altă lumină pe urma noilor experienţe de viaţă. În urma acestui fapt putem afirma că dispunem şi asupra trecutului nostru, care deşi neschimbat cronologic-istoric poate fi transformat ca sens. După cum curăţim un izvor de noroiul din el, tot aşa orice clipă din viaţa noastră o putem curăţi de răul din ea. Nu se poate spune de o faptă trecută că şi-a epuizat valoarea şi puterea de determinare. Numai prin moarte viaţa devine ceva încheiat (D. Stăniloae, Căinţă şi înviere sufletească, în „Revista Teologică" No. 1—2, 1945, pg. 9—10).

Restaurarea trecutului păcătos este posibilă şi din alt punct de vedere. Păcatul omoară viaţa sufletească. După cum sinuciderea distruge existenţa fizică, la fel el duce la moartea sufletului şi distruge existenţa morală. Cu toată nocivitatea lui, păcatul naşte şi dorul după mântuire, pentru că „inima omului este din fire sanctuarul lui Dumnezeu" (Fer. Augustin), pentru că în sufletul lui a mai rămas o sămânţă de har şi puteri încă necariate, plus un imbold spre desăvârşire. Orice om, fie oricât de păcătos, are potenţial de speranţă care-i dinamizează faptele prezente şi viitoare. Calea păcatului nu este indicată niciodată. Pentru acest motiv omul trebuie să urască păcatul săvârşit şi să pună hotărâre nestrămutată de a-şi înscrie trecutul păcătos pe o nouă traiectorie spirituală.

Mijloacele prin care omul lucrează la restaurarea trecutului său păcătos sunt amintirea şi căinţa (Idem, art. cit., pg. 11—12 şi N. Stoleru, Rolul pocăinţei pentru promovarea moralităţii credinciosului, în „Studii Teologice" No. 1—2, 1973, pg. 61—62).

Prin amintire readucem în actualitate trecutul nostru păcătos. De câte ori ne gândim la o faptă făcută, ne răsare în aceeaşi clipă împreună cu ea hotărârea de a nu mai greşi. Trecutul neamintit rămâne fără putere de restaurare. Amintirea fiind o meditaţie are forţa de a se apleca asupra trecutului, căruia îi adaugă ceva nou: sensul şi puterea eficientă care vrea.

Profetul ne îndeamnă: „Să-ţi aduci aminte de trecut şi să roşeşti" (Iezechiel 16, 63). Folosul amintirii este ilustrat şi prin cuvintele: „Amintirea faptelor din trecut devine exemplu pentru bună chibzuială cu privire la cele viitoare" (Plutarh). Într-adevăr, prin amintirea plină de regret, în locul faptei păcătoase, reuşim să înrădăcinăm temeiul hotărârii de a lucra în viitor într-un mod nou. Nimeni nu-şi priveşte trecutul decât pentru că vrea ca viitorul său să fie altul. Prin amintirea trecutului său, omul îşi poate defini sensul major al vieţii, poate deveni stăpânul conştient al propriei deveniri, cu condiţia să fie un judecător obiectiv.

Amintirea de trecut are folosul ei, dar singura formă eficientă de restaurare a trecutului păcătos este că-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Ieremia B. Ghita

DUMNEZEU IUBEŞTE ŞI PE CEI DE ALT NEAM ISTORIA FEMEII RUT

(Lecţie de religie)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. *Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.*

Aţi văzut până acum ce minunat se îngrijeşte Domnul de poporul evreu şi ce mult îl iubeşte. De fapt, adevăratul popor al lui Dumnezeu este alcătuit din toţi aceia care I se supun şi împlinesc voia Sa. Astfel:

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite (se va scrie pe tablă).*

Vom vedea în lecţia de astăzi că „Dumnezeu iubeşte şi pe cei de alt neam", cercetând „Istoria femeii Rut".

5. *Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe.*

În poporul israel era o femeie, pe care o chema Naomi. Ea locuia în Betleem, împreună cu soţul ei, Elimelec şi cu cei doi fii ai lor. Elimelec lucra pe câmp, cultivând grâul. Când era copt îl secera şi apoi îl treiera şi ducea toate boabele frumoase la Naomi. Ea măcina grâul şi din făină cocea pâine pentru toţi ai casei.

Dar, odată veni o vreme când tot grâul semănat se usca, iar Naomi nu mai avea din ce să facă pâinea. Nu mai avea nimic de mâncare. Ce ar fi putut să facă? Nici vecinii nu mai aveau de mâncare, deci nu puteau s-o ajute. Era foamete în ţara Canaanului. Atunci, Naomi şi familia ei, au plecat în ţara Moab, unde era destul grâu şi nu mai îndurau foame.

Naomi a locuit mult timp în ţara aceasta, dar necazurile nu au ocolit-o. Mai întâi a murit soţul ei, Elimelec. Nu-i mai rămaseră decât cei doi fii. Aceştia se căsătoriseră cu fete din Moab. Pe una o chema Orfa, iar cealaltă se numea Rut. După câtva timp şi cei doi copii se îmbolnăviră şi muriră. Era tare necăjită Naomi. A rămas singură în ţară străină. Dar, totuşi le mai avea pe Orfa şi Rut, pe care le iubea ca şi cum ar fi fost chiar fetele ei. Naomi începuse să le vorbească despre Dumnezeu, cât este el de puternic, dar şi de bun, cât de aspru îi pedepseşte pe cei răi, iar pe cei ascultători, cum îi copleşeşte cu dragostea şi binecuvântarea Sa. Orfa era mai nepăsătoare, dar Rut asculta cu interes tot ce-i povestea Naomi despre Dumnezeul cel viu şi adevărat. Punea chiar întrebări, deoarece dorea să afle cât mai multe despre cum trebuie să fie un adevărat fiu al Domnului. Dorea să cunoască tot, pentru a I se închina şi a-I aduce slavă.

Cam după zece ani de şedere în ţara Moab, Naomi s-a gândit că şi în oraşelul ei, Betleem, ar fi destul grâu pentru pâine. Deci, porni la drum, iar Orfa şi Rut plecară şi ele cu ea, s-o conducă. Ele erau ataşate de Naomi, deoarece fusese pentru ele o mamă bună şi iubitoare. După ce străbătuseră o bucată bună de drum, Orfa se despărţi de Naomi. Rut, însă, a insistat s-o însoţească până în Betleem şi să locuiască acolo împreună. Naomi s-a bucurat; ştia că singură i-ar fi fost urât şi greu. Dar oare numai din ataşament pentru Naomi, Rut a putut să-şi părăsească pământul natal, pentru a locui într-o ţară străină? În inima ei era ceva mai mult decât sentimentele faţă de Naomi. Era dragostea ei pentru Dumnezeu. Nu s-a gândit deât că în ţara Canaan va locui printre oameni care slujesc şi ei Domnului ei. Şi ştia, simţea în inima ei că şi pe ea o iubeşte Dumnezeu, chiar dacă era de alt neam.

Să vedem deci cum a decurs viaţa pentru Rut. După o călătorie lungă, ajunseră la Betleem. Naomi plecase cândva ca o femeie tânără şi fericită; acum se întorcea ca o femeie bătrână şi tristă. Din fericire, casa ei mai exista, şi putea locui în ea împreună cu Rut.

Era vară şi în jur, lanurile mănoase de grâu galben străluceau sub mângâierea soarelui şi unduiau mlădioase în bătaia vântului.

Oamenii erau ocupaţi cu seceratul grâului, dar Naomi nu avea grâu, deoarece nimeni nu semănase pentru ea. Ce ar putea să facă acum? Totuşi avea nevoie de grâu, să facă pâine. Atunci, Rut îi spuse: „Mamă, voi merge eu pe câmp să adun spicele de grâu, care rămân pe urma secerătorilor!"

S-a trezit Rut, înainte de ivirea zorilor şi plecă în lanul de grâu. Fiind săracă, secerătorii i-au dat voie să adune spicele rămase. Se apucă de treabă. În răcoarea dimineţii fusese mai uşor, dar curând soarele începu să dogorească neîndurător. Rut însă ştia că trebuie să rămână pe câmp până seara pentru a aduna cât mai multe boabe de grâu. Munca devenea mai grea, căldura tot mai arzătoare şi mai copleşitoare, dar Rut era singura care putea face acest lucru. Naomi îmbătrânise mult. Însă dacă ar fi rămas în ţara ei, în Moab, desigur că nu ar fi fost nevoie să-şi câştige bucăţica de pâine cu atâta sudoare. Rut nu avea timp pentru astfel de gânduri. Ea îi aducea slavă Domnului că s-a lăsat cunoscut şi de ea, că se lasă iubit de ea şi că-şi revarsă nemărginita dragoste şi binecuvântare şi în inima ei. În gândirea şi simţirea ei, Dumnezeu ocupă primul loc. Şi numai acesta îi dădea putere sufletului şi braţelor să muncească chiar şi pe arşiţă. Ea era lângă Domnul, de ce s-ar putea teme sau nelinişti?

Dumnezeu întotdeauna se îngrijeşte de cei care-L iubesc. Să vedem

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Psalmul pătimirii mele

„Însetat-a sufletul meu de Dumnezeul Cel viu". (Psalm 41, 2)

Am rămas stingher cu dorul:
Ca o pădure singură-n câmp! ...
Am rămas secat la inimă:
Ca o fântână pe secetă! ...

Năuc am rămas cu gândul:
Ca o albină în afară de stup! ...

Acum bâzâi singur pe-afară:
Că frigul nopţii o să mă doară! ...

Aşa se ispăşesc păcate grele:
Am căzut între tâlharii gândurilor mele! ...

Pr. Lăudatu Vasilescu

Să ni-l readucem în memorie pe Părintele Consilier GHEORGHE PAPUC

În 26 octombrie a.c., se împlineşte un an de la mutarea în lumea de dincolo de zare a părintelui Gheorghe Papuc. Pe adresa sa au continuat să sosească, la redacţie, scrisori de la abonaţi şi colaboratori, solicitându-i-se sprijinul în soluţionarea diverselor probleme legate de „Telegraful Român", semn că părintele consilier Gheorghe Papuc şi-a câştigat o mare autoritate, prin seriozitatea şi tenacitatea cu care s-a achitat de îndatoririle profesionale.

Îl avea ca patron pe Sfântul Mucenic Gheorghe, un sfânt militar şi s-a mutat la Domnul în ziua de Sf. Dumitru, un alt sfânt militar. Poate nu întâmplător şi caracterul părintelui Papuc, ca şi felul de a se comporta în instituţia unde a activat au fost marcate de sentimentul profund al datoriei şi de respectul faţă de misiunea despre care era convins că i-a încredinţat-o Dumnezeu şi anume aceea de a sluji Biserica, în care există o ierarhie şi sunt legi şi rânduieli ce nu pot fi încălcate.

Nu facem decât să recunoaştem adevărul, spunând că golul lăsat de părintele Gheorghe Papuc, în administraţia eparhială, prin plecarea sa neaşteptată n-a putut fi nici până azi umplut şi că i se resimte acut absenţa.

Moartea a făcut să dispară un om cu autoritate pe plan religios-moral şi nu mai puţin pe cel cultural. Este cu dreptate, prin urmare, să-l regretăm. Pentru vrednicia sa, pentru evlavia şi marea sa omenie suntem datori să ni-l readucem în memorie.

Dacă pierderea sa este ireparabilă, în schimb pilda vieţii sale ni se înfăţişează ca un mare câştig. Suntem datori să luăm aminte la felul cum s-a dăruit Bisericii, familiei şi poporului din care a făcut parte.

Dumnezeu să-i răsplătească ostenelile şi să-l odihnească în sălaşurile Sale din ceruri, împreună cu îngerii şi sfinţii.

Veşnică să-i fie pomenirea! **Pr. Prof. Dumitru Abrudan**

Sfânta Liturghie — Marea Iubire

(Urmare din pag. 1)

auzi-ne degrab şi cu milostivire ne miluieşte".

De asemenea, în mod special, *„la vreme de necontenire a ploilor"*, o rugăciune spune: „Cel ce cercetezi pământul şi înmulţeşti roadele lui, Cel ce răsari iarbă dobitoacelor şi verdeaţă spre folosul oamenilor, miluieşte oamenii şi dobitoacele şi conteneşte revărsarea ploilor celor fără de măsură, ca soarele şi vremea bună să strălucească pe pământ, şi porunceşte să se înmulţească roadele lui. Rugămu-ne Ţie, Îndurate Doamne, auzi-ne şi, ca un bun, ne miluieşte".

Tot rugăciuni de excepţie sunt şi *„la năvălirea vrăjmaşilor"*, când dorinţa de acaparare şi pustiire a unui popor se declanşează asupra altui popor paşnic. Biserica se roagă: „Cel ce ai dăruit biruinţă puternică lui Moise asupra lui Amalic, şi lui Samson asupra celui de alt neam şi lui David asupra lui Goliat, şi acum, ca un puternic şi tare, sfarmă puterea şi tăria vrăjmaşilor celor ce se scoală asupra noastră, şi prefăcând pornirea cruzimii lor în spaimă şi în fugă, zdrobeşte-o şi sub picioarele iubitorilor de Hristos ostaşi ai noştri o supune. Rugămu-ne Ţie, Celui ce sfărâmi războaiele cu braţ înalt, auzi-ne şi ne miluieşte".

De asemenea, în cazuri de *„Boli molipsitoare, pentru încetarea mâniei celei năpraznice"*, ştiind că „plata păcatului este moartea" (Ro. 6, 23), Biserica intervine în rugăciune liturgică şi zice: „Adu-Ţi aminte, Doamne, că trup suntem, duh ce iese şi nu se mai întoarce, şi cu milostivire opreşte mânia Ta, cea cu dreptate pornită asupra noastră, cu care, ca şi cu o sabie, înainte de vreme ne tai pe noi. Slăbeşte boala şi încetează rana care degrab ne pierde; că nu morţii Te vor lăuda pe Tine, nici cei ce se pogoară în iad, ci noi, cei vii, Te lăudăm şi cu durerea inimii suspinând ne rugăm Ţie, auzi-ne şi ne miluieşte".

O ultimă rugăciune de excepţie este şi cea care se face *„În vreme de orice nevoie şi primejdie omenească"*: „Ţie unuia am greşit, Dumnezeule, Mântuitorul nostru, şi multe pedepse, după păcatele noastre, suntem vrednici a primi; ci, spre a Ta milostivire căutând cu pocăinţă, şi cu umilinţă, la Tine, Mântuitorul nostru, scăpăm şi cu lacrimi strigăm: Mântuieşte-ne de primejdiile, de necazurile şi de întristările noastre. Rugămu-ne Ţie, auzi-ne şi ne miluieşte". Este strigătul de umilinţă al celor greu încercaţi şi cu nădejdea izbăvirii, vin la porţile Împărăţiei.

Urmează seria rugăciunilor de intervenţie permanentă, în aceste momente liturgice, după ce ADUNAREA Bisericii a receptat bogăţia de învăţături divine şi a primit, ca într-un alai de sărbătoare, pe Marele Învăţător şi Mântuitor, şi anume: *„Pentru cei ce călătoresc..."*: „Cel ce cu Luca şi cu Cleopa ai călătorit la Emaus şi prin minunata Ta cunoştere veseli i-ai făcut să se întoarcă la Ierusalim, călătoreşte şi acum, cu harul şi dumnezeiasca Ta binecuvântare, cu robii(ii) Tău(i) aceştia, care prin noi cu deadinsul se roagă Ţie, şi fă-i să sporească întru tot lucrul bun, spre slava preasfântului Tău nume, şi cu bunăspor re păzindu-i sănătos şi întorcându-i în pace la casa lui, ca unui întru tot îndurat şi dătător de bine ne rugăm Ţie, degrab ne auzi şi cu milostivire ne miluieşte."

„Rugăciunea pentru cei bolnavi", de asemenea este un medicament de excepţie, care fortifică nădejdea de însănătoşire a suferindului şi nu în ultimul rând al rugătorilor. De aceea, îndeamnă şi Sfântul Apostol Pavel: „Stăruiţi în rugăciune..." (Col. 4, 2), iar Sfântul Apostol Iacob zice: „Rugaţi-vă unul pentru altul, ca să vă vindecaţi, că mult poate rugăciunea *stăruitoare* a dreptului" (Iac. 5, 16).

Un fragment din această salbă de rugăciuni la nepătinţe, zice: „Doctorul sufletelor şi al trupurilor, cu umilinţă şi zdrobire de inimă cădem către Tine, şi suspinând, strigăm Ţie: vindecă durerea, tămă luieşte patimile sufletului şi ale trupului robului (lor) Tău (N), şi, ca un bun, iartă-i lui toată greşala cea de voie şi fără de voie şi degrab ridică-l din patul durerii, rugămu-ne Ţie, auzi-ne şi ne miluieşte".

Şi fiindcă sunt şi oameni care se lasă stăpâniţi de ură şi vrăjmăşie, Biserica, în dorinţa de-a restabili echilibrul moral al familiei şi al societăţii şi chiar pentru redresarea morală a acestora, se roagă şi pentru *„vrăjmaşii cei ce ne urăsc şi ne asupresc pe noi"*, zicând: „Stăpâne, Iubitorule de oameni, Cel ce Te-ai rugat pentru cei ce Te-au răstignit pe Tine, pe vrăjmaşii care ne supără, întoarce-i de la răutatea lor către viaţa cea cu fapte bune, ca să nu piară nici unul din pricina noastră, ci toţi întru pocăinţă să ne mântuim; rugămu-ne Ţie, Iubitorule de suflete, Doamne, auzi-ne şi ne miluieşte". Deci, nu-i o rugăciune a răzbunării, ci una a milei.

Sunt şi oameni care nefolosind libertatea în mod corect, pierd şi-şi ratează propria lor libertate, prin daunele aduse altor persoane sau chiar societăţii şi atunci se fac pasibili de privarea lor de libertate şi, condamnare la închisoare. Pot fi în unele cazuri şi erori judiciare, dar Biserica ştiind că „Fiul Omului a venit (în lume) să caute şi să mântuiască pe cel pierdut" (Mat. 18, 11), nu-i poate ignora, ci-i cuprinde în rugăciunile ei şi le face şi *„pentru cei ce sunt în închisori"*, iar după Revoluţie le asigură şi asistenţă duhovnicească, în dorinţa recuperării lor, morale şi sociale şi zice: „Cel ce ai scos pe Petru din legături şi din temniţă, şi nevătămat l-ai dat Bisericii Tale, Hristoase, miluieşte, ca un milostiv, şi pe robul Tău (N), care se roagă Ţie prin noi, şi din închisoare slobozeşte-l. Rugămu-ne Ţie, întru tot milostive Mântuitorule, auzi-ne şi ne miluieşte".

Dacă pentru încercări, necazuri şi mari primejdii, se cere insistent mila lui Dumnezeu, iată că Biserica nu întârzie să aducă şi *„mulţumire pentru câştigarea cererii şi pentru toată facerea de bine a lui Dumnezeu"*, zicând: „Precum ai ascultat cu milostivire rugăciunile robilor Tăi, Doamne, şi le-ai arătat lor marea Ta iubire de oameni, aşa şi de acum înainte, netrecându-i cu vederea, împlineşte, spre slava Ta, toate bunele dorinţe ale credincioşilor robilor Tăi şi arată spre noi, spre toţi, mila Ta cea bogată trecând cu vederea greşelile noastre. Rugămu-ne Ţie, auzi-ne şi ne miluieşte.

În lumina învăţăturii Mântuitorului, de-a depăşi, prin iubire, orice stare de vrăjmăşie şi fără replici asemănătoare, Biserica antrenează pe cei vizaţi să recepteze cu inima lor, Cuvântul Domnului, care zice: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc" (Mt. 5, 44). Şi cum zice şi Sf. Apostol Pavel: „nu răsplătiţi nimănui rău cu rău" (Ro. 12, 17).

În sensul acesta, Biserica se roagă „pentru ca să nu răsplătească vrăjmaşilor robului Său (N), după faptele lor, nici după vicleşugul izvodirilor lor, ci să-i întoarcă pe dânşii de la răutatea lor cea cu sălnicie, spre a face bine şi spre dragoste... auzi-ne şi-i miluieşte".

Când relaţiile interfamiliale sau de serviciu, etc. devin tensionate şi atmosfera convieţuirii devine explosivă, Biserica nu întârzie cu rugăciunea ei liturgică: „Doamne, Dumnezeul nostru, caută dintru înălţime, ca un bun, asupra inimilor robilor Tăi (N.N.), care sunt lipsite de dragoste şi de unire şi împresurate de spinii urii şi ai altor păcate. O picătură din harul Preasfântului Tău Duh, coborând peste dânsele, să le roureze în chip bogat, ca să aducă rod de bine, şi din dragostea cea către Tine, să sporească în fapte bune şi să petreacă în dragoste şi unire. Cu sârguinţă Te rugăm, ca pe un Dătător de bine şi Dumnezeu al nostru, degrab ne auzi şi cu iubire de oameni îi miluieşte". Şi, am exp s doar o parte din minunata rugăciune: *„Pentru înmulţirea dragostei şi dezrădăcinarea urii şi a toată răutatea"!*

În asistenţa ei de mamă duhovnicească a tuturor credincioşilor ei, Biserica încheie repertoriul rugăciunilor de intervenţie, în cadrul Sfintei Liturghii, cu rugăciunea: *„Pentru cererea şi câştigarea celor de trebuinţă şi de folos"*, zicând: „Ca nişte robi netrebnici cădem către Tine, Mântuitorule şi cu umilinţă strigăm: iartă şi miluieşte pe robul(ii) Tău, şi toată dorinţa şi cererea lui, fă o să fie după voia Ta; că numai Tu singur, Bunule şi Ştiutorule al inimilor, ştii toate cele ce sunt spre folosul robului Tău. Rugămu-ne Ţie, auzi-ne şi-l miluieşte pe dânsul". Şi, preotul încheie cu convingere, zicând: „Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ţie mărire înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor", iar credincioşii răspund cu „Amin", având încredere că „Aşa să fie".

Nu se uită nici de cei plecaţi dintre noi, pe calea veşniciei şi ca atare, pe lângă rugăciunea anticipată *„pentru cei mai dinainte adormiţi..."* acum urmează o ectenie specială pentru cei morţi, apelându-se şi în acest caz, la întreita milă a lui Dumnezeu.

De altfel, credinţa în nemurirea sufletului i-a aparţinut omului dintotdeauna. Sfânta Scriptură dă mărturie pentru momentele cruciale ale vieţii omului, în nădejdea unei vieţi veşnice şi liniştite: „Eu ştiu — zicea dreptul Iov, că Răscumpărătorul meu este viu şi că El, în ziua cea de pe urmă, va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă. Şi afară din trupul meu voi vedea pe Dumnezeu" (Iov. 19, 25—26). Iar Psalmistul zice: „Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mâna iadului, când mă va apuca" (Ps. 48, 16). Marele prooroc Isaia, şi mai limpede, anticipează, cu peste opt sute de ani, înaintea venirii Mântuitorului, că: „Morţii Tăi vor trăi şi trupurile lor vor învia. Deşteptaţi-vă cântaţi de bucurie voi cei ce sălăşluiţi în pulbere, căci roua Ta este rouă de lumină şi din sânul pământului umbrele vor învia" (Is 26, 19). La fel şi Daniel proorocul scria că „cei care dorm în ţărâna pământului se vor scula, unii în viaţa veşnică, iar alţii spre ocară şi ruşine veşnică" (Dan. 12, 2 şi 13).

Credinţa în nemurirea sufletului şi-a primit adevărata ei lumină prin Iisus Hristos, care a lămurit toate, zicând: „Vine ceasul când morţii vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, şi cei ce vor auzi vor învia... şi vor ieşi cei ce au făcut cele bune spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii" (In. 5, 25 şi 29). Şi mai mult decât atât, zice: „Eu sunt învierea şi viaţa; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi" (In. 11, 25).

Ectenia pentru cei morţi: „Miluieşte-ne pe noi... Încă ne rugăm pentru odihna sufletelor robilor lui Dumnezeu (N), şi pentru ca să li se ierte lor toată greşala cea de voie şi fără de voie etc. şi Domnului să ne rugăm, cu de trei ori: Doamne miluieşte-ne" apoi preotul rosteşte solemn: „Dumnezeul duhurilor şi a tot trupul, Care ai călcat moartea şi pe diavolul l-ai surpat şi ai dăruit viaţă lumii Tale, Însuţi Doamne, odihneşte sufletele adormiţilor robilor Tăi (N), în loc luminat, în loc cu verdeaţă, în loc de odihnă, de unde a fugit toată durerea, întristarea şi suspinarea. Şi orice greşală au săvârşit ei cu cuvântul, cu lucrul, sau cu gândul, ca un Dumnezeu bun şi iubitor de oameni, iartă-le lor. Că nu este om care să fie viu şi să nu greşească; numai Tu singur eşti fără de păcat; dreptatea Ta este dreptate în veac şi cuvântul Tău adevărul. Că Tu eşti învierea şi viaţa şi odihna adormiţilor robilor Tăi (N), Hristoase Dumnezeul nostru, şi Ţie mărire înălţăm împreună cu Cel fără de început al Tău Părinte şi Preasfântului şi bunului şi de viaţă făcătorului Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor", — „Amin", spun cântăreţii. Preotul apoi zice: „Întru fericită adormire, veşnică odihnă dă, Doamne, sufletului adormiţilor robilor Tăi, celor ce s-au pomenit acum, şi le fă lor veşnică pomenire". Credincioşii cântă de trei ori: „veşnica pomenire" (Liturghier cit., p. 107—108).

Aşa se încheie cu „veşnica pomenire", rugăciunea specială pentru cei ce au plecat dintre cei vii, în eternitate.

Dumnezeu iubeşte şi pe cei de alt neam. Istoria femeii Rut

(Urmare din pag. 1)

acum, cum se îngrijeşte de Rut.

Secerătorii pe urma cărora mergea Rut, erau servitorii unui om bogat, pe care-l chema Boaz. După un timp, veni însuşi proprietarul să vadă cum merge treaba. Observă fata care era aşa de harnică în căutarea spicelor. El întrebă: „Cine este aceea?" — „Este Rut, cea care a venit cu Naomi din Moab", — i se răspunse. Boaz se bucură să afle că Rut venea să culeagă spice de pe câmpul lui. Se duse la ea, spunându-i: „Vino în fiecare zi să strângi spicele aici. Servitorii mei vor fi buni cu tine. Când îţi va fi sete, îţi vor da apă să bei. Nu merge pe pământul altuia". Rut fu tare fericită. Ştia că îndurarea Domnului este cu ea. Făcu o plecăciune adâncă înaintea acestui om bogat, şi-l întrebă: „De ce eşti aşa bun cu mine?" Boaz îi răspunse: „Pentru că şi tu ai fost bună cu Naomi, care este rudă cu mine". Boaz le spusese secerătorilor: „Faceţi în aşa fel ca ea să găsească multe spice. Lăsaţi să cadă spice pe jos, ca Rut să aibă ce strânge!" Astfel, Rut reuşi să adune un sac de spice. Ducându-le la Naomi se bucurară împreună, iar Rut îi povesti despre acel om bun şi bogat ce se numeşte Boaz.

A doua zi se duse iarăşi pe ogorul lui Boaz, şi a treia zi la fel, până la terminatul secerişului. Şi când totul a fost adunat, a avut loc o mare sărbătoare în Betleem. Boaz cel bogat sărbători nunta sa cu Rut, cea săracă, dar a cărui mare bogăţie a fost sufletul ei curat şi smerit dăruit Domnului. Iar nu după mult timp, Dumnezeu le dădu un băieţaş care va fi bunicul lui David. Iar David? El va fi cel din a cărui seminţie se va naşte Mântuitorul lumii.

Vedeţi ce mare preţ a avut Rut înaintea lui Dumnezeu şi ce mult a iubit-o El, chiar dacă a fost de alt neam!

Intuiţia se face arătându-se tabloul moabitencei Rut lucrând la câmp.

6. *Fixarea cunoştinţelor.*

Cine a fost Rut? (O moabiteancă căsătorită cu unul din copiii evreicii Naomi.) Ce s-a întâmplat cu Naomi? (I-a murit şi soţul şi fiii). Rut a părăsit-o? (Nu). De ce? (Fiindcă credea şi se închina Dumnezeului celui viu şi adevărat despre care i-a vorbit Naomi). Ce s-a întâmplat apoi? (Rut a fost de mare ajutor pentru Naomi, şi pentru ca să poată trăi a adunat spice de pe ogorul lui Boaz. Până la urmă văzând sufletul ei curat şi sincer, dăruit Domnului, Boaz se căsătoreşte cu Rut şi vor avea un fiu, care va deveni bunicul lui David, din a cărui seminţie se va naşte Mântuitorul lumii). Ce ne demonstrează acest fapt? (Ne arată că Mântuitorul provine după trup şi din alt neam nu numai din cel al lui Israel, fapt care demonstrează că mântuirea adusă de El are un caracter universal, adresându-se tuturor popoarelor lumii şi nu numai unui singur popor).

7. *Aplicarea*

Vă voi citi nişte versuri scrise de un talentat poet creştin, care îşi aseamănă strădania lui cu cea a lui Rut.

„Din zorii zilei mele în lanul Tău
m-am dus
Culegător de spice, aşa cum Tu
mi-ai spus —
Cântau secerătorii, eu îi urmam tăcut
Sfios şi singuratic şi lăcrimând ca
Rut.
Prin tot zăduful zilei sub soarele
arzând,
Cu fruntea aplecată m-am ostenit
tăcând,
Dorind când vine seara să-Ţi pot
aduce-n prag
C-o dragoste smerită toţi snopii
strânşi cu drag.
Mă ruşinez de rodul puţin agonisit
Dar Tu cunoşti arşiţa prin care
m-am trudit
O, iată vine noaptea, Iţi cer un
adăpost
S-adorm cu cei cu care la munca
Ta am fost.
Întinde-ţi peste mine veşmântul
Tău, tăcut
La Sfintele-Ţi picioare s-adorm şi
eu, ca Rut
Iar Mâine Dimineaţă, mă scoală
fericit
Să-ntâmpin Bucuria spre care-am
suferit."

(Traian Dorz)

8. *Temă pentru acasă*

Se va citi din Sfânta Scriptură întreaga carte Rut.

Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Răscoala de la 1784...

(urmare din pag. 1)

ori pagubele provocate arendaşilor.

Moţii, profund indignaţi de comportamentul autorităţilor, încearcă să găsească înţelegere şi dreptate la Curtea imperială. Delegaţii lor, în frunte cu Horea, deşi merg pentru a patra oară la Viena, nu obţin decât promisiuni foarte generale, care nu le îmbunătăţesc de loc condiţiile de viaţă.

Pentru a scăpa de obligaţiile iobăgeşti excesiv de mari şi numeroase care apăsau asupra lor, pe baza decretului imperial din 31 ianuarie 1784 cu privire la înrolarea în regimentele de graniţă a satelor din apropiere, moţii se îndreaptă spre birourile de înscriere în armată. Cuprinşi de bucuria libertăţii, aceştia nu mai ascultă de poruncile autorităţilor şi ale nobililor. Loviţi în interese lor, autorităţile şi stăpânii de pământ intervin şi obţin anularea conscripţiei militare. Dar cum ţăranii nu se supun, ei folosesc mijloacele brutale pentru a-i sili la supunere.

Drept urmare, starea de spirit este tot mai agitată. Această situaţie a coincis cu momentul reîntoarcerii de la Viena a delegaţiei de moţi condusă de Horea, încurajată de atitudinea împăratului.

Într-un asemenea climat, la târgul de la Brad din 28 octombrie 1784, unde erau adunaţi o mulţime de moţi, Gheorghe Crişan, în numele lui Horea, cheamă câte 4—5 bărbaţi din fiecare sat la o adunare la Mesteacăn pentru ziua de 31 octombrie. Răspunzând chemării, la data stabilită s-au întrunit vreo 5—6.000 de ţărani. Aceştia, sub conducerea lui Crişan pornesc spre Alba Iulia pentru a primi arme şi a se elibera de iobăgie. Când ajung în satul Curechiu, lângă Brad, coloanele de ţărani sunt atacate cu focuri de armă de reprezentanţii autorităţilor. Moţii, cuprinşi de mânie, se apără cu furci şi topoare. Cad morţi şi răniţi de ambele părţi. În furia lor, ţăranii încep să dea foc conacelor nobiliare. Incidentul de la Curechiu a fost scânteia care a aprins vâlvătaia revoluţiei.

De aici, focul luptei s-a întins cu repeziciune, cuprinzând Zarandul, Hunedoara şi Munţii Abrudului, unde la 4 noiembrie, cei adunaţi în hotarul comunei Blăjeni depun jurământ de credinţă în faţa lui Horea şi a căpitanilor săi Cloşca, Crişan şi Ioan Horea. Sprijiniţi de mineri, ţăranii ocupă târgurile din munţi: Câmpeni, Abrud, Roşia, Zlatna. În două rânduri este atacată cetatea Deva, unde se refugiase nobilimea hunedoreană, dar fără succes din partea revoluţionarilor. În zilele următoare, răscoala ajunge până în Maramureş, Banat, în părţile Sibiului şi Făgăraşului.

La baza răscoalei stătea programul alcătuit de Horea şi formulat în ultimatumul din 11 noiembrie 1784 adresat nobilimii din cetatea Deva, şi anume: nobilime să nu mai fie, ci fiecare să trăiască din slujba ce i-o va da înălţatul împărat; nobilii să-şi părăsească pentru totdeauna moşiile, care să fie împărţite la ţărani; nobilii să plătească dări ca şi poporul de rând. Prin conţinutul său, acesta era cel mai înaintat program al vremii formulat în Transilvania, care îşi propunea să desfiinţeze relaţiile de producţie feudale.

Pentru a pune capăt răscoalei, nobilii şi autorităţile habsburgice recurg la cele mai diferite mijloace. Se trimit reprezentanţi pentru a cerceta cauzele acesteia, se fac diferite promisiuni pentru a linişti populaţia, se iniţiază încheierea unor armistiţii pentru a câştiga timp, este trimisă armata pentru a-i înfrânge pe ţărani.

Cel dintâi armistiţiu se încheie la Tibru, în 12 noiembrie, între Cloşca şi vicecolonelul Schultz, în condiţiile formulate de moţi: eliberarea iobagilor, înrolarea în regimentele grănicereşti şi eliberarea iobagilor închişi. În aceleaşi condiţii se încheie şi al doilea armistiţiu, în 16 noiembrie, la Valea Bradului, între Crişan şi dr. Ioan Molnar Piuariu. În aceeaşi zi, dar fără condiţii se realizează al treilea armistiţiu la Sălciua, şi al patrulea în apropiere de Alba Iulia.

Văzându-se înşelaţi de autorităţi şi nobili, la scurt timp ţăranii reaprind răscoala cu şi mai mare intensitate. Conducătorii acesteia trimit emisari în Ţara Românească şi Moldova pentru a primi ajutoare. Acum condiţiile de luptă erau cu mult mai grele; nobilimea se înarmează şi, încurajată de oficialităţi, se dedă la numeroase atrocităţi; Curtea de la Viena, alarmată de situaţia din Transilvania, dă ordin armatei să intervină.

Se dau lupte grele la intrarea în munţi. Răsculaţii, concentrându-şi forţele, rezistă la început. Dar în faţa puternicei ofensive a unităţilor imperiale, ţăranii, slab înarmaţi, sunt înfrânţi, în 7 decembrie, la Mihăileni. După o serie de alte ciocniri, unde încercările de rezistenţă ale cetelor de moţi sunt înfrânte, Horea dă porunca de încetarea luptelor la 14 decembrie 1784. În timp ce revoluţionarii se împrăştie pe la casele lor sau în munţi, Horea şi Cloşca se retrag în comunul Scorăcetului, din apropierea Huedinului, însoţiţi de câţiva oameni devotaţi, plănuind o nouă ridicare la luptă odată cu sosirea primăverii; iar Crişan se ascundea prin munţi.

De îndată, nobilimea şi armata imperială încep acţiunea de „pacificare" a ţării. Sute de ţărani sunt ucişi, fără judecată. Căpeteniile sunt urmărite. Pe capul lui Horea se pune un premiu. Cu ajutorul unor trădători, Horea şi Cloşca au fost prinşi la 27 decembrie 1784, iar Crişan la 31 ianuarie 1785, puşi în lanţuri grele şi închişi în celulele temniţei din Alba Iulia. Cei trei conducători au fost supuşi unei lungi anchete de comisia condusă de comisarul imperial Anton Jankovics. Crişan se sinucide în temniţă, iar Horea şi Cloşca, pe baza codului criminal terezian, au fost condamnaţi la moarte prin frângere cu roata de jos în sus. Sentinţa a fost adusă la îndeplinire la 28 februarie 1785, pe platoul numit „La furci" de lângă Alba Iulia, în prezenţa a 6.000 de ţărani aduşi cu forţa din numeroase sate, ca să privească şi să se cutremure în faţa cumplitei execuţii. Se spune că ultimele cuvinte ale lui Horea au fost: „Mor pentru popor".

În perioada următoare, pentru a tempera avântul răscoalelor, Curtea de la Viena le-a acordat ţăranilor o serie de drepturi şi libertăţi. Astfel, li s-a dat dreptul la păşunatul vitelor şi scutire de unele cărăuşii. Au fost reglementate parţial raporturile dintre iobagi şi nobili prin patenta din 22 august 1785, care desfiinţa legarea de glie a ţărănimii iobage. De asemenea, acestora li se acorda dreptul de liberă căsătorie, de a învăţa carte şi meserii, de a lăsa moştenire urmaşilor bunurile avute.

Răscoala de la 1784 a avut o mare însemnătate prin aceea că a zguduit din temelie orânduirea feudală, grăbind trecerea la epoca modernă. Răscoala a avut un puternic ecou în Moldova şi Ţara Românească, precum şi în alte ţări europene până la Oceanul Atlantic.

Cu ocazia aniversării a două sute de ani de la revoluţia de la 1784, se cuvine să aducem un cald şi binemeritat omagiu memoriei martirilor poporului nostru — Horea, Cloşca şi Crişan — conducătorii maselor populare, şi tuturor participanţilor la lupta pentru libertate socială şi naţională din timpul acelor învolburate şi crâncene timpuri.

Restaurarea sufletească

inţa, adică amintirea unei fapte împreunată cu regretul pentru săvârşirea ei. Dacă prin amintire păcatul apare şters sau în plan secund, căinţa îl poate înlocui în mod radical. Prin căinţă pe locul unui fost păcat ţâşneşte un izvor de apă a vieţii; un fost păcat se preface prilej de viaţă nouă, se înlocuieşte „eul" vechi cu un „eu" nou sau înnoit. Căinţa scoate la suprafaţă noi puteri, sub forma unor virtuţi pe care nu le mai aveam. Ea este restaurarea morală a individului uman. Căinţa n-are valoare dacă se reduce la simplul regret pentru păcatele săvârşite, ci trebuie să fie o mutaţie categorică a vieţii pe noi coordonate spirituale, o veritabilă lucrare de restaurare a întregii firi, după îndemnul Mântuitorului de a ne transforma din interior spre exterior. In acest proces de restaurare se cere o căinţă integrală, fiinţială, prin care viem în Duhul liber de forţa trecutului care ne rostogolea în automatismul vieţii trupeşti.

Căinţa are putere retroactivă. Aceasta nu înseamnă că ea şterge faptele păcătoase sau opreşte de a mai fi repetate, ci poate să dea celor săvârşite un sens nou. Căinţa elimină rău moral din centrul fiinţei umane, răpeşte faptei rele puterea ei generatoare de rău şi pozitiv îi dă omului o putere nouă spre săvârşirea binelui moral. In felul acesta începe procesul de restaurare sufletească, care, — desigur — trebuie dus la desăvârşire (O. Bucevschi, Vină şi căinţă, art. în „Glasul Bisericii", No. 10, 1956, pg. 548).

Omul este o fiinţă în veşnică devenire. „A deveni este mai important de ât a fi" (Iohan Galtung). Afirmaţia este întărită şi de cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur: „Nu-i de ajuns să recunoşti că eşti păcătos, ci trebuie să te ridici şi să te schimbi". Tot el spune: „Dacă eşti păcătos nu deznădăjdui... înnoieşte-te prin pocăinţă".

Sf. Scriptură confirmă că sufletul păcătos va muri (Iezechiel 18, 4) şi cine se întoarce de la nelegiuirea sa îşi va întoarce sufletul la viaţă (v. 28). De aceea „lepădaţi de voi toate păcatele voastre cu care aţi greşit şi vă faceţi o inimă nouă şi un duh nou; întoarceţi-vă şi veţi trăi" (v. 31—32), ca să ajungeţi la sfinţirea voastră (Romani 6, 19).

Având aceste îndemnuri să intrăm în trecutul nostru, să-l supunem şi ca dintr-o comoară să scoatem alte sensuri şi direcţii pentru viaţa noastră. Să încercăm ca noi să determinăm trecutul, nu el pe noi. Restaurarea lui ne pune în situaţia ce a nu mai fi robi ca natura, ci — descătuşaţi — să putem începe viaţa spirituală de la început, printr-o nouă naştere, cum spune Evanghelia,

Viaţa omului nu este statică, ci dinamică. Datorită acestui dinamism omul cât trăieşte poate fi mereu altfel şi altfel. De aceea, să stăpânim trecutul, să-l transformăm ca sens şi într-o nouă ipostază să-l predăm viitorului spre desăvârşire.

IMPRESII DINTR-O CĂLĂTORIE ÎN STATELE UNITE ŞI CANADA (II)

— URMARE DIN NUMĂRUL TRECUT —

America este ţara cu cele mai multe culte, ţara unui adevărat pluralism religios. Se apreciază că există azi în Statele Unite peste 200 de denominaţiuni creştine la care se adaugă şi cultele necreştine (hinduism, mahomedanism, confucianism, budism etc.) şi mai cu seamă mulţi indiferenţi şi atei. În această situaţie, America se prezintă ca un adevărat „mozaic" şi în ce priveşte lăcaşurile de închinare: biserici romano-catolice, metodiste şi presbiteriene (provenind din anglicanism), luterane, reformate şi ortodoxe, lăcaşuri baptiste, adventiste şi penticostale, pagode budiste, sinagogi, moschei, temple masonice sau bahai şi multe altele. Firește, în cursul săptămânii toate sunt închise (sunt deschise doar birourile lor); aproape fiecare locaş de cult are o inscripţie masivă la intrare care îi prezintă identitatea şi orarul săptămânal de rugăciune (pentru creştini, de regulă, Duminica între 10 şi 12). Nici nu se poate altfel, pentru că americanul — indiferent de neam sau de confesiune — nu are timp de rugăciune; este prins prea mult de probleme materiale, de câştigarea dolarilor necesari pentru traiul zilnic, pentru taxele şcolare foarte mari ale copiilor, pentru cumpărarea unei case sau a unei maşini noi şi multe altele.

Deşi statul american apreciază sentimentele religioase ale cetăţenilor săi, totuşi adoptă o atitudine de neutralitate faţă de toate cultele. Indiferent de numărul adepţilor sau de istoria fiecărui cult, ele sunt tratate în mod egal de Guvernul federal, precum şi de Guvernele celor 50 de state federale. Statul nu acordă nici un ajutor financiar Bisericilor sau cultelor religioase, nici chiar acelora care au şcoli confesionale, având deci un rol însemnat în dezvoltarea învăţământului american. În schimb, deservenţii tuturor cultelor sunt cinstiţi în chip deosebit nu numai de autorităţi, ci şi de cetăţeanul de rând; simpla cămaşă preoţească folosită de toţi preoţii sau pastorii cultelor creştine impune respect faţă de cel care o poartă.

În ce priveşte Ortodoxia, ea şi-a serbat chiar acum 200 de ani de existenţă pe continentul nou. Deşi are mulţi credincioşi, aparţinând etniilor ortodoxe care au plecat în Statele Unite şi Canada, ea se prezintă, totuşi, ca o minoritate, în raport cu celelalte confesiuni creştine. Faptul că Bisericile ortodoxe din Europa răsăriteană şi Orientul apropiat sunt organizate pe principiul etnic-teritorial, face ca şi pe continentul nou, Bisericile ortodoxe să fie divizate, pe baze etnice, aflate azi sub jurisdicţii diferite. Lipsa lor de unitate se resimte, mai cu seamă dacă luăm în considerare numărul şi starea materială de excepţie a Bisericii romano-catolice, unitară şi centralizată prin definiţie.

Trebuie să notăm că Ortodoxia a fost adusă pe continentul american de misionari ruşi pe la sfârşitul secolului al XVIII-lea, care au activat în Alaska, pe atunci în stăpânirea rușilor. În anul acesta s-au aniversat cei 200 de ani de viaţă ortodoxă pe continentul american. Unii din primii misionari au şi fost trecuţi în rândul sfinţilor, bucurându-se de cinstire mai ales în rândul ruşilor ortodocşi din America.

Aşa cum arătam mai sus, Bisericile ortodoxe sunt organizate şi aici pe baze etnice. Cei mai puternici dintre ortodocşi, sub toate aspectele, sunt **grecii.** Arhiepiscopia ortodoxă greacă din America de Nord şi de Sud — dependentă de Patriarhia ecumenică din Constantinopol — are 9 eparhii, cu 18 ierarhi şi peste 500 de parohii. În fruntea lor este arhiepiscopul-primat Iacob Kukuzis. Catedrala arhiepiscopală — cu hramul Sf. Treime — este o construcţie impunătoare — în stil bizantin — situată în centrul New York-ului (Manhattan), sfinţită în 1933 de arhiepiscopul Athenagoras, viitorul patriarh ecumenic, care, după mamă, era aromân. De obicei, bisericile greceşti sunt construite în stil bizantin dar unele au o linie arhitectonică modernă, specific americană, înzestrate cu hale (săli) imense pentru adunări şi mese festive, săli de clasă, săli de şedinţe, birouri etc. Deci toate au o situaţie materială deosebită, care se datorează atât spiritului întreprinzător al grecilor, cât şi faptului că mulţi greci înstăriţi îşi lasă prin testament averea unor biserici parohiale, centre eparhiale sau aşezăminte de cultură ale neamului lor. Au o renumită Facultate de teologie în Brookline, lângă Boston (Sfânta Cruce — Holy Cross Theological School), înfiinţată în 1937, mai multe colegii şi licee confesionale, şcoli primare, asociaţii culturale, asociaţii de femei şi de tineret; editează câteva periodice, lucrări teologice şi liturgice (de regulă cu text paralel, grec şi englez). Au câteva mânăstiri, noi şi bine întreţinute, în care se slujeşte mai mult în limba greacă.

Biserica ortodoxă antiohiană — aflată sub jurisdicţia Patriarhiei Antiohiei (Damasc) — este cârmuită de mitropolitul-primat Filip Saliba, un nume bine cunoscut azi între ortodocşii din America, datorită activităţii sale misionare şi convertirilor de preoţi de diferite confesiuni pe care i-a adus la Ortodoxie. Biserica antiohiană din America are 166 de parohii şi 326 de preoţi, organizaţi în 7 protopopiate. Bisericile lor sunt în stiluri diferite: fie bizantin cu influenţe orientale, fie un stil modern, specific american, iar unele sunt cumpărate de la alte culte. Între acestea din urmă se numără şi o monumentală biserică dintr-o suburbie a oraşului Chicago, în care se vede o icoană a Maicii Domnului care a lăcrimat, în anul acesta la Florii. M-am putut convinge personal de acest lucru, văzând lacrimi curgând din ochii ei, îndureraţi poate de multele păcate ale celor de azi şi care totuşi nu se întorc ca fiul cel rătăcit de pe căile pierzaniei.

Astăzi, o parte a ruşilor americani sunt organizaţi în aşa-numita „Biserica Ortodoxă din America" (Orthodox Church in America — O.C.A.), condusă azi de mitropolitul primat Theodosie Lazor. În bisericile lor se slujeşte în englezeşte şi în slavona bisericească. Catedrala arhiepiscopală din Washington, cu hramul Sf. Nicolae, cu o arhitectură specific rusească, a fost ridicată în 1930. Această Biserică numără azi 15 eparhii (în Alaska, Canada, New York, Pennsylvania, Texas, California, în Mexic etc.), cu aproximativ 460 de parohii ruseşti sau de origine rusă. La acestea se adaugă o eparhie albaneză, cu 13 parohii, una bulgară, cu 14 parohii şi cea românească de la Vatra, cu aproximativ 60 de parohii. Patriarhia Moscovei a recunoscut, autocefalia acestei Biserici la 10 aprilie 1970, act care nu a fost recunoscut până acum de nici una din Bisericile ortodoxe autocefale.

În afară de aceasta, mai există în America grupări ortodoxe ruseşti — cu mai multe eparhii — care n-au acceptat să intre în O.C.A.

Sub oblăduirea Bisericii Ortodoxe din America (O.C.A.) funcţionează trei Seminarii teologice (corect: Facultăţi): Sf. Vladimir din New York, fondat în 1938, care a avut o seamă de profesori de renume (George Florovski, John Meyendorff, Alexandru Schmeman ş.a.), cel din Mânăstirea Sf. Tihon din South Canaan în statul Pennsylvania, fondat tot în 1938 (la care a predat un timp şi Î. P. S. arhiepiscop Victorin) şi Semniarul Sf. Gherman din Kodiak-Alaska, fondat în 1973. Aceeaşi Biserică are şi câteva mânăstiri în care trăiesc călugări de origine rusă ori convertiţi.

Biserica Ortodoxă ucraineană din Statele Unite şi Canada este azi divizată. O Mitropolie, cu două eparhii, având un statut propriu, se găseşte în S.U.A., cu centrul la South Bound Brook, în statul New Jersey, unde funcţionează şi un Seminar teologic. O Episcopie, tot în S.U.A., se găseşte sub jurisdicţia Patriarhiei de Constantinopol (cu 32 de parohii) şi, în sfârşit, o Mitropolie, cu trei eparhii, în Canada, dependentă tot de Constantinopol; cea din urmă are şi un Seminar la Winnipeg, în Canada.

Mai exista şi aşa numita „Biserica carpato-rusă ortodoxă greco-catolică", tot sub jurisdicţia Patriarhiei ecumenice. Este vorba de „carpato-ruşii", foşti greco-catolici, care în 1937 au hotărât să revină la Ortodoxie, ca o reacţie în faţa tendinţelor de „latinizare" impuse de Biserica romano-catolică. Astăzi, eparhia carpato-ruşilor — condusă de episcopul Nicolae Smisko — are 75 de parohii, cu 95 de clerici, un seminar în Johnstown, Pennsylvania, diferite asociaţii culturale şi o mânăstire.

Biserica Ortodoxă sârbă — sub jurisdicţia Patriarhiei din Belgrad — este condusă de mitropolitul Hristofor (Christopher) Kovacevici, având trei sufragani. Între aceştia se numără şi episcopul Mitrofan Kodici, licenţiat al Institutului teologic din Bucureşti, traducător al Dogmaticii Părintelui Stăniloae în sârbeşte, tipărită chiar în America. Au şi sârbii câteva biserici impunătoare, fie în stilul bizantino-sârbesc tradiţional, fie într-o arhitectură modernă, specifică Americii, un Seminar teologic, Sf. Sava, în Libertyville, statul Illinois şi câteva mânăstiri.

O eparhie bulgară se află sub jurisdicţia Patriarhiei bulgare din Sofia, iar alta este încorporată în O.C.A. Trebuie notat că în cele mai multe biserici ortodoxe din America se slujeşte mai mult în englezeşte şi prea puţin în limba strămoşilor credincioşilor de azi.

Organizarea celor două eparhii româneşti. Aşa cum menţionam în alte pagini, Biserica ortodoxă românească din America şi Canada este azi divizată, ca urmare a unor ambiţii omeneşti, dar şi datorită aversiunii românilor americani faţă de regimul comunist instaurat în ţara noastră după al doilea război mondial. Aşa cum arătam, azi există în America o Arhiepiscopie, cu sediul în Detroit, cârmuită de Î. P. S. Arhiepiscop Victorin Ursache, şi o Episcopie, cu sediul la Vatra românească, lângă Jackson-Michigan, în frunte cu P. S. Episcop Nathaniel Popp.

Arhiepiscopia are 5 protopopiate, cu aproximativ 10 parohii în S.U.A. şi 12 în Canada, deservite de 25 de preoţi, majoritatea licenţiaţi în teologie de la Bucureşti. Episcopia de la Vatra are 5 protopopiate cu 47 parohii în S.U.A. şi un protopopiat cu 17 parohii în Canada. Episcopia are în jur de 90 de preoţi — activi şi pensionari —, cei din urmă fiind adeseori utilizaţi în diferite „misiuni". Dintre cei activi, peste 20 sunt absolvenţi ai Institutului teologic din Sibiu.

Sub raport administrativ, cele două eparhii româneşti sunt cu totul autonome, una faţă de Patriarhia ortodoxă română, cealaltă faţă de O.C.A. Ele „au dreptul de a-şi reglementa, conduce şi administra, prin organele proprii, chestiunile lor religioase şi administrative", după cum prevede Statutul Arhiepiscopiei. Organul suprem de conducere în ambele eparhii este **Congresul bisericesc**, format din toţi clericii eparhiei, însoţiţi de câte doi delegaţi mireni din fiecare parohie, sub conducerea ierarhului, principiu preluat după Statutul Organic şagunian, în vigoare şi în Statutul nostru de azi. Spre deosebire de situaţia din ţară, delegaţii sunt aleşi numai pentru un Congres (cu dreptul de a fi reales) şi nu pe patru ani cum sunt aleşi membrii Adunărilor eparhiale de la noi; apoi între delegaţi pot fi alese şi credincioase, ceea ce la noi nu se întâmplă. Congresele se întrunesc fie la Vatra, fie la Southfield/Detroit, cum s-a întâmplat anul acesta sau într-o altă localitate în care există o parohie („Episcopia de la Vatra") sau la Detroit, Windsor în Canada şi în alte localităţi, în cazul Arhiepiscopiei. De obicei, Congresele ambelor eparhii au loc în primele zile ale lunii iulie, întrucât la 4 iulie americanii îşi sărbătoresc „ziua naţională". Preşedinţia Congresului o are ierarhul sau chiar un laic (cum este cazul eparhiei de la Vatra, unde în anul acesta preşedinţia a preluat-o un tânăr avocat, Ronald Mureşanu, care a condus lucrările cu multă competenţă). Limba oficială în Congresele Episcopiei este engleza, deşi se discuta şi românește, căci unii delegaţi nu cunosc suficient limba statului; în Congresele Arhiepiscopiei se discută mai mult în românește. În Congresele ambelor eparhii — mai cu seamă la Episcopie — discuţiile sunt foarte animate, ca într-un adevărat parlament, fiecare delegat căutând să-şi exprime punctul de vedere, încât misiunea unui preşedinte de Congres este destul de ingrată. În anul acesta, de pildă, mulţi delegaţi mireni s-au străduit să limiteze drepturile preotului în Consiliul parohial şi, în genere, în conducerea şi administrarea parohiei, încât a fost nevoie de intervenţia energică a P. S. Nathaniel pentru a le tempera „zelul".

La Centrul eparhial de la Vatra, vlădica Nathaniel este ajutat doar de patru funcţionari, care fac toate lucrările de birou. Există, însă, un Consiliu episcopesc, ca organ executiv al Congresului, din care fac parte 4 preoţi şi 8 laici, dar la aceştia se adaugă şi câţiva membri de drept: preşedinta Asociaţiei de femei (ARFORA), preşedintele Asociaţiei tineretului (AROY) şi alţi doi preşedinţi de asociaţii, unul din S.U.A., altul din Canada. Desigur, nu poate fi vorba de un Consiliu eparhial permanent, cum este cazul la noi, căci fiecare preot „consilier" îşi are rostul lui în parohie, de regulă foarte îndepărtată de Vatra. Consiliul se întruneşte totuşi, periodic, pentru a dezbate felurite probleme privind bunul mers al eparhiei. Pentru îndrumarea activităţilor cu caracter misionar, cultural sau de alt gen, activează şi câteva „departamente" speciale, formate din preoţi şi mireni (bărbaţi şi femei): Afaceri externe, Afaceri matrimoniale, Educaţie religioasă, Publicaţii, Artă religioasă, Misiune, Asistenţă socială etc. Există apoi o instanţă de judecată pentru preoţi, dar din ea fac parte şi mireni.

Episcopia îndrumă activitatea celor patru mari organizaţii de mireni: de femei (ARFORA, fondată în 1938), de tineret (AROY, fondată în 1949), Asociaţia Frăţia ortodoxă din S.U.A. (fondată în 1968) şi Frăţia ortodoxă din Canada (din 1975), fiecare având în frunte un comitet executiv, cu mai mulţi membri, aleşi pe o perioadă de doi ani.

Arhiepiscopia din Detroit are ca organ permanent de conducere un Consiliu arhiepiscopesc, preşedinte fiind Î.P.S. Arhiepiscop Victorin, iar vicepreşedinte Păr. vicar Vasile Vasilache, doi secretari şi 4 clerici şi 8 mireni ca membri. Există şi aici felurite „comisii", care se ocupă cu bunul mers al unor sectoare ale vieţii bisericeşti: de Studii şi cercetări, Ecumenică şi teologică, Educativă, Financiară şi Liturgică, precum şi un „Departament pentru publicaţii", acesta fiind cel mai activ, îndrumat cu competenţă de Păr. Arhim. Dr. Vasile Vasilache şi de Dl. George Alexe, doi teologi şi editori consacraţi. Există şi un Consistoriu spiritual, alcătuit din cinci preoţi. Arhiepiscopia îndrumă două organizaţii auxiliare: Asociaţia femeilor ortodoxe române (AROLA) şi Asociaţia tineretului ortodox din America şi Canada (ROYA).

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

O nouă parohie românească în KARLSRUHE – GERMANIA

Un eveniment deosebit al românilor din Karlsruhe l-a constituit vizita Înalt Prea Sfinţiei Sale Dr. Serafim Joantă, Arhiepiscop de Berlin şi Mitropolit al românilor din Germania şi Europa Centrală şi de Nord, în perioada 03.09—05.09.94.

La invitaţia românilor din Karlsruhe şi a Centrului de întâlniri pentru străini şi refugiaţi din localitate s-a putut continua dialogul cu credincioşii parohiei, început prin vizita pastorală şi slujba arhierească din 22 mai 1994.

Sâmbătă 03.09. a.c., a avut loc în centrul oraşului o sărbătoare a străinilor care locuiesc aici. La dorinţa credincioşilor, standul României, împodobit cu elemente de artizanat şi artă populară, a fost vizitat şi de Î. P. S. Sa. Cu acest prilej, Î. P. S. Sa s-a întâlnit cu mulţi români prezenţi la acest act festiv.

Duminică, 04.09 a.c., la orele 12,00 Î. P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie împreună cu preoţii Marius Mezinca şi Ion Vicovan, aflaţi la studii la Facultatea de Teologie a Universităţii din Heidelberg, şi diaconul Dumitru Dura, în Biserica lui Luther, gazda Parohiei ort. rom. din Karlsruhe.

În cuvântul de învăţătură, adresat numărului impresionant de mare de credincioşi, Î. P. S. Serafim s-a referit la legătura permanentă pe care omul trebuie să o aibă cu Dumnezeu. „Rugăciunea şi participarea regulată la Sf. Liturghie sunt elemente importante ce definesc identitatea unui creştin autentic. Numai legătura cu Dumnezeu poate asigura liniştea şi mulţumirea interioară a oricărui credincios. Sfânta Cuminecătură ne face una cu Trupul lui Hristos, iar în acelaşi timp devenim una cu semenii noştri. Participând la Sf. Liturghie, participăm la viaţa lui Hristos, învăţând astfel să ne iubim unii pe alţii, ieşind astfel din izolarea şi egoismul în care se află mulţi dintre fraţii noştri din Occident".

O mare parte a predicii a fost dedicată unităţii noastre bisericeşti şi româneşti. „Numai diavolul sădeşte în mintea oamenilor dezbinarea. Aceasta distruge unitatea constituită prin iubire. Dezbinarea este opusă iubirii şi se opune lui Dumnezeu".

În final Î. P. S. Serafim a mulţumit credincioşilor pentru prezenţa lor numeroasă la Sf. Liturghie şi a rugat pe Dumnezeu să coboare asupra lor binecuvântarea Sa cerească.

După Sf. Liturghie, la orele 14,00, într-o atmosferă de sărbătoare creştinească şi românească a avut loc o agapă comună. Sala mare de recepţie a Bisericii lui Luther, frumos împodobită cu ştergare şi covoare româneşti, a devenit pentru câteva ore neîncăpătoare pentru cei prezenţi. Erau de faţă şi reprezentanţi ai autorităţilor germane.

Doamna Meier Menzel, şefa Centrului de întâlniri pentru străini şi refugiaţi, a adresat un cuvânt de bun venit Î. P. S. Sale:

„Excelenţa voastră,

Este pentru noi astăzi un eveniment plin de importanţă faptul că sunteţi în mijlocul nostru. Vestea alegerii şi întronizării Dumneavoastră ca Mitropolit al Germaniei şi Europei Centrale şi de Nord a fost primită şi în Karlsruhe cu bucurie".

Vorbitoarea a arătat în continuare că numărul românilor care s-au stabilit în Germania după cel de-al doilea război mondial a început să crească, în special, din anii '80, perioadă când dictatura comunistă a determinat un număr mare de români să-şi părăsească ţara.

În cuvinte patetice a subliniat importanţa Revoluţiei române din decembrie 1989.

Referindu-se la Biserica Ortodoxă Română, Doamna Menzel a evidenţiat cu satisfacţie înnoirea Bisericii cu mulţi ierarhi tineri, mulţi dintre ei cu studii în Apus. „Unul dintre aceşti reprezentanţi este Mitropolitul Serafim care a studiat în Franţa şi el va păstori cu ajutorul lui Dumenzeu parohiile româneşti din Europa".

În încheiere, vorbitoarea a salutat cu bucurie faptul că Biserica Ortodoxă Română participă activ la făurirea unei noi societăţi în România. A urat Î. P. S. Sale multă putere de muncă şi fantezie în noua sa misiune.

Au urmat apoi la cuvânt Prof. Dr. Nobert Rieder, membru al parlamentului german, reprezentant al partidului Uniunea Democrat Creştină, partid de guvernământ în Germania, Prof. Harald Denecken, membru în Consiliul Primăriei oraşului Karlsruhe, Preotul Wilhelm Karl, directorul Diakonische Werk-Karlsruhe şi reprezentanţi ai diferitelor Biserici din localitate.

În final a vorbit Înalt Prea Sfinţitul Serafim:

„Stimaţi invitaţi,

După cum ştiţi, evenimentele tragice ale secolului nostru, marcat de totalitarismele comunist şi fascist care au provocat cele două războaie mondiale şi au împărţit Europa în două blocuri antagoniste, au făcut ca multă lume din Estul subjugat de comunismul rus până de curând, să se refugieze în Vest, unde s-au instaurat pretutindeni, după ultimul război, regimuri democratice.

Omul este o fiinţă liberă prin însuşi actul creaţiei sale de Dumnezeu. De aceea numai în libertate el poate să se desăvârşească pe sine şi lumea, pe care Dumnezeu i-a oferit-o pentru ca s-o înfrumuseţeze, făcând-o transparentă prezenţei şi lucrării sale divine.

Ori, comunismul ateu a suprimat tocmai libertatea omului şi i-a impus să-şi uite chipul său dumnezeiesc, coborându-l la nivelul naturii şi confundându-l cu ea, pentru ca omul să nu mai aibă nici o personalitate. Numai prin mutilare sau chiar distrugerea personalităţii umane comunismul a putut subjuga zeci de ani de zile generaţii întregi. Din fericire, planurile sale n-au reuşit întotdeauna. Mulţi şi-au salvat personalitatea, opunându-se pe faţă regimului totalitar, alţii în ascuns, alţii luând drumul pribegiei.

În România, regimul comunist a atins paroxismul în vremea lui Ceauşescu. Acest paranoic, susţinut de o armată de securişti, a reuşit să distrugă ţara tocmai construind fără noimă fabrici şi blocuri, până şi în locul multor sate, pentru ca toţi oamenii să simtă efectiv dependenţa de partid.

Dar Dumnezeu care „nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu" (I Tim. 2, 4) a auzit lacrimile acestui popor, ca oarecând pe ale evreilor în Egipt, şi a vărsat din plin Duhul Său peste el, ridicându-l ca unul, în decembrie 1989, împotriva tiraniei.

Revoluţia română din 1989, unică în toate ţările blocului de Est, a fost esenţial o revoluţie spirituală. Poporul, în frunte cu tinerii, au ieşit pe străzi cu lumânări în mâini, alternând rugăciuni şi slogane anticeauşiste: Tatăl nostru, Cu noi este Dumnezeu, Jos Ceauşescu, Vom muri şi vom fi liberi.

Aşa, poporul român a revenit la libertate. Dar moştenirea este grea. Ea face ca libertatea de expresie, fără libertatea economică, să însemne puţin. Iar o economie construită pe principii strict centraliste care n-a dat niciodată randament, nu se poate reface uşor. Nu se poate reface fără angajarea tuturor oamenilor şi fără ajutor din afară.

Stimaţi invitaţi,

După cum ştiţi, în România există o puternică comunitate germană, care din pricina greutăţilor economice s-a împuţinat în ultimii 10—15 ani prin repatriere. Eu vin aici din Sibiu, unde este sediul Episcopiei evanghelice pentru toţi germanii luterani. Am fost şi sunt apropiat al episcopului Christoph Klein. Căci între Bisericile noastre există relaţii dintre cele mai bune. Aici mă voi întâlni mâine cu episcopul Dr. Klaus Engelhardt, preşedintele Consiliului Bisericii Evanghelice din Germania.

Aşa cum comunitatea germană din România este protejată de legile Ţării şi ajutată de stat ca şi Biserica Ortodoxă, majoritară în România, am dori ca şi comunitatea românească din Germania să fie privită cu aceeaşi bunăvoinţă. România regretă pe germanii care o părăsesc, oare Germania se bucură de românii care sunt aici?"

Ziarele locale, de mare tiraj, au relatat despre acest eveniment: „Dr. Serafim Joantă în Karlsruhe — Vizita mitropolitului" (DER KURIER), „Mitropolitul român — Înaltul oaspete poartă discuţii" (BADISCHE NEUSTE NACHRICHTEN).

Luni, ,05.09 a.c., Înalt Prea Sfinţitul Serafim a fost primit de episcopul Dr. Klaus Engelhardt, preşedintele Consiliului Bisericii Evanghelice din Germania. Cu acest prilej, s-au purtat discuţii despre diaspora românească şi despre relaţiile dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din Germania.

Tot în aceeaşi zi, la ora 15,00, a avut loc o întâlnire a Î. P. S. Sale cu reprezentanţii diferitelor confesiuni din Karlsruhe. Din partea Bisericii Evanghelice a fost de faţă Decanul oraşului Dr. Loos. Seara, într-un cadru festiv, Î. P. S. Sa a fost invitat la cină de familia Doamnei Meier Menzel, la reşedinţa acesteia.

Pr. Marius Mezinca

IN MEMORIAM

NICOLAE COLAN
profesor, mitropolit, ministru

Ne-a sosit de curând vestea cum că spre sfârşitul acestei veri, osemintele mitropolitului Nicolae Colan au fost strămutate de la Răşinari, unde a fost înmormântat, la Mânăstirea Sâmbăta, unde Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie a pregătit, în incinta construită în jurul bisericii brâncoveneşti, loc de odihnă pentru mitropolitii Ardealului. Astfel, că, pe lângă mitropolitul Nicolae Colan, se odihnesc acum la Sâmbăta şi mitropolitii Nicolae Colan şi Nicolae Mladin ultimul înmormântat în cimitirul mânăstirii, dar strămutat, tot în acest an, în noul cavou din pergola din faţa bisericii, alături de Nicolae Colan.

Aşadar, la propriu, mitropolitul Colan şi-a făcut reapariţia, pentru câteva ceasuri, printre noi, parcurgând, în lumina soarelui, calea întoarsă de la Răşinari la Sibiu, şi de aici la Mânăstirea Brâncoveanu, de la Sâmbăta de Sus.

Faptul acesta ne obligă să ni-l readucem în memorie, mai ales că s-a împlinit de curând un secol de la naşterea lui.

Deci, se cuvine să arătăm că între personalităţile bisericeşti, Nicolae Colan se rânduie pe-o culme înaltă, atât prin structura sa sufletească cât şi prin activitatea luminată de slova cărţilor sfinte. Profesor la Institutul Teologic din Sibiu, după ce fusese ilustrul ei student, a ajuns apoi rând pe rând rector, episcop, mitropolit, membru a Academiei Române şi ministru al Învăţământului şi Cultelor. A fost în egală măsură patron şi redactor de reviste şi autor de scrieri, impunându-se prin deosebitul său talent literar. Studiase — illo tempore — limba română la Universitatea din Bucureşti şi se specializase la Berlin şi alte Universităţi. Ar fi destul Noul Testament, tipărit în două ediţii 1942 şi 1945, pentru ca numele lui Nicolae Colan să fie dăruit eternităţii şi să fie înscris în Cartea vieţii ca ostenitor al unui lucru sfânt.

Parcă vedem aievea figura luminoasă a lui Nicolae Colan: constituţie fizică perfect organizată, cu trăsăturile nobile ale feţei sale, cu o privire blajină şi un zâmbet cuceritor. Era discret şi reţinut, dar şi a toritar prin ecoul glasului său molcom.

Din prelegerile şi cuvântările sale, din vorbiri şi scrisori străluceşc cugetări care se impun prin valoarea fondului lor etic, social şi politic. Epistolele sale le încheia, de obicei, cu vorbele: „Sănătate şi împlinirea tuturor dorinţelor". Ca formulă de salutare întrebuinţează fraza: „Pace bună!". În discuţii nu se grăbea. Era taciturn. Grăia puţin şi bine gândit. Spunea numai ceea ce era folositor să spună, iar ce i se comunica în chip tainic, rămânea de-a pururi cunoscut numai lui şi lui Dumnezeu.

A fost şi martir al Dictatului de la Viena, când ura dintre oameni i-a adus şi lui atâta jale.

A făcut faţă cu vrednicie marilor sale îndatoriri către Hristos, către Biserică şi Patrie, stăruind pentru unitatea de credinţă şi pentru unitatea poporului român.

Acum, când oseminţele sale au coborât pentru a doua oară, în liniştea noului său mormânt, să-i binecuvântăm memoria şi să ne rugăm pentru odihna sufletului lui mare.

Pr. prof. Nicolae Neaga

Scurt istoric al reşedinţei mitropolitane din Sibiu

Pentru un popor de sate şi preoţi, cum a numit atât de minunat N. Iorga istoria românilor din Transilvania, unde, cu mici excepţii, înaintaşii noştri pierduseră pătura conducătoare şi căzuseră în iobăgie şi pauperism, nu te puteai aştepta ca episcopul român să poată fi primit între zidurile cetăţilor şi oraşelor transilvane încăpute pe mâna fie a nobilimii, fie a patriciatului săsesc.

De aceea încă din evul mediu acest vlădică al „oropsitului popor valah" nu putea locui decât ori pe o moşie a vreunui voievod de peste munţi (Vad, Geoagiu etc.), ori la periferia capitalei, la Alba Iulia, unde, însă, frica de spionaj în folosul principilor de peste munţi, îl făcea indezirabil. Chiar şi în deceniul al IV-lea din sec. 18, când Habsburgii trebuiau să asigure o reşedinţă episcopului unit, care îmbrăţişase „legea împăratului", nici atunci nu s-a putut afla o reşedinţă vrednică de un episcop român decât într-un sat, devenit târguşor mai târziu, Blajul. În orice caz, oraşele — creaţia breslelor meşteşugăreşti, în care românii nu au fost primiţi până în sec. 19 — abia târziu de tot au dat drepturi între zidurile lor populaţiei valahe. De aceea centrul episcopal a trebuit să staţioneze la început în Râmeţ sau în Răşinari.

Încă în 1541 se preciza într-o hotărâre a magistratului sibian că în acest oraş nici un om de altă naţie decât cea săsească (sârb, român, ungur, croat, polon etc.) nu putea cumpăra sau vinde nici o casă. Acest drept rezervat mai întâi „vecinilor" de proprietate tot privilegiaţi a creat greutăţi până şi lui C. Brâncoveanu când a vrut să cumpere nişte case în Braşov şi în Făgăraş. După mutarea comandei militare habsburgice la Sibiu, s-au găsit cazuri când aceste restricţii au putut fi înlăturate, dar numai de câţiva înalţi demnitari austrieci ori de magnaţi unguri. Protestul păturii conducătoare în frunte cu bar. Brukkenthal a ţinut piept până şi asaltului emisarilor împărăteşti, până când în 1781 bomba, totuşi, a explodat: împăratul Iosif al II-lea publică decretul de convieţuire dând drept oricui, fără deosebire de religie, să devină proprietar în oraş.

Comentând acest fapt, un cercetător sas spune: în 40—50 de ani Braşovul se românizează, Mediaşul se armenizează, Sibiul devine un amestec din toate popoarele. Dintre ortodocşi cei dintâi care cumpără case în Sibiu sunt negustorii zişi „greci" dar care în realitate erau cei mai mulţi ori macedo-români, ori olteni, ori „mărgineni" naturalizaţi aici. Încă în 1783 Ioan Ţincu şi Stoica Răduţ reuşesc să înscrie pe numele lor mai multe case în Sibiu. În 1797 magistratul sibian aproba să se ridice în str. Mitropoliei de azi, pe locul actualei Catedrale Ortodoxe, pe proprietatea lui Stoica Răduţ, capela „greco-scă", desigur cu condiţia să nu i se înalţe turn, nici să i se pună clopote şi toacă, cam cum fusese regimul sub mahomedani pentru „ghiaurii" creştini din Orient şi din sudul Dunării.

La sfârşitul veacului 18 cel mai bogat negustor „grec" Hagi Constantin Pop ridică în cartierul „iosefin" biserica „din groapă", la câţiva ani după ce, dincolo de Cibin, românii reuşiseră să ridice prin intervenţia episcopilor Ghedeon Nichitici şi Gherasim Adamovici „biserica din Maieri", adică de la periferiile oraşului, unde populaţia românească era cea mai numeroasă, căci fiind mai prolifică şi mai persistentă, s-a angajat să poarte şi gospodăria „jupânilor" saşi, ajunşi acum în descreştere.

Dacă, însă, epoca lui Iosif II (1780—1790) a însemnat destindere, restauraţia care a urmat după aceea a înăsprit din nou relaţiile şi sub raport bisericesc. Deşi Gherasim Adamovici a fost îngropat (în 1796) în biserica din Maieri sau din „Strada lungă", cum i se mai spune, totuşi reşedinţa episcopală rămăsese şi înainte şi după aceea tot în Răşinari, iar în timpul vacanţei de 15 ani (1796—1811) când se desfăşura epoca de glorie a comerţului multilateral al „grecilor" din Sibiu şi când mulţi negustori îşi cumpăraseră case în oraş, nimeni nu putea spera să se aducă reşedinţa episcopului valah aici. Nici chiar după alegerea primului episcop român V. Moga (1811—1845) vârfurile burgheziei săseşti nu i-au aprobat mutarea în oraş decât după ce, cu aprobarea Vienei a reuşit să cumpere în 1821 prin colectă de la negustori şi de la preoţii eparhiei, „casele clerului" de pe strada Bălcescu 7. Capitala Transilvaniei se mutase din 1790 la Cluj şi din mâltimea palatelor cumpărate sau construite în centru de magnaţii de ieri şi rămase acum disponibile sau pe preţ convenabil, multe ar fi fost la începutul veacului XIX de vânzare, dar episcopului Moga i s-au făcut atâtea greutăţi din prilejul cumpărării „casei clerului" încât n-a mai putut concretiza altceva în acest sens, deşi se gândea să cumpere şi o „moşie" pe seama Bisericii. Cel care va „mântui" episcopia din această stare de sărăcie" va fi mitropolitul Andrei Şaguna, care a ştiut să dăruiască Bisericii nu numai tipografie, ci şi o solidă bază materială.

Gândindu-se la aceste grele împrejurări, noul ierarh întreba în sinodul memorabil din 1850: „a noastră e vina că suntem aşa de săraci şi înjosiţi în toate? Au nu a ce or îmbogăţiţi şi înălţaţi pe spinarea sărăciei şi înjosirii noastre? Noi n-am luat de la alţii nimic nici pe drept, nici pe nedrept, însă de la noi multe s-au luat şi încă toate pe nedrept. Cu ce drept ni s-au luat pământurile mitropoliei, ale celor peste 170 de mânăstiri dărâmate? sau cu ce drept au putut fi osândiţi pre-

oţimea şi poporenii noştri încât să ajungă să dea zeciuială şi la preoţii de alte religii? Şi ce să vă mai zic despre suferinţele noastre din ultimul război civil (1848—49), când casa clerului ni s-a prădat, chiliile înzestrate de înaintaşi cu odoarele Bisericii şi cu cele peste 3 000 de cărţi au fost prădate încât nici un odor, nici o carte şi nici un act de arhivă n-au rămas? Noroc că ne-au venit în ajutor comunităţile noastre din Braşov şi starеţul mânăstirii Neamţu din Moldova de ne-au trimis cărţi bisericeşti...!"

În actele soboarelor din 1850 şi 1860 Sibiu, 1860 p. 24—5 şi al hotărârilor acestui sobor din 1850 constatându-se că şcoala clericală, cancelaria episcopală, arhiva şi alte întocmiri diecezane nu pot încăpea toate în „casa clerului" se hotărăşte să se cumpere prin colectă publică o casă cât mai „potrivită". Aşa s-a ajuns la cumpărarea actualei reşedinţe episcopale din str. Mitropoliei nr. 24.

Până prin anii 1824 clădirea actualei reşedinţe mitropolitane era numai cu parter, o casă scundă, fără nici un aspect, proprietatea unui sas, Wrede. Cei care au mărit-o şi au transformat-o de nerecunoscut au fost baronii Constantin şi Christofor Sakelarie, originari din Adrianopol, a căror familie era cunoscută la noi în ţară încă dinainte de 1800 ca mari negustori, cari, la adăpostul protecţiei consulare austriece ca „sudiţi" ai imperiului, au adunat avere imensă prin tot felul de operaţiuni comerciale, mai ales de ordin bancar din epoca de ivire a zorilor capitaliste în aceste părţi. Fugind de frica răscoalei lui Tudor şi împrieteniţi cu consulul austriac V. Hackenan şi cu generalul Schusteck, care avea comanda generală în Sibiu, baronii Sakelarie frecventează cercurile aristocrate din Sibiu dobândind în 1824 drept de cetăţean al Sibiului. Alături de grădina de vară a lui Bruckenthal de pe str. M. Viteazul 3 ori de vestitele palate ale bancherului Z. Popp din piaţa Republicii 12 şi actuala Reşedinţă de vară a Mitropoliei, de pe Bd. Victoriei, casa Sachelarie (cu grădină şi ea) întrecea în vremea aceea orice aşteptări prin luxul camerelor tapetate, a parchetului lucitor, dar mai ales prin aleasa împărţire a interiorului, unde nu erau numai camere de primire şi petrecere, ci şi biblioteca aşezată cu gust, apoi terasă şi o grădină plină de farmec. Aşa o descrie adesea în scrisorile ei una din fiicele consulului austriac V. Hackenan. Nu se ştie din ce pricină în 1840 C. Sachelarie a murit, iar casa fu închiriată până în 1848 profesorului John Michaelis, care ţinea aici un „Institut de educaţie a fetelor din înalta societate". În această etapă revista sibiană „Satellit" din 1847 are cuvinte entuziaste în legătură cu grădina prietenoasă din curte, cu marea curăţenie şi mai ales cu aleasa împărţire a interiorului potrivit unui asemenea institut.

După revoluţia din 1848—49 casa ajunge pe mâna baronului Apor, de la urmaşii căruia o cumpără în 1852 Şaguna cu suma de 20 000 fl., cum se face cunoscut preoţimii prin circulară nr. 72 din 10 iunie. De atunci Mitropolia Ardealului e mereu în casa aceasta.

Pr. T. Bodogae

PE URMELE LUI IISUS

(NOTE DE CĂLĂTORIE)

I

PRELIMINARII

Încă din copilărie şi adolescenţă, pe măsură ce izvoarele evanghelice îmi descopereau noi şi noi sfinte amănunte despre petrecerea pe pământ şi despre dumnezeieştile fapte şi învăţături ale Mântuitorului, în mintea mea a început treptat să se înfiripe un vis sau, mai curând, o aspiraţie. Dar o aspiraţie care, cu trecerea anilor, devenea comandament, sens al vieţii: să păşesc şi eu pe urmele paşilor Divinului Crucificat. Dumnezeu mi-a ajutat ca în plan mistic să-mi împlinesc această aspiraţie insuflându-mi chemarea spre taina preoţiei. În plan real însă, vremurile erau atât de potrivnice, încât totul rămânea un vis. Perspectiva de a urma paşii Lui acolo, pe pământul Ţării Sfinte era iluzorie. Continua însă să mă stăpânească patima, cu atât mai intens, tocmai pentru că îmi era interzisă.

Şi iată că „Galileanul" a învins din nou, aşa cum învinsese mereu de două mii de ani şi cum va învinge până la sfârşitul veacurilor. Ca ceara de faţa focului s-au risipit vrăjmaşii Lui. În lumina libertăţii împlinirea tuturor aspiraţiilor şi viselor a devenit din nou posibilă.

Dar drumul spre Ţara Sfântă ar fi fost mai puţin neted fără sprijinul generos al luminatului şi distins lui nostru ierarh I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, căruia îi exprim întreaga mea recunoştinţă. Calde mulţumiri şi tuturor celor care au ţinut să dea contur mai limpede visului meu, pregătindu-mă spiritual — dar şi practic — cu sfaturile şi îndemnurile lor. Mi-au rămas, de asemenea, lipiţi de suflet toţi cei de la Căminul român din Ierusalim, în frunte cu superiorul aşezământului P.C. Arhim. Vicenţiu Grifoni, azi episcop vicar patriarhal. Atenţia, grija şi dragostea cu care au înconjurat pelerinii români — a fost de cea mai autentică sorginte creştină.

Rog pe bunul Dumnezeu să-i aibe pe toţi în sfânta Sa pază şi să-i răsplătească după noblеţea sufletelor lor.

Cu ajutorul lui Dumnezeu şi mijlocirea Maicii Domnului, în ziua de 4 aprilie 1993 am ajuns cu bine pe aeroportul oraşului Tel Aviv. De aici ne-am continuat călătoria la Ierusalim, unde am fost cazaţi la căminul românesc din sfânta cetate. Apoi, a doua zi era duminică şi ni se întocmise un program extrem de dens. Trebuie să menţionez aici că în cele ce urmează mă voi feri de comentarii prea largi, preferând înşiruirea momentelor şi faptelor în desfăşurarea lor, astfel ca ele însăşi să provoace imaginaţia cititorului, adăugându-le propriului său comentariu mental.

În ziua următoare — duminică, 4 aprilie 1993 — primul nostru drum nu putea fi desigur decât la biserică. Am asistat la Sfânta Liturghie transfiguraţi de sentimentul că Dumnezeu este cu noi şi între noi. I-am dat slavă şi mulţumire pentru grija pe care ne-a purtat-o, învrednicindu-ne să ajungem cu bine pe pământul sfinţit de El. Un adânc îndemn lăuntric ne-a grăbit apoi paşii spre a ajunge să ne închinăm cât mai curând la Sfântul Mormânt al Domnului.

Dacă drumul de la aeroportul din Tel-Aviv până aici l-am făcut cu maşina, iată-ne acum bătând pentru prima dată cu tălpile noastre pământul binecuvântat al Ţării Sfinte şi al oraşului nepereche în conştiinţa lumii, Ierusalim. Mergând mi-am rememorat câteva date geografice şi istorice.

ŢARA SFÂNTĂ — este un teritoriu relativ îngust mărginit la nord de muntele Hermon, la sud de Marea Moartă, la vest de Marea Mediterană şi la est de râul Iordan. — Are o suprafaţă de aproximativ 26 000 km.², dar poziţia sa geografică i-a creat privilegiul de punte între Orient şi Occident, fapt pentru care a fost jinduită de marile imperii ale antichităţii, fiind aproape permanent cucerită şi ocupată. — După vechile popoare sau triburi biblice, au venit aici egiptenii, medo-perşii, grecii, romanii, bizantinii, arabii, cruciaţii, turcii şi până în 1917 — englezii.

Aspectul geofizic al teritoriului este surprinzător de variat, lucru pe care l-am verificat în drumurile pe care le-am făcut în zilele următoare. Văile fertile ale Galileii şi litoralul încântător al Mării Mediterane contrastează izbitor cu zonele aride, de deşert din Iudeea şi cu văile abrupte — adevărate canioane din preajma Iordanului. — Muntele Hermonului cu cei 2814 m. înălţime domină teritoriul, care apoi, frământat şi contorsionat, coboară până la cei aproape 400 m sub nivelul mării ai acestei depresiuni care este Marea Moartă. Şi totuşi, varietatea aceasta surprinzătoare a terenului place vizitatorului, şi încântă ochiul prin neprevăzutul ei.

În trecut teritoriul a purtat diferite nume, după popoarele care l-au locuit. — Astăzi se numeşte Israel, patria evreilor. — Pentru ei dar şi pentru mahomedani — şi unii şi alţii, considerându-se descendenţi din acelaş strămoş — AVRAAM — dar mai ales pentru creştini teritoriul poartă şi va purta peste veacuri supranumele de ŢARA SFÂNTĂ.

CETATEA sau ORAŞUL SFÂNT Ierusalimul este astăzi capitala statului Israel, aşa cum a fost şi în trecutul îndepărtat, precum ne confirmă textele din Vechiul şi Noul Testament. — Ierusalim în ebraică însemnează „Oraşul Păcii", iar arabii îi zic „El Kuda" — adică Sfântul... — Pentru creştini el este „Oraş sfânt" pentru că a fost sfinţit de jertfa Fiului lui Dumnezeu pentru mântuirea oamenilor şi de Învierea Sa din morţi — temelie a întregii noastre credinţe.

Oraşul este situat la o altitudine de 750 m deasupra nivelului mării, pe două înălţimi dinspre nord spre sud, separate de Valea Tyropeum, vale care coboară de la Poarta Damascului spre lacul Siloam. S-a crezut o vreme că vechiul oraş — care cu două milenii înainte de Hristos purta numele de „Urusalem" — ar fi fost amplasat pe culmea vestică — numită Muntele Sion.

Cercetările şi descoperirile arheologice mai târzii au mutat însă prima amplasare pe culmea numită Ofel de pe partea estică. — Culturile care s-au succedat până în epoca bronzului arată că peste triburi au venit canaaniţi şi peste aceştia amoreii. — O ramură a acestora — iebusiţii — profitând de configuraţia terenului, s-a extins spre nord, consolidându-şi aşezarea cu ziduri şi turnuri de apărare. — În centrul culmii au ridicat fortăreaţa Sion unde au stabilit sanctuarul şi scaunul regelui. La sfârşitul mileniului II, evreii sub conducerea lui David au cucerit aşezarea şi au consolidat-o la rându-le. — Solomon — fiul său a ridicat un templu imens care a devenit centrul spiritual al tuturor evreilor.

În anul 587 a. Hr. babilonienii sub Nabucodonosor l-au distrus şi i-au dus pe evrei în captivitate. — Reveniţi după aproape o jumătate de secol, au început să-şi reconstruiască templul. — În anul 332 Ierusalimul şi toată Ţara Sfântă vor fi cucerite de greci sub Alexandru cel Mare, pentru ca un secol mai târziu să intre sub stăpânirea romană. — În anul 37 î.d. Hr. conducător al provinciei a fost numit Irod care a întreprins o serie de lucrări în oraş transformându-l în unul din cele mai frumoase ale timpului. — Spre sfârşitul domniei lui s-a născut Domnul nostru Iisus Hristos — moment de răscruce în istoria omenirii.

La anul 70 d. Hr. împăratul roman Titus a dispus distrugerea completă a oraşului. — În anii următori a fost reconstruit, dar la 135 d. Hr. împăratul Hadrian l-a distrus din nou cu prilejul reprimării unei rebeliuni, decimând şi deportând cu cruzime locuitorii. — L-a refăcut apoi şi i-a dat numele roman de AELLIA CAPITOLINA. — Noul nume însă n-a rezistat mult pentru că împărăteasa Elena a refăcut oraşul, l-a înzestrat cu o serie de edificii de cult creştin, transformându-l în centru de închinare şi spiritualitate pentru credincioşii creştini de pretutindenea.

După cca. trei secole de stăpânire bizantină oraşul şi ţara au fost cucerite de arabi sub califul OMAR. — În secolul XI cruciaţii au alungat pe arabi şi au creat regatul Ierusalimului. — Aşa cum spuneam mai sus, va urma stăpânirea otomană şi apoi cea engleză până la constituirea statului Israel în anul 1947.

Pr. Mihai Rusu

Sfintele — o aleasă podoabă a Bisericii

(Urmare din pag. 1)

Iaşi, unde au fost aduse, din Constantinopol, la 14 octombrie 1641, de către evlaviosul domn şi mare binefăcător al Ortodoxiei — Vasile Lupu.

Sfânta a trăit în acel zbuciumat secol al XI-lea, când s-a produs marea schismă, prin separarea Apusului creştin de Răsăritul ortodox.

Locul ei de baştină a fost satul Epivat din Tracia (foarte aproape de Constantinopol) şi a avut ca trăsătură dominantă a vieţii dragostea faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni.

Era profund cinstitoare a sfintelor rânduieli liturgice şi iubea bună podoaba casei Domnului, cheltuind din avutul ei pentru întreţinerea şi înzestrarea lăcaşurilor de rugăciune. Ţinea cu stăruinţă posturile şi s-a dovedit întru totul ascultătoare faţă de preoţi.

Nevoinţele monahale şi le-a îndeplinit la Constantinopol, la Ierusalim şi în deşertul Iudeiei.

Cuvioasa Paraschiva se numără în ceata sfintelor femei, care alcătuiesc o aleasă podoabă a Bisericii Mântuitorului Hristos.

Cinstirea şi venerarea acestora constituie dovada că, într-adevăr, în Biserică precumpănitoare este vrednicia morală. Slujirile pot fi de mai multe feluri. Unele pot fi rezervate numai bărbaţilor sau chiar numai unora dintre aceştia, cum este de pildă preoţia. Dar, prin aceasta, nu se prejudiciază cu nimic posibilitatea celorlalţi membri ai Bisericii de a-şi dobândi propria mântuire şi de a urca pe treptele sfinţeniei.

Faptul că, în Biserică, nu pot exista, după rânduielile canonice, preoţi-femei nu poate fi interpretat ca o nedreptate ce s-ar cere grabnic corectată, atâta vreme cât există sfinte-femei. Ar fi mai puţin folositor să existe preoţi-femei, dar să lipsească sfinte-femei.

De altfel, nici bărbaţii nu ajung cu toţii să fie preoţi, ci numai cei cu vocaţie şi pregătire corespunzătoare pentru această slujire.

Misiunea preoţească nu-i o favoare ce li se face unora, ci o copleşitoare îndatorire ce li se încredinţează de către Dumnezeu.

Cunoaştem cazul Fericitului Augustin care prin lacrimile şi rugăciunile mamei sale Monica a fost adus la credinţă, ajungând chiar episcop. Treapta cea mai înaltă în tagma preoţiei, cea de episcop, nu l-a favorizat însă să ajungă sfânt. În schimb, mama sa a fost rânduită de Biserică în rândul sfinţilor fără să fi fost hirotonită. Ea se bucură, prin urmare, de o autoritate mai mare decât fiul ei, care a fost episcop, dar care n-a atins treapta sfinţeniei. Aceasta nu înseamnă că în rândurile sfinţilor nu s-ar număra şi unii preoţi şi episcopi. Ceea ce vrem să spunem este doar atât că în Biserică sunt mai multe slujiri şi stări, dar că şansa dobândirii desăvârşirii este egală pentru toţi.

Fidelitatea faţă de Tradiţie nu înseamnă anacronism, închistare sau imobilism de care este uneori acuzată, pe nedrept, Ortodoxia, ci înseamnă respect şi ascultare, fără de cârtire faţă de Dumnezeu, care pe toate le rânduieşte după a Sa negrăită înţelepciune.

Este bine ştiut că Biserica este o instituţie divino-umană care se află într-o perpetuă reînnoire. Cel care o face vie şi o conduce spre desăvârşire este capul ei, Domnul nostru Iisus Hristos. Este apoi Duhul cel Sfânt, Domnul de viaţă făcătorul, care este prezent în ea şi o păzeşte până la sfârşitul veacurilor. Oamenii, bărbaţi şi femei, preoţi şi credincioşi fac parte din ea, în calitate de mădulare, având fiecare drepturi şi îndatoriri după starea în care a fost rânduit să slujească. Nesocotirea stării creează tulburare în viaţa Bisericii, ceea ce este păcat înaintea lui Dumnezeu.

DE ZIUA CELOR DE VÂRSTA A TREIA

Nădejdea noastră

În primele zile ale anului (1994) a apărut cu titlul de mai sus, revista social-culturală a cenaclului Casei de ajutor a pensionarilor din Timişoara. Ideea a plecat de la adevărul biblic versificat în vorbele: „Credinţa în viaţa de apoi e singura nădejde în noi". La vârsta înzăpezită a anilor viaţa se desfăşoară mai mult în nădejdea celor viitoare decât în perspectiva prezentului. În această convingere se încadrează şi revista, în cea de a înţelege dificultăţile vieţii chiar şi la vârsta a treia şi de a dobândi un optimism, cum se exprima poetul Alexandru Jebeleanu, membru în colectivul de redacţie, în spusele din articolul său de fond: „Editorial".

Colaboratorii revistei dovedesc o pasiune solidară în a afirma optimismul celor din vârsta senectuţii. Cugetările despre bătrâneţe ale profesorului Gheorghe Fara afirmă această tendinţă, ca şi rugăciunea de I. Magieriu sau bătrâneţea de Aurelia Panţâr. Articolul: „Misivă la Buziaş", de Nicolae Neaga, indică o încercare a multora de-a uşura, prin tratament la „moş Bizeş", asperităţile vieţii, ca şi articolul: „Staţiunea Călimăneşti", de Dr. Gh. Mămularu. „Înmormântarea lui Octavian Goga", de Ştefan Bucur Dragoe, este un fel de memento, o trimitere la realitatea că prin moarte se trece la o altă viaţă, că moartea-i o întâmplare cu urmări, cum ar zice preşedintele cenaclului literar Ilie Cinciu. În articolul „Eminescu la Sydney", Rodica Opreanu vorbeşte de un mort viu, de poetul dăruit eternităţii. Pomelnicul prestigioşilor colaboratori e lung. El include pe D. Ţeiu, pe profesorul universitar Dr. Eugen Tănase, sibian din Şoseaua Alba Iulia nr. 9, pe Zoe Zotica, Alex. Tatomir, Gh. Voştinaru, Brigite Tenzer-Stoicescu şi alţii care dovedesc că o pregătire sufletească este necesară şi liniştitoare bătrânilor, că pregătirea pentru o altă viaţă este o normă liniştitoare oferită de spiritualitatea noastră milenară, celor din vârsta a treia.

Pr. prof. Nicolae Neaga

„O operă de pionerat"

Astfel numeşte Pofesorul Dr. Karl Christian Felmy, de la Catedra de Istorie şi Teologie a Răsăritului Creştin de la Universitatea din Erlangen lucrarea **Geschichte der Rumänischen Orthodoxen Kirche** (622 p), având ca autor pe Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie de la Sibiu.

Lucrarea Părintelui Profesor Mircea Păcurariu, care constituie cel de al 33-lea volum al seriei **Oikonomia** editată de Universitatea din Erlangen, „va împlini o mare lipsă", cum notează în continuare Profesorul Felmy în prefaţa cărţii. Într-adevăr, se simţea de mult nevoia unui tratat de dimensiunea volumului apărut la Erlangen, provenind de la un istoric cu autoritatea ştiinţifică a cunoscutului profesor de Istoria Bisericii Ortodoxe Române de la Sibiu. Volumul se aşază cu vrednicie alături de lucrări asemănătoare dedicate istoriei unor Biserici Ortodoxe surori din vecinătatea noastră şi publicate în limbi de circulaţie internaţională.

Dacă până acum au existat lucrări în limbi străine, provenind de la autori români sau de peste hotare, acestea priveau doar o anumită epocă a Istoriei Bisericii Româneşti sau o anumită personalitate a acesteia, prin volumul apărut în seria **Oikonomia** se pune la îndemână cercetătorilor şi studenţilor, care nu au acces la tratate asemănătoare în limba română, cea dintâi prezentare integrală a istoriei Bisericii Ortodoxe Române şi o înfăţişare a situaţiei actuale a acesteia şi a diasporei ei europene şi americane. Lucrarea constituie un important instrument de lucru şi prin bibliografia selectivă a diferitelor capitole, unde se acordă o atenţie sporită studiilor şi monografiilor în limbi străine.

Publicarea acestei lucrări a Pr. Prof. Mircea Păcurariu constituie un moment de hotar pentru istoriografia bisericească românească întrucât ea îşi vede astfel recunoscută contribuţia proprie în arena istoriografiei bisericeşti universale.

Pr. prof. A. Jivi

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
1 şi 15
decembrie
Nr. 45—48
1994

Bibliotecă ASTRA — SIBIU —

„LA VIFLAIM, COLO JOS!"

TROPARUL NAŞTERII DOMNULUI

Naşterea Ta Hristoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii lumina cunoştinţei. Că întru dânsa cei ce slujeau stelelor de la stea s-au învăţat să se închine Ţie, Soarelui dreptăţii, şi să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne, mărire Ţie!

O, ce veste...

O, ce veste minunată
Lângă Viflaim s-arată
Cerul strălucea
Îngerul venea
Pe-o rază curată

Păstorilor din câmpie
Le vesteşte-o bucurie
Că-ntr-un mic sălaş
Din acel oraş
S-a născut Mesia

În coliba păstorească
Vrut-a Domnul să se nască
Fiul Său Cel Sfânt
Nouă pe pământ
Să ne mântuiască

Păstorii cum auziră
Spre lăcaşul sfânt porniră
Unde au aflat
Pruncul luminat
Şi Îl preamăriră

E Iisus Păstorul mare,
Turmă ca El nimeni n-are
Noi Îl lăudăm
Şi ne închinăm
Cu credinţă tare.

Mărire-ntru cele-nalte

Mărire-ntru cele-nalte,
Toate stelele să salte

Salte cerul şi pământul
Şi să laude cuvântul.

Întru cei de sus mărire
Şi pe pământ păciuire.

La toţi oamenii să fie
De acum până-n vecie.

Această zi preasfinţită
Şi sărbătoare slăvită,

Urăm la toţi să vă fie,
La mulţi ani cu bucurie.

Veniţi astăzi, credincioşii

Veniţi astăzi, credincioşii să săltăm, să săltăm,
De naşterea lui Hristos să ne bucurăm
De naşterea lui Hristos să ne bucurăm.

Veniţi cu toţi pe Mesia să-L vedem, să-L vedem
Pe Hristos cu umilinţă să-L lăudăm
Pe Hristos cu umilinţă să-L lăudăm.
Că El astăzi în Vifleem s-a născut, s-a născut,
Precum au vestit proorocii de demult
Precum au vestit proorocii de demult.

Îngeri şi păstori cântare I-au adus, I-au adus
Şi noi să-I cântăm Mărire întru cei de sus,
Şi noi să-I cântăm Mărire întru cei de sus.

Pace şi bunăvoire pe pământ, pe pământ.
Că azi S-a născut în iesle Domnul Sfânt,
Că azi S-a născut în iesle Domnul Sfânt.

CU NOI ESTE DUMNEZEU*

Iubiţi credincioşi,

Ne bucurăm încă o dată, şi în anul acesta, că ne-a învrednicit Dumnezeu să ajungem cu bine, să sărbătorim **Naşterea Domnului.** Evenimentul acesta ne reînnoieşte an de an credinţa că Dumnezeu ne poartă de grijă, că se pogoară în mijlocul nostru, că ne doreşte buni unii cu alţii. Şi, într-adevăr, în zilele acestea parcă ne simţim oameni noi. În viaţa noastră e mai multă lumină, mai multă speranţă, mai deplină convingere că Dumnezeu e **Tatăl nostru** şi că, noi toţi, suntem fiii Săi şi fraţi între noi.

Ne adunăm în biserici şi facem rugăciuni de laudă şi de mulţumire. Mesele noastre sunt mai îmbelşugate. Ne întâlnim cu prietenii ca să sărbătorim împreună, iar copiii — şi nu numai ei — colindă pe la case ca să anunţe în cântece sfinte vestea cea mare, că s-a născut Iisus, că s-a întrupat Fiul lui Dumnezeu şi că nu mai suntem singuri pe lume. **Cu noi este Dumnezeu.** S-a întrupat Mântuitorul.

Îngerul Gavriil a anunţat-o pe Maica Domnului că: **„Sfântul care se va naşte din tine se va numi Fiul lui Dumnezeu"** (Luca I, 35). Alţi îngeri îi vor vesti pe păstorii din preajma Betleemului: **„Iată vă vestesc bucurie mare, care va fi pentru tot poporul, că astăzi în cetatea lui David, vi s-a născut Mântuitor, care este Hristos-Domnul"** (Luca II, 10—11).

Îngerii, Biserica şi colindătorii dezleagă în faţa lumii întregi şi tâlcuiesc ceea ce era până atunci o taină: taina cea din veac ascunsă (Rom. XIV, 25; Efeseni I, 9; Coloseni I, 26). Şi care era această taină care se deslueşa? Era tocmai dezvăluirea că Cel promis, că Cel ce se întrupa era însuşi Fiul lui Dumnezeu. **„Fiul Celui de Sus se va chema"**, vesteşte arhanghelul Gavriil Fecioarei Maria (Luca I, 28—33). Se confirma astfel şi se dezlega taina din proorocia lui Miheia din Vechiul Testament: **„Şi tu, Betleeme, nu eşti mai mic între oraşele lui Iuda, pentru că din tine se va naşte Povăţuitorul"** (Miheia V, 2).

Profeţii preziseră aşadar unde se va naşte şi cine va fi Cel ce se va naşte. Şi iată că venise **„plinirea vremii"**, ca toate să se împlinească. Sfântul evanghelist Ioan spune: **„Cuvântul s-a făcut trup şi a locuit printre noi, plin de har şi adevăr"** (Ioan I, 14), **Cuvântul,** Cel prin care s-au făcut toate, este numele pe care Sfântul Ioan I-l dă Mântuitorului: **„La început era Cuvântul, şi Cuvântul era la Dumnezeu, şi Dumnezeu era Cuvântul"** (Ioan I, 1). Despre Iisus este vorba aici. Despre Iisus-Dumnezeu. A doua persoană a Sfintei Treimi care este alcătuită din Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh.

Naşterea Fiului lui Dumnezeu pe pământ o sărbătorim noi astăzi. Minune mare, mare bunăvoinţă a lui Dumnezeu faţă de noi oamenii. Căci Mântuitorul vieţuind printre oameni, printre cei ca noi de odinioară, şi printre noi cei de azi, ne descoperă şi ne învaţă cum să trăim ca să fim plăcuţi lui Dumnezeu şi, după moarte, să moştenim Împărăţia Cerurilor. Pe aceasta însă, trebuie să începem să ne-o asigurăm încă din viaţa aceasta. Cum? Prin recunoaşterea lui Dumnezeu ca Tată al nostru, Făcător al cerului şi al pământului, iubitor de oameni dar şi Drept Judecător încă de aici, dar mai ales când ne vom înfăţişa înaintea Lui.

Drept-măritori creştini,

Sărbătorim astăzi, aşadar, Naşterea pe pământ a Unuia din Sfânta Treime, Care a venit **„pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântui-**

(Continuare în pag. a 2-a)

Al vostru al tuturor, de tot binele
voitor şi pururea rugător către Domnul
† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului
şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei
şi Maramureşului

* Pastorală la Naşterea Domnului, 1994.

Descendenţa după trup a Domnului Iisus Hristos

Născut mai înainte de veci din Tatăl, după trup Domnul a odrăslit, ca un vlăstar, din tulpina „bunului măslin" (Rom. 9, 24), care a fost poporul ales. Prin Sfânta Fecioară Maria cobora dintr-o veche familie de evrei, din spiţa lui David, seminţia lui Iuda, care la rândul său a fost fiul lui Iacob, nepotul lui Isaac şi strănepotul lui Avraam. Astfel mărturisesc despre El Sfinţii Evanghelişti Matei şi Luca. Folosind ca sursă de inspiraţie previziunile profeţilor, aceştia au întocmit chiar *„o carte a neamului lui Iisus Hristos"*, adică o listă a ascendenţilor mai însemnaţi ai Domnului, până la Patriarhul Avraam; Sfântul Luca depăşeşte această limită, continuând genealogia pe linia lui Set, până la Adam, deoarece el — spre deosebire de Sfântul Matei — scrie pentru un patrician păgân (Teofil) şi nu pentru creştinii dintre iudei (Mt. 1, 1—17; Lc. 3, 23—38).

De asemenea, Sfântul Apostol Pavel, contemporanul cu aproximativ 5 ani mai tânăr al Mântuitorului, ne oferă o mărturie similară. El susţine că evreilor le aparţine, pe lângă privilegiul de a poseda „înfierea,

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

ORTODOXIE ŞI UMANISM

Umanismul este curentul antropocentric al Renaşterii, care a dominat spiritele europene în Apusul romano-catolic în secolul al XV-lea şi al XVI-lea, în deplina răspândire şi înflorire a religiei creştine. Iniţial, acest curent cultural, predominant religios şi filozofic, a urmărit cucerirea doctrinară a locului, care i se cuvenea omului, împins de doctrinari rigorişti pe un plan secund antiuman sau subuman. S-a încercat o restaurare umană legitimă, faţă de copleşitoarea şi exagerata autoritate şi importanţă ale unei Divinităţi exclusiviste medievale. Se reactualiza, sub alte forme ereziile eutihiene, nerespectându-se sinergia divino-umană a elementelor componente ale religiei, adică: Dumnezeu, autorul principal şi omul, creat, pentru care exista fenomenul religios cu imanenţa şi subiectivul său. Era un fel de resurecţie a unui om, declarat decăzut, definitiv şi iremediabil, sub urmările păcatului strămoşesc, făptuit de protopărinţii omenirii Adam şi Eva în Grădina Edenului; totodată şi o reacţie împotriva ascetismului medieval, supremaţiei doctrinare teologice scolastice şi persecuţiilor inchiziţiei, iar mai apoi şi împotriva sola-fideismului şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. univ. Dr. Petru Rezuş

Confesiunea unui scriitor şi medic

(fragment)

„Ceea ce vă pot afirma este că pregătirea mea ştiinţifică, studiile medicale, cunoştinţele de filozofie, şi tot câştigul meu în celelalte domenii de cultură, artă, literatură, în loc să mă depărteze, m-au apropiat de credinţă. Unilateral, aş fi fost poate ateu naiv, un simplist negatic. Cu cât mai poliedric, cu atât au avut loc pe unde să străbată experienţe complete, puncte de vedere noi, interferenţe de doctrine, putinţa de comparaţii, lumină mai multă. Iar din toate, sinteza că neapărat credinţa trebuie să stea la temelia spiritului omului normal. Căci e o tristă unilateralitate traiul într-un spaţiu cu o singură dimensiune morală, a trăi de pildă numai în bucurie, sau numai în durere. Viaţa e multidimensională. La cele două laturi de jos, pământeşti, le-aş zice dimensiuni pasionale — bucuria şi durerea —, la care se limitează materialismul, trebuie să adăugăm o a treia, înălţimea, dimensiunea spiritualităţii... Şi transfigurându-ne să trecem în a patra dimensiune, metafizică, în extaz şi sfinţenie.

Dar numai în credinţă ne putem construi un spaţiu de viaţă mai presus de al târâtoarelor, arhitecturat cu dimensiunile adâncirii şi înălţării în infinit.

V. Voiculescu

(Din volumul „Gânduri albe", Editura „Cartea Românească", Bucureşti, 1986, p. 458).

O. GOGA ŞI MAREA UNIRE

1 Decembrie 1918 înseamnă ziua în care sufletul românesc a cuprins laolaltă harta întreagă a patriei, în marginile ei firești, reunind pământurile românești sub un singur steag.

Făurirea statului român naţional şi unitar a înscris astfel un moment istoric de importanţă majoră în cadrul amplului proces al luptei îndelungate a poporului nostru pentru unitate, libertate, independenţă şi suveranitate naţională. Pentru înfăptuirea acestui ideal a luptat şi Octavian Goga.

Crezul său în izbândă rămâne împletit cu pământul, apele, câmpiile şi codrii Ardealului, cu sufletul poporului român într-unul din momentele lui cruciale. România Mare, înainte de a deveni o realitate prin actul politic de la Alba Iulia, s-a întrupat întreagă în poezia sa.

Lupta lui se încadrează în lupta dusă de românii ardeleni şi presa românească pentru orientarea spre România. Această luptă e veche! Ea se concretizează mai răspicat în paginile **Tribunei** (1884—1903) de la Sibiu, în primii ani ai căreia Ioan Slavici susţinea că soarele tuturor românilor la Bucureşti răsare şi nu la Viena ori Budapesta. Această luptă a fost continuată apoi de **Luceafărul** (1902—1916), apărut la Budapesta şi Sibiu, când o mână de tineri entuziaşti, asemenea dinamitarzilor, acţionau pentru prăbuşirea imperiului austro-ungar. În rândurile lor îl întâlnim şi pe Octavian Goga.

Continuator al marilor tradiţii (vol. **Precursori**, 1930), Octavian Goga a fost un poet de o rară energie spirituală, un poet naţional într-unul din momentele hotărâtoare ale istoriei, aşa cum îi spunea Şt. O. Iosif în vestita poezie: **Scrisoare lui Goga:**

Tu ai să lupţi, tu ai să biruieşti
Şi-n cântecele tale-i viitorul!

Octavian Goga a scris nenumărate poezii închinate luptei pentru unitatea naţională. Ele sunt înserate în volumele: **Poezii**, 1905; **Ne cheamă pământul**, 1909; **Din umbra zidurilor**, 1913 şi **Cântece fără ţară**, 1916.

Volumele de poezii şi articolele sale sunt sinteza chemărilor pătimaşe la lupta de eliberare de sub jugul austro-ungar. Dinamica versului său se manifestă în simbolicul apel la împlinirea idealului naţional, vizând ştergerea hotarelor artificiale de pe culmile Carpaţilor.

Poezia lui Octavian Goga a avut darul să trezească şi să împrospăteze conştiinţele. Astfel e poezia **Noi:**

(Continuare în pag. a 2-a)

Graţian Jucan

Din filele istoriei

Acum 76 de ani

În primul război mondial armata austro-ungară a luptat pe două fronturi, cel rusesc şi cel italian.

Dacă frontul rusesc a fost desfiinţat din iniţiativa lui Lenin, pe frontul italian Austro-Ungaria a făcut în ziua de 15 iunie 1918 o ofensivă puternică, pentru a învinge Italia şi a o sili să capituleze şi să depună armele. Ofensiva nu a reuşit şi armata austro-ungară a avut pierderi mari în morţi, răniţi şi prizonieri luaţi de către italieni şi separat de trupele franceze, care se găseau pe frontul italian din Alpi alături de cele italiene.

Eşecul acestei ofensive a dat naştere unei nemulţumiri serioase în rândurile armatei austro-ungare, care a apreciat că continuarea războiului nu mai are nici un rost. Nemulţumirea s-a transformat încet în răzvrătire, care s-a manifestat în rândul flotei militare, din oraşul Pola, port în Marea Adriatică, unde marinarii unui vas de război s-au răsculat şi au arborat drapelul roşu pe catarg. Răscoala a fost atunci înfrântă, dar a apărut în altă parte. În 23 octombrie 1918 un regiment croat a ocupat oraşul port Fiume, dar nu l-a putut ţine ocupat mai mult de 24 ore, că s-a adus un regiment format din unguri, care au eliminat pe răsculaţi. În armata de uscat răzvrătirile au început la sfârşitul lunii octombrie 1918.

Într-una din aceste zile ostaşii unuia din cele mai bune regimente de infanterie, care se găseau în refacere înapoia frontului, au refuzat să mai treacă în linia întâia a frontului, şi-au izolat ofiţerii şi pur şi simplu au plecat grupuri-grupuri spre cea mai apropiată gară, unde s-au urcat în trenurile ce mergeau spre interior şi să se ducă acasă.

La acea vreme radioul nu era inventat, totuşi ştirea s-a răspândit mai repede de cum se credea pe tot frontul italian, apoi şi spre interior, aşa că s-a produs o molipsire generală. Astfel în decurs de trei zile armata austro-ungară s-a desfiinţat,

(Continuare în pag. a 5-a)

General maior (r) Ioan Berghia
Veteran din ambele războaie mondiale

Cu noi este Dumnezeu

(Urmare din pag. 1)

re," pentru luminarea minții noastre, pentru întărirea credinței noastre, pentru a ne asigura o viață bună aici pe pământ, și fericirea Dincolo, în viața veșnică. Fără întruparea Mântuitorului, am fi încă în întuneric. Acum știm. Și acesta e lucru important. Ce știm? Știm că suntem creați de Dumnezeu. Știm că Dumnezeu ne poartă de grijă. Ce frumos, ce extraordinar sunt toate orânduite în lume. Totul e creat cu scop bun, ca să slujească oamenilor. Cerul înstelat de deasupra noastră — cum spune filozoful german Kant — ne vorbește de Dumnezeu. Râurile, mările și oceanele ne vorbesc de Dumnezeu. Stau cuminți pe un pământ rotund și nu cad, așa cum nici noi nu cădem, deși stăm pe o planetă rotundă și unii față de alții, de pe partea cealaltă a lumii par și sunt față de noi cu capetele în jos. Și noi suntem tot așa față de ei. Dar toți stăm cu tălpile lipite de pământ și ne simțim bine stabiliți pe el. Pământul se învârtește cu mare viteză și-și schimbă poziția față de soare — și se face ziuă, și se face noapte, și iarăși se face ziuă — dar noi stăm pe locurile noastre și nici apa dintr-un pahar plin-ochi, cum se spune, nu se clintește, deși pământul se învârtește în continuu și cu mare viteză.

Iată numai una din minunile care sunt la îndemâna vederii noastre a tuturor, și care ar trebui să ne vorbească mereu despre Dumnezeu — Atotțiitorul.

Mântuitorul s-a întrupat să ne aducă aminte că **„toată darea cea bună și tot darul desăvârșit se pogoară de Sus, de la Părintele luminilor"** (Iacov I, 17).

Aceasta trebuie s-o știm, s-o credem și s-o propovăduim unii altora **„în toată vremea și în tot ceasul"**. Așa ne vom atrage și mai mult bunăvoința lui Dumnezeu, de care avem atâta nevoie în toată viața noastră.

Încă o dată, să ne aducem aminte: Mântuitorul de aceea s-a întrupat, ca să ne învețe despre Dumnezeu, despre cum să ne trăim viața și despre faptul că vom da socoteală pentru credința și faptele noastre.

Iubiți credincioși,

Un singur lucru aș vrea să vă mai spun: să ne păstrăm credința curată, așa cum ne-a lăsat-o Mântuitorul prin sfinții Săi ucenici, și cum o propovăduiește Biserica Ortodoxă de aproape două mii de ani. Sfântul Apostol Pavel ne avertizează: **„Și chiar de se luptă cineva, nu se încununează, dacă nu se luptă după lege"** (II Tim. II, 15). Ce se înțelege aici prin **„lege"?** Se înțelege **„dreapta credință"**, cea pe care Biserica o păstrează și o propovăduiește de la Hristos până astăzi. În ea s-au mântuit moșii și strămoșii noștri vreme de aproape două mii de ani, în Biserică, prin Sfintele Taine, prin slujbele tradiționale, prin slujirea preoțească, prin păstrarea obiceiurilor din vechime. Ar fi păcat să ne luăm după niște propovăduitori mai noi care ne schimbă tradițiile, ne rup de strămoșii noștri adormiți întru credința cea dreaptă, ortodoxă, și ne ademenesc cu interpretări greșite ale credinței, cu care vor să ne rupă de credința strămoșească. Sfântul Pavel scria Romanilor: **„Vă îndemn, fraților, să vă păziți de cei ce fac dezbinări și sminteli împotriva învățăturii pe care ați primit-o. Depărtați-vă de ei"** (Romani XVI, 17). Tot Sfântul Pavel îi scria ucenicului său Timotei: **„Tu însă rămâi în cele ce ai învățat și de care ești încredințat"** (II Tim. III, 14).

Să rămânem așadar în credința strămoșească, sigură, adevărată, trăită vreme de aproape două mii de ani, și având garanția adevărului care vine din Izvorul cel dintru început, care este Mântuitorul, a cărui Naștere o serbăm astăzi. Așa, El va fi cu noi în toate zilele vieții noastre, precum ne-a promis, și în această credință ne vom mântui.

Vă fac tuturor cele mai bune urări cu prilejul **Nașterii Domnului.** Și, cu prilejul **Anului Nou** care se apropie, rog pe Dumnezeu să vă dea sănătate, bună sporire în toate, bucurii în familie și să ne rugăm toți ca Dumnezeu să ne ajute să avem parte de binecuvântarea și Harurile Sale, în toate zilele vieții noastre.

Fiți sănătoși!
La mulți ani!

Ortodoxie și umanism

(Continuare din pag. 1)

predestinației absolute și a eficacității soteriologice subiective exclusive „sola gratia".

O adevărată pleadă de genii se manifestă pe scena renascentistă, mai întâi la Florența, sub ocrotirea excepțională a Medicișilor, apoi la Roma. Dotați multilateral, Renașterea înflorește în manifestările umaniștilor, în artă mai ales, în pictură și sculptură, în poezie, în arhitectură, proză, știință și folozofie. Petrarca va fi poet, Leonardo da Vinci va fi pictor și inventator; Bocaccio va crea *Decameronul;* N. Machiavelli își va lega numele de *Il Principe;* Michelangelo Buonarotti va străluci în sculptură, pictură, în sonete și în arhitectură, fiindu-i numele legat de Capela Sixtină și de cupola Bisericii Sfântului Petru, realizată de Bramante, după planurile sale. Pico della Mirandola, geniu multilateral și poliglot, va fi admirat de contemporani, ca și Marsilio Ficino, Laurentiu Valla, Rafael Sanzio, pictorul Madonei Sixtine, precum și în știință: Galileo Galilei și Giordano Bruno. Acești oameni excepționali renasc valorile antichității întorcându-se spre filozofii Platon și Aristotel, resuscitând curentele idealiste păgâne în plin Ev Mediu creștin. Renașterea creează un tip nou de oameni, iar numele lor îi va deosebi de contemporani, fiindcă „umaniștii" vor fi, totodată, și enciclopedici, nume care va migra la Pleada lui Ronsard din Paris, apoi la alte spirite superioare, ca: Rabelais, Montaigne, Erasmus de Rotterdam, Cervantes, Th. Morus, F. Bacon, W. Shakespeare, N. Cusanus, cuprinzându-l și pe Nicolaus Olahus.

Umanismul n-a intrat în conflict cu religia sau cu Biserica romană, deși îndrăznețele istorii din *Decameron* vizează clericalismul corupt de la misiunea sa și găunos, torționar al inchiziției, când marii prelați erau conducători de armate, iscusiți vânători și curtezani, ca membrii familiei Borgia, dar și Mecenați ai culturii și ai artelor. Aparent, s-ar putea face o legătură între revoltele luciferice, care urmăreau detronarea lui Dumnezeu, fie prin îngerii răi, fie prin protopărinți, apăsând pe „cunoașterea binelui și a răului". Este semnificativă istorisirea unui neofit boccacian, care, înainte de a se încreștina, merge la Roma, unde vede adevărata stare de lucruri, care totuși îl hotărește să se boteze, afirmând că instituția, prin însăși existența ei, mărturisește și existența lui Dumnezeu. Același lucru li se întâmplă și solilor slavi, uimiți de fastul și luxura Bizanțului.

Umanismul a înălțat, astfel, omul din starea sa de servitute și dezumanizare, fără a reuși să-l înlocuiască pe Dumnezeu. Ortodoxia bizantină a favorizat explozia umanistă, contribuind cu marii ei cărturari, filozofi și teologi emigranți, în centrele apusene din Bizanțul bazileilor, cotropit de turcii mahomedani, ostili picturii, sculpturii și filozofiei, înlocuite toate din sursele Coranului. Ortodoxia păstrează umanismul în coordonatele sale psiho-fizice adevărate, favorizând exprimarea valorilor specifice și realizarea personalității umane în optime condiții. În acest scop, Ortodoxia îmbină organic valorile religioase divine cu valorile umane, într-un sinergism caracteristic vieții istorice a Domnului Iisus Hristos. Extremele umaniste sunt evitate, atât prin păstrarea adevărată a acțiunii supranaturale divine, fără minorizarea și eliminarea „umanului", cât și prin precizarea corectă a lucrării mântuirii subiective a credincioșilor cu ajutorul harului, îndeplinind condițiile necesare ale credinței și ale faptelor bune, fără neglijarea „divinului". Extremele sunt, astfel, eliminate. Rezultă, astfel, un umanism specific, inconfundabil cu celelalte umanisme profane, fie sociale, artistice, științifice sau filozofice. Acest echilibru între factorul divin și factorul uman caracterizează adevăratul umanism ortodox. Sâmburele renascentist este păstrat, dar valorificat la maximum, după învățătura Domnului Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat și om adevărat. În Ortodoxie, umanitatea nu intră în conflict și-n antagonism maniheic cu divinitatea.

Ortodoxia va rămâne hristocentrică, păstrând omului „chipul și asemănarea" cu Dumnezeu, dar nu va excela prin operele laicizate umaniste, nici prin rezolvări totalitariste antiumaniste. O întrecere raționalistă cu Divinitatea nu este admisibilă în Ortodoxie, omul rămânând în coordonatele sale existențiale. El are chip și asemănare cu Dumnezeu, chip lăuntric și spiritual, fiind făcut din lut, deci Ortodoxia nu-l antropomorfizează pe Dumnezeu-Tatăl și pe Dumnezeu-Duhul Sfânt, dar se regăsește în Dumnezeu-Fiul, care s-a istoricizat, luând trup în spațiu și în timp, pentru a restabili divino-uman pe omul căzut sub păcat, neurmărind o umanizare renascentistă. Ortodoxia pune accentul pe mântuirea subiectivă, cu ajutorul căreia el poate râvni la „chipul îndumnezeit prin har". Aceasta este singura posibilitate a omului de a se asemăna cu Părintele său ceresc, păzind marea poruncă a iubirii, având credință și făcând fapte bune, ajutat de harul divin.

Impresii dintr-o călătorie în S.U.A. și Canada (V)

Adiministrația parohială. Fiecare parohie are un Consiliu sau Comitet parohial, din care fac parte și femei, în frunte cu un președinte. De fapt, acesta este adevăratul conducător al parohiei, fapt care a dus, nu o dată, la disensiuni între el și preot. Preotul este salariatul parohiei sale, pentru că statul american nu acordă nici o subvenție pentru susținerea cultelor. Din aceste motive, fiecare comunitate — indiferent cărui cult îi aparține — trebuie să-și găsească resursele necesare pentru existență. În cazul parohiilor noastre, fiecare familie — și numărul lor este destul de redus în orice parohie! — plătește o contribuție anuală numită „membrie", care variază de la o comunitate la alta. Pe lângă membrie, fiecare parohie își mai procură dolari din închirierea halelor de pe lângă biserici, mai cu seamă pentru nunți (chiar și unor persoane din afara parohiei). În America sunt foarte obișnuite donațiile. În cazul parohiilor noastre, se fac donații la hramul bisericii, la aniversarea zilei de naștere, la o promovare în funcție, în amintirea unui răposat al familiei donatorului etc., sau, pur și simplu, pentru a sprijini parohia. Numele donatorului apare în buletinul parohial, dar și în cele două calendare eparhiale, uneori și fotografia.

Salariul preotului este variabil și negociabil. Este în funcție, în primul rând de posiblitățile materiale ale parohiei și de numărul credincioșilor. Nu se ține seama de studii sau de „vechime în muncă". Dacă enoriașii sunt mulțumiți de serviciile preotului, salariul poate fi majorat. Multe parohii plătesc preotului și anumite „asigurări", care sunt foarte ridicate, mai ales pentru boală. Casa parohială — complet mobilată — este pusă la dispoziția familiei preotului în mod gratuit. Situate, de regulă, lângă biserica parohială, câteva din ele se prezintă ca adevărate „reședințe vlădicești de la noi", cu câte 6—8 camere și dependințe cum sunt cele de pe lângă bisericile noi consemnate în alt loc. Unele parohii pun la dispoziția preotului și o „mașină de serviciu", pentru deplasări în parohie, la Vatra, la Congres etc. Deși în acest fel, preotul ortodox român din America a devenit un simplu „funcționar", el nu se poate plânge că n-ar avea un salar corespunzător și o poziție decentă în societate. În schimb, îi pretind și credincioșii să fie la înălțimea chemării sale, căci în caz contrar, Consiliul parohial îl poate înlocui foarte ușor și nimeni nu poate interveni pentru el, nici chiar Centrul eparhial.

Din moment ce Consiliul angajează pe preot, îi fixează salariul lunar, îi oferă casa parohială, complet mobilată, s-a ajuns de multe ori la situații de-a dreptul ridicole, ca acest Consiliu să decidă ce perdele să fie cumpărate pentru casa parohială, ce flori să fie cultivate în grădină și altele.

Parohiile mari bine situate au o secretară, eventual contabilă, femeie de serviciu și îngrijitor, toți plătiți de parohie, încât preotul este scutit de o serie de probleme administrative și contabile cu care se confruntă cei din țară. Birourile parohiale sunt înzestrate cu mobilier adecvat și cu aparatură tehnică modernă, necesară oricărui birou (office), în primul rând unul sau chiar mai multe computere (mașinile de scris încep să dispară), fax și telefon.

Câteva îndatoriri ale preoților. În afară de slujba de duminică, preotul are o seamă de îndatoriri, oarecum necunoscute la noi. Fiecare din ei este dator să tipărească săptămânal un **„buletin parohial"**, cu 4—8 pagini, format mic, cu explicarea Evangheliei din duminica ce urmează, anunțuri, mulțumiri pentru donații etc. Buletinul trebuie să ajungă în casa credincioșilor până duminica, deci joia, cel târziu vinerea trebuie expediat prin poștă.

Aproape în fiecare parohie există a **„școală duminicală"** pentru catehizarea copiilor. Fiecare biserică are construcții anexe în care există mai multe săli de clasă, în care se fac ore speciale de catehizare, fie de preot, fie de soția sa, fie și de alte persoane. De obicei, ele au loc duminica dimineața, înainte de începerea Liturghiei, ori sâmbăta. Se predau noțiuni de istorie biblică, de catehism, de liturgică și cântare bisericească și — în unele — chiar noțiuni de limba română. Se folosesc manuale publicate în limba engleză de către o comisie de educație religioasă interortodoxă. Toate sunt bine alcătuite sub raport pedagogic și împodobite cu frumoase ilustrații color. Se adaugă la acestea și un bogat material intuitiv: hărți biblice, planșe, ilustrații. Este regretabil că nici una din cele două eparhii nu s-a gândit la editarea de manuale de Religie, de Istorie națională sau de Limba română pentru copiii credincioșilor lor.

În cele mai multe parohii activează Reuniuni de femei și Organizații de tineret, care ajută pe preot în lucrarea lui și contribuie la menținerea credinței ortodoxe și a conștiinței de neam, acolo departe de țară.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

Descendența după trup a Domnului

(Urmare din pag. 1)

slava, testamentele, Legea, cultul, făgăduințele, patriarhii" și cinstea deosebită de a se fi zămislit din neamul lor Hristos, „Cel ce este peste tot Dumnezeu binecuvântat" (Rom. 9, 4—5). Într-alt loc dă amănuntul că Domnul nostru „a răsărit din Iuda" (Evr. 8, 14), fiind steaua lui Iacob și toiagul de cârmuire din Israel, despre care a profețit proorocul Valaam (Num. 24, 17).

Dar nu numai prin naștere, ci și prin numele pe care îl purta, ca și prin limba pe care o vorbea, Iisus aparține poporului în sânul căruia s-a întrupat. Numele lui Iisus este incontestabil de origine semită (Iesua — Mântuire). La fel, Hristos este echivalentul semiticului Masiah. Limba deprinsă de la propria Lui mamă avea aceeași origine ca și numele. Este dialectul aramaic pe care îl vorbeau toți evreii, după întoarcerea lor din exilul babilonic (anul 538 î. d. Hr.). Este sigur că a învățat încă din copilărie și ebraica. Pericopa evanghelică din Lc. 4, 16—20 îndreptățește această presupunere.

Născut și crescut între evrei, având un nume ca al lor, și vorbind aceeași limbă, Domnul și-a desfășurat întreaga activitate mântuitoare în ambianța mediului evreilor din Palestina.

Templul și sinagogile au rămas pentru Iisus lăcașurile spre care se îndrepta cu evlavie. Încă din copilărie le cerceta cu regularitate, îndeplinind toate prescripțiile rituale (In. 2, 22—38).

O atitudine cu totul aparte a avut Domnul față de Legea Vechiului Testament, adică Legea lui Moise. A respectat-o cu strictețe și i-a îndemnat și pe alții să o respecte (Mc. 1, 44). De împlinirea Legii, Hristos a condiționat dobândirea vieții de veci.

Cunoscând iubirea lui Hristos față de poporul din sânul căruia s-a născut, ca și atașamentul Lui sincer față de contemporanii Săi, se cuvine să arătăm că Domnul nu le-a ignorat și nu le-a disprețuit nici pe celelalte neamuri. I-a trimis pe Apostoli să meargă în toată lumea, să propovăduiască Evanghelia și să-i aducă la credința monoteistă și pe păgâni.

Mai presus de orice însă, Mântuitorul s-a jertfit pentru toți oamenii. El i-a făcut părtași pe toți la roadele mântuirii, astfel încât este prea adevărat cuvântul apostolului Pavel care scrie galatenilor: „Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus." (Gal. 3, 28).

Evident că diferențierile naturale și naționale sunt reale și vor rămâne astfel până la sfârșitul veacurilor, dar din punctul de vedere al mântuirii sunt asigurate condiții egale pentru toți. Nimeni nu este exclus de la șansa de a se putea mântui. Rămâne însă ca fiecare să valorifice această șansă, prin credință dreaptă și fapte ale slujirii și dragostei creștine.

Sărbătoarea Nașterii lui Hristos se înfățișează ca o mereu reînnoită ocazie de a reflecta fiecare la cât și cum a lucrat la propria sa mântuire. Este adevărat și aceea că nu ne poate fi indiferentă nici mântuirea altora.

O. GOGA ȘI MAREA UNIRE

(Urmare din pag. 1)

La noi sunt codri verzi de brad
Și câmpuri de mătasă,
La noi atâția fluturi sunt
Și-atâta jale-n casă . . .

Și la sfârșit:

Avem un vis neîmplinit
Copil al suferinții
De jalea lui ne-au răposat
Și moșii și părinții . . .

În poezia **De la noi,** publicată în 1904, cântă idealul unității naționale. În **Oltul** — această elegie eroică — poetul transformă nota elegiacă din **Noi** într-o chemare la luptă pentru un ideal, spus limpede și energic:

Drumeț, bătut de gânduri multe,
Ne lași atât de greu pe noi,
Îmbrățișându-ne câmpia,
Te uiți adesea înapoi.
Așa domol te poartă firea
Căci duce unda-ți gânditoare
Durerea unui neam ce-așteaptă
De mult o dreaptă sărbătoare.

Unitatea și libertatea națională trebuie unite cu dreptatea socială. Așa a luat naștere poezia **Clăcașii,** cea mai puternică poezie socială românească, în care idealul unității este răspicat arătat:

Atunci, în ziua mare-a învierii,

toată țărâna gliei ardelene, munții și întreaga fire, vor primi:

Veșmântul nou, de nouă sărbătoare.

Una din cele mai deșarte idei de veacuri a românilor ardeleni a fost credința în dreptatea împăratului de la Viena. Așa au suferit Horia și Iancu și alții, care au bătut drumurile spre Viena sau au crezut în ea. Octavian Goga evocă acest moment în poezia **De demult . . .,** prin imaginea lui Radu Roată, dar spulberă în altă parte, această deșertăciune, căci ardelenii rămâneau:

De-a pururi fără crezământ
La Dumnezeu, acolo-n cer,
Și la-mpăratul pe pământ . . .

Octavian Goga pornește în cântecele sale de la **jalea** care trebuie să devină **bucurie,** iar jalea izbucnește polifonic din toate colțurile Ardealului:

La noi de jale povestesc
A codrilor desișuri,
Și jale duce Mureșul,
Și duc tustrele Crișuri . . .

Limbajul poetic e simplu, dar solemn: în resemnarea aparentă a plugarilor (din poezia **Plugarii),** poetul vede semnele viitoarei furtuni:

Ci-n pacea obidirii voastre
Ca-ntr-un întins adânc de mare,
Trăiește-nfricoșatul vifor
Al vremilor răzbunătoare.

Patru sunt cuvintele-cheie ce revin mai des ca metafore simbolice, în poeziile sale, semnificând unitatea națională: **vis, nuntă, noroc** și **sărbătoare,** devenind uneori un leit-motiv.

Octavian Goga a fost un deschizător de drumuri noi, un stegar al ideii de unitate națională, un crainic al dezrobirii Ardealului, un inel în lanțul continuității istorice, în procesul complex de consolidare a conștiinței naționale românești.

Însuși N. Iorga a recunoscut că Octavian Goga a fost un luptător pentru făurirea statului național român, unitar, independent și suveran:

„Întâi, în loc de a căuta rostul românilor de dincolo de Carpați în cadrele monarhiei austro-ungare, așa cum era sau așa cum unii visători voiau s-o prefacă, domnul Octavian Goga a înțeles, a spus limpede, a susținut, împotriva tuturor și cu riscul libertății sale și al întregii sale cariere acolo, un lucru, că românii nu sunt făcuți acolo pentru a trăi în cadrele unei vechi monarhii medievale, ci pentru a trăi în țara lor viața lor liberă".

„Trebuia, totuși — spunea Octavian Goga — **pe lângă această frățietate a păturii populare, trebuia și conștiința unității de aspirații".** Crezul, trâmbița fermecată, sinteza solidarității militante, focul pururea treaz, fluidul miraculos a fost **literatura.**

În 1915 a deținut la ziarul **Epoca** o rubrică **„Ardealul vorbește"** țintind spre idealul unității naționale, scriind articole construite pe o logică imbatabilă, ținând discursuri avântate și compunând poezii energice, fiind nervul neodihnit al intrării în acțiune:

„Ori intră România în acțiune ca să se mântuiască pe sine, — scria el — **ori ratiunea de a fi a românismului din Ardeal este cu desăvârșire știrbită".** Și la fel în poezii, ca: **Latinitatea strigă din transee.**

În coloanele revistelor **Luceafărul** și **Țara noastră,** în poezii, conferințe și articole, Octavian Goga a făcut să răsune glasul obidit al unui întreg popor, făcând din opera sa o școală a întăririi conștiinței naționale. În conferința: **Ideea națională** spunea: **„Ne-am zis: noi suntem precursorii unității unui popor, noi trebuie să ne jertfim pentru creziunea lui, trebuie să facem din hecatonibele noastre piedestalul gloriilor de mâine . . . Ca un reflex al instinctului popular și ca o rezultantă a evoluției de veacuri, se înstăpânise în toate inimile lozinca Unirii . . ."**

Gândul și fapta în simțire și cuvânt și-au găsit o expresie unică în scrisul lui Octavian Goga. **„Dangăt de clopot, hăulit de munte, chiot de flăcăi, chemare la luptă, prinse toate într-un ritm bărbătesc de o rară energie fac din acest stil cea mai însemnată contribuție ardeleană la stilul românesc"** (Ion Breazu).

„Sufletul românesc — scria în 1919 Octavian Goga — **îndurerat în pragul fiecărui an nou visa: o vreme nouă. Această lungă așteptare, moștenită din bătrâni, s-a împlinit acum (. . .). Poporul român intră în drepturile lui firești, ajunge stăpân la el acasă (. .). În aceste clipe mintea și inima noastră trebuie să-și adune tot ce are mai bun, ca să poată găsi calea de mâine . . .".**

Sinteză poetică originală, pătimirea Ardealului și-a găsit în Octavian Goga cântărețul inspirat și unic.

Sfânta Liturghie — Marea Iubire (X)

— TAINĂ ŞI COMUNIUNE —

Pe măsură ce misterul euharistic se dezvăluie tot mai mult şi se simte ca o adiere divină, credincioşii Bisericii sunt antrenaţi întru comuniune şi stimulaţi în evlavia lor, prin îndemnul repetat şi stăruitor al preotului, ca: „iară şi iară cu pace Domnului să ne rugăm ..." Şi el însuşi, se roagă în taină, ca: „să primească Dumnezeu, rugăciunea noastră ... să ne audă pe noi şi să fie milostiv, întru mulţimea bunătăţii Sale ..." Şi continuă în a doua rugăciune, de taină, zicând: „Dăruieşte, Dumnezeule, şi celor ce se roagă împreună cu noi spor în viaţă, în credinţă şi în înţelegerea cea duhovnicească. Dă lor să-Ţi slujească totdeauna cu frică şi cu dragoste şi întru nevinovăţie şi fără de osândă să se împărtăşească cu Sfintele Tale Taine şi să se învrednicească de cereasca Ta Împărăţie".

După răspunsul credincioşilor: „Doamne miluieşte-ne", preotul zice cu glas tare: „*Înţelepciune*", atenţionând credincioşii prin aceasta, să fie cu toată luarea aminte, pentru „Ca sub stăpânirea Ta, totdeauna fiind păziţi, Ţie slavă să înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor".

Îndată după „Amin", rostit de credincioşii Bisericii, ei, într-o desprindere din cele vremelnice, cântă „HERUVICUL", o tainică şi cutremurătoare cântare, în timpul căreia comunitatea Bisericii pământeşti se înfrăţeşte cu cetele îngereşti, închipuind tainic pe Heruvimi, aducând cântare şi preamărire Sfintei Treimi, cu îndemnul ca „toată grija cea lumească de la noi s-o lepădăm".

În timpul acestei cântări, de o deosebită vibraţie sufletească, preotul, în altar, se roagă în taină zicând: „Nimeni din cei legaţi cu pofte şi cu desfătări trupeşti, nu este vrednic să vină, să se apropie, sau să slujească Ţie, Împărate al slavei; căci a sluji Ţie este lucru mare şi înfricoşător chiar pentru puterile cele cereşti. Dar totuşi pentru iubirea Ta de oameni cea negrăită şi nemăsurată ..., pe Tine Te rog, Cel ce singur eşti bun şi binevoitor, caută spre mine păcătosul şi nevrednicul robul Tău şi-mi curăţeşte sufletul şi inima de cugete viclene; învredniceşte-mă, cu puterea Sfântului Tău Duh, pe mine, cel ce sunt îmbrăcat cu harul preoţiei, să stau înaintea sfintei Tale mese acesteia şi să jertfesc sfântul şi preacuratul Tău Trup şi scumpul Tău Sânge. Căci în Tine vin, plecându-mi grumajii mei şi mă rog Ţie: *Să nu întorci faţa Ta de la mine, nici să mă lepezi dintre slujitorii Tăi,* ci binevoieşte să-Ţi fie aduse darurile acestea de mine păcătosul şi nevrednicul robul Tău. *Că Tu eşti Cel ce aduci şi Cel ce Te aduci,* Cel ce primeşti şi Cel ce Te împarţi, Hristoase, Dumnezeul nostru şi Ţie mărire înălţăm ..."

Preotul nu se aduce numai pe sine, cu darurile, ci el aduce şi se aduce împreună cu adunarea Bisericii, fără de care nu poate fi posibilă aducerea jertfei. El, preotul este chemat ca să aducă întru Hristos, o comunitate de credincioşi şi cu ei împreună se înfăţişează, ca jertfă lui Hristos, întru unitatea credinţei. El este inima comunităţii bisericeşti care bate pentru Hristos şi pompează sângele credinţei, în fiecare persoană, înfăţişându-se ca o jertfă vie înaintea lui Hristos Domnul nostru.

Când preotul se roagă Domnului, ca să binevoiască să-I fie aduse darurile acestea „de mine păcătosul şi nevrednicul robul Tău", se identifică tainic cu Hristos, „*Că Tu eşti Cel ce aduci şi Cel ce Te aduci*". Iar „a afirma această identitate, a o arăta şi a o împlini în Taina Euharistiei, este chemat şi pus *numai* preotul. Tocmai acesta este şi sensul acestei rugăciuni uimitoare, că Preotul *poate* împlini această slujbă numai fiindcă Preoţia lui nu este „a lui", nu este „alta" faţă de Preoţia lui Hristos, ci este aceeaşi, unica şi nedespărţita Preoţie a lui Hristos care trăieşte veşnic, se împleteşte veşnic în Biserică — Trupul lui Hristos — în a uni în Sine pe toţi cei ce cred în El ... (şi), preotul nu numai că nu se separă pe sine de adunare, ci dimpotrivă, arată unitatea sa cu această adunare — ca unitate a Capului cu Trupul" (Alex. Schmemann: Euharistia ... p. 119, op. cit.). El, preotul este alesul comunităţii bisericeşti şi chematul lui Dumnezeu, ca să fie împreună cu credincioşii în acelaş duh de rugăciune.

De aceea, se închină, de trei ori, rostind încet şi cu tainic fior: „Noi, care pe Heruvimi cu taină închipuim şi făcătoarei de viaţă Treimi întreit — sfânta cântare aducem, toată grija cea lumească să o lepădăm". Această întreită mărturisire, este întreita confirmare a ceeace credincioşii, în adunarea Bisericii, au exprimat cântând: „Noi, care pe Heruvimi, cu taină închipuim . ."

În acest rol cutremurător, preotul este capul văzut al Adunării Bisericii, respectiv, partea văzută a lui Hristos. Cel ce vine să se jertfească, după cum pâinea şi vinul sunt — ca materie — partea văzută a Trupului şi Sângelui real al lui Hristos, Cel ce le va întrepătrunde cu Dumnezeirea, reactualizând prin Taina Euharistică, jertfa de pe Golgota şi prefăcându-le, prin trimiterea Sfântului Duh, în Trupul şi Sângele Său.

În timpul cântării heruvimice, după rostirea încet a rugăciunii de mai sus, tămâiază altarul, biserica şi pe credincioşi, din faţa altarului, pentru ca buna mireasmă să îndepărteze miasma gândurilor străine şi toţi să fie deschişi, cu toată curăţia, ca un cosmos înveşmântat în farmecul creaţiei, pentru a-L primi pe Cel ce vine să jertfească şi să se jertfească pentru mântuirea oamenilor. Tămâiind, preotul conştient şi cutremurat de apropierea momentului, îşi continuă rugăciunea de umilinţă şi nevrednicie, prin rostirea Psalmului 50, pentru ca Dumnezeu să-l miluiască şi să-l învrednicească de-a purta darurile care se vor preface în Trupul şi Sângele Domnului.

După tămâiere, preotul se întoarce în sfântul altar şi se închină de trei ori în faţa Sfintei Mese, zicând: „Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine păcătosul şi mă miluieşte", după care sărută sfântul antimis, ca mormânt al Domnului şi sfânta cruce, pe care a fost răstignit Domnul, întorcându-se, în duhul păcii şi al comuniunii de iubire, către credincioşi şi aplecându-şi capul, în semn de împăcare, îi îndeamnă: „ridicaţi mâinile voastre la cele sfinte şi binecuvântaţi pe Domnul."

După ce se îndreaptă spre proscomidie, se închină acolo, iarăşi de trei ori, zicând: „Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine păcătosul şi mă miluieşte" şi sărutând şi ridicând „Aerul", ca un simbol al naturii cosmice care-L înveleşte încă, şi-l aşează pe umeri, ca o descoperire în parte a lui Hristos, Cel ce se apropie de Jertfa cea Mare. Apoi luând sfântul disc cu Agneţul şi cele din jur, în mâna stângă, îl ridică la frunte, iar în dreapta sfântul potir, în care turnase vin şi apă şi ţinându-l la nivelul inimii, face vohodul sau intrarea cea mare. Aşa cum paşii preotului slujitor, la această mare intrare, sunt aproape de neperceput, nu trebuie uitat că şi evenimentele care se înscriu în acest scurt răstimp liturgic, se desfăşoară, dureros, pe parcursul unei întregi săptămâni, Săptămâna cea Mare sau a Patimilor, începând cu Intrarea în Ierusalim şi până la răstignire şi îngropare. În realitate, acesta este drumul spre Marea Jertfă, a Omului şi Dumnezeu, Iisus Hristos. De aceea, acolo unde preoţii slujesc în sobor, ei poartă în această procesiune, în mâinile lor şi uneltele răstignirii: crucea, sulița, linguriţa, ca o consacrare a tot ce a contribuit la Patimile Domnului.

Nu trebuie uitat, că alături de „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii" (In. 1, 29), precum în Săptămâna Patimilor, stau în jurul Sfântului Agneţ, de pe disc, şi-L înconjoară: Maica Domnului, îndurerată, cele nouă cete de îngeri şi mărturisitori, ierarhi şi conducători, mulţimea din „miride" a celor pomeniţi şi vii şi morţi, toţi urcând Dealul Căpăţânii, în urma Fiului lui Dumnezeu, care-şi poartă Crucea răstignirii şi a izbăvirii noastre.

Cu ce simţăminte sufleteşti însoţeşti, tu, credinciosule, acest alai al răstignirii Domnului? Unde e suspinul durerii pentru propriile păcate? Priveşte cu ochii sufletului cum unii strigă în urma lui Hristos cuvinte de ocară, alţii suspină şi plâng ... O Veronică îi întinde mahrama sa şi şterge sudoarea cu picuri de sânge a Sfintei Feţe, iar El, Cel condamnat pentru păcatele noastre, urcă spre Golgota, Altarul Jertfei supreme.

Într-un popas de cumpănă, preotul liturghisitor, respectiv soborul, se opreşte în mijlocul bisericii şi după pilda tâlharului de pe cruce, care cu smerenie a zis lui Iisus: „Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni în Împărăţia Ta" (Lc. 23, 42), face pomeniri pentru conducerea bisericească şi civilă, pentru cinul preoţesc şi călugăresc, ctitorii şi binefăcătorii sfântului locaş, pentru ostaşii şi eroii ţării, pentru cei ce au adus aceste sfinte daruri, pentru cei adormiţi din neamurile noastre şi pentru toţi dreptmăritorii creştini (cf. Liturghier cit., p. 115—116).

În comunitatea Bisericii, sunt din nou prezenţi şi viii şi morţii întru aşteptarea harului mântuirii. Participarea aceasta nu e o pasivitate de spectator, ci este o integrare sufletească în toată mişcarea de sacralizare a momentelor. „Credincioşii participă la misterul liturgic şi primesc în ei demnitatea de martori oculari ai evenimentelor care ies din paginile Bibliei. Harul liturgic ne plasează în timpul sfânt care ne face contemporani ai faptelor Sale" (Paul Evdokimov: Rugul aprins. Trad. de Diacon Prof. Teodor V. Damşa, Timişoara, 1994, p. 64). De aceea, la Intrarea Mare, „credincioşii (stau) în genunchi, reprezentând cortegiul lui Hristos — rege, preot şi victimă ..." (idem, p. 81).

Cum ne simţim şi cum ne manifestăm în aceste cutremurătoare clipe? Să nu se aştepte ca preotul să treacă pe lângă toţi şi să-i atingă cu potirul sau cu veşmintele, el fiind de-acum „Omul durerii", reprezentând în chip văzut pe Cel care, în mare suferinţă şi durere, urcă mereu înainte, „ca un miel spre junghiere", spre Golgota răstignirii. Heruvicul din Sâmbăta Mare, ca poezie imnografică de-o expresivitate impresionantă, marchează acest traseu dramatic prin cuvintele: „Să tacă tot trupul şi să stea cu frică şi cu cutremur şi nimic pământesc întru sine să nu gândească, pentru că Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor merge să se junghie şi să se dea pe sine mâncare credincioşilor. Şi merg înaintea Lui, cetele îngereşti, cu toată căpetenia şi puterea, heruvimii cei cu ochi mulţi şi Serafimii cei cu câte şase aripi, feţele acoperindu-şi şi cântând cântare: Aliluia, Aliluia, Aliluia" (Triod cit., p. 675), adică Lăudaţi pe Domnul ... Liturghia fiind astfel, nu numai jertfa împăcării omului cu Dumnezeu şi mijloc de cerere, ci este şi Euharistie, adică *mulţumire* adusă lui Dumnezeu, pentru toate câte ne-a dat nouă, ca şi noi aducându-ne jertfă bine primită, să fim cu toţii *una* întru Hristos-Trupul Său, de unde şi preamărirea lui Dumnezeu, zicând: Aliluia! Aliluia, Aliluia!

De aceea, deodată cu încheierea Vohodului mare şi intrarea prin uşile împărăteşti, cu Cinstitele Daruri, toată comunitatea Bisericii, pătrunsă de bucuria venirii tot mai văzute, a Împăratului Ceresc, între noi, cântă cu toată simţirea sufletului: „*Ca pe Împăratul tuturor, să primim pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngereşti. Aliluia, aliluia, aliluia*".

Şi dacă la Vohodul mic — intrarea cu Sfânta Evanghelie, s-a rugat preotul, „ca împreună cu intrarea noastră să fie şi intrarea sfinţilor îngeri", la Vohodul mare, sau la această intrare a Împăratului ceresc, sunt de faţă, în cip nevăzut, toate cetele îngereşti şi preotul însuşi păşeşte prin văpaia acestei lumini cereşti, înconjurat de sfinţii îngeri.

Momentul, în grandoarea lui, devine copleşitor şi-l dispune pe credinciosul adevărat la o desprindere din grijile vremelnice, trăind aievea, traiectoria pătimirii, pe care o contemporanizează în sufletul său, simţindu-se pe durata Vohodului Mare sau a procesiunii cu Sfintele Daruri, în urmele Domnului, care face ultimul drum, înainte de Patima Sa, din Vitania la Ierusalim, cu Intrarea triumfală în Cetatea Sfântă, unde Fiul Oumului trece prin mâinile oamenilor păcătoşi, care-L bruschează, iar „ostaşii şi comandantul şi slujitorii arhiereilor au prins pe Iisus şi L-au legat" (In. 18, 12) şi L-au dus „de la Ana la Caiafa" şi a fost pălmuit şi legat şi dus în pretoriu, în faţa lui Pilat, ca într-un simulacru de proces să-L judece.

„Pilat a luat pe Iisus şi L-a biciuit şi ostaşii împletind cunună de spini I-au pus-o pe cap şi L-au îmbrăcat cu o mantie purpurie" (In. 19, 1—7) şi L-au batjocorit şi L-au pălmuit.

Şi astfel stau faţă-n faţă: Smerenia cu trufia, Atotputernicul Împărat al cerului şi al pământului, în faţa puterii pământeşti; Cel care S-a micşorat pe Sine, ca să ridice pe Adam cel căzut. Şi ... Pilat n-a văzut în Fiul Omului, pe Fiul lui Dumnezeu, ci L-a scos şi L-a arătat mulţimilor, în haină de ocară, zicând: „Ecce Homo! *(Iată Omul!)*" (In. 19, 5). Şi sub presiunea laşităţii, iarăşi L-a dus în pretoriu spre judecată de moarte, predându-L lor „ca să fie răstignit" (In. 19, 16), încoronându-şi laşitatea cu tăbliţa pe care „a scris şi titlul şi l-a pus deasupra Crucii ... Iisus Nazarineanul, Împăratul iudeilor" (In, 19, 19). Iar toate acestea, se reactualizează, cu amănuntul şi cu toată gravitatea lor, în misterul liturgic, sub ochii Adunării Bisericii. Toţi participăm în culpă; toţi vedem şi ne simţim vinovaţi pentru propriile noastre deficienţe morale, pentru lipsa de mai multă iubire întreolaltă şi peste tot, pentru propriile noastre păcate.

Dacă ne-am adunat şi am răspuns la chemarea tainică a Duhului Sfânt, e pentru că toţi aşteptăm mila răscumpărării noastre, prin Jertfa Mult Milostivului Dumnezeu, Iisus Hristos.

Pr. Todor Nichifor

Eroilor - Martiri din Decembrie 1989

Cei vii pomenim pe cei morţi — de Ziua Lor
Şi trăim în nădejdea învierii morţilor ...
Primeşte-i în Slava Nemuririi, Doamne —
Că-i cunoşti şi-n suflet; dar şi după rane! ...

Azi sunt alte rane; dar e acelaşi sânge
Bolnavi de „Libertate", inima se frânge! ...
Vă jurăm credinţă, cu recunoştinţă
Şi sosim la Voi, doar ca o suferinţă! ...

Ce putem noi oare, să Vă aducem Vouă?! ...
Zâmbete printre lacrimi, — picături de rouă! ...
... La pragul săvârşirii Voastre ne-nchinăm,
Că ne-aţi dat „Libertatea", pe care-o adorăm! ...

Cu ranele Voastre pe toţi ne-aţi vindecat
Şi cu moartea Voastră, pe toţi ne-aţi înviat! ...

Pr. Lăudatu Vasilescu

PLINIREA FĂGĂDUINŢELOR

Spre deosebire de religiile care i-au premers şi care în esenţa lor se caracterizează prin „eterna întoarcere" la izvoarele mitice, precum şi desfăşurarea lor în cicluri istorice, revenind mereu la aceleaşi arhetipuri originare, religia se diferenţiază de toate acestea prin faptul că prin profeţii şi patriarhii săi, acei adevăraţi vizionari care au ştiut să scruteze istoria, transmutând prezentul în viitor, menţinându-l într-o permanentă tensiune către **pliroma** — împlinirea lumii şi a omului în Hristos.

Naşterea Domnului este împlinirea în concret a făgăduinţelor făcute de Dumnezeu omului de-a lungul întregii sale istorii, şi cine este cât de cât familiarizat cu Sfintele Scripturi va trebui să recunoască că aşteptarea momentului când Dumnezeu va veni între oameni în chip omenesc, este una din ideile de bază ale Vechiului Testament. Promisiunea trimiterii Izbăvitorului neamului omenesc o întâlnim încă din primele pagini ale Sf. Scripturi, îndată după căderea în păcat a întâilor oameni: „Duşmănie voi pune între tine şi între femeie, între sămânţa ta şi sămânţa ei; **aceasta** îţi va zdrobi capul, iar tu îi vei înţepa călcâiul" (Fac. 3, 15). Sf. Scriptură accentuează că Mesia, „trimisul Domnului", va odrăsli din neamul lui Avraam şi în el se vor binecuvânta toate neamurile pământului.

Cu cât pătrunzi mai mult în paginile Sfintei Scripturi a Vechiului Testament, cu atât se conturează mai clar ideea venirii lui Dumnezeu în lume ca Mântuitor, şi nu poţi fi decât impresionat de preciziunea detaliilor care se referă la evenimente concrete din viaţa Lui. „Va veni Împăciuitorul, căruia I se vor supune toate popoarele. Acela îşi va lega de viţă asinul său. Spăla-va în vin haina sa şi în sânge de strugure veşmântul său" (Fac. 49, 50).

Cu extraordinară clarviziune, cartea Iov vorbeşte despre venirea Răscumpărătorului, precum şi despre veşnicia vieţii de dincolo de moarte: „Dar eu ştiu că Răscumpărătorul meu este viu şi că El, în ziua cea de pe urmă, va ridica din pulbere acest trup al meu care se destramă" (Iov 19, 25).

Isaia profetul, cel supranumit „evanghelistul Vechiului Testament", cu aproape 700 de ani înainte de Hristos va indica cu precizie locul unde se va naşte „Căci din Sion va ieşi legea şi cuvântul lui Dumnezeu din **Ierusalim**. El va judeca neamurile şi la popoare fără de număr va da legile sale" (Isaia 2, 3—4); va prezice naşterea sa în chip minunat din pântece de fecioară „Pentru aceea Domnul meu vă va da un semn: Iată Fecioara va lua în pântece şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel" (Isaia 7, 14); se va naşte din seminţia lui David şi va împărăţi peste lume; va săvârşi lucrări şi fapte care vor întrece înţelegerea omenească: „Atunci se vor deschide ochii celor orbi, şi urechile surzilor vor auzi" (Isaia 35, 5). „Poporul care locuia în întuneric a văzut lumină mare şi voi ce locuiţi în latura umbrei morţii ,lumină va străluci peste voi ... căci Prunc s-a născut nouă, un fiu s-a dat nouă a cărui stăpânire e pe umerii lui ... şi mare va fi stăpânirea lui şi pacea lui nu va avea hotar" (Is. 9, 1—6). Parcă vedem aievea în faţa noastră icoana Naşterii Domnului, şi totuşi acest minunat tablou a fost zugrăvit cu aproape 700 de ani înainte de naşterea lui Hristos. Dar Isaia a descris nu numai tabloul naşterii, ci cu aceeaşi limpezime vorbeşte despre suferinţele şi moartea Lui „Spatele l-am dat spre bătăi şi obrajii spre pălmuiri, şi faţa mea nu am întors de la ruşinea scuipărilor" (Is. 50, 6). A prezis jertfa sângeroasă de pe cruce: „Ca un miel spre junghiere s-a adus, şi ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund aşa nu şi-a deschis gura sa ... pentru fărădelegile poporului a fost adus spre moarte" (Is. 53, 7—9).

Cu preciziune aproape matematică, proorocul Daniil prevesteşte timpul când va veni Mesia, precum şi locul în care se va consuma drama răstignirii „După cele şaizeci şi două de săptămâni, Cel-Uns va pieri fără să se găsească vreo vină în el, iar cetatea şi templul vor fi distruse, împreună cu o căpetenie" (Dan. 9, 26). Un alt mare prooroc al Vechiului Testament — Miheia —, va indica cu exactitate locul în care se va naşte Hristos: „Şi tu, **Betleeme Efrata,** mic eşti între miile lui Iuda, din tine va ieşi stăpânitor peste Israel, iar obârşia lui este dintru început, din veşnicie" (Mih. 5, 1).

Fiecare prooroc al Vechiului Testament a realizat în felul său o ieşire din cadrele înguste ale istoriei omeneşti, pe care le-a depăşit prin puterea de a prevesti momentul unic şi solemn în care divinitatea se va aşeza în istorie, dar nici unul cu limpezimea şi concreteţea Sf. Ioan Botezătorul, ultimul şi cel mai mare prooroc dinainte de Hristos „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii" (Ioan 1, 29).

Aşteptat de cei din vechime ca un trimis al cerului, ca Împăciuitorul omului cu Dumnezeu, prevestindu-i-se timpul şi împrejurările deosebite în care se va naşte, de multe ori cu preciziune şi rigoare aproape matematice, Naşterea Domnului Hristos este împlinirea dorului arzător dintotdeauna al omenirii după Dumnezeu.

Pr. N. Stoia

Şi totuşi dreptatea învinge: David şi Goliat

(Lecţie de religie)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. *Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.*

Vă amintiţi desigur că poporul Israel, aşezat în mijlocul unor popoare păgâne, a avut dese conflicte armate cu acestea. Într-una din luptele cu filistenii, se evidenţiază un personaj deosebit.

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite (se va scrie pe tablă).*

Vom vedea în lecţia de astăzi că: „Totuşi dreptatea învinge" în lupta dintre David şi Goliat.

5. *Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe*

Pe vremea aceea (sec. XI î. d. H.) la conducerea poporului Israel, era Saul, numit rege de către Samuel.

Fiind atacaţi de filisteni, au venit în luptă în Valea Stejarului. De o parte a văii, pe un munte erau filistenii, iar pe cealaltă parte erau israelitenii. Se pregătea o luptă foarte grea. Pentru a fi siguri de victorie, filistenii au apelat la o viclenie. Astfel, un om de mărime gigantică din armată, pe nume Goliat a ieşit în faţa evreilor, provocând la bătaie şi spunând, „Că dacă vreun israelit îl va învinge, biruinţa va fi de partea lor şi invers, dacă va învinge el, succesul bătăliei va aparţine filistenilor." Dar nimeni nu avea curajul să-l înfrunte. Era oare poporul evreu un popor puţin curajos? Desigur că nu, dar acest om era un uriaş îmbrăcat în zale, cu un coif pe cap, cu sabie şi cu o suliţă al cărui vârf bine ascuţit, ameninţa strălucind sfidător în bătaia soarelui. Toţi câţi s-au luptat cu el, au fost învinşi.

În tabăra israelitenilor se aflau şi fiii lui Iesei. Ei aveau un frate mai mare, pe nume David care a rămas pe câmp să păzească turma de oi. Ca păstor s-a dovedit a fi destoinic. Cu o singură praştie de piele a reuşit să omoare un urs şi un leu, când oile sale erau atacate.

Într-una din zile, Iesei l-a trimis pe David, cu nişte pâine şi brânză, la fraţii săi. El dorea mai ales să primească veşti de la fiii săi.

Ajungând pe front, David îl văzu şi el pe Goliat, înaintând între cele două tabere, ameninţând, şi, ce era mai grav, adresând cuvinte de ocară Dumnezeului lui Israel. Făcu aceasta timp de 40 de zile. David îl iubea mult pe Domnul, iar cuvintele rele ce le auzise erau de neiertat, determinându-l să pornească împotriva trufaşului Goliat. După ce a primit încuviinţarea de la Saul, s-a pregătit de luptă. A fost înarmat cu sabie şi suliţă, i s-a pus armură şi chiar coif. Dar când să facă primul pas, toate acestea erau atât de grele, încât nici nu se putea mişca ... Renunţând la acest echipament militar, şi-a luat praştia şi câteva pietre netede şi ascuţite. Se înfăţişă înaintea uriaşului Goliat în ţinuta sa de păstor. Nici un filistean nu şi-ar fi putut imagina că tocmai el vrea să se opună puternicului Goliat, când au fost atâţia înaintea lui, mult mai viteji, care au trecut prin ascuţişul suliţei înfricoşătoare. Nici unul dintre ei nu bănuia măcar, că acel cu care se va lupta Goliat, este de fapt Dumnezeu, cel batjocorit de el. David îl iubea pe Domnul, şi aşa cum am mai spus, cei ca el nu sunt lăsaţi singuri atunci când pornesc la luptă în Numele Lui. David nu s-a temut de Goliat, nici de armele lui. Dar lupta părea pierdută înainte de a începe ... Cum ar putea un copil să-l înfrunte pe Goliat? Dar David

(Continuare în pag. a 5-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Dreptate dumnezeiască, dreptate pământească*

Domnule ministru al Justiției,
Domnule procuror general al României,
Prea Cucernicilor Părinți,
Doamnelor și domnilor,

Ne-am rugat și am chemat peste Instituțiile de împărțire a dreptății pe care le inaugurăm astăzi în Sălișteinecuvântarea și tot ajutorul lui Dumnezeu.

Aș vrea să felicit Ministerul Justiției că a ales, și Sălișteа că a fost aleasă să aibă din nou o Judecătorie cu celelalte instituții aferente, după aproape o jumătate de secol de la desființarea lor de către regimul trecut care, parcă n-ar mai fi avut nevoie de dreptate. De fapt nu era așa, dar dreptatea o făcea în general altcineva decât organele calificate pentru aceasta, o făcea un organism politic, „partidul unic", în interesul ideologiei sale și nu potrivit cu dreptatea. Așa s-a umplut țara cu nevinovați închiși, torturați, fără vinovății reale, dintre care mulți nu s-au mai întors la casele lor, ori s-au întors marcați pentru toată viața, îmbolnăviți de spaime, dezumanizați.

Trăim pe pământ cu **neliniști** și **speranțe.** Oamenii răi și regimurile rele ni le întrețin și ni le înmulțesc. Nedesăvârșirile de aici ne fac să sperăm într-o desăvârșire finală, măcar **Dincolo,** în Împărăția lui Dumnezeu, în ceruri. Nu putem trăi fără speranța într-o dreptate finală, într-o încheiere echitabilă.

Fericitul Augustin spunea: **Inquietus est cor nostrum, donec requiescat in Te Domine.** Neliniștită este inima noastră, până nu se va odihni în Tine, Doamne.

Dintre toate relele de pe pământ, parcă, cel mai mult ne revoltă **nedreptatea.** Dreptatea se va face dincolo, dar noi o dorim și aici, pe pământ. Toți simțim că avem nevoie de ea. Că avem dreptul la ea. Că e esențială existenței omului dotat cu rațiune și simț moral.

Avem în noi ființe o instanță morală, CONȘTIINȚA.

Dar uneori se pervertește. Ne împăcăm prea ușor și prea adesea cu greșelile noastre, chiar și atunci când dreptatea funcționează în noi, dar funcționează mai ales față de greșelile altora. Suntem adesea slabi și ne îndreptățim slăbiciunile. Ba chiar sunt unii care, precum se spune în Scriptură, **„de Dumnezeu nu se tem, și de oameni nu se rușinează".** Iată, de ce au trebuit să apară și să se formuleze coduri morale, întotdeauna religioase, pentru că aveau nevoie de autoritate divină. Să fie absolute. Să fie infailibile. Pentru noi creștinii, Codul moral prin excelență este Sfânta Scriptură. Să ne aducem aminte de „Cele zece porunci" din Vechiul Testament, și de întreaga învățătură a Mântuitorului Iisus Hristos din Noul Testament.

Cu voia lui Dumnezeu s-au întemeiat prin urmare instanțele de menținere a ordinii morale și de judecată a celor ce o calcă.

Și Dumnezeu ne va judeca. Îl și numim **„Dreptul Judecător".** În cele din urmă trebuie să învingă și să se așeze pentru eternitate dreptatea.

Judecătorii și Judecătoriile anticipează pe pământ și încearcă să realizeze **dreptatea.** În acest sens, sunt factori de bună funcționare a lumii, instanțe de discernământ, potrivit cu dreptatea. Se știe că unul din atributele lui Dumnezeu este și acela **de a fi drept.** După acest model trebuie să fie judecătorii. Criteriile lor trebuie să fie cât mai aproape de cele divine. Cred că Judecătoria e una din cele mai importante Instituții din lume. Ea face să funcționeze societatea. Să nu se ajungă să fie **Homo homini lupus,** omul lup pentru om.

Judecata, la Dumnezeu și la oameni, are ca termen imediat asociat, cuvântul dreptate. Altfel n-ar fi judecată, ar fi opresiune. Gândirea populară a ajuns la principiul, religios de altfel, **„După faptă și răsplată".** E un principiu de inspirație divină. Pe pământ și în ceruri.

Există în gândirea și practica religioasă și pocăința, iertarea. Delicată problemă, pentru judecători. E mai ușor de rezolvat din scaunul de judecată al preotului, la spovedanie, păcatul mărturisit și promisiunea că nu va mai fi făcut, și că acolo unde e posibil cel care a cauzat daune le va despăgubi, poate fi iertat. La o judecătorie omenească operează însă criterii mai dure. De aceea se pune și în religie întrebarea: Când operează iertarea, și când operează dreptatea?

Fără să fiu exhaustiv, să încerc adică să tratez aici întreaga problemă — timpul e prea scurt — aș spune simplu: în relația cu Dumnezeu operează căința. În parte, și în judecata oamenilor, în relațiile dintre persoane. Dar chiar și în fața tribunalelor se acordă circumstanțe atenuante în cazurile de sinceritate și părere de rău.

Un principiu călăuzitor în pronunțarea Judecăților personale, între oameni, și cele intermediate de Judecători în instanțe, le diferențiază esențial. Creștinește te iert pentru ce mi-ai făcut mie, poate spune cel lezat. Dacă o spune și în instanță, poate urma împăcarea părților. Dar nu totdeauna. Și nu în întregime.

Dar pentru ceea ce ai făcut societății, trebuie să se pronunțe o instanță de judecată. Aici nu mai operează iertarea. Altfel s-ar pierde busola și s-ar destabiliza viața socială. Dar repet: acestea sunt doar câteva considerații fugare, și nu elemente exhaustiv normative.

Cu prilejul inaugurării Instanțelor de judecată din Sălișteе, v-aș ura, domnilor Judecători, să fiți drepți.

Fiat justitia, pereat mundus (să se facă dreptate chiar de ar fi să piară lumea), presupune să se asigure și dreptatea nevinovatului.

Mare răspundere aveți, Domnilor Judecători. Toți știm ce gravitate comportă erorile judiciare. Judecătorul trebuie să aibă somnul bun. Conștiința curată că a făcut dreptate. Dubiul să opereze întotdeauna în favoarea învinuitului. Se întâmplă uneori și erori. Poate că e cel mai cumplit lucru de pe lume. Și în judecata tribunalelor și în judecata noastră, a unora despre alții.

Mai sunt apoi cazuri extreme, în care unii, deși nevinovați, nu se pot apăra. Atunci ei zic: **Trebuie să existe un Dumnezeu care, finalmente, să facă dreptate!** Măcar în cer. Disperarea celui lipsit de apărare și de dreptate constată necesitatea existenței lui Dumnezeu. În Apologetică — dovedirea existenței lui Dumnezeu prin argumente raționale — acesta este argumentul moral.

Nu concepem nedreptatea la infinit. Trebuie să existe o dreptate, zicem, când se abat peste noi nedreptăți. Dar cred că e bine să facem dreptate și aici. Aici, pe pământ, e deconcertantă, cumplită.

Iată ce mare răspundere le revine Judecătorilor. Iată de ce trebuie evitate erorile judiciare.

Se povestește că undeva într-o localitate din Franța, în urma unei crime, s-a constatat că în preajma locului crimei n-a fost văzut decât preotul locului. A fost acuzat, a negat, dar judecătorilor li s-a părut că el ar fi fost criminalul. L-au condamnat la moarte prin spânzurătoare și sentința a fost executată în fața tuturor locuitorilor micului oraș. Judecătorilor li s-a părut că probele erau concludente.

Peste un număr de ani o bătrână s-a prezentat la judecător și a mărturisit că ea fusese criminala, și nu preotul care fusese condamnat pe nedrept. Bătrâna nu putea să moară din cauza mustrărilor de conștiință.

Dar situația era și mai complicată.

Bătrâna a spus că e mustrată de conștiință mai ales pentru că, a doua zi după crimă ea îi mărturisise preotului fapta, iar preotul n-a divulgat secretul spovedaniei, cu prețul vieții sale. Atunci, a spus bătrâna, n-a avut curajul să-și mărturisească judecătorilor fapta și a lăsat să fie condamnat preotul.

Nu știu cum ar fi trebuit judecat în cazul acesta: Cred însă că deducția nu e întotdeauna o probă **finală.** Dar nu mă amestec. Las judecătorilor toată responsabilitatea, potrivit cu știința și conștiința lor.

De Instituția împărțirii de dreptate este absolută nevoie. Altfel s-ar instala anarhia.

Cândva prin 1945, la examenul de Drept bisericesc la absolvirea Seminarului Nifon din București, profesorul Liviu Stan, universitar sibian, mi-a dat ca temă de absolvire să improvizez o dizertație cu subiectul: **Poate exista o societate fără legi și fără să aplice sancțiuni?** — Am reușit „să-l conving" că nu se poate!

Noi toți suntem convinși de aceasta, de aceea salutăm și binecuvântăm reînființarea acestor instituții în Sălișteе.

Să-mi permiteți să vă citez și câteva texte de cod bisericesc, din Sfânta Scriptură, semne evidente că izvorul dreptului vine chiar din Cartea Cărților, de la Dumnezeu. Cred că le-ați putea regăsi ușor în codurile penale, în legislația umană, atunci când ea e corect formulată pe baza unor principii absolute.

„Mai bine puțin cu dreptate, decât venituri mari cu strâmbătate" (Prov. XVI, 8). Sunt convins că toți realizați actualitatea acestei sentințe!

„A face dreptate și judecată este mai plăcut Domnului decât jertfele" (Prov. XXI, 3). Iată o delimitare care vine net în favoarea justiției, când e vorba de ales între o jertfă religioasă și o împlinire a dreptății. E mai mare dreptatea, decât o jertfă formală, cu o conștiință încărcată. Dreptatea duce și la pacea conștiinței, cum remarca profetul Isaia:

„Cel ce umblă pe drumul cel drept se odihnește în culcușul lui" (Isaia 57, 2). Nu ajunge la închisoare. Suntem de altfel atenționați că există și o închisoare veșnică:

„Ziua mâniei (Dies irae) lui Dumnezeu va fi ziua judecății". Atunci nu va opera mila, ci dreptatea. (Rom. II, 5). De aceea mai spune Sfânta Scriptură: **„Împacă-te cu pârâșul tău pe cale, ca să nu ajungi la judecată".** Deci încă aici pe pământ, căci **„Cei răi nu vor putea ține capul sus în ziua Judecății"** (Ps. I, 5).

Sfânta Scriptură e un cod moral plin de avertismente: **„Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată"** (Ecles. XII, 14).

Iată și un sfat — de fapt și acesta un avertisment — pentru judecători, dar și pentru bârfitorii obișnuiți: **„Cu ce judecată judecați, cu aceea veți fi judecați"** (Matei XII, 2).

Se va da socoteală, ne mai spune Sf. Scriptură, **pentru orice cuvânt nefolositor** (Matei XII, 36). Insulta, calomnia, intră desigur în categoria aceasta.

Parlamentele legiferează și bine fac. Poate ar trebui să apeleze și la Sfânta Scriptură, și atunci n-ar mai ajunge să legifereze sau să protejeze păcate evidente, împotriva firii și a legilor fundamentale ale creației (ex. homosexualitatea).

Sfânta Scriptură mai îndeamnă: **„Nu judecați după înfățișare, ci după dreptate"** (Ioan VII, 24). E un apel la obiectivitate și la obiectivitatea legilor în mod egal pentru toți. Părtinirile sunt interzise. Sfântul Pavel ne aduce aminte că **Dumnezeu este iubire, dar că vine Ziua mâniei și a dreptei judecăți** (Rom. II, 5), pentru cei care nesocotesc iubirea și dreptatea.

„Judecata este fără milă pentru cel ce n-a avut milă" (Iacov II, 13). Încă o dată, **„după faptă și răsplată".** În cer și pe pământ. Iar dacă se pare că unii scapă pe pământ, se vor întâlni cu dreptatea în cer. Crima, furtul muncii altora, acuzațiile nedrepte, calomnia, defăimarea, toate se vor pedepsi.

Judecătorilor, mai ales, li se cere discernământ absolut, răspundere morală, un simț superior al dreptății și, în cazurile cele mai grele de soluționat, să găsească mijloace de stabilire a dreptății, care să ducă la concluzii indubitabile.

Vă voi da un exemplu concludent în această privință, luat din Vechiul Testament:

„Atunci au venit două femei desfrânate la rege și au stat înaintea lui. Și a zis una din femei: Rogu-mă domnul meu, noi trăim într-o casă; și eu am născut la ea, în casa aceea. A treia zi după ce am născut eu, a născut și această femeie, și eram împreună, și nu era nimeni străin cu noi în casă, afară de noi amândouă. Însă noaptea a murit fiul acestei femei, căci a adormit peste el. Și s-a sculat ea pe la miezul nopții și mi-a luat pe fiul meu de lângă mine, când eu, roaba ta, dormeam, și l-a pus la pieptul ei; iar pe fiul ei cel mort l-a pus la pieptul meu; Dimineața când m-am sculat ca să-mi alăptez fiul, iată, el era mort; iar când m-am uitat la el mai bine dimineața, iată acesta nu era fiul meu, pe care-l născusem. Iar cealaltă femeie a zis: „Ba nu, fiul meu e viu, iar fiul tău e mort!" Iar aceasta îi zicea: „Ba nu, fiul tău este mort, și al meu e viu!" Și vorbeau ele așa înaintea regelui. Atunci regele a zis: „Aceasta zice: fiul meu este cel viu, iar fiul tău e cel mort; iar aceea zice: ba nu, fiul tău este cel mort, și fiul meu este cel viu". Apoi a zis Solomon: „Dați-mi o sabie", și i s-a adus regelui o sabie. Și a zis regele: „Tăiați copilul cel viu în două și dați o jumătate din el uneia și o jumătate din el celeilalte!" Și a răspuns femeia al cărui fiu era viu — căci i se tulburaseră toate mărunțaiele ei de milă pentru fiul ei: „Rogu-mă, domnul meu, dați-i ei acest prunc viu și nu-l omorâți!" Iar cealaltă a zis: „Ca să nu fie nici al meu, nici al ei, tăiați-l!" Și regele a zis: „Dați-i celei dintâi copilul cel viu, că aceasta-i mama lui!" Și a auzit tot Israelul de judecata aceasta pe care a făcut-o regele. Și au început să se teamă de rege, căci vedeau că înțelepciunea lui Dumnezeu este în el, ca să facă judecată și dreptate" (III Regi, III, 16—28).

Judecătorul are, așadar, Codul penal, dar trebuie să aibă și înțelepciunea lui. Mai ales în cazurile grele. Exemplul lui Solomon e concludent.

Vă urez tuturor Judecătorilor să fiți înțelepți și drepți ca Solomon, inteligenți, ingenioși, în așa fel încât sentințele ce veți pronunța să vă asigure zile și nopți de satisfacție și odihnă.

Fac cele mai bune urări Instituțiilor de împărțire a dreptății care se reînființează la Sălișteе. Văd în ele instrumente de îmbunătățire a vieții morale a poporului nostru. Am încredințarea că ele vor lucra cu mare responsabilitate și că vor fi termometrul unei vieți sociale demne, responsabile și drepte în această zonă. Cea mai mare bucurie ar fi, totuși, aceea ca Tribunalul să șomeze! Aș fi de acord ca judecătorii să fie plătiți chiar dacă nu au de lucru, numai să nu mai fie delicte și cauze care să ajungă în fața lor. În această privință fac un apel și la Biserică, la prea cucernicii preoți și la credincioși, să-și rânduiască viața morală potrivit legilor divine, și să meargă numai la biserică, și să nu ajungă în tribunale.

Să fie redeschiderea după aproape o jumătate de secol a Instituțiilor judecătorești din Sălișteе sub ajutorul și binecuvântarea lui Dumnezeu. Și să fie mai degrabă factori de educație morală decât de pedeapsă.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Transilvaniei

* Cuvânt la deschiderea instituțiilor judecătorești din Sălișteе, 5 noiembrie 1994.

Impresii dintr-o călătorie în S.U.A. și Canada

(Urmare din pag. a 2-a)

Vizitarea bolnavilor din parohie la spitale de către preotul lor este ceva obișnuit, am putea spune de la sine înțeles, o obligație chiar. De fapt, porțile tuturor spitalelor sunt deschise pentru toți preoții și pastorii (chiar și mașinile lor sunt scutite de taxa de parcare în fața spitalelor). Multe au câte o capelă, cu un mic altar și scaune, cărți cu conținut religios. Bolnavul de orice confesiune poate veni aici să se roage sau să stea de vorbă cu „capelanul" spitalului, dacă există (dintre preoții noștri, părintele Ioan Gherman din Cleveland îndeplinește o asemenea misiune). De regulă preoții noștri intră în spitale având cu ei patrafirul și Molitvelnicul pentru a citi o rugăciune bolnavului și enoriașului său; în cazuri grave au la ei și Sfânta Împărtășanie. Nu rareori le solicită rugăciuni și credincioșii altor confesiuni.

De multe ori, preoții sunt chemați pentru sfeștanii, în casele credincioșilor, mai ales când se mută în casă nouă. La Bobotează, preotul îi vizitează pe toți, pentru stropirea casei cu apă sfințită. O misiune destul de grea, căci credincioșii fiind risipiți în diferite zone ale orașului și chiar în afara lui, preotul are nevoie de zile în șir pentru a face sfințirea tuturor locuințelor.

Cu prilejul **hramurilor** bisericilor se amenajează picnicuri și mese festive, foarte animate, care contribuie la înfrățirea enoriașilor. Uneori aceste sărbători ale hramului bisericii se completează cu programe artistice de dansuri și muzică populară românească. În diverse ocazii, anumite formațiuni de dansuri și muzică populară ale parohiilor noastre participă la manifestări cultural-artistice ale etniilor care locuiesc în orașele respective. Formațiunile de dansuri folosesc costume populare din toate zonele țării noastre. Fără îndoială că aceste manifestări au darul de a ne face cunoscuți în rândul americanilor, care, din nefericire, știu prea puțin despre noi.

Gustările pentru întâlnirile de după Liturghie sunt pregătite de credincioase din parohie. Având toată vesela necesară, tacâmuri și cele trebuitoare într-o bucătărie, iar alimentele și răcoritoarele fiind ușor de procurat, credincioasele respective pot aranja cu mult gust toate aceste întâlniri duminicale.

Nu pot fi trecute cu vederea „taberele de vară" pentru tineret de la Vatra. De regulă, sunt organizate pe două cicluri: juniori (anul acesta în iulie) și seniori (anul acesta în august). Băieți și fete ce provin din familii românești — dar și dintre ai „convertiților" care depind de Episcopie — în schimbul unei taxe modeste, își petrec aici două săptămâni de vacanță, organizându-se pentru ei lecții de Religie, Limba română, slujbe, excursii etc. Lecțiile sunt predate de preoți mai tineri, dar și de câteva preotese care îndrumă de ani de zile aceste tabere de vară, cum sunt doamnele Anita Lazăr, din Southfield/Detroit și Mary Ellen Rosco din Dearborn Heights, preotese instruite și cu multă afecțiune față de tinerii „cursanți". P. S. Nathaniel este prezent mereu între copii, însoțindu-i în excursii, în vizită la mânăstirea „Adormirea Maicii Domnului" și chiar la „o înghețată" în orașul apropiat Jackson, renumit pentru acest produs.

Viața monahală. Episcopul Policarp Morușca intenționa să formeze la Vatra și o comunitate monahală, cu călugări aduși din țară. Timpul scurt de păstorire nu i-a îngăduit să-și vadă visul realizat. Abia sub episcopul Valerian, în 1967 se înființează o mânăstire ortodoxă cu hramul „Schimbarea la Față", în statul Pennsylvania, în apropiere de Elwood City. Cea care a pus mult suflet întru realizarea acestei mânăstiri a fost principesa Ileana a României (fiica regelui Ferdinand și a reginei Maria), care, după două căsătorii, s-a retras aici, departe de România. Sub numele de Maica Alexandra, a condus mânăstirea până la moarte. I-a urmat ca stareță monahia Benedicta Bragă, venită de la Văratec în 1978.

Are o bisericuță frumoasă, în care se slujește numai în limba engleză, preot duhovnic fiind ieromonahul Joseph Morris pentru cele aproximativ 10 maici și surori, toate vorbitoare de limbă engleză, multe din ele convertite.

Pentru că în ultimul timp s-au așezat aici numai maici și surori vorbitoare de limbă engleză, conducerea Episcopiei de la Vatra, împreună cu părintele arhimandrit Roman Bragă, au hotărât să înființeze o mânăstire nouă, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, la aproximativ o jumătate de oră (cu mașina firește), de Vatra, la Rives Junction. S-a cumpărat o proprietate, cu 48 de acri, două case și clădiri anexe, în care s-a amenajat o foarte frumoasă capelă. Părintele arhimandrit Roman Bragă slujește și se roagă zilnic în această capelă, atât în românește cât și în englezește, pentru cele peste zece maici și surori, dar mai cu seamă pentru credincioșii ortodocși români sau de alt neam, deci convertiți, care pot fi întâlniți zilnic în mânăstire. Pentru cei din urmă, anumite ectenii și rugăciuni se rostesc și în englezește, iar predica se ține în ambele limbi. La hramul mânăstirii, sunt prezenți numeroși credincioși, care sunt invitați și la prânz, exact ca la mânăstirile din țară. Părintele Roman Bragă, originar din Basarabia, cleric cult, cu studii teologice superioare în țară, care a cunoscut ani de zile calvarul închisorilor comuniste, cu puterea sa de convingere, îmbinată uneori și cu un umor sănătos, specific românului, știe să facă „convertiri" și pe continentul american, unde și-a făcut numeroși prieteni și admiratori. Sora sa, schimonahia Benedicta, fostă ani în șir stareță la cealaltă mânăstire, cu studii universitare în țară, este o călugăriță sobră, care cultivă, departe de țară, tradițiile „paisiene" pe care le-a cunoscut la Văratec. Actuala stareță, Gabriela Ursache, venită din aceeași mânăstire, este o maică tânără, energică, dornică de a crea un bun nume mânăstirii pe care o conduce.

În cealaltă eparhie exista un fel de „sihăstrie" (St. James Romanian Orthodox Missionary Hermitage), în statul Wisconsin. Acolo trăiește părintele arhimandrit Jerome Newville, un convertit, cu studii superioare în America, apoi la Institutul teologic din București. Om cult, dar și cu o aleasă viață duhovnicească, părintele Jerome a făcut din fosta fermă a părinților săi o modestă așezare monahală, în care și-a amenajat și un paraclis în care slujește Utrenia, Liturghia și Vecernia, în englezește și românește. Este regretabil că nu are nici un „ucenic" în jurul său. Patriarhia Română ar trebui să se gândească la trimiterea unor călugări sau călugărițe din țară.

Perspective. Diaspora ortodoxă românească din Statele Unite și Canada este divizată de peste patru decenii. S-a ajuns la această situație dureroasă — cu polemici și reproșuri reciproce în presa de acolo, care nu ne-au făcut cinste — atât datorită unor greșeli și ambiții omenești, dar și încercărilor de imixtiune ale fostelor autorități din România în viața diasporei noastre. Acum, socotim că a venit momentul reconcilierii, când trecutul mai apropiat de noi — cu toate umbrele lui, cu toate actele „necanonice" și dintr-o parte și din alta — trebuie uitat, iar din istoria celor două eparhii să se rețină numai ceea ce este pozitiv, în primul rând aportul lor la promovarea culturii și spiritualității românești pe continentul nord-american.

Reconcilierea celor două eparhii este cerută, înainte de toate, de situația actuală a întregii diaspore românești din America, sub raport confesional, cu greco-catolici, baptiști, adventiști, penticostali și mai ales cu foarte mulți indiferenți și atei, care lucrează în mod sistematic la denigrarea și slăbirea Ortodoxiei românești, pentru a câștiga ei înșiși noi adepți. În al doilea rând, ea se impune și pe considerentul că toate celelalte diaspore ortodoxe din America au ajuns, în ultimii ani, la reconciliere și la unificarea organizării lor bisericești: ruși, ucrainieni, sârbi etc., ca să nu mai vorbim de greci, aflați, în totalitatea lor, sub jurisdicția Patriarhiei ecumenice. Numai românii au ajuns, datorită împrejurărilor istorice nefirești create după cel de al doilea război mondial, sub o jurisdicție străină de neamul nostru.

Soluția propusă de mulți preoți tineri din America ni se pare cea mai acceptabilă: o Mitropolie autonomă românească, cu trei eparhii (o Arhiepiscopie și două Episcopii), cu păstrarea identității și a caracterului ei specific, care să păstreze legăturile canonice-tradiționale cu Biserica-mamă.

COLINDA LUI BRÂNCOVEANU

În satul Bârda din judeţul Mehedinţi a existat dintotdeauna tradiţia ca-n preajma sărbătorilor Naşterii Domnului (Crăciunului) să „se umble cu steaua". Generaţiile mai vârstnice obişnuiau să meargă şi cu vicleiul.

Cu aceste prilejuri se cântă de către grupurile de participanţi un număr de până la 36 colinde, „cântece de stea" sau „cântece de viclei". În majoritatea lor acestea au conţinut religios. Câteva surprind însă anumite aspecte istorice, politico-sociale ş.a. Între acestea se numără şi **Colinda lui Brâncoveanu**, sau, cum mai este denumită local, **O, vai, vară-primăvară.** Se cântă pe o melodie doinită, asemănătoare cu a bocetelor sau „zorilor" de la înmormântări. Doar refrenul izbucneşte printre strofe, cu hotărâre şi speranţă, ca florile timpurii ale primăverii.

Asemenea colinde au circulat mult în satele noastre, dovedind cu prisosinţă ecoul profund ce l-a avut martiriul domnului român, canonizat de curând de Biserica noastră. Unele dintre ele au fost compuse de intelectuali, cel mai adesea monahi şi preoţi, alteori au fost creaţii ale omului simplu din popor. Unele culegeri de folclor le-au receptat şi apoi le-au promovat în mase cu succes, tocmai datorită pietăţii religioase cu care a fost privit Brâncoveanu de masele populare. Motivul acestei jertfe domneşti a generat creaţii mai ample, sub forma unor piese de teatru popular sau a unor adevărate cronici în versuri, cum este **Cântecul lui Constantin vodă Brâncoveanu.**

În stadiul actual nu putem preciza dacă piesa de mai jos este o creaţie locală, autentică, ori a fost învăţată ca atâtea altele din numeroasele cărticele şi broşuri cu cântece de stea, ce-au circulat prin satele noastre de la Anton Pann încoace. Am cules varianta cea mai completă de la bunicul meu, Stănciulescu Gh. Gheorghe (1899—1983).

Pr. Alexandru Stănciulescu-Bîrda

O, vai, vară-primăvară,
Mult mi-eşti dulce şi amară! **(Refren)**

Când ne-au scos turcii din ţară, **(se repetă)**
Din ţară şi din domnie,
Ne-au băgat în grea urgie.
Grea urgie-mpărătească,
Dumnezeu să ne ferească.

O, vai, vară-primăvară ... **(Refren)**

Brâncoveanu Constantin,
Boier vechi şi domn creştin,
Copilaşii ţi-i priveşte,
Capul se rostogoleşte.
Capul lor li se rătează,
Dar legea nu şi-o trădează.

O, vai, vară-primăvară ... **(Refren)**

Brâncovene Constantine,
Boier vechi şi domn creştine,
Ia priveşte-te pe tine,
Până când călăul vine.
Domnul să te întărească,
Neamul tău să te jelească.

O, vai, vară-primăvară ... **(Refren)**

Sfântul Ioan Gură de Aur: Despre pocăinţă

(Omilia IX)

Precum semănătorii nu au nici un folos când aruncă sămânţa lor pe drumuri, tot aşa şi noi, cei ce ne numim creştini, nu avem nici un folos dacă nu avem deopotrivă şi faptele care se cer unor creştini.

Şi dacă vreţi să vă dovedesc, vă aduc mărturia lui Iacob, fratele Domnului care a zis: „Credinţa fără faptă este moartă" (Iacob 2, 17). Deci se cuvine să facem fapte bune, fiindcă atunci când nu le avem, numirea de creştini nu ne este de nici un folos. Şi nu te minuna de aceasta!

Căci spune-mi: „Ce câştig are ostaşul, care stă în dregătoria lui, dacă nu este vrednic de slujbă şi dacă nu se luptă pentru stăpânul care îl hrăneşte?

Şi dacă am teamă pentru acesta, despre care vorbesc, mai bine îi va fi lui să nu slujească decât să slujească pe stăpânul lui cu nepăsare.

Şi cum să nu fie pedepsit acela, care întreţinut fiind de stăpânul lui nu luptă pentru împărăţie?

Dar de ce zic oare de împărat?

Pentru că ar fi bine să ne gândim pentru sufletele noastre măcar pe jumătate cum ne-am gândit la cele spuse mai sus. Dar cum pot spune unii dintre noi: oare fiind în mijlocul lumii şi în mijlocul greutăţilor pot să mă mântuiesc?

Ce spui omule?

Vrei să-ţi arăt că nu locul este cel care te mântuieşte ci felul nostru de a trăi dimpreună cu voinţa noastră!

Adam fiind în rai era într-o grădină şi totuşi a căzut în păcat, iar Lot în Sodoma fiind, într-o mare de păcate, totuşi s-a mântuit, iar Iov şi-a recăpătat toate ale sale din mijlocul gunoiului, şi Saul care se afla în mijlocul bogăţiilor a pierdut împărăţia şi cea de aici şi cea de dincolo (I Regi 18).

Nu este deci dreaptă cugetarea celor ce zic că fiind în lume şi în mijlocul greutăţilor nu pot să se mântuiască.

Dar de ce zic ei acestea?

Pentru că ei nu vin niciodată la rugăciunile şi la dumnezeieştile biserici pentru învăţătură.

Dacă nu îi vezi pe ei în stare să slujească pământescului împărat, cum să-i vezi pe ei alături de cei aleşi, cum să fie ei în stare să-i cheme şi pe ceilalţi la biruinţă. Acestea le zic, fraţilor, pentru cei ce nu vin la sfintele adunări ale noastre (ale creştinilor) ci petrec în desfătări şi în cuvinte deşarte în timpul tainicei şi înfricoşatei Jertfe (în timpul Sf. Liturghii).

Ce faci omule?

Când preotul zice „Sus să avem inimile", şi noi zicem „Le avem către Domnul", nu te temi, nu te înfricoşezi, că eşti mincinos chiar în acel ceas. O ce minune! Masa cea tainică este pregătită, Mielul lui Dumnezeu se jertfeşte pentru tine, focul cel ceresc va coborî peste jertfa cea nepătată, care este străjuită de heruvimii şi de serafimii ce-şi acoperă feţele lor cu cele 6 aripi, toate puterile netrupeşti împreună cu preotul se roagă pentru tine, focul ce va să vină din cer, sângele va curge în potir din preacurata-i coastă, pentru a ta mântuire şi tu nu te înfricoşezi, nu te înroşeşti, ci devii mincinos în acel ceas.

O săptămână are 168 de ceasuri, şi Dumnezeu socoteşte pentru El doar un singur ceas şi tu îl petreci şi pe acela în lucruri omeneşti, în râsete şi în alte lucruri de nimic.

Cu ce îndrăzneală vei veni apoi la sfintele rugăciuni, cu ce conştiinţă? Ai îndrăzni oare, fiind cu mâinile necurate să te apropii şi să te atingi de hainele împăratului pământesc?

Nicidecum!

... Deci tu când mergi la împărtăşire să nu socoteşti că primeşti dumnezeiescul trup de la un om (adică de la preot) ci că îl primeşti chiar de la acel Serafim cu cleşte de foc pe care l-a văzut Isaia (Isaia 6, 6); şi când primeşti dumnezeiescul sânge să crezi că buzele tale se apropie chiar de preacurata şi dumnezeiasca coastă a Domnului.

Deci, pentru aceasta, fraţilor să nu ne despărţim de sfintele biserici şi când mergem într-însele să nu pierdem acel ceas în vorbărie. Să stăm cu frică şi cu cutremur, cu ochii plecaţi în jos şi cu sufletul smerit, suspinând în tăcere şi înmuindu-ne inima.

Priveşte-i pe cei ce stau în faţa împăratului pământesc, cum stau de tăcuţi şi nemişcaţi neîndrăznind să-şi plimbe ochii încoace şi încolo ci sunt serioşi, sobri, cuprinşi de teamă. De la ei să luăm exemplu, omule şi vă rog ca atunci când stăm în faţa lui Dumnezeu să stăm nu ca în faţa unui împărat pământesc, ci cu mai multă teamă să stăm în faţa cerescului împărat.

Acestea de atâtea ori le-am spus şi nu voi înceta a le spune, până când nu vă veţi îndrepta.

Şi când veniţi la biserică, trebuie ca să veniţi ca la Dumnezeu, neavând în suflet răutate, mai ales atunci când vă rugaţi lui zicând: „Şi ne iartă nouă greşelile noastre precum şi noi iertăm greşiţilor noştri". (Matei 6, 12). Căci este mare acest cuvânt şi îl spui Domnului atunci când zici: „Doamne eu am iertat, deci iartă-mă şi Tu, am dezlegat, dezleagă-mă şi Tu, am ţinut greşelile altuia, ţine-mi-le şi Tu mie, dacă n-am împărţit averile mele nici tu nu-mi ierta păcatele mele. Cu ce măsură am măsurat, Doamne, Tu cu aceea să-mi măsori şi mie".

Acestea văzându-le şi înfricoşându-ne de groznicia acelei zile (de apoi) şi de focul cel veşnic şi de pedepsele cele viitoare, să ne punem în minte să părăsim calea rătăcirii noastre. Căci vine ceasul când alergarea acestei lumi se va sfârşi şi atunci nu mai este chip de a se lupta cineva; nu poate cineva face nimic pentru mântuire în decursul acestei vieţi, nu va putea nici să fie încununat la sfârşitul ei.

Acesta este timpul pocăinţei, celălalt este al Judecăţii.

Acesta este timpul pentru luptă, celălalt este pentru încununare, aceasta este pentru nevoinţă, celălalt pentru odihnă, acesta este pentru muncă, celălalt pentru liniştire.

Să ne trezim deci, să ne trezim şi să ascultăm aceste cuvinte:

Am trăit trupeşte, să trăim şi duhovniceşte.

Am trăit în plăceri, să trăim deci în virtute.

Am trăit în nepăsare, să trăim deci şi în pocăinţă....

Am fost răscumpăraţi cu sânge de mult preţ (1 Petru 1, 3). Pentru aceasta s-a arătat Dumnezeu pe pământ, pentru tine omule, şi n-a avut unde să-şi plece capul (Luca 9, 58). O ce minune!

Judecătorul a venit la cei care aveau să-l judece, Viaţa a gustat moartea, Făcătorul a fost pălmuit de făpturile Sale, Acela pe care nu pot să-l vadă Serafimii s-a făcut om, a gustat oţetul şi fierea, a fost străpuns cu suliţa şi a fost îngropat. Şi tu, omule, stai în împietrire şi dormi. Nu ştii oare că şi pentru tine sângele său s-a vărsat şi nu mai este nevoie de nici o datorie din partea ta, pentru răscumpărare căci unul este sângele Domnului şi altul al robului.

Să luăm deci pocăinţa şi îndreptarea mai înainte de ieşirea sufletului nostru, pentru că atunci când vine moartea nu mai are putere deloc nici îndreptarea şi nici pocăinţa.

Pentru că pocăinţa are mare putere doar aici pe pământ, căci în iad ea nu mai poate face nimic.

Să-l căutăm pe Domnul acum, în timpul pe care-l avem, ca să lucrăm cele bune şi astfel să fim izbăviţi de muncă şi să fim vrednici de împărăţia cerurilor, prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia să-i fie slava şi puterea în vecii vecilor AMIN.

(M.P.G., vol. 49, col. 347—350)

Traducere de arhid. Visarion Bălţat

Acum 76 de ani

(Urmare din pag. 1)

aducând cu sine dezmembrarea monarhiei austro-ungare. Câteva zile trenurile care circulau duceau numai ostaşi spre vetrele lor, care au părăsit unităţile militare.

Această revoltă generală a făcut ca şi în interior jandarmeria ungară să dispară ca prin farmec, iar naţionalităţile conlocuitoare să dorească cu ardoare libertatea, care le-a venit cam pe neaşteptate. Ordinea, liniştea şi viaţa erau ameninţate peste tot în interiorul monarhiei, fapt ce a făcut ca aceste naţionalităţi din Austro-Ungaria să se gândească cu seriozitate la viaţa lor viitoare, că a sosit ceasul libertăţii. În oraşele din interior s-au început devastările vitrinelor şi în primul rând a celor cu ceasuri, bijuterii şi alte lucruri de preţ, iar ofiţerii care apăreau pe străzi în uniformă să fie molestaţi şi să li se rupă insignele gradelor. Unui general în Oradea i s-au rupt în plină stradă lampasurile de la pantaloni.

Partidul Naţional Român cu sediul încă la Arad face Apel către românii din Transilvania de felul cum să se poarte în aceste vremuri. Astfel în Ziarul Telegraful Român cu nr. 111 din 20 octombrie 1918 pe pagina întâia se publică cu litere mai pronunţate o indicaţie cu titlul: „SĂ LUĂM AMINTE", în care se spunea:

„Vremurile sunt grele. Întâmplările se precipită cu o claritate uimitoare.

Să fim înţelepţi şi chibzuiţi ca nu cumva prin nesocotinţă să stricăm cauzei noastre sfinte.

Rugăm onorata preoţime de la oraşe şi sate să sfătuiască credincioşii să se poarte cumpătaţi, să nu caute prilej de provocare, care ar mai prilejui vărsări de sânge nevinovat.

Soarta noastră ca naţiune o hotărăşte adunarea naţională.

Până atunci fiecare român e dator să asculte şi să urmeze glasul Comitetului Naţional Român, singurul chemat în zilele acestea hotărâtoare să ne îndrepte cărările."

La fel la data de 23 noiembrie 1918 Marele Sfat al Naţiunii Române tot prin Telegraful Român lansează o comunicare în limba română şi franceză CĂTRE POPOARELE LUMII, în legătură cu drepturile românilor din Ungaria şi Transilvania. Apelul este semnat de Dr. Ştefan C. Pop ca Preşedinte şi Dr. Gheorghe Crişan, secretar.

Tot în acest timp s-au dus tratative la Arad cu o delegaţie a guvernului de la Budapesta condusă de ministrul Iaszi Oskar în legătură cu drepturile românilor din Ardeal, care într-un memoriu cerea stăpânire românească în 23 judeţe unde românii sunt în majoritate. Tratativele n-au dat rezultat.

Consiliul Naţional Român, care a dirijat activitatea partidului în aceste zile fierbinţi a fost format din Dr. Teodor Mihali, Vasile Goldiş, Dr. Alexandru Vaida-Voevod, Dr. Ştefan Cicio-Pop, Dr. Aurel Vlad şi Dr. Aurel Lazăr, iar Socialiştii Români, care s-au rupt, de partidul Socialist maghiar cu sediul la Budapesta a fost format din: Ioan Flueraş, Iosif Jumanca, Enea Grapini, Tiron Albani şi Iosif Rănoi.

Pentru asigurarea ordinei şi liniştei în localităţi şi pentru a se asigura viaţa şi averea oamenilor, Comitetul Naţional Român a cerut tuturor judeţelor din Transilvania să se înfiinţeze în toate localităţile gărzi naţionale, comandate de foştii ofiţeri sau subofiţeri din localitatea respectivă. În judeţul Sibiu s-au înfiinţat până la data de 6 noiembrie 1918 un total de 17 Secţii de Gărzi naţionale în afară de Sibiu şi Mediaş. Comandant al gărzii naţionale din Sibiu a fost maiorul Liuba V. şi iniţial a avut sediul în str. Mitropoliei în clădirea Institutului Teologic ortodox, pentru că primii înscrişi în garda naţională au fost studenţii prezenţi la acea dată în Institut. Pentru a se permite începerea cursurilor, comanda Gărzii Naţionale s-a mutat în clădirea cu etaj din str. Tribunei nr. 7, unde a existat până la desfiinţarea gărzii la jumătatea lunii ianuarie 1919, când a luat fiinţă Jandarmeria din Transilvania. Unele gărzi s-au desfiinţat la data de 6 februarie 1919, când a luat fiinţă armata regulată în Ardeal. Înzestrarea gărzilor naţionale cu armamentul necesar nu a constituit o problemă, pentru că majoritatea ostaşilor din fosta armată austro-ungară, care au venit acasă din iniţiativă proprie, au adus cu ei şi arma lor, puşca sau carabina. Gărzile naţionale au fost necesare şi pentru că unii unguri şovini au început să omoare români, cum au fost cazurile în Filea de Jos jud. Turda, Sânmartin jud. Turda, Mihalţ jud. Alba, Giurcuţa jud. Cluj. În această ultimă localitate românii au fost arşi de vii.

Timpul merge înainte. La amurgul zilelor noastre încep să apară frânturi de raze luminoase, care pornesc de la un luceafăr în curs de formare, care va străluci cu toată puterea şi măreţia lui în zilele care se prevăd a confirma realizarea unei dorinţe naţionale, şi care se va confirma prin istorica adunare de la Alba-Iulia din ziua de 1 decembrie 1918.

Apologeţii creştini

Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne-a adus învăţătura Sa dumnezeiască prin viu grai, a lăsat-o moştenire Sfinţilor Apostoli, care, după cuvintele Lui: „Mergând învăţaţi toate neamurile..." (Mt. 28, 19), au propovăduit-o în toate părţile pământului şi prin scris. Sfinţii Apostoli şi-au lăsat urmaşi pe Părinţii Apostolici, care au creat un element de legătură între scrierile Noului Testament şi scrierile apologeţilor.

Apologeţii sunt scriitori creştini din secolul al doilea, care, determinaţi de atacurile pornite din partea iudaismului intransigent, a fanatismului poporului mai puţin cunoscător, a legislaţiei romane şi a scriitorilor păgâni, au căutat pe de o parte să arate nevinovăţia creştinilor, ca să obţină pentru ei toleranţa din partea autorităţilor publice, iar pe de alta să arate valoarea şi superioritatea religiei lor, că e cea adevărată, astfel putând să câştige noi adepţi. Numele de apologeţi vine de la scrierile lor, care se numeau apologii. Cuvântul apologie e de origine greacă şi înseamnă apărare, justificare sau discurs pronunţat de cineva în faţa unei instanţe spre a se apăra. Deci apologiile presupun o acuzare, un atac. De aceea este necesar să vedem care sunt cauzele care au determinat ivirea scrierilor apologetice.

1. Intransigenţa iudaismului. Cei dintâi adversari ai creştinilor au fost iudeii, din mijlocul cărora a ieşit această religie. Primele persecuţii îndreptate împotriva creştinilor sunt ale iudeilor... Ei persecută pe creştini, chiar din vremea Mântuitorului şi a Sfinţilor Apostoli. Când văd că nu pot face nici un alt rău creştinilor, inventează o mulţime de calomnii, iar când văd că prin propriile lor forţe nu reuşesc, atâţă împotriva creştinilor autorităţile romane. În persecuţiile suferite de creştini, timp de trei secole, iudeii au partea lor de contribuţie.

2. A doua cauză care a determinat apariţia scrierilor apologetice sunt calomniile debitate pe seama creştinilor de poporul incult, dar fanatic. La început creştinii nu erau luaţi în seamă. Cu timpul, răspândindu-se în toate părţile imperiului roman, poporul însuşi se sesizează de noua viaţă a creştinilor şi iau atitudine contra lor. Creştinii se deosebeau în totul de ceilalţi oameni. Ei nu adorau pe împărat ca pe un Dumnezeu, nu participau la templele păgâne, se abţineau de la sacrificii, fugeau de jocurile publice şi de teatru, erau complet străini de orice bucurii şi serbări publice. Duceau o viaţă curată şi retrasă, se adunau la agape şi lăudau pe Dumnezeu urmând învăţătura Lui. Acest nou fel de viaţă determină poporul incult să acuze pe creştini de: 1. Ateism; 2. Ospeţe tiestice; 3. Împreunări oedipodeice. Toate trei erau calomnii bazate pe zvonuri ce se năşteau din interceptarea parţială a câte unei învăţături creştine de către păgâni şi interpretarea ei greşită şi tendenţioasă. De ateism îi acuzau fiindcă se zvonea că ei nu admit existenţa nici unuia din zeii religiei greco-romane şi nici nu-i vedea nimeni aducându-le jertfe. De ospeţe tiestice îi acuzau din cauza interpretării greşite a învăţăturii creştine despre Sfânta Euharistie (creştinii mănâncă în adunările lor cultice trupul Fiului Omului şi beau sângele Lui, precum Tiest a mâncat împreună cu oaspetele său divin, trupul fiului său). De iubire oedipodeică (incestuoasă) îi acuzau pe baza informaţiei, că creştinii îşi dădeau sărutarea păcii la un moment anumit al serviciului divin comun, iar la sfârşit celebrau ospăţul dragostei (agapa).

La aceste trei calomnii, clădite pe zvonuri false şi fantezie, mai adăugau, — cum vedem chiar la Tacit — şi acuza de ordin general, că creştinii urăsc pe ceilalţi oameni. Această acuză se baza pe izolarea creştinilor de păgâni, pe caracterul secret şi clandestin al întrunirilor lor cultice, pe neparticiparea lor la manifestările cultice păgâne, nici chiar când acestea aveau caracter naţional (patriotic) şi erau puse în serviciul prestigiului şi ocrotirii patriei, şi în general, ca şi celelalte acuzaţii, pe necunoaşterea lor.

3. Persecuţiile formează a treia şi cea mai importantă cauză care determină ivirea apologiilor. Persecuţiile sunt, la rândul lor, determinate de fanatismul iudaic şi de calomniile de la poporul de jos. Ele s-au dezlănţuit asupra creştinilor şi în secolul I, dar ele nu aveau un caracter general, nici nu se dezlănţuiau pe baza unor legi. Creştinii erau puşi în afara legilor şi trataţi ca periculoşi ordinei şi existenţei statului. În a doua jumătate a secolului II, creştinii sunt persecutaţi pe baza unor legi-edicte. Se persecută numai numele de creştin. Contra acestei situaţii scriu apologeţii.

4. La toate acestea se adaugă scrierile păgâne. La început, pătura cultă nu s-a interesat de creştini. În sec. II, creştinii încep să preocupe şi aşa numita „elită intelectuală". Din mijlocul acesteia apar scriitori ca Fronton din Cirta (+175), Lucian de Samosata (+178), Cels cu al său „Cuvânt adevărat", care, pe lângă acuzaţiile aduse de popor, reproşau creştinilor inerţia, adică fuga de lume şi dezinteresarea faţă de prosperitatea statului, neglijarea vieţii şi dispreţuirea bunurilor pământeşti. Batjocoresc religia creştină, ridiculizează pe Dumnezeu cel răstignit şi credinţa creştinilor în învierea Lui. Creştinii sunt învinuiţi de toate nenorocirile venite asupra statului.

Am arătat cauzele care au determinat apariţia scrierilor apologetice în ordinea lor cronologică. Dacă am examina aceste cauze din punct de vedere al importanţei lor, ar trebui să punem în primul rând persecuţiile şi calomniile răspândite de popor şi scriitorii păgâni. De aceea examinând cuprinsul apologiilor vedem că ele urmăresc:

1. Combaterea acuzaţiilor şi calomniilor aduse creştinilor. Astfel, acuzaţia de ateism o respinge ca falsă întrucât ei nu se închină idolilor şi nu le aduc jertfe. Dar ei adoră pe adevăratul Dumnezeu. Creştinismul nu este potrivnic ideii şi ordinii din stat. Învinuirea vine de la faptul că ei sunt nevoiţi să se adune în secret. Creştinismul nu conţine idei absurde. Cât despre nenorocirile ce vin asupra statului, ele vin ca o pedeapsă trimisă de Dumnezeu păgânilor, fiindcă se închină la idoli. Toate acestea sunt inveţii fantastice, izvorâte din rea credinţă, fie din necunoaşterea unei învăţături.

2. Dovedirea ilegalităţii persecuţiilor. Edictele contra creştinilor sunt nedrepte, formele juridice sunt încălcate, legislaţia şi filozofia păgână sunt pline de contraziceri. Deci

(Continuare în pag. a 6-a)

Arhid. Prof. Constantin Voicu

Şi totuşi dreptatea va învinge: DAVID ŞI GOLIAT

(Urmare din pag. a 3-a)

a pornit prin puterea credinţei, care era mai mare decât forţa uriaşului Goliat!

Iată-l acum pe uriaşul Goliat şi tânărul neînfricat David, în mijlocul văii; străjuită de o parte şi de alta de coamele munţilor pe care erau desfăşurate armatele celor două tabere. Goliat începe să râdă şi să-şi bată joc de adversarul său. David însă nu se lasă intimidat. El ştia că Domnul îl va ajuta. Când uriaşul înainta câţiva paşi, pornind bătălia, David îşi pregătea praştia. Dând drumul pietrei, aceasta nimeri chiar în fruntea lui Goliat. Acesta căzu la pământ, iar David îi reteză capul chiar cu sabia lui şi-l purtă ca trofeu al victoriei sale, până în faţa împăratului Saul.

Odată răpus Goliat, învingerea armatei filistenilor era pecetluită conform înţelegerii de la început. Astfel, evreii şi-au fugărit inamicii şi au obţinut o mare victorie împotriva lor. Datorită lui David? Într-un fel, da. Deoarece el a avut curajul ca prin credinţa sa să se opună lui Goliat, cu inima plină de încredere în sprijinul Dumnezeului său, şi astfel prin David, Dumnezeu cel adevărat a biruit, după cum sună versurile"

„Când porneşti cu Domnul, birui pe vrăjmaş
Cât ar fi de tare şi de uriaş
Doar te duci spre dânsul, şi el cade jos
Tu ai biruinţa, — dar l-a-nvins Hristos".

(Traian Dorz)

6. *Fixarea cunoştinţelor*

Cine a fost Goliat? (Un uriaş din tabăra filistenilor care au atacat pe israeliţi). Dar David? (Era fiul lui Iesei Betleemitul, păstor la oi). Care erau trăsăturile morale ale lui Goliat? (Era mândru, încrezător peste măsură în puterile sale; sfidător şi dispreţuitor chiar faţă de Dumnezeu). Dar David cum era? (Era modest şi plin de încredere în Dumnezeul cel adevărat). Era drept ca un uriaş înarmat să se lupte cu un păstor neînarmat? (Nu era drept). La ce rezultat ne-am fi aşteptat? (Ca David să fie învins). Dar până la urmă ce s-a întâmplat? (Dreptatea şi puterea lui Dumnezeu sunt totdeauna mai tari decât trufia omenească). Cum vă explicaţi că David a ieşit biruitor? (Tocmai fiindcă nu s-a încrezut în forţele sale, ci în puterea lui Dumnezeu. Altfel spus, Dumnezeu a învins mândria prin smerenia lui David.) Ce înseamnă aceasta? (Că „Dumnezeu stă împotriva celor mândri, iar celor smeriţi le dă har"; sau că „Cel ce se înalţă pe sine se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine, se va înălţa").

7. *Temă pentru acasă*

Se va citi din cartea I Regi, capitolul 17, în care ni se relatează despre David şi Goliat.

Rugăciunea la ieşirea din clasă.

SFÂNTUL APOSTOL ANDREI

Dintre cei doisprezece apostoli, Andrei a fost cel care l-a cunoscut mai întâi pe Iisus. Acesta, împreună cu viitorul apostol Ioan, au fost ucenici ai sf. Ioan Botezătorul. Ei erau de faţă, dincolo de Iordan, când Înaintemergătorul, văzând că trece Iisus, pe care îl botezase în ziua precedentă, a exclamat: „Iată Mielul lui Dumnezeu" (Ioan 1, 36). Andrei şi Ioan s-au dus atunci după Iisus, care i-a întrebat ce caută. Ei i s-au adresat cu cuvântul rabi (adică, învăţătorule), dorinţa lor fiind de a şti unde sălăşluieşte. Invitaţi să meargă să vadă unde sălăşluieşte, ei s-au dus împreună cu Iisus; era la ceasul al zecelea (patru după amiază) şi au rămas la El în ziua aceea. Aceştia doi vor fi pus la grea încercare inima Înaintemergătorului, care i-a văzut părăsindu-l, spre a se ataşa de Iisus, în care au recunoscut pe Mesia, Învăţătorul. Evanghelia de la Ioan trece sub tăcere conţinutul convorbirii pe care Iisus a întreţinut-o cu cei doi, cu Andrei, bărbat cu inimă deschisă, gata să-i slujească şi cu Ioan, tânărul cu sensibilitate deosebită şi aleasă fineţe sufletească. Nespusa bucurie şi mângâiere oferite de Iisus lui Andrei şi Ioan, orele de fericită contemplare le-au încălzit sufletele prin revărsarea harului divin. Ioan, cu nobleţea sufletului său, nu se va fi putut despărţi aşa de repede de Iisus, dar Andrei, care de la bun început s-a dovedit a fi un îndemânatic mijlocitor între oameni şi Iisus, ardea de neastâmpărul de a-l afla pe Simon, fratele său, căruia să-i împărtăşească nespusa bucurie de care a avut parte şi să-i spună: „Găsit-am pe Mesia". Aflându-l pe fratele său, Andrei l-a adus la Iisus, care privind în faţa lui, i-a zis: „Tu eşti Simon, feciorul lui Ionă; tu te vei numi Chefa (adică Petru) (Ioan 1, 42—43).

Andrei şi Simon-Petru, fiii lui Ionă şi Ioan erau pescari din Betsaida, orăşel din Galileia, de la marea Tiberiadei. De acum cei trei îl vor fi ascultat pe Iisus şi-l vor fi urmat în căile propovăduirii învăţăturii sale pentru zidirea împărăţiei cerurilor, dar se vor fi întors şi la îndatoririle lor casnice, la profesiunea de pescar, şi ca fii ascultători, spre a-i ajuta pe părinţii lor.

În căile binevestirii împărăţiei lui Dumnezeu, într-una din zile umbla Iisus pe lângă marea Tiberiadei, unde i-a văzut pe cei doi fraţi, Petru şi Andrei care aruncau mreaja lor în mare şi le-a zis: „Veniţi după mine şi vă voi face pe voi pescari de oameni" (Matei 4, 18). De îndată, cei doi au lăsat mrejele lor şi au mers după Iisus. Au plecat de la locul la care au poposit cu răbdare de atâtea ori, pentru pescuitul care le-a satisfăcut modestele lor cerinţe. L-au părăsit pe tatăl lor, spre a-l urma pe Iisus, om şi Dumnezeu, care avea să facă din ei apostoli, mucenici şi sfinţi ai noii împărăţii, ai Bisericii, pe care avea să o întemeieze şi pe care nici porţile iadului nu o vor birui.

Evangheliile sinoptice ne vorbesc despre propovăduirea de către Iisus a învăţăturii sale mântuitoare în Capernaum, unde Simon-Petru îşi avea casa sa, şi de faima numelui lui Iisus, care se răspândise în toată Galileia. Şi de această dată îl găsim pe ap. Andrei, cu cei împreună cu el, căutându-l pe Iisus care, după ce a tămăduit pe mulţi de fel de fel de boli şi a scos afară pe demoni, s-a retras într-un loc pustiu ca să se roage. Aflându-l pe Iisus, i-au spus că toţi îl caută, iar El le-a răspuns, că „se cade să binevestesc împărăţia lui Dumnezeu şi altor cetăţi, fiindcă pentru aceasta sunt trimis" (Luca 4, 43).

Începând cu chemarea făcută apostolilor de către Iisus spre a-i înzestra cu putere asupra duhurilor necurate şi spre a tămădui orice boală şi slăbiciune, pe Andrei „cel întâi chemat" (cum a fost numit de greci) îl găsim ca al doilea, în înşiruirea apostolilor, după Simon-Petru, fratele său (Matei 10, 1—2). Dacă ap. Petru a mărturisit, în numele tuturor apostolilor, că Iisus este Fiul lui Dumnezeu celui viu, lui Andrei îi revine meritul de a fi fost primul apostol care a vestit pământului cuvintele memorabile: „Găsit-am pe Mesia" (Ioan 1, 42).

Când a aflat Iisus despre tragica moarte a sf. Ioan Botezătorul, s-a retras împreună cu apostolii în loc pustiu, înspre oraşul Betsaida. Prinzând de veste, mulţimile au mers după el, uitând de foame. La îndemnul adresat de Iisus apostolilor: „Daţi-le voi să mănânce" (Luca 9, 13), cu toată bunătatea şi preocuparea dovedită de ap. Filip, nu era chip de soluţionare a situaţiei. Ap. Andrei este cel care a aflat în mulţime un băiat care avea cinci pâini de orz şi doi peşti, pe care le-a adus la Iisus. După ce Iisus a adus mulţumire lui Dumnezeu, a dat apostolilor aceste merinde spre a le împărţi mulţimilor. Prin minunea săvârşită de Iisus, s-au săturat atunci cinci mii de bărbaţi, afară de femei şi de copii.

După minunea învierii lui Lazăr, unii elini, dintre cei ce se suiseră să se închine la praznic, au venit la ap. Filip şi l-au rugat zicând: „Voim să-l vedem pe Iisus". Din cazuri precedente, ap. Filip l-a ştiut pe ap. Andrei ca mijlocitor între oameni şi Iisus. A ajuns astfel ap. Filip să meargă împreună cu ap. Andrei să-i comunice lui Iisus dorinţa elinilor, care de fapt voiau să şi vorbească cu Iisus (Ioan 12, 20—22).

Când Iisus le-a proorocit ucenicilor trista soartă a Ierusalimului, între cei patru apostoli care l-au întrebat asupra sorocului celor prezise era şi ap. Andrei.

Sf. Evanghelii nu ne mai istorisesc, în mod expres, şi alte fapte despre ap. Andrei. El este însă prezent, împreună cu apostolii, la opera de zidire a împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ, şi înainte de moartea pe cruce, şi după învierea din morţi a Domnului Hristos. După înălţarea lui Iisus la ceruri, este împreună cu ceilalţi apostoli în Ierusalim, în încăperea de sus, unde le era şederea, stăruind în rugăciune, dimpreună şi cu Sf. Fecioară Maria, mama lui Iisus. Acolo au aşteptat împlinirea făgăduinţei Mântuitorului. În ziua Cincizecimii, Duhul Sfânt s-a pogorât asupra lor, revărsând din darurile sale bogate, după cum s-a spus prin proorocul Ioil. Prin mâinile apostolilor s-au făcut multe semne şi minuni în popor. Acestea i-au întărâtat pe arhiereu şi saduchei, care i-au pus pe apostoli în temniţă, dar au fost eliberaţi printr-un înger al Domnului, care le-a cerut să propovăduiască poporului în numele lui Iisus. Neînfricaţi, apostolii s-au pătruns de îndatorirea de a asculta de Dumnezeu mai mult decât de oameni şi n-au contenit a binevesti pe Hristos, deşi au suferit ocară şi au fost bătuţi cu nuiele.

Sfinţii apostoli au predicat mai întâi învăţătura Mântuitorului în Ierusalim şi în localităţile învecinate. Între anii 50—52, toţi apostolii au participat la sinodul apostolic de la Ierusalim. După sinod, prin tragere la sorţi, apostolii au stabilit pentru fiecare în ce parte a lumii să meargă să predice învăţătura Mântuitorului, spre a răspândi creştinismul. Apostolului Andrei i-au revenit ţinuturile din Asia Mică şi din Europa, din vecinătatea Mării Negre. Din cea mai adâncă vechime, în toate părţile, de-a lungul Mării Negre, erau presărate cetăţi şi colonii greceşti, în stare înfloritoare. Ap. Andrei a fost în Trapezunt şi a predicat învăţătura lui Hristos şi tradiţia ne încredinţează, că în Bizanţ a înfiinţat prima comunitate creştină. Episcopul Cesareei Palestinei, Eusebiu, părintele istoriei Bisericii, mort pe la 340 d. H., a înregistrat tradiţia istorică despre ap. Andrei, care a predicat Evanghelia lui Hristos în ţara sciţilor. Tertulian, scriitor bisericesc de la capătul secolului al II-lea, aminteşte pe daci ca pe unii care cunoşteau legea lui Hristos şi se închinau ei. Apostolul Andrei a predicat în Sciţia Mică (Dobrogea de azi) şi trecând Dunărea, prin Moldova şi Basarabia, a ajuns în Ucraina de azi, pretutindeni înfiinţând comunităţi creştine. Ap. Andrei ar fi ajuns până aproape de Kiev. Unii scriitori bisericeşti ruşi îl socotesc pe sf. Andrei ca apostol al lor, care a predicat mai întâi creştinismul în Rusia. În drumul său, din ţinuturile Crimeii şi de acolo în Dobrogea, apostolul Andrei a vizitat cetăţile Tomis (Constanţa), Calatis (Mangalia), spre a-şi continua drumul în Peninsula Balcanică, mergând spre sud, prin Tracia, până în Ahaia. În cetatea Patras a suferit moarte de martir, fiind răstignit pe o cruce în formă de X (cruce grecească); acesteia i se zice astăzi „crucea sf. Andrei".

Este mai presus de orice îndoială, că ap. Andrei a propovăduit Evanghelia şi în Dobrogea noastră, cu aproximativ o jumătate de veac înainte de 106, când au fost aduşi colonişti romani în Dacia. Dovezi despre predicarea creştinismului pe pământul ţării noastre prin sf. ap. Andrei le constituie înflorirea timpurie a vieţii creştine în această provincie şi legendele despre sf. Andrei ce se păstrează şi azi la populaţia creştină din Dobrogea şi din şesul Dunării. În multe povestiri, sf. ap. Andrei este prezentat ca având puterea să alunge duhurile necurate, să îmblânzească fiarele, spre a nu face rău oamenilor. Ziua sf. Andrei (30 noiembrie), este sărbătorită mai cu osebire pentru combaterea duhurilor rele.

„Acel rege al poeziei", V. Alecsandri, în „Mărgăritărele", ne-a lăsat poezia „Noaptea sfântului Andrei", în care, pe linia sintezei sale specifice, îmbină plastica plină de viaţă a limbii, cu ceea ce-i putea oferi contactul cu creaţiile populare. Cu optimismu-i caracteristic, a lăsat îndemnul: „Voi, creştinilor popoare, / Faceţi cruci mântuitoare / căci e noaptea-ngrozitoare, / Noaptea sfântului Andrii!"

Andrea (sau Indrea), în popor ziua sfântului Andrei, este şi numele popular al lunii decembrie, care începe după ziua sfântului Andrei.

Cunoaşterea vieţii şi a activităţii apostolice a sfântului Andrei oferă posibilitatea de a da riposta cuvenită pretinşilor misionari de nuanţă sectară, care vin la noi cu pretenţia de a ne duce la Hristos, pe noi care ne-am născut creştini; prin sf. ap. Andrei, pe pământul patriei noastre, creştinismul este cunoscut din timpurile apostolice.

Prof. Petru Dumitreasă

Părintele FILARET (1892 – 1975)

— un monah atonit îmbunătăţit originar din Ardeal —*

Unul dintre părinţii plecaţi dintre noi, care s-a nevoit cu multă râvnă în Grădina Maicii Domnului (Sfântul Munte Athos) ca să-şi câştige mântuirea sufletului, a fost şi părintele Filaret — iubitorul de virtute. *Era originar din părţile Transilvaniei, din România.* S-a născut în anul mântuirii 1892, primind prin Sfântul Botez numele de Nicolae. Tatăl său se numea Ioan iar mama sa Maria, iar numele de familie îi era Duşa(s).

În anul 1912, la vârsta de 20 de ani, Nicolae Duşa a venit la Sfântul Munte şi a fost tuns ca monah la Chilia (românească) „Sfântul Ipatie" din hotarul Mânăstirii Vatoped, primind numele de Filaret. A rămas aici opt ani, până în 1920, când a venit la Chilia „Sfântului Andrei" din Kapsala, de la Mânăstirea Stavronikita, la părintele Modest, pe care l-a îngrijit şi de la care a primit binecuvântare. În aceastâ Chilie a rămas până ce a isprăvit „lupta cea bună".

Despre măsura duhovnicească a cuviosului părinte am auzit încă din 1956 de la mai mulţi părinţi şi mai ales de la ucenicul său, părintele Vartolomeu, care venea pe la Sfânta Mânăstire Filotheu, dar m-am învrednicit să-l cunosc mai îndeaproape pe acest cuvios bătrân abia din 1968, din vremea când vieţuiam în apropiere, la Chilia „Sfintei Cruci" de la Mânăstirea Stavronikita. De pe atunci deci, când mergeam, îl vedeam adeseori pe bătrân stând afară în picioare, rezemându-se cu o mână pe o vâslă şi în cealaltă ţinând metaniile. Suferea de năduf şi de aceea, deseori stătea afară.

Când îl întrebam „Ce mai faci părinte?" îmi răspundea „Slavă lui Dumnezeu, bine".

— Nu cumva ai nevoie de ceva?

— Maica Domnului îmi poartă de grijă.

Nu primea nimic, iar dacă cineva îi lăsa ceva pe de-ascuns, aceasta îl chinuia şi mai mult pe nevoitorul bătrân, deoarece având mare sârguinţă duhovnicească, trebuia să facă multă rugăciune, întrucât supraaprecia lucrurile pe care i le aducea cineva. Dacă ceva valora cinci drahme, el socotea că valorează douăzeci de drahme şi deci socotea că trebuia să facă douăzeci de şiruri de metanii a câte o sută de boabe, cu închinăciuni, pentru cel care îi aducea un dar.

Odată l-am rugat pe bătrân să primească un mic dar, dar el a refuzat zicând:

— Nu pot, nu pot, pentru că nu ajung să fac ceea ce trebuie. Am canonul meu călugăresc şi îl am şi pe al părintelui Vartolomeu, pentru că este bolnav şi de la el Hristos cere numai răbdare.

Părintele Vartolomeu, ucenicul său, suferea de ani de zile de un parkinson avansat, tremurând mereu. Însă bătrânul Filaret, în afară de faptul că-i făcea canonul, îl şi slujea, deşi era în vârstă de 78 de ani. Îl slujea de peste 15 ani, până când a căzut şi el la pat.

Datorită îndelungii şederi în picioare la rugăciune, i s-au spart venele de la picioare şi-i curgea lichid prin ciorapi în încălţăminte şi din acestea pe podea. Deoarece suferea şi de năduf, ca să nu cadă, şedea întins pe o latură, învelit cu nişte pături vechi. Desigur că îl vizitau unii părinţi dar câteodată mai mulţi, iar altădată nici unul, deoarece fiecare credea că va merge cineva, şi altul la fel, şi de aceea de multe ori cei doi neajutoraţi erau singuri. Cu siguranţă că în acele zile vor fi simţit mai mult mângâierea dumnezeiască pentru că le lipsea cea omenească. Dar şi pentru un motiv în plus, deoarece ei aveau dragostea frăţească, unul gândindu-se la celălalt şi astfel Hristos şi Maica Domnului îşi aduceau aminte de amândoi şi-i mângâiau duhovniceşte.

Atât pe părintele Filaret cât şi pe ucenicul său, părintele Vartolomeu, care era aproape paralizat, atât Mânăstirea, cât şi Chilia i-au cerut ca să-i îngrijească, dar ei nu au primit. Îmi spune gândul că vor fi trăit multe stări harice în această Chilie a lor şi de aceea nu i-a lăsat inima să se despartă de un loc drag, dar şi pentru ca având suflete nobile nu voiau să fie greutate pentru alţii.

Într-o zi deci, pe când mergeam să-i vizitez din nou, apropiindu-mă de Chilia părintelui Filaret *am simţit o mireasmă inexplicabilă!* Îndată ce am deschis uşa Chiliei lui *am simţit mireasma şi mai puternică.* Ce să văd însă? Sărmanul bătrân era căzut jos şi nu putea să se ridice şi nici să respire. L-am ridicat şi încet, încet, începând să respire din nou, mi-a făcut semn să-l acopăr. Nu-i mai rămăsese sânge şi răcise tare. Şi omeneşte vorbind, deşi atât podeaua cât şi bătrânul în întregime ar fi trebuit să miroase urât, din cauza lichidului care neîncetat curgea din picioarele lui, deoarece avea suflet înmiresmat *toate erau pline de buna mireasmă.*

Deci, când l-am văzut aflându-se într-o asemenea stare, l-am rugat pe părintele Vartolomeu ca să rămân în Chilia lor pentru a-i ajuta dar acesta nu a primit. Mi-a zis să vin în altă zi şi astfel deci, fiind silit, m-am întors la Chilia mea.

Iată însă ce mi s-a întâmplat în acea noapte: în ceasul în care îmi făceam canonul de Miezonoptică, *îl văd* (în vedenie) *pe părintele Filaret cu o faţă luminată, în vârstă ca de 12 ani, mergând spre cer învăluit într-o lumină cerească.* Atunci am înţeles din această descoperire că sufletul lui curat a trecut la Domnul. Era întâi iunie 1975. A adormit la vârsta de 83 de ani. Fie ca şi rugăciunea lui s-o avem mijlocitoare. Amin.

Traducere de protos.
Daniil Stoenescu

* Monahul Paisie Aghioritul († 1994), *Părinţii aghioritici,* Editura Mânăstirii Souroti, Tesalonic, 1994, pg. 85—88.

Cu ONISIFOR GHIBU în lagăr, la Caracal (1945)

La 11 XI. — a.c., în Oradea, a avut loc un simpozion în memoria celui care a fost profesorul Onisifor Ghibu, iniţiat de fiul său, Octavian Ghibu. Au luat cuvântul mai mulţi participanţi, între care şi semnatarul acestor rânduri.

Toată viaţa lui Onisifor Ghibu a fost luminată de două candele: cea a conştiinţei naţionale şi cea a credinţei strămoşeşti. Dacă ar fi să delimităm graniţele acestei activităţi, ar trebui să spunem cu poetul: „De la Nistru până la Tisa şi din Bucovina până la Valea Timocului şi poate mai departe.

Ca patriot, O. Ghibu, a fost un corifeu, ca pedagog, un ilustru, iar ca ziarist şi condeier, un neîntrecut. Unii spuneau că urmează imediat după Eminescu, Bariţiu şi O. Goga. O. Ghibu era un neînfricat. Nu se târguia cu moartea. Un tribunal militar din Cluj l-a condamnat la moarte, în 1915 în contumacie, şi oricând un agent secret îi putea scurta zilele.

Un om mare ca O. Ghibu era mare şi în cele mici. Eu l-am cunoscut în două împrejurări: în 1934, ca preşedinte la comisia de bacalaureat, la Oradea, la liceul Em. Gojdu şi în 1945, în lagărul de la Caracal, sub guvernul de tristă memorie a lui P. Groza.

În toamna lui 1934, eram peste 180 de candidaţi la bacalaureat, din care am trecut 33, eu am fost al 9-lea.

O. Gibu a fost şi subsecretar de stat la culte şi ducea o acţiune justificată şi necesară de stăvilire a acţiunilor subversive a ordinelor călugăreşti. Oradea era un fel de mic Sion catolic. Acţionau aici dominicanii, franciscanii şi mai vârtos premostratensii. Foloseau toată armătura lor: şcoli şi latifundii, pentru o activitate şovină şi adversară statului român şi un prozelitism bine regizat împotriva Bisericii noastre. Se spune că Onisifor Ghibu a fost şi la Vatican în acest scop. El nu era un „vânător" de minoritari şi catolici dar voia să le demonstreze că armele lor erau ineficace în lupta pe care o duceau.

În legătură cu refacerea unităţii celor două Biserici din Ardeal, ortodoxă şi greco-catolică, O. Ghibu a fost un campion. În lunga campanie dintre 1919—1924, în vederea unităţii, toată mass media din ţara noastră: din Bucureşti, Cluj, Iaşi, Sibiu şi chiar din Blaj, ducea o campanie bine regizată. Era vorba de înfiinţarea Patriarhiei de la Bucureşti şi sloganul era: „o singură Patriarhie şi un singur Patriarh, la Bucureşti, pentru toţi românii de pretutindeni". La Cluj, în sânul Bisericii greco-catolice, era o acţiune dusă de protopopul (unit) Ilie Dăianu, o capacitate la ora aceea. El se intitula „protopop ortodox unit cu Roma" şi erau şi episcopi uniţi care gândeau la fel.

*

L-am cunoscut pe O. Ghibu personal şi în temniţele comuniste, în lagărul de la Caracal, în 1945, unde am stat împreună aproape 6 luni. Chiar în lagăr el era tot mare. Patriotul din el avea un câmp nou de explorat: lagărul. Pedagogul avea o altă şcoală pe care n-a avut-o până atunci — închisoarea. Nici ziaristul nu se lăsa mai prejos: însemna, nota şi scria tot ce i se părea interesant. Aşa a scris: „Ziar de lagăr — Caracal 1945".

În lagăr eram 2000 de deţinuţi, toate profesiile şi etniile. Vorba aceea: „de la Vlădică până la opincă" — o ţară în miniatură. Pe mine mă poreclea „popa cel tânăr din Bihor" — aveam pe atunci 33 de ani. Am nimerit în aceeaşi baracă (nr. 12), cam 120 de inşi, pe priciuri suprapuse. Îl interesa problemele tuturor: ţărani, muncitori şi intelectuali şi mai ales ale preoţilor.

Ne spunea că nu poate suporta să vadă 2000 de oameni abrutizându-se şi că ar trebui organizate un fel de cursuri de culturalizare. Eu îi spuneam:

„— D-le profesor, psihologia lagăristului este să aştepte, o săptămână, o lună, două şi apoi să plece la ai săi!"

A iniţiat cu aprobarea lagărului, cursuri de culturalizare cu conferinţe şi expuneri pe corporaţii şi profesiuni. Ţinea foarte mult la preoţi şi învăţători — luminătorii satelor. Unii au apreciat intenţiile profesorului şi s-au organizat iar alţii mai nepăsători nu se osteneau de loc.

Într-o dimineaţă ne-au încolonat în faţa barăcilor. Venea în inspecţie ministrul Minelor şi Petrolului, Ionescu Plastograful. Oamenii îşi spuneau păsurile şi le răspundea: aşteptaţi!

O. Ghibu i-a dat un plic şi i-a spus:

„— D-le ministru, vă rog să daţi acest plic d-lui prim-ministru şi fostul meu student Petru Groza!"

Ministrul l-a asigurat că-i va satisface cererea.

În lagăr eram 82 de preoţi ortodocşi. În Duminici şi sărbători se oficiau servicii religioase. Femeile — era şi o baracă cu 100 de femei, printre care şi d-nele Codreanu şi Moţa, au transformat o baracă în capelă. Între preoţi mai erau: 2 rom.-catolici, 2 pastori luterani şi 2 greco-catolici, între care unul de la Arad, preotul Hârlău, pe care O. Ghibu l-a rugat:

— Părinte Hârlău, te rog să vii în sobor cu ortodocşii şi să servim împreună!

Preotul a promis şi l-am văzut în sobor cu noi.

Între preoţii rom.-catolici era unul de la Arad, ungur şi era surprins de multe ori făcând propagandă hortystă. Era mai zelos pentru „Ungaria milenară" decât pentru misă şi Biserică.

De ziua Sf. Ilie, O. Ghibu a făcut un parastas pentru strămoşii cu onomastica Sf. Ilie. Familia i-a adus cele trebuincioase. Lagărul i-a dat voie, şi dorinţa lui a fost ca să-l oficieze preoţii care i-au fost elevi. Printre ei am fost şi eu, părintele Felea, păr. Popescu din Caracal şi alţii, 6 la număr.

Consemnez un caz interesant al unui preot „nomina odiosa". Preoţii au convocat o consfătuire cu probleme de interes clerical. Preotul a răspuns ostentativ:

— Nu am nevoie de sfaturile ortodocşilor!

Iată, ziceam noi, o amprentă a vechiului orgoliu roman care nici la ananghie nu-l schimbă cu smerenia creştină. Profesorul a conchis:

— Încă aşa minte obtuză n-am mai întâlnit!

În „Ziarul de lagăr" aminteşte de mine de 3 ori: odată cu parastasul, a 2-a oară cu venirea unui preot şi a 3-a oară cu schimbările din lagăr.

A murit în 1972. A mai fost între timp şi pe la Aiud (în 1956). Dacă l-aş mai întâlni i-aş spune:

„— D-le profesor, popa cel tânăr din Bihor este acum popa cel bătrân din Bihor şi a mai înfundat multe temniţe sub tirania comunistă, tot în numele neamului şi al credinţei noastre strămoşeşti: Aiud, Gherla, Jilava, canalul şi coloniile morţii, 14 ani şi am haiducit 3 ani în munţii Codrului sub ordinele bravului ofiţer, maiorul Dabija Nicolae, căruia o poruncă a vremii îi spunea lui să cutreere munţii noştri din Făgăraş până în munţii Bihorului, pentru a muta cazarma şi partea sedentară în munţi şi codrii".

„— D-le profesor, Dabija Nicolae plănuia o reeditare a revoluţiei şi tacticei lui Avram Iancu, Craiul Munţilor de altă dată, în vremurile de vrednicie ale moţilor".

Dar trădătorii l-au vândut.

Acum că Onisifor Ghibu a trecut la cele veşnice îi spunem după dreptmăritoarea noastră rânduială creştinească:

„Cu sfinţii odihneşte, Doamne, sufletul adormitului robului tău Onisifor, unde nu este durere, nici întristare şi nici suspinare ci viaţă fără de sfârşit! Amin!

În veci să fie pomenirea lui!

Preot Ioan Bărdaş — fost deţinut politic — Oradea

Apologeţii creştini

(Urmare din pag. a 5-a)

creştinii sunt persecutaţi de nedrept, în mod ilegal.

3. Combaterea păgânismului. Dovedesc zădărnicia şi nebunia cultului idolilor, imoralitatea lui în general, cruzimea şi barbaria sacrificiilor omeneşti, principiile satanice, care inspiră doctrina şi viaţa păgânilor.

4. Nici iudeii n-au fost cruţaţi de apologeţi. Ei sunt combătuţi cu citate din Vechiul Testament. Combat pe iudei, întemeindu-se pe Vechiul Testament şi pe profeţi, pentru a-i convinge de mesianitatea Mântuitorului şi a-i atrage la creştinism. În contra lor scrie Ariston de Pella şi Iustin Martirul şi Filozoful.

5. Dar apologeţii nu se limitează numai la atât, ei caută să dovedească superioritatea religiei creştine. Religia creştină este curată, divină, revelată, cu o morală superioară. Religia creştină este mult mai veche decât se pare. Ei revendică pentru creştini Vechiul Testament. Alţii ca Iustin Martirul, caută să arate că adevărata credinţă creştină a fost întrezărită şi de către cei mai de seamă dintre gânditorii păgâni. Deci apologeţii au o atitudine negativă faţă de acuzaţiile ce li se aduc, faţă de iudaism şi păgânism şi o atitudine pozitivă faţă de religia creştină ale cărei merite le pun în evidenţă. Ei nu fac, deci, numai apologie, ci şi polemică. Apologeţii apără creştinismul dar combat în acelaş timp iudaismul şi păgânismul. În combaterea păgânismului unii au o atitudine ostilă acestuia, alţii au o atitudine moderată, căutând să facă o apropiere între filozofie şi creştinism.

Din cele relatate până aici, vedem că apologeţii au un întreit scop: încetarea persecuţiilor, luminarea opiniei publice asupra creştinismului şi convertirea necredincioşilor.

În privinţa apariţiei apologeţilor trebuie să remarcăm că ei apar începând cu timpul împăratului Adrian (117—138) şi activează în tot timpul secolului al II-lea, dar mai găsim apologeţi şi în secolele IV şi V.

Apologiile erau adresate: 1. Împăraţilor, senatului şi poporului roman. Aşa avem apologiile lui Qadratus, Aristide, Atenagora şi Iustin. 2. Se adresau societăţii luminate. Acestea erau în formă de îndemn, trecând adesea de la defensivă la ofensivă. 3. Altele erau adresate unor persoane particulare: Epistola către Diognet, către Autolic.

Din punct de vedere al fondului, ele sunt primele mărturii ale credinţei şi mai ales ale vieţii creştine, în acest timp, când toţi creştinii sunt chemaţi la eroism.

Apologeţii sunt oameni culţi, unii formaţi la şcoli filozofice şi cu posibilităţi de a înfrunta şi respinge orice atac păgân sau iudaic. Cu ei avem primele încercări de teologie ştiinţifică. Ei pun în discuţie probleme mari de doctrină şi morală. Fac primele încercări de creştinare a filozofiei. Filozofia sprijinită numai pe raţiune n-a putut să dea decât o parte din adevăr. Pe când creştinismul conţine tot adevărul, fiindcă prin Hristos s-a revelat pe pământ. Ei caută să arate legătura dintre cele două testamente.

Naşterea Domnului ca praznic al bucuriei reflectată în colindele româneşti de Crăciun

COLINDĂ ŞI MISIUNE

Cuvântul „colindă" vine de la verbul „a colinda" care înseamnă a umbla, a merge din loc în loc; acest sens e aproape de sensul cuvântului „pelerinaj" întrucât ca şi pelerinajul şi colindatul are un scop precis, ştiut dinainte, nu e **simplă** umblare din loc în loc în sensul de rătăcire ori „cutreierare". Aşa cum pelerinajul are o ţintă sfântă, o direcţie determinată şi un scop precis, şi colinda are o ţintă şi un scop bine definite; ţinta o constituie casele oamenilor; scopul: anunţarea unui mare eveniment, în cazul Crăciunului, acela al Naşterii pe pământ a Fiului lui Dumnezeu. Astfel, anunţarea, vestea transmisă prin colindare s-a numit colindă. Dar întrucât această anunţare este de fapt o veste bună, minunată, colinda este o Evanghelie, în sensul etimologic al cuvântului (Evanghelie = veste bună). Asociaţia este şi mai frapantă dacă ne gândim la Praznicul Bunei Vestiri (25 Martie). Ceea ce Arhanghelul Gavriil a bine-vestit Sf. Fecioare Maria a fost exact ceea ce bine vestesc colindele: Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos.

Însă este interesant de remarcat faptul că Arhanghelul Gavriil, aducând vestea cea bună Sf. Fecioare, a fost **trimis** de Dumnezeu să vestească. Deci Evanghelia = Buna vestire, transmiterea veştii bune se face prin trimitere, deci are un caracter misionar, vestirea însăşi fiind o misiune (**missio** în Latină înseamnă „a trimite"). În consecinţă şi colindele care anunţă vestea cea bună — au o dimensiune misionară, de evanghelizare, ceea ce înseamnă că, precum Sf. Arhanghel odinioară, acum copiii pot fi consideraţi a fi trimişi de Dumnezeu să vestească marele eveniment. Iar cei ce sunt trimişi sunt deci împuterniciţi, vin cu autoritatea celui ce i-a trimis, de aceea, oamenii îi primesc pe colindători cu respect, uimire şi încuviinţare, întocmai ca Sf. Fecioară Maria pe Arhanghelul Gavriil şi Vestea cea Bună.

Autoritatea lor, a colindătorilor vestitori vine şi din faptul că ei sunt contemporani cu evenimentul, ei L-au „văzut" pe Hristos, deoarece multe colinde vorbesc de Naşterea Domnului la timpul trecut, arătând că evenimentul tocmai a avut loc şi cei ce au fost acolo prezenţi, pleacă acum să-l răspândească ca şi cum Însuşi Cel pe care-L vestesc, pe care L-au văzut, căruia ca şi magii I s-au închinat, acum le-a dat misiunea, împuternicirea de a merge şi umple lumea de buna vestire.

Fiind contemporani cu evenimentul divin şi realizând unicitatea lui şi caracterul lui dumnezeiesc, ei de asemenea consideră de datoria lor să meargă să vestească.

Contemporaneitatea dă autoritate propoveduirii. Când primeşti o veste proaspătă de la un martor ocular la o întâmplare nu te mai poţi îndoi, şi cu atât mai puţin cu cât vestitorii, martorii sunt copii curaţi la suflet care nu ştiu să mintă.

Vârsta lor şi prezenţa lor directă la Naşterea lui Hristos dă credit şi putere cuvântului lor, aşa cum a fost şi în cazul propoveduirii apostolilor despre Iisus. Ei înşişi, pentru a da autoritate şi credit mărturiei lor, menţionau cu claritate că au fost martori direcţi ai lucrurilor pe care le propoveduiesc, aşa cum vedem că Sf. Evanghelist Ioan spune în una din scrisorile sale: „Ceea ce a fost de la început, ceea ce am auzit, ceea ce am văzut cu ochii noştri şi mâinile noastre au pipăit, despre Cuvântul vieţii, ... aceea vă mărturisim." (I Ioan 1, 1—2).

O altă legătură între Buna Vestire şi Colinde constă în faptul că sărbătoarea prăznuită la 25 Martie **anunţă** evenimentul Naşterii Domnului; colindele la rândul lor, ca bună vestire, şi ele anunţă **împlinirea** acestui eveniment. Se observă în colindele Naşterii Domnului, ca şi în icoanele praznicului un dinamism interior marcat de o dublă mişcare: a magilor, păstorilor, îngerilor, stelelor, a întregii făpturi ca într-un pelerinaj paradoxal spre peştera din Betleem, ca într-un fel de consens tăcut, de complicitate trăită în curiozitate şi mirare, într-o linişte misterioasă ce sugerează atât conştienţa despre întâmplarea a ceva extraordinar şi aşteptarea înţelegătoare ce decurge din aceasta, cât şi participarea la eveniment, deci o mişcare a lumii spre peştera devenită ca un fel de altar cosmic unde lumea şi toată creaţia vin să celebreze şi să se închine, precum şi o mişcare de la peştera spre lume, o răspândire a veştii în bucuria iradiantă ce constituie un impuls irezistibil la misiune, mărturisire, propoveduire a ceea ce a fost văzut, auzit, atins.

CREDITUL ŞI AUTORITATEA COLINDELOR

Colindătorii sunt contemporani cu evenimentul; ei „ştiu ceea ce urmează să se petreacă „astăzi", curând: „Astăzi se naşte Hristos, Lerui Ler". Alţii, martori ai evenimentului deja petrecut, îl anunţă cu lux de amănunte, ca şi cum ar fi fost acolo de faţă, şi acum relatează:

„Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos".

El este „mititel, înfăşăţel, în scutec de bumbăcel". Multe alte amănunte cu privire la prunc şi la naşterea sa, la mediul şi condiţiile în care s-a născut sunt oferite de colinde.

Însă fie că Naşterea lui Hristos e raportată la timpul prezent, „se naşte", ori la trecut „s-a născut", naşterea a avut ori are loc 'ASTĂZI. Acest mod de a ne prezenta evenimentul ne face şi pe noi contemporani cu el, ne implică, ne introduce şi ne face părtaşi la derularea şi anvergura sa, ne face părtaşi la mărturisire, misiune şi propoveduire.

„**Astăzi** se naşte Hristos" implică o actualizare a faptului, o repunere a sa la timpul nostru, la timpul prezent, o re-prezentare a lui, ceea ce arată că sărbătoarea aceasta pentru noi nu este o simplă comemorare, ci cu mult mai mult.

Această contemporaneizare a Naşterii Domnului exprimă universalitatea faptului, puterea adevărată de recapitulare reală a lui în istorie; şi aşa cum un copac în fiecare primăvară în mod real renaşte la viaţă, şi Naşterea Fiului lui Dumnezeu pe pământ conţine în ea însăşi sâmburele renăscător, regenerator pentru fiecare an şi în vecii vecilor, ori ca şi cum odată ce Naşterea Domnului s-a produs în mod miraculos, în istorie, de acum se re-produce, se produce din nou, mereu, în istorie, căci nu producerea vine din re-producere, ci reproducerea din producere, producerea evenimentului fiind temelia logică şi reală a re-producerii lui repetate.

NAŞTEREA DOMNULUI — SĂRBĂTOARE A BUCURIEI

Dacă ASTĂZI se naşte ori s-a născut Hristos aceasta este pentru noi prilej de celebrare, de prăznuire, de bucurie. Cu toate că pruncul e sărac: „N-are scutec de-nfăşat, nici hainuţă de-mbrăcat", lumea se mobilizează pentru a procura cele necesare. Deja boierii „au plecat la vânătoare să vâneze căprioare" ori vreun iepuraş ca „să facă din pielea lui veşmânt frumos Domnului".

Naşterea Domnului este bucurie creatoare de frumuseţe transfiguranţă; este bucurie întâi pentru cei ce au „văzut", însă şi pentru cei „care n-au văzut dar au crezut" (Ioan 20, 29).

„Bucurie mare este, credincioşii cântă
Împreună cu păstorii Naşterea cea sfântă";

este bucurie pentru cei ce primesc buna vestire: „Lăudaţi şi cântaţi şi vă bucuraţi".

Anvergura universală a evenimentului atrage după sine nu numai bucuria participanţilor direcţi într-un fel sau altul la realizarea lui, ci a întregii creaţii. Împăraţi şi păstori, deci bogaţi şi săraci, copii, tineri şi bătrâni, animalele, copacii, toate plantele, stelele, luna şi soarele, îngerii din ceruri, toată făptura văzută şi nevăzută apare în colinde ca fiind mişcată de eveniment, transfigurată întru bucuria participării la el. Bucuria Naşterii Domnului devine o bucurie doxologică de proporţii cosmice incluzând creaţia văzută şi nevăzută:

„Cerul şi pământul în cântări răsună
Îngeri şi oameni cântă împreună"

Universalitatea şi perpetuitatea Naşterii Domnului este subliniată şi de faptul că bucuria de care vorbim aici nu este un act ocazional în viaţa credincioşilor ci devine o atitudine permanentă:

„Care bucurie şi aici să fie
De acum până-n vecie"

ori cum o altă colindă îndeamnă:

„Această seară sfinţită
Şi sărbătoare slăvită
Rugăm la toţi să vă fie
'Ntru mulţi ani cu bucurie"

confirmând astfel cuvântul biblic al Sf. Apostol Pavel care îndeamnă pe tesaloniceni zicându-le: „Bucuraţi-vă pururea" (1 Tes. 5, 16).

Şi aşa cum bucuria schimbă faţa persoanei, sufletul ei şi viaţa, atitudinile şi caracterul tot astfel bucuria incandescentă a Naşterii Fiului lui Dumnezeu schimbă faţa lumii, a întregului univers, are deci un caracter transfigurant care anticipează deja înnoirea finală a întregii creaţii, potrivit cuvântului Scripturii care zice că „va fi un cer nou şi un pământ nou" (II Petru 3, 13).

Bucuria aceasta doxologică mai este confirmată şi de faptul că în colinde se anunţă o nouă eră, era milei Domnului, naşterea lui Hristos „pentru noi şi pentru a noastră mântuire", ce ne descoperă parcă un pic din faţa ascunsă a adâncului, fiind expresia dragostei şi milei lui Dumnezeu faţă de noi. Şi bucuria este cu atât mai mare cu cât Naşterea Domnului odată petrecută, nu ni se mai ia înapoi. În „Naşterea cea sfântă" mila şi bucuria sunt un dar veşnic, dar şi o rugăciune, o permanentă invocare a noastră către Dumnezeu, lucru ce arată pe de o parte poziţia noastră faţă de Dumnezeu, şi pe de altă parte, lucru care ne menţine permanent în legătură cu El.

De fapt, în general colindele se şi termină cu un fel de rugăciune permanentă:

„Şi de-acum până-n vecie
Mila Domnului să fie
Lăudaţi şi cântaţi
Şi vă bucuraţi".

* * *

După cum vedem în colinde şi icoane, în noaptea de Crăciun totul este pace, mirare şi slavă; cerul e senin, înstelat şi adânc, întunericul nopţii, parcă el însuşi transfigurat pare tăinuitor al tainei preamăriteţ; pământul pare cuprins de o pace necuprinsă; în mod neobişnuit animalele parcă adulmecă ceva nou, iar păstorii de aproape ca şi magii de departe îşi încep sfântul pelerinaj. Pământul Betleemului nu poate înţelege cum e copleşit de revărsarea cerului peste el, iar Maica Preacurată se miră cum Cel neîncăput s-a putut încăpea de dânsa.

Această mirare însă, a magilor şi a păstorilor, a îngerilor şi a oamenilor, a cerului şi a pământului n-a încetat, după cum nici slăvirea minunii.

De aceea şi noi astăzi, împreună cu întreaga creaţie, copleşiţi de adâncimea tainei, participând la dumnezeiescul eveniment, nu încetăm a slăvi şi a propovedui că

„Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos
Lăudaţi şi cântaţi
Şi vă bucuraţi!"

Naşterea Domnului 1994
New York

Pr. Dr. Theodor Damian

Din Basarabia, în zilele studenţiei

Un popas la Mănăstirea Hârbovăţ

La apelul Părintelui Gala Galaction, pentru a ne retrage la vacanţe în vreo mânăstire, am petrecut şi eu vacanţa de Crăciun a anului 1933 şi Anului Nou 1934 în Sfânta Mânăstire Hârbovăţ, din judeţul Orhei. Eram în anul IV de Teologie şi împreună cu mine au mai fost repartizaţi doi studenţi: Ciortan Gheorghe din anul II şi Lojniţă Ion din anul I, amândoi dobrogeni, ultimul era chiar din Cernavodă.

Părintele stareţ Feognost Donos, obişnuit cu vizitatorii, ne-a primit foarte bucuros; dar nu numai ca pe nişte oaspeţi, ci ca pe viitori preoţi şi chiar viitori monahi. Ne-a dat voie să vizităm întreg aşezământul monahal, cu toate acareturile şi îndeletnicirile vieţii de obşte, pornind de la Stăreţie, la cele două biserici — una de iarnă şi alta de vară — ctitoria unui răzeş Mihail Carpuz, răsplătit de Ştefan cel Mare pentru actele lui de vitejie, dovedite în fruntea arcaşilor Orheieni. Apoi am vizitat moara, eleşteul, stupăria, via şi împrejur se întindea, cât vezi cu ochii, Codrii Orheiului: de fagi, carpeni şi stejari, despre care vorbeşte şi Sadoveanu în „Neamul Şoimăreştilor" că mişună de vulpi, şi porci mistreţi şi alte sălbăticiuni — vrednice de vânat. La întoarcere, Părintele Stareţ ne arată într-un platan din faţa stăreţiei vreo patru păuni, recomandându-i, râzând: „Aceştia sunt copiii mei!..."

Mai târziu, după război, când am cunoscut pe Arcadie Donos — aviatorul, poetul şi actorul, ne-a încredinţat că este nepotul stareţului de la Hârbovăţ, povestindu-ne cu mult haz şi întâmplări ciudate şi despre aceşti păuni — slăbiciunea unchiului său.

*

Mânăstirea Hârbovăţ făcea parte din comuna Onişcani. Potrivit dispoziţiilor legale, ne-am prezentat la Primărie şi la Postul de Jandarmi, întrucât stăteam mai mult de trei zile, şi după încheierea formalităţilor, atât primarul, cât şi şeful de jandarmi ne-a spus că Hârbovăţul este una din cele mai mari şi mai bine gospodărite mânăstiri din Basarabia. Iar noi ne făcusem convingerea de la început, că Părintele Feognost este mic la statură, dar mare în fapte! Era o arătare de om şi ne miram de unde poate desfăşura atâta energie zilnic, ca un trepăduş. Cu toiagul păstoririi în mână, nu-i scapă nimic necercetat, ca toate să meargă după bună rânduială, sub lozinca monahală: „Roagă-te şi munceşte"... Faima acestei mânăstiri, însă era „icoana de la Hârbovăţ" a Maicii Domnului, făcătoare de minuni. Ea stătea din toamnă — de la Sf. Dumitru — şi până în primăvară, la Sf. Gheorghe — şi la Chişinău în Paraclisul de sus de la Arhiepiscopie. Prin cultul Maicii Domnului întreţinut şi prin această sf. icoană, la care ne-am închinat şi noi, am aflat şi despre numele mânăstirii Hârbovăţ. Sub titlul: „Icoana de la Hârbovăţ" a scos părintele Iraclie şi o cărţulie foarte documentată, că era donaţia unui Colonel rus Albaduev şi s-a dovedit în cursul istoriei folositoare la bolnavi şi la vreme de secetă.

Pe părintele Iraclie l-am cunoscut încă de la facultate. Era un călugăr îmbunătăţit, apreciat atât de profesori cât şi de colegi. Era cu un an înaintea noastră — seria lui Vasile Ţepordei — de acum licenţiat şi vecin de chilie cu noi. Ne-am bucurat tare mult de această vecinătate, pentru că seara ne întreţineam în discuţii antrenante în toate domeniile. Iar mie mi-a fost şi de mai mare folos la înjghebarea unei lucrări de seminar la Istoria Artei Creştine. Mânăstirea avea şi librărie şi prin librarul ei, Părintele Teodoret, am procurat vederi, cu care am ilustrat lucrarea, încât Prof. Constantinescu — Iaşi când am ţinut-o a scris pe ea: „Bună de a fi ţinută şi ca teză de licenţă".

Cu Părintele Stareţ nu ne mai întâlneam decât la masa de prânz şi în biserică la slujbă. Am participat la toate slujbele de zi, şi de noapte, cu dorinţa vie de a mă forma pentru monahism. Am petrecut momente înălţătoare în timpul sărbătorilor, când copiii satelor învecinate veneau cu urările, după datină, şi Părintele Stareţ îi primea cu multă dragoste părintească. Am fost martori, când Părintele Vladimir — economul mânăstirii, împreună cu preoţii din parohiile vecine, au dus cu căruţele ajutoare familiilor nevoiaşe, de sfintele sărbători. În toate sărbătorile am luat masa în trapeza cea mare, cu toată obştea, în frunte cu Părintele Stareţ, care nu era numai respectat, dar era şi iubit!...

I-am făcut şi noi urări şi i-am mulţumit pentru buna primire şi buna cinstire. Iar întreaga obşte s-a ridicat şi i-a cântat: „Mulţi ani trăiască!" „La mulţi ani!" Ne-a bucurat nespus de mult că erau mulţi tineri, — semn că mânăstirea întinereşte! Brazii mânăstirii"...

In după amiaza zilei de Anul Nou, pentru că era o zi însorită şi chiar caldă pentru acel timp, am hotărât să vizităm Mânăstirea Hârjoacua, — mânăstirea preferată de Mitropolitul Gurie, pentru odihna de vară. Părintele Stareţ ne-a dat binecuvântarea şi de călăuză pe Părintele Alexe — Omul lui Dumnezeu, cum scrie în calendar, la ziua sfântului. Călăuza noastră a apucat drumul pe scurtătură, — de-a dreptul prin mijlocul codrilor Orheiului, care începeau de la poalele mânăstirii. Noi, — sub influenţa literaturii sadoveniene, — ne-am temut de jivinele pădurii şi l-am rugat să mergem pe şleaul drumului de căruţă. Părintele Alexe, care cunoştea din copilărie toate potecile şi cărăruile, — pentru că era din partea locului, — a căutat să ne liniştească şi să ne convingă că scris este: „Codru-i frate cu românul!"... Aici s-au adăpostit Orheienii noştri, în timpurile grele, când năvăleau peste ei turcii, tătarii sau muscalii. De atunci — se vede — că a rămas în părţile acestea, şi această zicală: „Iubim jivinele pădurii, nu putem iubi jivina om — jivina urii!" Aşa ne-am ţinut pasul după călăuza noastră, — un moldovean isteţ şi şugubăţ — care ne-a dus pe nesimţite, cu snoave şi poveşti, până la Râul Ichelului, care se dezgheţase şi „năhlapii sloiurilor de gheaţă" — cum zicea el — a lovit podeţul şi l-a sfărâmat! Mâhniţi a trebuit să facem cale întoarsă, cu dorul neîmplinit după Mânăstirea Hârjoauca, silind să nu ne apuce înserarea prin pădure. Acum, la întors acasă, Părintele Alexe ne-a încredinţat că circulă în tot acest ţinut povestea de dragoste a lui Tudor Şoimaru cu Magda Orheianu, precum şi de răzbunare faţă de boierul Stroe Orheianu, tatăl ei. Acum, am înţeles mai bine, de ce Părintele Stareţ ne-a dat călăuză pe Părintele Alexe — Omul lui Dumnezeu, că era dăruit de sus cu acest talent de povestitor. Ne-am simţit desfătaţi, încât n-am simţit nici când a trecut timpul, şi mai ales că a trecut şi teama de jivinele pădurii!... La încheierea drumeţiei a mai adăugat: „Dar, ce credeţi D-voastră, că şi Sadoveanu până a pus în cărţi, n-a pus decât tot ceea ce a cules din viaţă, de pe la un mucalit guraliv, ca şi mine!

Când ne-am prezentat la Stăreţie, ca să dăm seamă pe unde am colindat, amurgul se revărsa peste Aşezământul mânăstiresc!

Aici se află în vizită părinte stareţ de la Mânăstirea „Frumoasa". După ce ne-am cunoscut nu m-a răbdat graiul şi i-am zis din admiraţie: „La o mânăstire frumoasă, se cuvine un stareţ frumos"!... Părea un monument de sănătate. Părintele Feognost, pe lângă dânsul părea şi mai mic şi zbârcit la faţă ca un hrib. Acesta avea faţa netedă şi roză, — doar părul şi barba albă colihie îl arăta că e bătrân. Şi era tare scump la vorbă. Până când am plecat la culcare, de-abia ne-a răspuns la unele întrebări. Am înţeles că era moldovean, de la poalele Ceahlăului, că înainte de a veni în Basarabia a fost stareţ la Schitul de la Durău, iar în rest ne-a dezarmat complet cu tăcerea! Tăcea cum tace Ceahlăul!... Până şi ţinuta lui statuară părea cioplită din Ceahlău!

Mai târziu, după ce am vizitat mai multe mânăstiri din ţară şi am întâlnit în viaţă mai mulţi monahi, atunci am înţeles pravila lor; iar părintele stareţ de la „Frumoasa" mi-a fost model şi lecţie de urmat toată viaţa. În acea carte de evlavie „Urmarea lui Hristos" este un întreg capitol: „Să ne ferim de prisosul în vorbire", iar în altă parte stă scris: „Bărbatul care nu-şi stăpâneşte limba, nu-şi poate stăpâni tot trupul"... Către sfârşitul vacanţei când mă credeam mai pregătit pentru călugărie şi hotărât ca după titlul de licenţă să mă întorc aici într-o dimineaţă, mi s-a părut dinspre dealurile de la Onişcani, că văd dealurile şi cu crama de la noi, din sat. Şi atunci m-a apucat un dor de casă, cum nu se poate spune. Când am ajuns la facultate şi i-am mărturisit părintelui Galaction, dânsul mi-a răspuns răzvidit: „S-a zis cu călugăria ta... Ştii ce scrie în Sfânta şi bătrâna şi dumnezeiasca noastră Carte: „Vieaţa pustnicilor fericită este, dacă se întronează cu dumnezeescul dar!" O singură dorinţă mai este permisă, ca după ce ţi-ai dat tot plinul de activitate aici, aducând un spor de bine în vieaţa semenilor tăi, atunci să treci dincolo, şi să te primească Dumnezeu la Sânul Său!... Acesta e supremul Ideal. Dacă n-ai ajuns un călugăr bun, vei fi un preot bun. Depinde cu cât a apăsat Dumnezeu cu degetul cel mic pe fruntea ta! Nu eşti de pus între flori; dar nici de aruncat între... trandafiri!...".

* * *

Apelul Părintelui Gala Galaction făcut către noi, studenţii lui de acum şaizeci de ani, rămâne valabil şi acum, — mai ales, pentru tinerii noştri teologi. Şi dacă nici nouă nu ne-a făcut decât bine, nici lor nu le poate face rău. Ne-a prevenit însă, chiar de la început să nu privim mânăstirea numai la coajă, superficial, din partea patriarhal-idilic, pentru aerul curat şi relaxare; nici numai istoric-artistic pentru valoarea ei ca monument istoric, că atunci o reducem la muzeu; ci pentru sensul ei eroic, de a ne schimba viaţa cu dumnezeiască schimbare, aşa cum stă scris şi pe uşile de la intrare „În Casa Slavei Tale stând, în cer ni se părea că stăm".

Mărturisesc că m-am despărţit cu greu de vieţuitorii mânăstirii Hârbovăţ, aceşti oameni ai lui Dumnezeu, şi de aceste locuri binecuvântate ale patriei noastre, că tot ceea ce au înfăptuit în aceste vetre de cultură şi viaţa spirituală românească sunt înfăptuiri aproape de minuni...

Tot ceea ce am învăţat din istoria noastră naţională, din istoria literaturii vechi religioase şi mai ales din Istoria Bisericii române le-am trăit pe viu. Mânăstirile sunt altarele neamului! Ele au străjuit cu grijă, în cursa istoriei noastre atât de zbuciumate, şi au salvat scumpele noastre comori ale sufletului: legea, limba, datinile strămoşeşti şi toată moştenirea fiinţei noastre etnice de români.

Mărturisesc, acum la capătul tuturor ostenelilor că tot ce am dobândit în seminar şi în facultatea de teologie s-au desăvârşit prin vizitarea şi trăirea acestor exerciţii spirituale în formarea mea şi după preoţie, ca în lozinca monahală: „*Rugăciunea împletită cu munca*"...

Pr. Lăudatu Vasilescu

RUGĂCIUNE

**Cu sfinţii odihneşte, Doamne,
Pe cei cosiţi de duhul rău!
În timp de ierni, în timp de toamne,
Cu sfinţii odihneşte-i, Doamne!**

**Celor care tăiaţi în două,
De-al tancurilor ferăstrău,
Vă odihniţi sub cruce nouă,
Acum şi pururi, „Pace vouă!"**

**Celor ce-aţi ars, să daţi lumină,
Norodului îngenunchiat
Şi spulberaţi în vânt şi tină,
Domnul vă dea, în veci, hodină!**

**Aura voastră legendară
Şi duhul vostru minunat,
Vor arde pe mormânt, în pară,
Când ne-om ruga iară şi iară.**

**Mărire ţie tinereţe,
Cu flori şi lumânări în mâini,
Ai înfruntat urgia-n piepte,
Mărire ţie tinereţe!**

**Rugămu-te slăvite, Doamne,
Pe cei plecaţi să-i ţii la sân!
Ale robiei mari piroane
Ei ţi le-au scos popor român.
Mărire lor şi Ţie, Doamne,
Căci numai Tu ne eşti Stăpân!**

Preot Gheorghe Vieru

TATĂL NOSTRU

Mântuitorul i-a învăţat pe ucenici rugăciunea *Tatăl nostru* (Pater imon — *Pater noster*), care a devenit rugăciunea de bază a creştinilor. Ea se află în două variante, cu mici diferenţe: Matei 6, 9—10; Luca 11, 2—4. S-a impus în cult şi în uzul comun varianta de la Matei, fiind cunoscută sub denumirea de *Rugăciunea domnească (Oratio Dominica)*.

Poporul român este creştin din epoca daco-romană (secolele II—VI, VII) şi el a folosit de la început, mai întâi pe cale orală, în limba latină, *Rugăciunea domnească, Tatăl nostru*. O dovedeşte în limba română lexicul în întregime latin al rugăciunii, cu excepţia câtorva cuvinte din slavă şi maghiară intrate mai târziu în limbă.

Cuvântul *tată*, pentru *pater*, ca şi *mamă* pentru *mater*, din limbajul familial popular ne trimite la latina populară vorbită. Îl aflăm în dr., ar., mgl., ca şi în ital. dial. meridională, în span. ca şi în port., „tată", în vorbirea curentă.[1] Pentru cuvântul literar *dimitto, -ere* (*dimitte nobis*) avem cuvântul popular latin *libertare*, dr. *iertare*. Pentru clasicul latin *malo* (*malus, — um*) avem, de asemenea, popularul latin *reus*, dr. *rău*. Invocaţia populară,: *Doamne, feri-ne de rău!* sau *Doamne, fereşte-ne!, Doamne, fereşte!*, este însăşi cererea ultimă din Tatăl nostru în latina populară, pentru „*libera nos a malo*", păstrată până astăzi în limba română vorbită din perioada daco-romană.

Verbul *feri*, în DLR şi DEX, este dat cu etimologie necunoscută. H. Mihăescu îl identifică cuvânt autohton traco-dac[2], ceea ce dovedeşte originea creştinis-

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. I. Ionescu

1 H. Mihăescu, *La Romanitè dans le Sud-Est de l'Europe*, Bucureşti, 1993, cap. 203.

2 Idem, cap. 211, 227.

FERICIŢI CEI MILOSTIVI*

Iubiţi credincioşi,

Iată am ajuns cu bine şi în acest an să sărbătorim Ziua Sfântului Nicolae, cel pe care l-am ales să ne inspire sentimente de iubire, de compătimire şi de dărnicie faţă de cei bolnavi şi lipsiţi de mijloace pentru a se îngriji de sănătate, faţă de cei săraci şi cu familii numeroase, faţă de cei loviţi de nenorociri şi de rele întâmplări. Milostenia creştină este mijlocul prin care le putem veni în ajutor tuturor acestora, având încredinţarea că văzându-ne buni unii cu alţii, şi Dumnezeu va fi bun cu noi, şi ne va apăra să nu vină şi asupra noastră vreo boală şi nenorocire. Căci scris este: **„Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui“**. Această promisiune a fost rostită de însuşi Mântuitorul (Matei V, 7).

Facem şi anul acesta un **Apel stăruitor** către toate inimile bune şi milostive, să dea din prisosul lor, atât cât pot, pentru alinarea suferinţelor altora. Cine nu cunoaşte cuvintele aflate atât în Sfintele Scripturi, cât şi în vorbirea populară românească: **„Cine dă, lui îşi dă“** căci cu tot ce dăm aici, ne vom întâlni **dincolo** în viaţa cea veşnică, în care toţi vom ajunge. Şi cât de multă nevoie vom avea atunci de martori, care să ne apere în faţa Dreptului Judecător! E bine să ştim că prin milostenie ne acoperim mulţime de păcate.

În Cartea **Proverbelor** din Vechiul Testament, o carte plină de cuvinte înţelepte, se spune că **„Cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută“** (Prov. XIX, 17). Ce lucru extraordinar e acesta: să-l împrumuţi pe Dumnezeu! Să ţi-l faci dator pe Dumnezeu! Că doar se ştie că Dumnezeu îşi plăteşte întotdeauna datoriile, adică îl răsplăteşte pe cel milostiv. Şi câtă nevoie avem toţi de mila şi ajutorul lui Dumnezeu!

Aşa cum se ajută între ei fraţii şi surorile după trup, tot aşa trebuie să ne ajutăm toţi între noi, fiindcă toţi suntem creaţia lui Dumnezeu şi fraţi între noi. Oare nu-i zicem noi toţi **„Tatăl nostru“**, adică al nostru, al tuturor?

Ar putea gândi unii că sunt ei înşişi lipsiţi de mijloace materiale, dar nu se cere nimănui să dea mai mult decât poate. Să dăm chiar din puţinul nostru, căci din puţinul dat de cât mai mulţi, se adună mult şi creşte posibilitatea Bisericii de a face milostenie cu cât mai mulţi. Milostenia fiecăruia îi va fi scrisă în ceruri pe numele lui. Iar cei ce o vor primi, se vor ruga pentru cei milostivi şi mare putere are o astfel de rugăciune.

Sfântul evanghelist Marcu ne istoriseşte o întâmplare plină de tâlc şi de învăţăminte cu privire la felul cum primeşte Dumnezeu milostenia:

„Apoi şezând Iisus în preajma cutiei Bisericii — e vorba de cutia milelor — **privea cum mulţimea arunca bani în cutie şi mulţi bogaţi au aruncat mult.**

Venind însă o văduvă săracă, a aruncat doi bănuţi, adică un codrant (o monedă mică).

Atunci Iisus chemând pe ucenicii Săi, le-a zis: Adevărul vă grăiesc, că această văduvă a aruncat mai mult decât toţi cei ce au pus în cutie;

Căci toţi au aruncat din prisosul lor, iar aceasta din sărăcia ei a aruncat tot ce a avut, toată avuţia ei“ (Marcu XII, 42—44).

Sfântul Apostol Pavel peste tot pe unde umbla făcea colecte pentru cei săraci, precum se arată în epistola către Romani, şi socotea că aceasta e o datorie a celor ce au, faţă de cei ce nu au (Romani XV, 26—27). Şi tot astfel le scria şi Galatenilor: **„să ne aducem aminte de cei săraci“** (Gal. II, 10). Şi de câte ori nu şi-a arătat Mântuitorul mila faţă de cei bolnavi şi neajutoraţi! Să ne aducem aminte că una din întrebările care ni se vor pune la **Judecata de Apoi**, va fi şi cea cu privire la felul cum i-am ajutat pe săraci şi pe bolnavi (Matei XXV, 34—46) şi, de răspunsul la această întrebare, va depinde trimiterea noastră în rai sau în altă parte, parte de care să ne ferească Dumnezeu.

Iubiţi credincioşi,

Am încercat în aceste puţine cuvinte, să vă readuc în memorie una din îndatoririle fundamentale care ne revin nouă creştinilor, aceea de a fi buni, solidari şi milostivi unii cu alţii, potrivit cu poruncile Mântuitorului şi ale întregii Sfinte Scripturi.

Am speranţa că şi în anul acesta veţi răspunde cu generozitate Apelului nostru pentru constituirea **Fondului Filantropic Eparhial.** Vă pot încredinţa că, din Fondul strâns anul trecut, au fost ajutaţi în anul acesta mulţime de bolnavi, săraci, handicapaţi şi alţi oameni şi familii în mari nevoi şi, rugăciunile tuturor vor da mărturie în faţa lui Dumnezeu pentru generozitatea Dumneavoastră. Veţi avea plată în ceruri.

Mă rog lui Dumnezeu pentru cei bolnavi, pentru cei lipsiţi, pentru cei cu familii mari, greu de întreţinut, pentru cei asupra cărora se abat diferite necazuri şi nenorociri.

Mă rog lui Dumnezeu pentru Dumneavoastră, iubiţi credincioşi şi credincioase, ca Dumnezeu să vă facă parte de sănătate şi de tot sporul în toate, de pace şi de mulţumire sufletească, şi să vă dea tot gândul cel bun, ca să fiţi buni şi milostivi cu cei în nevoi, încredinţându-vă că veţi fi răsplătiţi însutit, aşa cum ne-a promis Dumnezeu, că **„va răsplăti fiecăruia după faptele lui“** (Romani II, 6).

Vă mulţumesc tuturor că mi-aţi ascultat acest Apel. Vă mulţumesc mai ales în numele celor care vor fi ajutaţi din darul Dumneavoastră. Ei vă vor pomeni în rugăciunile lor, şi Dumnezeu nu rămâne niciodată dator.

Vă fac tuturor urări de sănătate şi de bucurii în viaţă.

Să fiţi sănătoşi. Să fiţi întotdeauna printre cei care dau, mai degrabă decât printre cei care au nevoie de daruri. Ca să merităm aceasta, trebuie să fim darnici cu cei în nevoi şi în necazuri, şi aşa, bunăvoinţa lui Dumnezeu va fi cu noi totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor. AMIN.

Al vostru al tuturor, de tot binele voitor
şi pururea rugător către Domnul
† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului
şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei
şi Maramureşului

* Pastorală pentru constituirea Fondului Filantropic Eparhial, 1995.

Metanie la Naşterea Domnului

Apleacă timpule metanie,
Lumină lină spre pământ,
Când prosternezi zăpezile
De laşi cernită patima din gând.

Acuma îngerii colindători
Plinirea-ncep să o vestească,
La suflete de veghe stau păstori,
De drag îi e Hristosului ca să se nască.

Biserica, din nou va străluci
Ieslei-prestol lumina ei de stea . . .
Cu dor de post, de rugi şi liturghii,
Să-ntâmpinăm pe Cel ce pururea se naşte-n ea.

Şi pentru noi desăvârşita Lui smerire,
Ce-atât de vechi Scripturile o spun,
Să poată să ne fie înălţare,
Şi pacea cea mai pace de Crăciun . . .

Ridică timpule metanie,
Lumină lin-acum spre cer,
Deodată cu nămeţile,
Mai sus se-nalţă gândul plin de El.

Nelu Morar
(stud. anul I)

ANUNŢ

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu anunţă că, începând cu 1 ianuarie 1995, costul unui abonament la „Telegraful Român“ este de 5 000 lei, iar la „Revista Teologică“ de 8 000 lei.

Abonamentele se vor expedia prin mandat poştal, în contul nr. 45.10.4.09.2 — B.C.S.A. Sibiu.

Totodată se anunţă că la Librăria mitropolitană, Str. Mitropoliei nr. 35 Sibiu, se află volumul omagial dedicat Academicianului preot profesor dr. Dumitru Stăniloae, 640 de pagini, fiind alcătuit de un grup reprezentativ de ierarhi, profesori, teologi din ţară şi străinătate. Costul unui volum este de 7 000 lei. Se poate solicita expedierea prin poştă.

Preotul Profesor Dr. TEODOR BODOGAE

În cursul zilei de marţi, 22 noiembrie 1994, Dumnezeu a chemat la Sine pe unul din ultimii profesori formaţi în climatul spiritual şi cultural patronat de marele mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului, părintele Teodor Bodogae. Născut în urmă cu aproape 84 de ani, la 10 martie 1911, în Cetatea de Baltă, pe Târnave, şi-a făcut studiile la Liceul Sf. Vasile din Blaj (1922—1929), la Academia teologică „Andreiană“ din Sibiu (1929—1933), continuând la Facultatea de Teologie din Cernăuţi, care-i va conferi licenţa (1935) şi apoi doctoratul (1938). Remarcat de mitropolitul Nicolae, a fost trimis la studii de specializare la Facultăţile de Teologie Ortodoxă din Atena (1935/36) şi Belgrad (1939/40), iar mai târziu la cele protestante din Berlin şi Tübingen (1942/43). A fost profesor de Religie la Liceele din Sighişoara (1936/37); „Andrei Şaguna“ din Braşov (1937/38) şi „Mihai Viteazul“ din Alba Iulia (1938/39). Din toamna anului 1940 a fost numit profesor suplinitor la catedra de Istorie bisericească universală şi Patrologie de la Academia teologică „Andreiană“ din Sibiu, titularizat în 1943, la care va funcţiona până în 1952. A început cercetările istorice încă din anii de studenţie, diferite articole şi recenzii publicate în *Revista Teologică* şi *Telegraful Român* de la Sibiu, culminând cu teza de doctorat *„Ajutoarele româneşti la mânăstirile din Sfântul Munte Athos“* (Sibiu, 1940, 354 pag.), apreciată în mod elogios nu numai de istorici, ci chiar de bizantinologul de mare prestigiu Franz Dölger, lucrare care poate fi folosită şi azi, deşi a trecut peste o jumătate de veac de la apariţie. A urmat o altă lucrare importantă despre *Sinodul de la Iaşi* (1943), traduceri din literatura patristică (*Viaţa Sfintei Macrina* de Grigore de Nissa) şi postpatristică (*Despre viaţa în Hristos* de Nicolae Cabasila), studii consacrate lui Andrei Şaguna, Petru Movilă şi altele.

Din dispoziţia autorităţilor de tristă memorie din ţara noastră, în 1952 a fost îndepărtat de la catedră şi numit preot la biserica Sf. Nicolae din cartierul Sibiu-Lazaret. S-a dovedit şi aici un bun păstor de suflete atent la necazurile enoriaşilor săi, majoritatea muncitori ceferişti. S-a remarcat, în acelaşi timp, ca bun liturghisitor şi predicator de excepţie. Sub îndrumarea lui s-au executat lucrările de pictură în frescă şi de sculptură la biserica sa.

În anul 1973 a revenit la catedră, ca profesor la noua catedră de Bizantinologie de la Institutul teologic, funcţionând până la pensionare, în 1982. Şi-a reluat munca cu aceeaşi vigoare tinerească pe care i-o cunoaştem toţi, impunându-se în faţa studenţilor nu numai prin erudiţia sa, prin forma atrăgătoare şi însufleţită în care îşi expunea prelegerile, prin dragostea sa cu adevărat părintească pe care o manifesta faţă de fiecare student dar mai cu seamă prin ţinuta şi demnitatea sa preoţească exemplară. A fost un autentic *profesor-preot,* care a ştiut să îmbine în chip exemplar slujirea la altar cu munca la catedră şi cu cercetarea istorică. Slujea în fiecare duminică şi sărbătoare, fie la catedră fie la capela Institutului şi de cele mai multe ori rostea şi un cuvânt de învăţătură. A fost un profesor integru, obiectiv la examene, un adevărat părinte al studenţilor săi. În această nouă etapă a vieţii, şi-a reluat cercetările istorice şi traducerile din literatura patristică, pe care le-a continuat până în ultimele luni de viaţă. Acum au apărut cele două volume din *Istoria bisericească universală* (în colaborare), patru volume din *Scrierile* lui Origen (unele în colaborare cu fostul său profesor, apoi coleg, Nicolae Neaga şi cu Zorica Teodosia Laţcu), *Istoria bisericească* a lui Eusebiu din Cezareea, părţi din opera Sfântului Vasile cel Mare şi altele. A fost invitat la diferite simpozioane şi întruniri ecumenice peste hotare, mai cu seamă la lucrările Seminarului de studii sud-est europene organizate de prietenii săi Frederich Hayer şi A.M. Ritter, profesori la Universitatea din Heidelberg (Sibenik-Croaţia, Tesalonic s.a.) sau la Simpozioane consacrate Sfântului Grigore de Nissa (Mainz şi Londra) prezentând de fiecare dată comunicări.

Acesta a fost omul, profesorul, istoricul şi mai cu seamă preotul Teodor Bodogae. El se înfăţişează înaintea Dreptului Judecător ca unul care „şi-a făcut slujba deplin“ faţă de păstoriţii şi studenţii săi, „slujind cu vrednicie după chemarea cu care a fost chemat“. El completează acum şirul lung de preoţi de mir şi dascăli de teologie din Ardealul românesc adormiţi în Domnul, care şi-au pus sufletul pentru Biserica şi neamul lor.

Dumnezeu să-L ierte şi să-i aşeze sufletul în rândul aleşilor săi!

*

*** Slujba înmormântării a avut loc în ziua de joi, 24 noiembrie 1994, în catedrala mitropolitană, fiind săvârşită de P. S. Episcop Andrei al Alba-Iuliei, înconjurat de un ales sobor de profesori de teologie şi preoţi. Au rostit cuvântări P. S. Episcop Andrei, P. C. Pr. Decan Mircea Păcurariu, Dl. Prof. Hermann Pitters din partea Institutului teologic protestant, Dl. Prof. Dumitru Acu, din partea Astrei şi P. C. Preot paroh Constantin Mitea.**

A fost înhumat în Cimitirul central din Sibiu.

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

Tatăl nostru

(Urmare din pag. a 7-a)

mului românesc, de origine daco-romană, ca şi prezenţa elementului lexical traco-dac în lexicul creştin românesc.

Ultima inscripţie latină este datată din 612[3], iar primele texte scrise daco-române sunt din secolul al XVI-lea. O comparaţie între textul rugăciunii *Tatăl nostru* în limba latină (*Vulgata*, sec. IV) şi între variantele în scris din sec. al XVI-lea ne arată continuitatea evoluţiei limbii latine vorbite până astăzi.

Cele mai vechi versiuni româneşti ale rugăciunii *Tatăl nostru* în scris datează din secolul al XVI-lea. Dintre acestea, cum au arătat Ion Gheţie şi Alexandru Mareş, o primă categorie o constituie cele care aparţin textului *Evangheliilor:* versiunea Matei în *Tetraevanghelul* sibian (1551—1553), versiunile Matei şi Luca în *Tetraevanghelul* coresian (1561) şi în *Tetraevanghelul* copiat de Radu de la Mănicești (1574). A doua categorie este reprezentată de o versiune trunchiată a rugăciunii existentă în *Apocalipsul Apostolului Pavel* din *Codicele Sturdzan*[4] care a rezultat cu prilejul traducerii din slavonă a apocrifului. O ultimă categorie o formează versiunile rugăciunii *Tatăl nostru* cuprinse în patru tipărituri coresiene: *Catehismul* din 1560, *Molitvenicul* din circa 1567—1568, *Liturghierul* din 1570 şi *Evanghelia cu învăţătură* din 1581[5] şi, într-o tipăritură polonă, *Statuta y Metryka Przymilejow Koronnych przez Stanislaw Sarnickiego* (= Statutele şi codicele privilegiilor de stat de St. Sarnicki, p. 1224), Cracovia, 1594, versiunea Luca Stroici.[6]

Din compararea versiunilor rugăciunii *Tatăl nostru* tipărite în secolul al XVI-lea rezultă trei versiuni de bază: 1. Versiunea din *Evangheliarul slavo-român,* Sibiu, 1551—1553, f. 10 v, 11 r; 2. Versiunea din *Catehismul* tipărit de Coresi la Braşov, în 1559—1560, f. 8 v, identică cu versiunea din *Liturghierul* din 1570, f. 36 r; 3. Versiunea Luca Stroici tipărită la Cracovia în 1594 de Stanislas Sarnicki.

Redăm textul latin (*Vulgata*, sec. IV), în comparaţie cu versiunea din *Evangheliarul slavo-român,* Sibiu, 1951—1553[7], cu versiunea din *Liturghierul* din 1570[8] şi cu versiunea Luca Stroici, Cracovia, 1594.[9]

Textul latin:

Pater noster qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum; adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie; et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostri; et ne inducas nos in temtationem: sed libera nos a malo.

1. Versiunea din *Evangheliarul slavo-român,* Sibiu, 1551—1553:

Tată nostr, cine eşti în ceri, svinţească-se numele Tău, şi să vie împărăţiia Ta, şi să fie voia Ta, cum în ceri, aşa şi pre pământ. Pita noastră săţioasă dă-ne astăzi. Şi ne iartă noauo datoriele noastre, cum iartăm şi noi datornicilor noştri. Şi nu ne du în ispita, însă izbăveşte-ne de rău.

2. Versiunea din *Liturghierul* din 1570, al diaconului Coresi:

Tatăl nostru ce eşti în ceri, sfinţească-se numele Tău, să vie împărăţiia Ta, fie voia Ta, cum în ceriu, aşa şi pre pământ. Pita noastră săţioasă dă-ne noauo astăzi şi iartă noauă greşalele noastre, cum iertăm şi noi greşiţilor noştri, şi nu ne duce în năpaste, ce ne izbăveşte pre noi de hitleanul.

3. Versiunea *Luca Stroici,* Cracovia, 1594:

Părintele nostru, ce eşti în ceriu, svinţească-se numele Tău. Să vie împărăţia Ta, să fie voia Ta, cumu e în ceru, aşa şi pre pământu. Pâinea noastră săţioasă dă noauă astădzi. Şi iartă noauă datoriile noastre, cum şi noi lăsăm dătornicilor noştri. Şi nu aduce pre noi în ispită, ce nă mântuieşte de fitleanul.

Evoluţia limbii latine dunărene, care a păstrat în limba română termenul „împărăţie“, de la „împărat“ + suf. — *ie,* pentru apuseanul „regnum“; de la „rex, -gis“, „rege“, fiindcă „împărăţia“ a continuat în Răsărit aproape o mie de ani (1453), după căderea Romei în sec. V (476), a dat conştiinţa apartenenţei poporului român la Împărăţia romană, vorbind limba romanilor, păstrând numele de popor *roman-român* şi credinţa creştină ortodoxă de rit oriental, pe care a primit-o în limba latină a României Orientale. Poporul român este continuatorul romanităţii orientale şi el s-a format pe un spaţiu întins din munţii Hemului până în nordul Carpaţilor dacici, a cărui axă este Dunărea.[10] Cum afirma P. P. Panaitescu, continuitatea elementului romanic în Dacia a fost în primul rând o continuitate de cultură[11], şi această cultură a fost cu precădere creştină, despre care C. Daicoviciu menţiona: „Prin creştinismul împăciuitor şi blând, predicat în limba latină şi cucerind şi pe „varvari“ s-a întâmplat nu numai *păstrarea* romanităţii din Carpaţi, ci şi *întărirea* şi *desăvârşirea* acestei romanităţi“.[12]

Rugăciunea de bază creştină este *Tatăl nostru,* din care mai păstrăm până astăzi din perioada daco-romană fragmentul: *Doamne, feri-ne de rău!,* care străbate ca un ecou până la noi.

Din compararea celor trei versiuni ale rugăciunii *Tatăl nostru,* păstrate în scris din secolul al XVI-lea, cu textul latin de bază, se constată aproape o perfectă identitate, peste care timpul de o mie de ani şi-a adus prea puţine modificări lexicale. Dacă ne referim, de exemplu, la versiunea Luca Stroici din 1594, poate rugăciunea uzuală rostită atunci, doar un singur cuvânt slav a pătruns, *ispită,* din *ispiti, ispytati,* şi un cuvânt maghiar, *fitleanul,* pentru *hitleanul,* din *hitlen. Mântuieşte* din *mântui,* considerat de origine maghiară de DLR şi DEX, din *menteni,* este discutabil, dacă nu provine din latină, din *manus* şi *tuĕor, tueri, tuitus* = mântui, mântuit, a apăra, a ocroti, adică a apăra, a ocroti cu mâna (se înţelege, divină), etimologie pentru care noi opinăm, ca venind din latina populară. *Svinţească* este contaminarea slavă, după sec. IX—X a lat. *sanctus,* dr. *sânt-sân,* cu *sventŭ.*

Păstrăm cu noi în toată istoria noastră ca popor daco-roman creştin ortodox *Rugăciunea domnească,* cea mai de inimă şi sfântă: *Tatăl — Părintele nostru: Pater noster.*

3 Idem, cap. 133.

4 *Codex Sturdzanus,* ed. Gheorghe Chivu, Bucureşti, 1993.

5 Ion Gheţie şi Alexandru Mareş, *Originile scrisului în limba română,* Bucureşti, 1985, p. 369.

6 Bogdan Petriceicu Haşdeu, *Luca Stroici, părintele filologiei latino-române,* Bucureşti, 1864; *Crestomaţia romanică,* întocmită sub conducerea acad. Iorgu Iordan, vol. I, Bucureşti, 1962, p. 190; Emil Vârtosu, *Paleografia româno-chirilică,* Bucureşti, 1968, p. 197—198; Ion Gheţie şi Alexandru Mareş, *op. cit.,* p. 167.

7 Magdalena Georgescu, *Consideraţii filologice asupra unui vechi text românesc,* în Limba română, XXVII, 1978, 1, p. 77.

8 Institutul de Lingvistică, *Liturghierul lui Coresi. Text stabilit,* studiu introductiv şi indice de Al. Mareş, Bucureşti, 1969, p. 144.

9 Institutul de Lingvistică, *Crestomaţia limbii române vechi,* vol. I, (1521—1639), Bucureşti, 1994, p. 144.

10 P. P. Panaitescu, *Introducere la istoria culturii româneşti,* Bucureşti, 1969, p. 117.

11 Idem, p. 106—107.

12 C. Daicoviciu, *Dacica,* Cluj-Napoca, 1969, p. 525.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 2 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.